

Astrologie osudu¹

Liz Greene

Robin Salomon

Ostrava - 2023

ŘADA: MODERNÍ ASTROLOGIE (I.)

¹ Greene, Liz: The Astrology of Fate. Weiser Books. 1984.

S láskou Johnovi.

Smrt je jistá, a když osud člověka nadejde, ani bohové ho nemohou zachránit, bez ohledu na to, jak ho milují.

Homér

A Bůh Mysl, jako muž i žena, existují jako Světlo a Život, zrodil jinou Mysl, aby dala věcem formu, která, Bůh, jak byl z Ohně a Ducha, vytvořila Sedm vládců, kteří uzavírají vesmír, jež smysl vnímá. Muži nazývají svou moc osudem.

Corpus Hermeticum

Člověk by neměl mluvit o osudu. Je to nadmíru pohanské slovo.

Oliver Cromwell k prvnímu protektorátního parlamentu

Svobodná vůle je schopnost konat s radostí to, co vykonávat musím.

C. G. Jung

Řada *Moderní astrologie*:

Liz Greene: Astrologie osudu (I.)

Řada *Klasická astrologie*:²

Úvod do studia helénské astrologie - Daimon a Štěstí (I.)³

Definice a základy helénské astrologie: Antiochos Athénský spolu s Porfyriem z Tyru, Rhetoriem Egyptským, Serapiónem Alexandrijským, Thrasylllem, Antigonem Nikájským, Héfaistiónem Thébským a dalšími (II.)⁴

Abú Ma'sar a al- Qabīsī: Uvedení do tradiční astrologie (III.)⁵

Ptolemaios a Geminus - fáze fixních hvězd (IV.)⁶

Starověké nauky o fixních hvězdách: Anonymovo (379) Pojednání o jasných fixních hvězdách - Hermes Trismegistus o fixních hvězdách (V.)⁷

Liber Hermetis - Kniha Hermova o astrologii (VI.)⁸

Antiochos Athénský: Tezaurus. Vysvětlení a přehled celého astronomického umění podle Pokladnice Antiocha Athénského (VII.)⁹

Dorotheus, Orfeus, Anubio a Pseudo-Valens: Učení o tranzitech (VIII.)¹⁰

Porfyrios Filozof - Úvod k Tetrabiblos. Serapión Alexandrijský - Astrologické definice. (IX.)¹¹

Julius Firmicus Maternus - Mathesis. Starověká výkladová astrologie. (X.)¹²

² Mnou vytvořená řada světových astrologických děl. Zaměřením a pojetím - jak napovídá název řady - se jedná výlučně o díla z ranku klasické (tradiční) astrologie. Jedná se o jedinečný projekt, od kterého si slibuji především přiblížení klasických metod a přístupů širší veřejnosti. Základní premisy by měly být dostupné pro všechny.

³ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=103>

⁴ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=115>

⁵ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=116>

⁶ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=120>

⁷ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=121>

⁸ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=125>

⁹ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=134>

¹⁰ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=135>

¹¹ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=136>

¹² <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=137>

Mimořádné překlady řady *Klasická astrologie*:

*Abū Ma'shar Ġa'far ibn Muḥammad ibn 'Umar al-Balḥī - Velký úvod do astrologie (I.)*¹³

*William Lilly a jeho způsob primárních direktí (II.)*¹⁴

*Gauricus a Jindřich II. Francouzský: Středověká astrologická prognóza (III.)*¹⁵

*Primární direktce I. Primární direktce k MC, IC, ASC a DSC. (IV.)*¹⁶

*Primární direktce II. Placidovy klasické meziplanetární direktce (V.)*¹⁷

*Omar z Tiberiady: Tři knihy o nativitách (VI.)*¹⁸

Řada *Astrologická magie*:

*Gájat al-hakím - Picatrix - Cíl mudrce: uvedení do středověké astrologické magie (I.)*¹⁹

Řada *Babylonská astrologie* obsahuje:

*Rady hvězd - Mikro-zodiak v seleukovské Babylónii (I.)*²⁰

*Babylonský Astroláb - Kalendář stvoření (II.)*²¹

Řada *Astrologické aforismy*:

*Cardanovy astrologické aforismy (I.)*²²

¹³ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=122>

¹⁴ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=123>

¹⁵ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=128>

¹⁶ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=129>

¹⁷ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=130>

¹⁸ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=131>

¹⁹ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=109>

²⁰ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=107>

²¹ <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=124>

²² <http://fragmenty.johannes.cz/getfile.php?id=110>

Obsah

Předmluva: Robin Salomon.....	6
Úvod	8
I. část.....	22
Moira	22
I. Osud a ženství	22
II. Osud a Pluton	41
III. Astrologický Pluton	57
Matka Hölle.....	93
IV. Osud a rodina	95
V. Osud a transformace	129
Stvoření světa.....	164
II. část.....	168
<i>Daimon</i>	168
VII. Osud a mýtus	168
VIII. Mýtus a zodiak	181
Beran	181
Býk	188
Blíženci.....	195
Rak.....	203
Lev	210
Panna.....	218
Váhy.....	227
Štír	235
Střelec.....	242
Kozoroh.....	250
Vodnář	259
Ryby	266
III. část.....	276
<i>Pronoia</i>	276
IX. Osud a synchronicita.....	276
X. Osud a Já	321
O rybáři a jeho ženě	343

Předmluva: Robin Salomon

Rozhodl jsem se zveřejnit můj starší překlad *Astrologie osudu* od Liz Green, která je naší obci poměrně dobře známa, ostatně vyšly některé její knihy i v češtině. Téma knihy se dotýká různých aspektů osudu a předurčení v horoskopu, přičemž Liz pojala svou práci jako *detektivku*, ve které hledá možné *pachatale*, kteří stojí za osudem. Dochází k některým důležitým závěrům.

Text je prodchnut lidmi z praxe Liz, která se setkala ve své astrologicko-psychologické praxi s celou plejádou lidských údělů a analyzuje takto jejich životy jak na pozadí starých mýtů, které fungují a jsou platné dodnes, tak pohledem astrologické psychologie a psychoanalýzy. Text vyžaduje od čtenáře hlubší zamyšlení i nad tím, co skutečně lze očekávat od astrologického čtení a nakolik je důležité sledovat genealogii určitých aspektů a znamení v celých rodech.

Z prvků je největší důležitost přisouzena těm, které jsou za Saturnem, a na pozadí této práce vystupuje Pluton, jehož signaturou je pochopitelně táž vlastnost. Green používá ve své praxi především tranzity, progrese, ale textem se mihnou i další techniky, které jsou i více tradiční a zřejmě zná techniku středních bodů a terciárních progresí.

Liz se také dotkla některých starověkých pohledů na osud, na jeho konkrtní složky, které se nejvíce uplatnily v helénské praxi: *daimon*, *pronoia* atd. Jako psychologická astroložka pochopitelně nepracuje s těmito pojmy stylem *Vettia Valense* a *Héfaistióna Thébského* a dalších, nicméně je si vědoma toho, že nelze, i když psychologicky, se těmito termínům vyhnout, a tudíž se rozhodla vyhledávat možné *spolupachatele* v dnešním světě. Jako vystudovaná psycholožka se rozhodla vetkat starověkou mystiku a filozofii do dnešní astrologie a planet za Saturnem, což kombinuje s psychologickými důsledky a termínem *synchronicita*.

Kniha je provokativní a také místy až kontroverzní v mnoha ohledech a bude zřejmě ponoukat jak tradičnější větev astrologie, tak zřejmě i tu moderní, protože Liz se na mnoha místech prokázala jako tvrdá tradiční astroložka, a na jiných zase jako moderní a psychologická. Pokouší se sladit různá pojetí a nejde jí upřít um, s jakým tak činí.

Pro mě osobně kniha obsahuje mnoho zajímavých témat a nebýt této knihy, možná bych se vůbec některými věcmi nezabýval. Mnoho let detailně studuji tradiční astrologii, ale to neznamená, že si nepřechtu i něco, co je z našich časů, a prvním svazkem, který ve mně zanechal pocit jakési důležitosti, je *Astrologie osudu*. Je

naprosto univerzální a přináší mnohé osvěžující a motivující vhledy do astrologického umění.

Celý text, jak bývá zvykem, jsem si přeložil svépomocí, z čehož vyplývá, že není dokonalý a jsem si vědom jeho limitů.

Na tomto místě bych chtěl poděkovat Václavu Špirhanzlovi, který mě upozornil na několik nepřeností v textu a také na příběh „Matky Holle“. S jeho výslovným svolením zde uvádím slova, která mi napsal:

„Příběh se jmenuje Frau Holle (někdy se nazývá i paní Perchta → naše Bílá Paní). V příběhu o Paní Holle jde o Strážkyni Brány, zde je spojení - možná - se Saturnem (Strážce Prahu). Hlavní její úlohou (Paní Holle) je přinést světu sníh a strážit bránu a případně zprostředkovat/dát tomu, kdo branou prochází, to, co si zaslouží za svoje skutky. Je zde i Černá a Bílá Luna (Lilith a Selena), v germánských ságách je zmiňována bohyně Hel/Hella, napůl bílá a napůl černá, ta vládne světu Hel. Důležité je to, že se jedná o Paní Holle a ne Matku Holle. Die Hölle je skutečně slovo pro peklo, ale jako archaické slovo znamená „Místo utrpení a muk pro hříšníky“, ne Peklo. No a ta pohádka bratří Grimmů je zcela jiná, než jak ji píše Liz Green. Co je zcela nesmysl, je fakt, že by existoval německý slovník, kde by nebylo slovo Hölle, nebo že by ho nějaký německy mluvící člověk neznal.“

Součástí překladu není menší slovníček jmen a bytostí, protože v době internetu není problém si najít konkrtní postavu. Liz napsala práci v roce 1984, kdy internet jako takový byl ještě v plenkách.

Předkládám tuto práci jako další z mé řady přeložených děl, protože si tam své místo zaslouží. Překlad je věnován především lidem z astrologického fóra *Astrologie*,²³ kde je správkyní Michalea Donski.

Poděkování také náleží Jiřímu Nitschemu, který na své náklady zřídil a udržuje prostor, kde můžeme své práce sdílet s ostatními.

Za veškeré chyby ať už rázu překladu, či syntaxu jsem odpovědný pouze já sám.

Robin Salomon

²³ <https://www.facebook.com/groups/forum.astrologie>

Úvod

To, co je ustanoveno, je pánem bohů a tebe.

Eurípidés

Říká se, že kdysi dávno žil v Isfahánu mladý muž, který trávil své dny jako sluha bohatého kupce. Jednoho krásného rána vyjel mladík na trh, bezstarostný a s měšcem cinkajícím mincemi z pokladnice obchodníka, aby si koupil maso, ovoce a víno, a tam na tržišti spatřil Smrt, která mu kynula, jako by se chystala promluvit. Mladík v hrůze otočil koně a dal se na útěk a vydal se cestou, která vedla k Samaře. Do setmění, špinavý a vyčerpaný, dorazil do tamního hostince, za kupecké peníze si opatřil pokoj a se smíšenou únavou a úlevou se zhroutil na postel, neboť se zdálo, že přelstil Smrt. Ale uprostřed noci se ozvalo zaklepání na dveře komory a ve dveřích stála Smrt a přívětivě se usmívala. „Jak to, že jsi tady?“ dožadoval se mladík s bílou tváří a třesoucí se: „Viděl jsem tě teprve dnes ráno na tržišti v Isfahánu.“ A Smrt odpověděla: „Přišla jsem si tě vyzvednout, jak je psáno. Protože když jsem tě dnes ráno viděla na tržišti v Isfahánu, snažila jsem se ti říct, že jsme si dnes večer domluvili schůzku v Samaře. Ale ty jsi mě nenechal mluvit a pouze jsi utekl.“

Jedná se o krátkou, jemnou lidovou pohádku a dalo by se v ní vyčíst mnoho témat. Ale mezi její klamně jednoduché linie je jistě vložena poznámka o osudu: jeho neodvolatelnost, a přesto paradoxně závislost na vůli člověka k jejímu naplnění. Takový příběh, protože je paradoxní, vybízí k všemožným filozofickým a metafyzickým spekulacím, jakými se rozumní lidé nezaobírají. Například: Kdyby sluha zůstal a promluvil se Smrtí, musel by ještě zemřít v Samaře? Co kdyby se vydal jinou cestou? Mohl se vydat jinou cestou? Pokud ne, tak jaká moc, vnitřní či vnější, ho nasměrovala na určené místo? Co kdyby se jako rytíř v Bergmanově Sedmé pečetí postavil Smrti? Nebo zkrátka onen podivínský hlavolam, ke kterému Východ vždy přistupoval s takovou jemností, a přesto jej Západ neustále redukoval na volbu buď-nebo, černo-bílá: jsme pod osudem, nebo jsme svobodní?

Zjistila jsem, že slovo osud je pro mnoho lidí v tomto osvětleném dvacátém století často docela urážlivé. Smrt byla konečně oddělena od své původní jednoty s osudem a proměnila se spíše v klinický, nežli metafyzický fenomén. Ale nebylo tomu tak vždy. Osud nazývali Řekové Moira a od

nejstarších dob byl démonem zkázy a smrti, velkou mocí starší než nejstarší bohové. Řecká filozofie měla hodně co říci o osudu, který prozkoumáme ve vhodnou chvíli. Zdá se však, že zmínka o osudu nyní znamená ztrátu kontroly, pocit bezmoci, slabost a ponížení. Když Cromwell řekl svému parlamentu, že by neměli hovořit o osudu, dal najevo názor, který od té doby prostupuje naším společenským a náboženským pohledem. Dějiny filosofie se odvíjejí od hluboké problematiky lidského osudu a svobody; přesto moderní filozofičtí spisovatelé jako Bertrand Russell vidí „fatalismus“ a jeho nevyhnutelné tvořivé děti – mantické či věhlasné umění – jako jakési poskvrnění zplozené Pythagorem a Platónem na čistě racionálním myšlení, skvrně, která zabarvila jinak jedinečné předivo klasického řeckého myšlení. Všude tam, kde je zájem o osud, je také zájem o astrologii, neboť koncepce Moiry se vyvíjí z vize uspořádaného, vzájemně propojeného kosmu; a astrologie zvláště nachází nelibost s moderní filozofickou školou ztělesněnou Russellem. Jak říká profesor Gilbert Murray: „Astrologie padla na helénistickou mysl, když na některé lidi na vzdálených ostrovech dopadla nová nemoc.“ Russell cituje tuto pasáž ve svých Dějinách západní filozofie a zakončuje ji jednou ze svých vlastních:

Většina i těch nejlepších filozofů zapadla do víry v astrologii. Vzhledem k tomu, že se budoucnost považovala za předvídatelnou, zahrnovala víru v nutnost nebo osud.²⁴

Také křesťanská teologie považovala toto téma osudu za velký problém. Popírání Moiry, nebo *Heimarmenê*, jak je někdy nazýván v raných astrologických textech, bylo oblíbeným křesťanským tématem po mnoho staletí a není třeba být nadmíru bystrými, abychom nepojali podezření, že toto popírání spočívá na poněkud jemnějších základech, nežli na argumentu, že osud je pohanský. Středověcí křesťané od Boetia po Danteho sice uznávali pohanskou tradici bohyně osudu bok po boku se všemohoucností Trojice, ale reformace s sebou přinesla přesvědčení, že samotná představa takové postavy je urážkou Boží suverenity. Bůh někdy pracuje s milostí, která anuluje vliv nebes, říká s nadějí Kalvín, a lidé se často stávají novými zkušenostmi obrácení. Stejně jako reformace svrhla „kult“ Marie, stejně tak vyvrhla další numinózní ženskou sílu ve vesmíru. A jak nám řekl Cromwell, od sedmnáctého století jsme nemluvili o osudu.

²⁴ Bertrand Russell, *History of Western Philosophy*, George Allen & Unwin, London, 1946, s. 237.

Teologický argument, který nahradil starověkou bohyni a který je dodnes životaschopný, je nauka o Boží prozřetelnosti. Dokonce i Kalvínovy zachmuřené děti se budou hádat, pokud někdo nazývá jménem osudu předurčenou spásu vyvolených, ve které věří. Ti, kdo jsou více vědečtí, se vracejí k terminologii „přirozeného zákona“; ale ironií toho je, že Moira, jak se objevila v myšlenkách Anaximandra a „vědečtější“ iónské škole řecké filozofie, kterou Russell upřednostňuje před těmi důvěřivými a mystickými platoniky, není nic víc ani méně než přirozený zákon, povýšený na status božstva. Moira, pravda, byla morální síla; ale nikdo nemusel předstírat, že je výlučně benevolentní nebo že respektuje místní zájmy a přání lidstva. Dále — a to je nejdůležitější bod — jí nebyla připisována prozíravost, účel, vzor; to náleží člověku a humanizovaným bohům. Moira je slepá, automatická síla, která ponechává jejich podřízené záměry a vůli volnou hru v jejich vlastních legitimních sférách, ale v jisté pomstě na nich nacouvá v okamžiku, kdy překročí její hranice... Je reprezentací, která vyjadřuje pravdu o uspořádání přírody, a k prohlášení této pravdy nepřidává nic, kromě toho, že povaha je nezbytná a spravedlivá.²⁵

Anaximander a jeho kolegové si představovali vesmír rozdělený do obecného schématu přidělených provincií nebo sfér moci. Samotné slovo Moira označuje „podíl“ nebo „příděl“. Vesmír byl nejprve primární a nediferencovanou hmotou; když vznikly čtyři živly, nedostaly svůj „podíl“ od personifikované bohyně, ale od věčného pohybu v kosmu, který byl považován za neméně božský. Ale vykládat přírodní zákon jako númen nás dnes neláká. A když vezmeme v úvahu další aspekty přírodních zákonů, jako je dědičnost a fylogeneze nemocí, jsme stěží náchylní chápat tyto procesy jako něco společného s osudem.

V některých kruzích se dokonce stalo přijatelným hovořit o karmě a vyhýbat se slovu osud. Karma, jak se zdá, je hezčí termín, protože zahrnuje řetězec příčin a následků, přičemž určitá důležitost je přikládána individuálním volbám v dané inkarnaci. Na druhé straně se osud v lidovém pojetí zdá být náhodný a jednotlivec nemá vůbec žádnou možnost volby. Ale toto nikdy nebylo filozofické pojetí osudu, a to ani v očích stoiků, kteří byli, jak jejich jméno napovídá, mimořádně stoupci ohledně nedostatku svobody ve vesmíru. Stoicismus, nejfatalističtější z filozofií, uznával osud jako princip příčiny a

²⁵ F. M. Cornford, *From Religion to Philosophy*, Harvester Press, London, 1980, s. 20.

následku; pouze postuloval, že my lidé jsme obecně příliš slepí a hloupí na to, abychom viděli výsledky, které jsou obsaženy v našich činech. Podle indického vzorce člověk zaseje své semeno a nevěnuje pozornost jeho růstu. Pak vyklíčí a nakonec dozraje a každý jedinec musí jíst plody svého pole. To je zákon karmy. Neliší se od Heimarmenê, jež výmluvně popisuje níže profesor Murray:

Heimarmenê je v nápadném přirovnání Zena (zakladatele stoicismu) jako jemná nit táhnoucí se celou existencí – svět, nesmíme zapomínat, byl pro Stoiky živou věcí – jako neviditelná nit života, která se v dědičnosti přenáší z generace na generaci živých druhů a udržuje ten typ naživu; navěky způsobuje jak nekonečně malé, tak nekonečně dosti obtížně odlišitelné od Pronoie či Prozřetelnosti, která je dílem Božím a vlastně samotnou podstatou Boha.²⁶

Není jen těžké odlišit osud od Prozřetelnosti; je stejně těžké odlišit od karmy a od přirozeného zákona. Tato situace má neodolatelnou podobnost s používáním slov jako „kopulace“, „smilstvo“ a „soulož“, aby se člověk nemusel říkat „vy víte co“. Také psychologie našla při konfrontaci s otázkami osudu jinou, atraktivnější terminologii. Hovoří o dědičných predispozicích, podmiňujících vzorcích, komplexech a archetypech. To vše jsou užitečné pojmy a bezpochyby vhodnější pro dvacáté století; sama je použiji v celé této knize a je asi příhodné, že náš pohled na osud se měl během tří čtyř tisíciletí vyvinout ze zosobněné bohyně na vlastnost nevědomé psyché. Znovu a znovu mě však zaráží odpor, který zřejmě pociťují lidé z pomocných profesí – zejména psychiatr, který by měl být schopen vidět souvislost, když prohlásí prognózu schizofrenie za nevyléčitelnou a prohlásí ji za dědičnou –, když se slovo osud naservíruje studené na talíři bez omáčky a ozdoby. Není překvapivé, že moderní astrolog, který se musí s osudem smířit pokaždé, když uvažuje o horoskopu, je zneklidněn a pokouší se zformulovat nějaký jiný způsob, jak to vyjádřit namísto toho elegantní dvojznačností, tedy o potenciálech, plánech semene a nákresech. Nebo může hledat útočiště ve starém novoplatonickém argumentu, že i když může být osud reprezentovaný planetami a znameními, duch člověka je svobodný a může se rozhodovat bez ohledu na to. Margaret Honeová je typickým hlasem na toto téma:

Synchronizace s planetárním obrazcem zjevně zcela popírá svobodnou vůli... Jelikož se člověk identifikuje se svým fyzickým já a fyzickým světem kolem

²⁶ Gilbert Murray, *Four Stages of Greek Religion*, Oxford University Press, London, 1912, s. 115.

sebe, je tedy nerozlučně její součástí a podléhá měnícímu se vzorci, jak jej utvářejí planety na jejich oběžných drahách. Jen poznáním toho, co cítí jako větší než on sám, se dokáže naladit na to, co je mimo pozemský vzorec. Tímto způsobem, i když nemusí uniknout pozemským událostem, doktrínou svobodného a ochotného „přijetí“ může „chtít“, aby jeho skutečné já bylo svobodné ve své reakci na ně.²⁷

Jeff Mayo, na druhou stranu, se zdá, že patří do školy „plánu“: Můžete si myslet, že pokud lze budoucnost předpovědět, tak nemáme svobodnou vůli a jsme uvězněni v neodvolatelném osudu, jemuž nemůžeme uniknout. Astrolog nemůže předpovědět každou událost... Astrologický aspekt s ohledem na budoucnost může korespondovat s jakoukoli z různých možností, většinou závislý na „svobodě volby“ dotyčného jedince, a přesto tento aspekt stále předpovídá skutečný vývoj okolností či povahu reakce jedince na danou situaci.²⁸

Tyto dva hlasy jsou charakteristické pro současnou reakci astrologie na problém osudu. Buď je osud spíše trendem, souborem možností, nežli něčím konkrétnějším, nebo je skutečně určitý, ale vztahuje se pouze na tělesnou nebo „nižší“ přirozenost člověka a nekontaminuje jeho ducha. Jedním z nich je pragmatický přístup; druhý, mystický, který lze vysledovat až k Platónovi. Oba jsou však otevření výzvě. Na jednu stranu by se podle mých zkušeností zdálo, že některé velmi specifické události v životě jsou osudové a nevyhnutelné a jen stěží je lze nazvat trendem nebo je lze přičítat aktivní volbě jednotlivce. Některé z kazuistik v této knize to dost bolestně ilustrují. Na druhou stranu by se zdálo, že vnitřní život člověka – o jehož duchu Margaret Honeová píše – je stejně zabarven osudem jako jeho vnější život, v podobě nevědomých komplexů, které dokonce ovlivňují povahu Boha, kterého uctívá, a které formují jeho volby mnohem mocněji než jakýkoli čin vědomé vůle. Ve skutečnosti souběh vnitřních komplexů a vnějších okolností naznačuje, že rozdělení na „fyzické“ a „duchovní“, které provádí Honeová, je libovolné. Nepředstírám, že mám na tato dilemata odpověď, a nenaznačovala bych, že se kterýkoli z těchto dvou velmi zkušených a zkušených autorů „mýlí“. Ale zůstává ve mně pocit, že se něčemu vyhýbá.

²⁷ Margaret Hone, *The Modern Textbook of Astrology*, L. N. Fowler & Co. Ltd, London, 1951, s. 17.

²⁸ Jeff Mayo, *Astrology*, Teach Yourself Books, London, 1964, s. 6

Osud znamená: bylo to napsáno. Aby bylo něco napsáno s takovou nehybností naprosto neviditelnou rukou, je děsivá představa. Znamená to nejen bezmocnost, ale i temnou mašinérii jakéhosi obrovského neosobního Kola nebo vysoce nejednoznačného Boha, který bere méně v úvahu své naděje, sny, touhy, lásky, zásluhy či dokonce naše hříchy, než bychom si přáli. Jakou hodnotu má individuální úsilí, jeho morální zápasy, jeho pokorné projevy lásky a odvahy, jeho snaha o zlepšení sebe sama, své rodiny a svého světa, jestliže vše je nakonec zmařeno tím, co již bylo napsáno? Poslední dvě století jsme byli krmeni velice pochybným pabulem racionálního sebeurčení a taková vize osudu ohrožuje prožitek skutečného zoufalství nebo chaotickou abreakci, kdy se páteř morálního a etického člověka zhroutí. Neméně obtížné je i mystičtější přístup k osudu, neboť tím, že jedinec odděluje jednotu těla a ducha, aby tak hledal útočiště před omezeními osudu, vytváří umělou disociaci od vlastního přirozeného zákona a může ve vnějším světě vzývat to, čemu se ve vnitřním světě vyhýbá.

Přesto řecké myslí, stejně jako myslí renesance, vize osudu nezničila důstojnost lidské morálky nebo lidské duše. Jestli něco, tak to bylo naopak. První náboženský básník Řecka, Hésiodos, jednoduše prohlašuje, že běh přírody je všechno možné, jen ne ledabylost na správné a špatné. Naznačuje, že mezi lidským chováním a uspořádaným zákonem přírody existuje jednoznačné a sympatetické spojení. Když byl spáchán hřích – jako je nevědomý incest Oidipa – celá příroda je otrávena urážkou člověka a Moira se pomstí okamžitou katastrofou dopadanou na hlavu pachatele. Osud je pro Hésioda spíše strážcem spravedlnosti a práva, nežli náhodnou předurčující silou, která diktuje každé jednání člověka. Tento strážce stanovil hranice původního elementárního řádu, ve kterém musí člověk žít, protože je součástí Přírody; a čeká na vymáhání trestu za každý přestupek. A smrt, protože je posledním výrokem Moiry, „přídělem“ neboli ohraničenou hranicí, za kterou smrtelníci nemohou překročit, není nedůstojností, ale nutností, vycházející z božského zdroje.

Zdálo by se, že od reformace jsme ztratili mnoho z tohoto smyslu pro spojení s přírodou a přírodním zákonem; zapomněli jsme, co jsme věděli o smyslu osudu, a tak životní peripetie, včetně smrti, jsou pro nás na Západě urážkou a ponížením. Když starý člověk zemře, nemluvíme již o „přirozených

příčinách“ nebo o smrti v důsledku stáří, ale spíše o „kardiorespiračním selhání“ napsaném v úmrtním listu, což znamená, že nebýt tohoto selhání nebo chyby, smrt by nikdy nenastala. Ale nemyslím si, že jsme ztratili strach z osudu, i když se tomu vysmíváme; protože kdyby byl moderní jedinec tak skutečně osvícený nad rámec tohoto „pohanského“ konceptu, nečetl by tajně astrologické sloupky v novinách, ani by neprokazoval nutkání vysmívat se mluvčím osudu, kdykoli je to možné. Ani by ho tolik neuchvátilo proroctví, které je služebnící osudu. Nostradamovy *Centurie*, ty bizarní vize budoucnosti světa, by nikdy nevyšly a každý nový překlad se prodává v astronomických číslech. Pokud jde o výsměch, mám pocit, že strach, když není přiznán, je často zahalen agresivním pohrdáním a spíše přísnými pokusy vyvrátit nebo očernit věc, která hrozí. Každý hadač z ruky, astrolog, hadač z karet a jasnovidec se setkal s tímto zvláštním, ale nezaměnitelným nápojem ‚skeptika‘. A vyskytuje se, bohužel, nejen v oblasti samotné astrologie. Obrysy tohoto přízraku lze zahlédnout v odhodlanějších pokusech „vědeckého“ astrologa dokázat svou studii pouze přílivovou vlnou statistik, ignorujíc či odmítajících uzнат ty záhady, které unikají jeho výpočtům, bezostyšně prosící o uznání své vědy (pokud to tak je) od neoblomné vědecké obce, a nakonec se omlouvající za to, že astrologii nazval astrologii dokonce svým vlastním jménem, nahrazující ji takovými jazykolamy, jako je „kosmobiologie“ v naději, že mu přinese větší respekt. Tímto pozorováním neurážím platný výzkum ve snaze o jasnost nebo pravdu, ale spíše upozorňuji na postoj, který mi připadá fanatickým překompenzováním, které vylévá dítě z vaničky s vodou. Komunita moderních astrologů se často stydí, že musí šmelinařit s osudem.

Astrologie spolu s tarotem, chiromantikou, věštěním a možná také I-ťingem, který se nyní pevně usadil na Západě, jsou moderními nositeli prastaré a čestné role věšectví. To bylo odnepaměti uměním interpretovat zastřené a nejednoznačné záměry bohů, i když bychom to nyní mohli nazývat zakalenými a nejednoznačnými záměry nevědomí; směřující k pochopení kairos, „správného okamžiku“. Jung v souvislosti s těmito věcmi použil termín synchronicita jako způsob, jak se pokusit osvětlit tajemství smysluplné náhody — ať už jde o shodu zdánlivě nesouvisející vnější události se snem nebo vnitřním stavem, nebo událost se vzorem karet, planet, mincí. Ale ať už používáme jakýkoli jazyk, psychologický nebo mytický, náboženský nebo „vědecký“, jádrem věštění je snaha přechíst, co je nebo bylo napsáno, ať už tuto

záhadu vysvětlujeme psychologickým konceptem synchronicity nebo tím, co je starší vírou v osud. Pro nezasvěceného laika, který s takovými věcmi v jejich obrovské mnoha úrovněové jemnosti nemá žádné zkušenosti, se seznámení s Moirou omezuje na předpovědi ve sloupcích slunečních znamení a občasné návštěvy legrační staré dámy v Neasdenu, která žije se sedmnácti kočkami a o matčině operaci měla vlastně pravdu. V těchto výrazech jsou naše typicky konkrétní západní interpretace osudu doloženy v celé své schizoidní slávě. Buď budeme z celého srdce věřit, že příští týden skutečně přinese nepřehlédnutelný pád, nového milence, špatné zprávy poštou, povýšení; nebo se někdy zároveň krutě posmíváme příteli, který je hloupý, ignorantský a dostatečně důvěřivý, aby si myslel, že by mohl skutečně získat pomoc od takovéhle směšné pitomosti. Novalisův výrok, že osud a duše jsou dvě jména pro stejný princip, je samozřejmě tváří v tvář takové konkretizaci nepochopitelný. Přesto astrologa, který by se měl vyznat lépe, lze stále najít při jeho konkrétních prohlášeních, a to nejen o novém milenci a špatných zprávách poštou: znamení zvěrokruhu a planetární aspekty znamenají chování a vlastnosti pouze z této doslovné perspektivy, bez myšlenky na vnitřní „duši“, o níž hovoří Novalis.

Není mým cílem přesvědčovat laika ani o mantickém umění, ani o osudu. Co mě znepokojuje, je přístup astrologa. Nejsem spokojená ani s „trendovým“ přístupem k horoskopu, ani s novoplatónským přístupem „osud ovlivňuje tělo, ale ne duši“. Pro mě první se vyhýbá otázce záhadně smysluplných událostí, které vyvolávají individuální vývoj, a druhý se vyhýbá otázce individuální odpovědnosti. Z toho, co jsem pozorovala ve svých analyzátorech a u mých astrologických klientů, určitě něco je – ať už tomu někdo říká osud. Prozřetelnost, přírodní zákon, karma nebo nevědomí – které se mstí, když jsou překročeny jeho hranice nebo když se mu nedostává žádného respektu nebo úsilí ve vztahu, a zdá se, že má jakési „absolutní znalosti“ nejen toho, co jednotlivec potřebuje, ale i toho, co bude ke svému rozvoji v životě potřebovat. Zdá se, že činí opatření toho nejkonkrétnějšího a nejúžasnějšího druhu, spojuje člověka s jinou osobou nebo vnější situací přesně ve správný okamžik, a zdá se, že je stejně součástí vnitřního člověka jako vnějšího. Zdá se také, že je jak psychický, tak fyzický, osobní i kolektivní, „vyšší“ i „nižší“ a může nosit masku Mefistofela tak ochotně, jako se dokáže představit jako Bůh. Nepředstírám, že vím, co to ,to‘ je, ale jsem bez ostychu připravena to nazvat osudem. A mám

pocit, že kdybychom tomu lépe rozuměli, mohli bychom být mnohem více nápomocni našim klientům, nemluvě o sobě.

Účel této knihy, stejně jako řeckých osudů samotných, je trojí. Za prvé má být otázka osudu konfrontována a zpochybňována do nejmenších podrobností. Na zásadní problém, zda jsme pod osudem nebo svobodní, nemám odpovědi; v tomto průzkumu není nikdy s konečnou platností dosaženo žádného takového závěru. Přikláním se, když stojím tváří v tvář takové obludnosti, k chabé odpovědi, obojí. Nevím, co je osud v definovaném metafyzickém či teologickém smyslu; filosofie a náboženství se tímto problémem zabývají mnohem erudovanějšími termíny, než jakých jsem schopna. Když Apuleius z Madaury hovoří s jistotou o dvojím osudu – osud jako energie a osud jako látka –, nebo když Chrysippos tvrdí, že i naše myšlenky jsou osudové, stěží mohu je zpochybnit. V průběhu staletí bylo mnoho pokusů definovat osud a někdy se závěry liší. Nevím s jistotou, zda je možné změnit osud, nebo zda se osud sám mění, nebo co by tato „změna“ mohla označovat, i když jsem si položila několik otázek o tom, co je to, co se „proměňuje“ během procesů: jako je psychoterapie. Ani nevím, zda jsou někteří lidé osudovější než jiní, i když by to tak na doslovné vnější úrovni určitě vypadalo. Někdy však dveře otevírá spíše položení otázky než odhodlané hledání jednoznačné odpovědi. Otázky, které se zabývají tak bezednými problémy, jako je svoboda člověka nebo její nedostatek, však mají tendenci, jsou-li brány vážně, vyvolat v tazateli poněkud nepříjemnou ambivalenci. Zdá se, že je bezpečnější se neptat, ale pouze ignorovat nebo se vysmívat; neboť když jsme se zeptali, při sestavování otázky jsme strhli ochrannou kůži z hlubokého a tajemného lidského dilematu a zdroje utrpení. Jakmile si člověk uvědomí toto dilemma, pokud nepřijde okamžitá odpověď, zůstane zavěšen mezi protiklady jako někdo visící na kříži. Tento problém se v lidských pojmech překládá do klamavě jednoduché otázky: je-li člověk mocně zasažen impulzy nebo touhami, které vybuchují z psychiky, jedná se o ně, protože jsou osudové, nebo se je pokoušíme potlačit či ovládat? Nebo může existovat třetí možnost, která zaručuje nevyhnutelnost zážitku, ale také testuje celého člověka z hlediska jeho morálních rozhodnutí?

To není snadná otázka, jak ví každý psychoterapeut, protože někdy si jednotlivec nemůže pomoci sám a někdy ano; a někdy by si neměl pomáhat a

někdy musí. Právě toto dilema ve skutečnosti prostupuje příběhem o Kristově zradě a ukřižování. Taková suspenze se může prohloubit a obohatit, ale může také paralyzovat. Prohloubení a natažení nejsou pro každého; jinak bychom se asi jako kolektiv té otázky tak evidentně nevyhýbali. Pozastavení nás obírá o jistotu, ať už je to na straně morálky nebo amorálnosti, osudu nebo svobody. A kolik z nás by se odvážilo, jako Sokrates, uznat kořen veškeré moudrosti v poznání, které neznáme?

Druhým účelem této knihy je pokus porozumět odporu a dokonce hněvu, které téma osudu vyvolává, zejména u mých kolegů astrologických studentů a praktiků a u mých kolegů analytiků. Neexistuje žádná moderní profese, která by přivedla jedince blíže ke zkušenosti osudu, než praxe horoskopického umění, mimo psychoterapeuta. Diskuse o „plánech“ a „trendech“ je dostatečně platná pro jednotlivce, jehož život nebyl násilně zasažen osudem: pro zdravého člověka, fyzicky i psychicky, který je „na rozcestí“ nebo chce profesní poradenství nebo „hledá směr“, či se o sobě chce „více dozvědět“. Nejsou to ale jediní klienti, kteří přicházejí pro astrologickou radu. Kdyby byli, naše práce by byla vždy příjemná a nikdy by nás nevyzývala. Přesto existují lidé, kteří jsou mučeni nějakým vnitřním démonem nebo nutkáním, kteří marně bojují s tím, co prožívají jako své vlastní zlo; kteří byli překrouceni téměř k nepoznání zkušenostmi z dětství, které si nevybrali; kteří byli otevřeni nějakou numinózní nebo transpersonální zkušeností, která vyžaduje oběť něčeho, co je jim nejdražší; kteří byli fyzicky zmrzačení nehodou nebo nemocí nebo vrozenou vadou; kteří utrpěli nespravedlivé ztráty a nezasloužené odloučení nebo byli chyceni v kolektivních hrůzách jako válečné Německo nebo poválečné Československo nebo Severní Irsko; kteří byli znásilněni, okradeni, drancováni a využíváni; kteří odešli, jdou nebo zešílí, protože je jejich šílené rodiny zvolily za nositele symptomů a obětní beránky. Ani nadaný jedinec není osvobozen od utrpení, neboť vlastnictví talentu a vzhledů a dokonce i to, čemu říkáme „štěstí“, značí člověka tak jistě jako deformace a odděluje ho od společenství do izolace ducha, který si stejně tak žádá odpověď nějakého druhu. Nepřipadá mi jednoduché přijít se zvláštními frázemi, když čelím tomuto katalogu zdánlivě nezasloužených lidských bludů. Jednou mi žena s hlasem samolibé jistoty během workshopu řekla, že lidé nikdy nedostanou víc, než dokážou unést. Krátká návštěva nemocnice nebo psychiatrického oddělení vede k tomu, že takové prohlášení je nesmyslné.

Nemohu mluvit nenuceně o karmě, jak to dělají mnozí astrologové, a naznačovat, že to mělo něco společného s předchozími inkarnacemi, aby si člověk nedělal starosti, jen zavřel oči a myslel na Anglii; ani nemohu naznačit, že jedinec tyto věci „způsobil“ z toho, co bylo pouhým „trendem“, protože je osobně hloupější nebo více zaviněný než většina ostatních. Musím upřímně přiznat, že nevím, a protože nevím, že jsem se zapojila do pokusu hlouběji pochopit podstatu toho, co „to“ je. Jako u mnoha lidí, přítomnost extrémního utrpení ve mně vzbuzuje otázku smyslu. Pro mne však cesty lidské zvrácenosti a katastrofy nakonec nevedou k utěšující otcovské náruči vlídného židovsko-křesťanského Boha, kterého nesmíme zpochybňovat, ani nevedou k obvinění společnosti jako zdroje všech neduhů. Spíše vedou k osudu.

Mám pocit, že všechna skutečná poslání nebo „povolání“ v sobě mají stínovou a často neviditelnou, archetypální nebo mytickou postavu, sama o sobě fascinující a působivou, i když nevědomou, která je nějakým způsobem symbolem vnitřního významu nebo „správnosti“ toho povolání. Nebo by se to dalo říct jinak: lidská představivost formuluje tyto figury spontánně jako prostředek k vyjádření jakési tajemné posvátnosti nebo numinozity o určité životní funkci, kterou intelekt nemůže plně pochopit. Jung se domníval, že tyto postavy jsou archetypálními obrazy, vjemy vrozených lidských vzorců nebo procesů uspořádání, jejichž zdroj zůstává záhadou a jejichž zkušenost zprostředkovává pocit božství. Vezměte si například lékaře. Možná dobře víme, že je omylný, že má ve zvyku o víkendu nezvedat telefon, že přepaluje poplatky (pokud má soukromou praxi), že také onemocní, že nedokáže vyléčit nevyléčitelné. Přesto nerezonujeme s jednotlivým doktorem, když panikaříme kvůli nemoci, ale se šamanem, knězem-léčitelem, chromým Asklépiem, který přijal svou moudrost od bohů a sám je bohem a který je svatým knězem zoufalých výkřiků těla i duše. Jung a další naznačili, že léčitel je vnitřní postavou, která může být ve snech potkávána a která ztělesňuje ono hluboké tajemství psychiky a schopnosti těla léčit se samo. Ale my neuvažujeme z hlediska vnitřních archetypálních postav; saháme po telefonu, abychom sehnali doktora. Poněkud bezcitný playboy, který nedávno a sotva vystudoval lékařskou fakultu, s katastrofálním manželstvím a zanedbávanými dětmi a nesčetnými sexuálními, finančními a emocionálními problémy není tváří, kterou vidíme v poradně: ale něco zářícího, silného, schopného vštípit naději tváři beznaděje, nabízející klidné přijetí i blížící se smrti.

Vnímavější lékař také ví o tomto Doktorovi a dobře si uvědomuje, že uzdravení v mnoha případech závisí na vnitřním obrazu, který je konstelován; protože pokud tomu tak není, pacient se nezlepší navzdory technickým dovednostem a znalostem praktika. Vnitřní lékař a vnější lékař tak pracují ruku v ruce, i když často nikdo, zejména lékař a pacient, není moudřejší. Pokud bychom nevložili tuto božsky nebo archetypálně inspirovanou důvěru našim lékařům, je pochybné, že bychom je někdy navštívili, kromě zlomených kostí a drobných modřin každodenního života. A samotný lékař? Připusťme, že může získat hezkou finanční odměnu v Americe a v Anglii, pokud se mu podaří získat blízkoúchodní praxi v Harley Street; a získá také status, který nabízí jeho pověřovací listina, a místo v komunitě a pocit bezpečí v „síti“ svých kolegů. Morální i technické standardy lékařské profese jsou však v nadměrné míře náročné a není to žádná radost, zabývat se nekrotickou tkání, rozpadem a smrtí každý den; nemluvě o tom, co princ z Walesu ve svém projevu k Britské lékařské asociaci označoval jako „postižený duch, který přichází... se svou nemocnou duší maskovanou za tělesný neduh“. Jaké ospravedlnění může doktor nabídnout vlastní duši, když se s ní musí konečně konfrontovat, kdyby za jeho mnohdy nefalšovanou, ale často nedostatečnou oddaností a touhou pomoci nebylo něco jiného, ať už to nazývá soucitem, integritou, službou nebo potřebou žít smysluplný, majetný život?

Analytická psychologie hovoří s odůvodněním o nebezpečí ztotožnění se s archetypem. Doktor není Doktor a je pro něj lepší si to zapamatovat, aby neriskoval nadutost a dokonce i potenciální psychózu, pokud božský obraz přebije vědomí ega pocit lidské omylnosti a omezenosti. Ale tyto archetypální postavy, jsou-li osloveny s vědomím a pokorou, přesto vyžadují od svých dětí oběť. Jíst zbožného masa vyžaduje návrat, což ti, kdo sledují ‚zaměstnání‘ spíše než inspiraci povoláním, dělat nemusí. Možná právě tento smysl tvoří vnitřní logiku Hippokratovy přísahy v lékařství. Tento akt navrácení něčeho bohu – akt uznání něčeho posvátného, pro co je člověk nějakým druhem nádoby – odlišuje povolání od zaměstnání nebo odlišuje individuální pocit z jeho zaměstnání. Nervozita pociťovaná v esoterických kruzích z účtování peněz za horoskopy nebo ‚duchovní učení‘ je platnou intuicí, i když někdy hrubě nesprávnou, že někde někdo něco dluží. A jaká postava stojí za astrologem, když ne osud? Hotový tvar našeho osudu, čára kolem něj. Je to úkol, který nám

bohové přidělují, a podíl slávy, který dovolují; limity, které nesmíme překročit; a náš stanovený konec. To všechno je Moira.²⁹

Všechny vědecké poznatky na světě nevymažou to, co tu bylo od počátku, starší než nejstarší z bohů. Věda také nese mytické pozadí, které vykonává numinózní moc; jinak bychom se jím my, astrologové, nenechali toliko zastrašit, ani vědecká komunita tak ochotná toto slovo použít, jako by šlo o náboženskou pravdu, o níž jakákoliv pochybnost představovala herezi. A paradoxně, mytické pozadí jak astrologie, tak vědy je sjednoceno ve stejné postavě: Takové opravdové náboženské cítění, jaké lze nalézt u Homéra, se méně zabývá bohy Olympu než temnějšími bytostmi, jako je osud nebo nutnost nebo osud, jemuž podléhá i Zeus. Osud měl velký vliv na celé řecké myšlení a možná byl jedním ze zdrojů, z nichž věda odvozovala víru v přírodní zákon.³⁰

Skutečně stejné mytické pozadí, i když oděné do nové róby. Někdy si říkám, zda astrologové, když už nemohou věřit ničemu jinému než statistikám, nejsou zčásti jen změnou oděvu staré nevěstky, aby utišili své vlastní nejistoty, a také nabízejí hodnotné příspěvky k racionálnímu pochopení svého studia. Avšak i když hluboce znepokojující může být konfrontace s těmito starověkými formami a zároveň zachování těžce vydobytých znalostí našeho dvacátého století o fyzickém vesmíru a o větších rozhodnutích člověka v něm, nicméně právě tento konflikt považuji za osud moderního astrologa, chcete-li: konflikt, s nímž musí bojovat, plný rozpolcenosti, přesto s Parsifalovou otázkou provždy na rtech. Komu skutečně sloužíme? Osud nebo svoboda? Pasivně fatalistický astrolog a jeho protějšek, samolibý racionalista, který nehledí dál než na mechanickou příčinu a následek a mluví o „ovládnutí“ schématu, možná opomíjí podstatu věci – a dříve či později může zradit bohy, klienta i sami sebe. Takže souhrnně řečeno, druhým účelem tohoto průzkumu je pokusit se uvést do jasnější perspektivy tu postavu, s níž se musíme vypořádat, což, jak se zdá, vyvolává takovou rozpolcenost: prastarou podobu osudu, od níž jsme se odcizili. Abych toto úsilí usnadnila, zjistila jsem, že je užitečné čerpat z velmi staré minulosti, abych vystopovala lidské obrazy a příběhy o osudu. Mnohé z toho se modernímu astrologovi může zdát nepodstatné. A přece mýty jsou

²⁹ Mary Renault, *The King Must Die*, Longmans, Green & Co. Ltd, London, 1958, s. 16.

³⁰ Russell, s. 32.

věčnými vzorci lidské duše. Jsou živé a patrné v našich snech, v našich představách, v našich láskách a nenávistech, ve struktuře našich životů; a v neposlední řadě v citlivější astrologické poradně, kde praktikující s jakoukoli vnímavostí k neviditelné a nevyřčené psychice může vycítit, jak se nad zodiakem matně vznášejí formy Klóthó Přadleny, Lachesis Měřičky a Atropos Řezačky. Třetím účelem této knihy je v jistém smyslu vzývat; dovolávat se. Tím chci říci, že jakýkoli symbol, astrologický nebo jiný, nemůže být skutečně uchopen pouze intelektem. Existují nepolapitelnější, ale stejně produktivní cesty, jimiž se lze přiblížit k „mapě nebes“, a proto jsem se pokusila vypořádat se s některými našimi astrologickými symboly nejen koncepčně, ale také, což je možná důležitější, v jazyce, ve kterém nejsou navyklé se oblékat. K nepochybné frustraci pragmatičtějšího čtenáře se zde tedy astrologické výklady beznadějně mísí s pohádkami, mýty, sny a dalšími podivnostmi spolu s úctyhodnějšími odkazy z filozofie a psychologie. Je pro mě obtížné shrnout znamení nebo planetu pomocí klíčového slova a ještě obtížnější se s tím vypořádat jako se statistikou. Jak lze měřit místa, kde osud vstoupí do života? Součástí je však i případový materiál, který má pomoci uzemnit vzlety fantazie v naději, že se jim podaří demonstrovat fungování osudu v životech skutečných lidí.

Zjistila jsem, že osud je stejně tekuté a nepolapitelné slovo jako láska. Platón si myslel, že jsou rovné; a mimochodem stojí za zmínku, že ve staré norštině je slovo pro osud totožné se slovem pro pohlavní orgány. Novalis napsal, že osud a duše jsou dvě jména pro stejný princip. Nejstarší mužský obraz osudu je obrazem ženy; tak začněme tam, kde ji poprvé spatříme.

Moira

I. Osud a ženství

*Das Ewig Weibliche zieht uns hinan. Goethe*³¹

Můžeme ji potkat na starých, divokých, neúrodných místech: na vřesovišti, na vrcholu hory bez stromů a v ústí jeskyně. Ne vždy jedna, někdy jsou tři, vynořuje se z mlhy nebo je v ní oděná. Banquo, který narazí na zjevení s Macbethem po boku, zvolá:

*Ve jménu pravdy, již rcete, jste-li přelud, čili přec čím zevnitř zdáte se? Můj vzácný druh jest vámi vítán slávou přítomnou, pak velkým příští výše proroctvím a čáky královské, až zdá se všechen uchvácen žasem. Ke mně nemluvíte; možno-li vám nahlédnout v símě časův, a říci, které zrno vzejde, které nic: nuž, mluvte ke mně též, jenž přízně vaší se neprosím i záští nelekám.*³²

Opona se otevírá při prvním dějství Wagnerova *Götterdämmerung* „uprostřed ponurého ticha a klidu“ a tam, přikrčené na útesu před jeskyní, která je zároveň lůnem a hrobkou, průchodem ven k životu a dolů do smrti, jsou vysoké ženské tvary zahalené tmavým závojem podobným závěsům:

Pojďme příst a zpívat; Ale kde, kam uvázat šňůru?

Dcery Nykty,³³ bohyně noci, nebo Erdy, matky Země, se nazývají Moirai nebo Erínye, nebo Norny, či Graie, anebo Hekaté se třemi tvářemi, jež jsou třemi co do formy a vzhledu: třemi měsíčními fázemi. Slibný dorůstající srpek, plodná a plná tvář a zlověstná temnota měsíce jsou v mytickém obrazu třemi převleky ženy: panna, plodná manželka, stará babizna. Klóthó přede nit, Lachesis ji měří a Atropos ji přestřihává, a sami bohové jsou těmito třemi svázáni, neboť vzešli nejprve z počáteční Matky noci, nežli Zeus s Apollónem snesli z oblohy zjevení věčného a nezkorumpovatelného ducha člověka. Vřeteno (vesmíru) se otáčí na kolenou Nutnosti a na horním povrchu každého kruhu je siréna, která se s nimi otáčí a pěje jeden tón nebo notu. Osmička

³¹ Věčná ženskost nás táhne vysoko.

³² Shakespeare, William: *Makbeth*. 1. dějství, výjev třetí. Překl. Josef Jiří Kolár, 1868.

³³ Nyx.

dohromady tvoří jednu harmonii; a kolem, ve stejných rozestupech, je další skupina, v počtu tří, každá sedící na svém trůnu: to jsou osudy, dcery Nutnosti, které jsou oděny do bílých šatů a na hlavách mají věnce.³⁴

Platónovu spletitou geometrickou vizi vesmíru s Nutností a Osudy trůnícími ve středu vládnoucímu všemu odráží Aischylos v Prométheovi:

Sbor: Kdo tedy řídí kormidlo Nutnosti?

Prométheus: Osudy tří, nezapomenutelné Erínye.

Sbor: Je tedy Zeus slabší ve své síle než ony?

Prométheus: Ani On nemůže uniknout věci, která byla nařízena.³⁵

A filozof Hérakleitos v *Kosmických fragmentech* prohlašuje s méně než obvyklou dvojznačností: Slunce nepřekročí své hranice; pokud tak učiní, Erínye, přísluhovačky spravedlnosti, jej dostihnou.³⁶

Řecké myšlení, jak uvádí Russell, je plné osudu. Lze samozřejmě tvrdit, že tyto pocity jsou vyjádřením archaické kultury či světového názoru, která zanikla před dvěma tisíci lety, prodloužila se středověkou epochou kvůli neznalosti přirozeného vesmíru, a že to dnes víme lépe. V jistém smyslu je to pravda, ale jedním z nejdůležitějších a znepokojivých postřehů hlubinné psychologie je odhalení, že mytické a nediferencované vědomí našich předků, které oživovalo přírodní svět obrazy bohů a daimonů, nepatří pouze do chronologické historie. Patří také k psychice moderního člověka a představuje vrstvu, která, i když je převrstvena rostoucím vědomím a hyper-racionalitou posledních dvou století, je stejně silná jako před dvěma tisíciletími nebo dokonce deseti tisíciletími. Možná je ještě silnější, protože jejím jediným hlasem je nyní opomíjený snový svět dětství a inkuby a sukuby noci, na které je lepší v jasném ranním světle zapomenout. Z našich mnohem sofistikovanějších znalostí fyzického vesmíru jsme vyrozuměli, že Slunce není „on“ a že to nejsou ječící Erínye, které mu brání v tom, aby překročilo své meze. Přinejmenším to ego chápe: což znamená, že je to jen jeden ze způsobů, jak na to nahlížet.

³⁴ Plato, *The Republic*, translated by Benjamin Jowett, Penguin Books, London, 1979, s. 690.

³⁵ Aeschylos, *Prometheus Bound*, translated by E. H. Plumptre, David McKay, New York, s. 111.

³⁶ Heraclitus, *The Cosmic Fragments*, translated by G. S. Kirk, Cambridge University Press, 1954, s. 284.

Jazyk mýtů je stále, jako vždy, tajnou řečí neartikulované lidské duše; a pokud se člověk naučil naslouchat této řeči srdcem, pak není divu, že Aischylos, Platón a Hérakleitos jsou věčnými hlasy a nejen relikty minulé a primitivní doby. Možná je nyní více než kdy jindy důležité slyšet tyto poetické vize uspořádané podstaty vesmíru, protože jsme se od nich nebezpečně vzdálili. Mytické vnímání vesmíru řízeného neměnnými morálními i fyzickými zákony je v nevědomí živé a silné, stejně jako Erínye, „přisluhovačky spravedlnosti“. Osud je ve spisech Řeků zobrazen v obrazech, které jsou pro nás psychologicky relevantní. Osud v archaické představivosti je samozřejmě tím, co píše neodvolatelný zákon budoucnosti: začátky a konce, které jsou nevyhnutelnými produkty těchto začátků. To implikuje spíše uspořádaný vzorec růstu, než náhodné rozmary nebo náhody. Jsou to pouze hranice lidského vědomí, které nám brání vnímat plné důsledky začátku, takže nejsme schopni předvídat nevyhnutelný konec. Gnostický text z druhého století, *Corpus Hermeticum*, to formuluje s nádhernou stručností: A tak jsou tito dva, osud a nutnost, vzájemně spojeni v neoddělitelné soudržnosti. První z nich, *Heimarmenê*, rodí počátek všech věcí. Nutnost si vynucuje konec všech závislostí na těchto principech. Na nich následuje Řád, to je jejich osnova a tkanina, a uspořádání času pro dokonalost všech věcí. Neboť není nic bez směsi Řádu.³⁷

Je to velmi zvláštní druh osudu, s nímž se zde zabýváme, a ve skutečnosti se netýká předurčení v běžném smyslu. Tento osud, který Řekové nazývali Moira, je „přisluhovačem spravedlnosti“: tím, co vyvažuje nebo mstí překročení zákonů přirozeného vývoje. Tento osud potrestá narušitele hranic stanovených Nutností. Bohové měli své provincie neosobním jmenováním Lachesis nebo Moiry. Svět byl ve skutečnosti od velmi raných dob považován za království osudu a zákona. Nutnost a spravedlnost – „musí“ a „měly by“ – se setkat v tomto primárním pojmu řádu – pojmu, který je pro řecké náboženské zastoupení konečný a nevysvětlitelný.³⁸

Abychom pochopili zvláštní příchuť Moiry, musíme se obejít bez lidového pojetí předem určených událostí, které nemají ani rým, ani rozum, ale které se nám dějí zčistajasna. Proslulá formule „potkáš vysokého tmavého cizince“ od čtoucího z čajového šálku, nebo rubriky o astrologii v novinách nemá příliš

³⁷ Thrice Greatest Hermes (*Corpus Hermeticum*), translated by G. R. S. Mead, Hermes Press, Detroit, 1978, Vol. 2, s. 202.

³⁸ Cornford, s. 40.

velký vliv na hluboký smysl univerzálního morálního řádu, který Řekové chápali jako osud. Tento mravní řád se také velmi liší od židovsko-křesťanského smyslu pro dobro a zlo, protože se nezabývá drobnými zločiny člověka proti jeho bližním. Pro řeckou mysl – a možná i pro nějakou naši hlubokou a zapomenutou vrstvu – nejhorší hřích, kterého se člověk mohl dopustit, nebyl později nalezen v katalogu smrtelných hříchů křesťanství. Byla to arogance, slovo, které něco naznačuje včetně arogance, vitality, ušlechtilosti, hrdinského snažení, nedostatku pokory před bohy a nevyhnutelnosti tragického konce.

Před začátkem filozofie měli Řekové teorii nebo pocit o vesmíru, který lze nazvat náboženským nebo etickým. Podle této teorie má každý člověk a každá věc své určené místo a určenou funkci. To nezávisí na Diově nařízení, protože Zeus sám podléhá stejnému druhu zákona jako ostatní. Teorie je spojena s představou osudu či nutnosti. Důrazně se vztahuje na nebeská tělesa. Ale kde je elán, tam je tendence překračovat hranice; proto vznikají spory. Jakýsi druh neosobního nad-olympského zákona trestá aroganci a obnovuje věčný řád, který se agresor snažil porušit.³⁹

Když je jedinec stížen arogantností,⁴⁰ pokusil se překročit hranice osudu, který mu byl stanoven (což je implicitně osud zobrazený postavením nebeských těles při narození, protože mikrokosmos i makrokosmos řídí stejný neosobní zákon). Tak se snaží stát se božským; a dokonce ani bohům není dovoleno překračovat přírodní zákony. Jádrem řecké tragédie je dilema arogance, která je velkým darem člověka i jeho velkým zločinem. Neboť tím, že se postaví proti svým předurčeným limitům, koná hrdinský osud, ale samotnou povahou tohoto hrdinského pokusu je Eríniemi odsouzen k odplatě. Tato témata přirozeného zákona a překračování hranic vnucených osudem by mohla a také naplňují množství dramatu, poezie a fikce, o filozofii nemluvě. Zdálo by se, že my, zvědavá lidská stvoření, jsme se vždy zabývali obtížnou otázkou naší role ve vesmíru: jsme pod osudem, nebo jsme svobodní? Nebo je nám souzeno pokusit se o svobodu, ale selhat? Je lepší, jako Oidipus nebo Prométheus, usilovat o nejzazší meze, jichž je člověk schopen, i když to vyžaduje tragický konec, nebo je moudřejší žít umírněně, kráčet s pokorou před bohy a tiše zemřít v posteli, aniž bychom okusili někdy slávu či zděšení tohoto

³⁹ Russell, s. 130.

⁴⁰ Hubris.

neomluvitelného provinění? Očividně bych mohl na toto téma pokračovat několika tisíci stranami, což dělá většina filozofů. Protože nejsem filozof, zaměřím svou pozornost na zvláštní fakt, že „přísluhovačkami spravedlnosti“, ať už je najdeme v jakékoli mytologii nebo poezii, jsou vždy ženy.

Možná jedním z důvodů, proč existuje nevyhnutelné spojení mezi osudem a ženskostí, je neúprosná zkušenost našich smrtelných těl. Lůno, které nás nosí, a matka, na níž poprvé otevřeme oči, je na počátku celý náš svět a jediný rozhodčí života a smrti. Jako přímá psychická zkušenost je otec přinejlepším spekulativní, ale matka je primární a nejabsolutnější skutečnost života. Naše těla jsou zajedno s těly našich matek během těhotenství, které předchází jakékoli nezávislé individualitě. Pokud si nepamatujeme nitroděložní stav a porodní cesty, naše těla ano a nevědomá psychika také. Vše, co je spojeno s tělem, tedy patří do světa matky – naše dědičnost, naše zkušenosti s fyzickou bolestí a rozkoší, a dokonce i naše smrt. Stejně jako si nemůžeme pamatovat dobu, kdy jsme neexistovali, tedy pouhé vajíčko ve vaječníku matky, tak si nedokážeme představit dobu, kdy už nebudeme existovat, jako by místa vzniku a návratu byla stejná. Mýtus vždy spojoval ženství se zemí, s tělem a s procesy zrození a smrti. Tělo, ve kterém jedinec prožívá svůj přidělený rozsah, pochází z těla matky a tyto vlastnosti a omezení zakořeněné v jeho fyzickém dědictví jsou prožívány jako osud: to, co bylo zapsáno v hieroglyfech genetického kódu táhnoucího se po celé věky. Fyzickým dědictvím předků je osud těla, a přestože kosmetická chirurgie může změnit tvar nosu nebo narovnat sadu zubů, bylo nám řečeno, že zdědíme nemoci našich rodičů, jejich predispozici k dlouhověkosti nebo jeho nedostatek, jejich alergie, jejich chutě, jejich tváře a jejich kosti.

Osud je tedy představován jako ženský, protože osud je zažíván v těle a přirozené predispozice těla nelze změnit bez ohledu na vědomí, které obývá tělo – stejně jako Zeus nemůže nakonec změnit Moiru. Instinktivní pudy druhu jsou také hájemstvím Moiry, neboť i ty jsou vlastní tělu, a přestože nejsou jedinečné pro jednu nebo druhou rodinu, jsou univerzální pro lidskou rodinu. Zdá se, že nemůžeme překročit to, co je v nás přírodou, která patří k druhu – jakkoli ji potlačujeme nebo ji živíme kulturou. V tomto smyslu se Freud navzdory sobě jeví jako jeden z velkých zastánců osudu jako instinktu, protože byl nucen uznat sílu instinktů jako tvůrce lidského osudu. Pud plození, odlišný

od toho, čemu říkáme láska, existuje v každém živém druhu a to, že působí jako síla osudu, lze pozorovat na nutkavých sexuálních setkáních a jejich důsledcích, které provázejí prakticky každý lidský život. Není divu, že Norové kladli rovnítko mezi osud a genitálie. Podobně agresivní instinkt existuje v nás všech a historie války, která propuká navzdory našim nejlepším úmyslům, je svědectvím o „osudovosti“ tohoto instinktu.

Duše je také zobrazena jako ženská a Danteho velká poetická stavba jeho mrtvé Beatrice je jedním z našich nejúžasnějších svědectví o moci ženství vyvést člověka ze světského života do výšin a hlubin jeho nitra. Jung má mnoho co říci o duši jako animě, vnitřní ženskosti, která může člověka zavést jak do pekelných muk, tak do nebeských extází a zažehnout oheň jeho tvůrčího individuálního života. Zdá se, že osud přichází zevnitř, prostřednictvím vášně a představivosti a nevyléčitelné mystické touhy. Ať už tuto roli pro muže v životě nese skutečná žena nebo ne, duše ho přesto požene vstříc jeho osudu. I tato duše stanoví meze: nedovolí mu vzlétnout příliš vysoko do vzdálených říší intelektu a ducha, ale chytne ho do pastí tělesnými vášněmi nebo dokonce tělesnou nemocí. V mýtech jsou to bohyně, nikoli bohové, kdo vládne nemocem a rozkladu – jako Kálí nad neštovicemi – a nakonec promění i ty nejvíce oduševnělé lidi v prach, z něhož vzešli. Tato nedostatečně pokrytá spojení jsou možná některá z vláken, která spojují mytický obraz osudu s ženstvím. Jakkoli si přejeme porozumět této trojitě tváři osudu, je zobrazena jako věčná přítomnost, otáčející cykly času, porodní šaty, svatební závoj, rubáš, tkáň těla a kameny země, kolo nebes a věčný průchod planet věčným zodiakálním kruhem.

S ženskou tváří osudu se setkáváme i ve skromné pohádce dětství. Slovo „víla“ pochází z latinského *fata* nebo *fatum*, které se ve francouzštině nakonec překládá do *fée*, okouzlení. Osud se tedy nejen mstí za přestoupení přirozeného zákona; také učaruje. Spřádá kouzlo, utká síť jako pavouk, který je jedním z jejích nejstarších symbolů, promění prince v žábu a pošle Šípkovou Růženku do stoletého spánku.

Před dávnými časy byl jeden král a královna, kteří každý den říkali: „Ach, kdybychom tak měli dítě!“ Ale nikdy žádného neměli. Ale stalo se, že jednou, když se královna koupala, vylezla z vody na pevninu žába a řekla jí: „Tvé přání bude splněno; než uplyne rok, budeš mít dceru.“

To, co žába řekla, se vyplnilo a královna měla holčičku, která byla tak hezká, že se král radostí neudržel a nařídil velkou hostinu. Pozval nejen své příbuzné, přátele a známé, ale také Moudré ženy, aby byly k dítěti laskavé a nakloněny. V jeho království jich bylo třináct, ale protože měl k jídlu jen dvanáct zlatých talířů, jedna z nich musel zůstat doma.

Hostina se konala se vší parádou, a když se chýlila ke konci, moudré ženy udělily miminku své kouzelné dary: jedna jí dala ctnost, druhá krásu, třetí bohatství a tak dále se vším na světě, co si můžete přát.

Když dvanáct z nich složilo své sliby, najednou přišla třináctá. Chtěla se pomstít za to, že nebyla pozvána, a aniž by pozdravila, či se na někoho alespoň podívala, hlasitě vykřikla: „Králova dcera se v patnáctém roce píchne trnem a padne mrtvá“.⁴¹

Kdo jsou tedy tyto „moudré ženy“, které jsou laskavé a štědré, pokud jsou uznávány, a přesto pomstychtivé a nemilosrdné, jsou-li ignorovány? „Šípková Růženka“ je pohádka, a tedy příběh o osudu. Nemohu odolat spojování těchto čísel dvanáct a třináct s některými velmi starými věcmi, protože rok má třináct lunárních měsíců a dvanáct slunečních; a král v této pohádce, jako král a ne královna, se rozhodl postavit sluneční míru nad lunární. Jeho vlastní problém s ženstvím je tak potrestán jeho dcerou a Erínye v převleku třinácté Moudré ženy se domáhají své odplaty.

Zdá se, že je to spíše osud než náhoda, co provádí podivné proměny v pohádkách, a je to osud, jemuž nade vše vadí, že je nepoznán a že je s ním jednáno bez pokory. Ani tato zášť není v tomto příběhu nikdy zpochybňována na morálním základě. Žádná postava v příběhu nikdy neříká: „Není to však rozumné ani lidské, že na Šípkovou Růženku zlá víla seslala špatné kouzlo“. Kouzla, čáry a kletby vyřknuté vílami jsou součástí života vylíčeného příběhem; hrdina či hrdinka se je může snažit proměnit nebo překonat, ale nikdy nejsou eticky zpochybněny, protože se nemýlí. Jsou přirozené, tj. jsou odrazem přirozeného zákona, který účinkuje. Člověk také nikdy nepotká zlou mužskou vílu; občas lze potkat zlého trpaslíka, ale ten je téměř vždy ve službách čarodějnice, jako kdysi *Kábeiroi* sloužil Velké matce.

⁴¹ 'Little Briar-Rose', from The Complete Grimm's Fairy Tales, Pantheon Books, 1944.

Bratři Grimmové sesbírali své pohádky především ze západní Evropy a zejména od německy mluvících národů. Moudré ženy, které se v těchto příbězích objevují, jsou blízké sestřenice germánských osudů, Norny, které přebývají vedle pramene osudu pod kořeny Světového stromu Yggdrasil a každý den jej zalévají, aby zachovaly jeho život. Až do středověku, kdy byli staří germánští bohové vyhnáni mocí církve, přetrvávala po celé severozápadní Evropě legenda o skupině nadpřirozených žen, které mohly určovat osud novorozeného dítěte. Nazývaly se v latině *Parcae*, a byly obecně tři; a dokonce bylo běžným zvykem, že pro ně ženy prostíraly tři místa u stolu. Někdy se jim říkalo Nomy.⁴²⁴³

Z toho vyplývá, že při utváření života hraje roli něco jiného než dědičnost. Není to matka, ale Matka a její vyslanci, kdo uděluje dary a kletby na novorozené dítě. Je to tedy určitý druh osudu, tyto čarodějnice a víly nám dávají ošklivé zvíře, které je potenciálně milostivým princem, nebo spící princeznu skrytou v závěsu z trnitých keřů, která potřebuje čas a polibek, aby se probudila; a mohlo by nám být dovoleno tyto věci transformovat, pouze pokud se najde magická formule, která kouzlo zruší. Ale moudrost pohádek nenabízí sociologické důvody pro to, jak se věci vůbec mohly stát. Byla to víla, je to náš osud. Idries Shah ve svém komentáři ke své sbírce *World Tales* píše: „Takže osud a magie jsou vždy spojeny v tradičních povídkách; a druh ‚víly‘ nalezený v moderních západních pohádkových knihách, obvykle pro děti, je pouze jednou z forem tohoto konkretizovaného osudu.“⁴⁴

Postupy nutné k překonání nebo přeměně pohádkových kouzel a kleteb jsou vysoce ritualizované záležitosti. Samotná vůle nic nezmůže. I tam, kde chytrost slouží jako cesta skrz, musí to být chytrost spojená s načasováním a pomocí podivných a často magických zdrojů. Pomoc často přichází od stejných podlých víl nebo jejich přísluhovačů, kteří kouzlo seslali jako první. Někdy je to srdce, které provádí transformaci, jako v případě lásky Krásky k jejímu Zvířeti; někdy je to plynutí času, jako je tomu u Šípkové Růženky. Někdy se hrdina musí beznadějně vydat na dlouhou a únavnou cestu na konec světa, sužovaný temnotou a zoufalstvím, aby našel zázračný předmět, který království vykoupí. Ale vyřešení kouzla nebo kletby závisí na jiných schopnostech než na

⁴² Nona, Decuma a Morta.

⁴³ H. R. Ellis Davidson, *Gods and Myths of Northern Europe*, Penguin Books, 1964.

⁴⁴ Idries Shah, *World Tales*, Penguin Books, 1979.

racionálních a žádného řešení nelze dosáhnout bez tajné dohody víl nebo osudů samotných. To vyvolává další záhadu naší ženské tváře osudu: Třebaže se může stavět proti zanedbávání či trestání prohřešků přirozeného práva, přesto ve skryté tmě působí směrem ke vztahu s odcizenou vůlí člověka, dříve než se trhlina stane příliš velkou a dojde k tragickému konci. Motivy pohádek jsou pokornější a zdánlivě světštější než slavné přehlídky velkých mytických ság světa. Přesto jsou pro nás v některých ohledech relevantnější, protože jsou přístupnější, nezřezanější a syrovější a blíže běžnému životu. A tam, kde to mýtus neříká, naznačují, že by mohl být postaven most mezi člověkem a Moirou, pokud bude nabídnut respekt, úsilí a vhodné smířcí obřady.⁴⁵

Četní badatelé neprošlapaných cest psychiky se pokoušeli pochopit podivnou skutečnost, že člověk, který se přibližuje k hlubokým vnitřním nutkáním, které představují jeho nutnost, nazývá svůj osud ženským jménem a obléká jej ženskou tvář. Nejdůležitějším z těchto badatelů je Jung, který v různých svazcích *Souborných děl* obsáhle psal o osudu, jak jej prožíval ve svém životě a v životech svých pacientů. Někdy hovoří o instinktu jako o nutkavém a zdá se, že jej dává na roveň osudu biologického nebo přírodního druhu: Útek divokého lovce je jeho osudem, stejně jako prasknutí semene na sazenici, stromek, listí, květ, plod. Stejně tak „pud“ individualizovat se, aby se člověk stal sám sebou. Osud, povaha a účel jsou zde jedno a totéž. Můj osud je to, co jsem, a to, co jsem, je také to, proč jsem a co se se mnou děje.

Jung také psal o spektru instinktu a archetypu, první jako determinant fyzického nebo přirozeného chování, druhý jako determinant psychického vnímání a prožívání. Nebo, jinak řečeno, archetypální obraz – jako je obraz samotných tří osudů – je zkušenost psychiky nebo vnímání instinktivního vzorování, ztělesněné v numinózních nebo božských postavách. Instinkty tvoří velmi blízké analogie s archetypy – ve skutečnosti tak blízké, že existuje dobrý důvod předpokládat, že archetypy jsou nevědomými obrazy samotných instinktů; jinými slovy jsou to vzorce instinktivního chování.⁴⁶

Instinkt a archetyp jsou tedy dva póly téže dynamiky. Instinkt je zabudován do každého pohybu každé buňky v našich fyzických tělech nebo je

⁴⁵ Viz díla Marie-Louise von Franz o vílích pohádkách: *An Introduction to Fairy Tales, Shadow and Evil in Fairy Tales, The Feminine in Fairy Tales, Individuation in Fairytales and Redemption Motifs in Fairy Tales*.

⁴⁶ C. G. Jung, *The Archetypes and the Collective Unconscious*, CW9 Part 1, para. 91.

prostřednictvím něj vyjadřuje živá síla: vůli přírody, která řídí řádný a inteligentní vývoj a udržování života. Ale archetyp, oděn do svého archetypálního obrazu, je zkušenost psychiky s tímto instinktem, živoucí silou vyjadřující se každým pohybem každé fantazie, pocitu a letu duše. Tento obraz, který je starší než nejstarší z bohů, prvotní tvář Moiry, je vnímáním psychiky neměnného zákona, který je životu vlastní. Je nám přidělen náš podíl a nic víc. Jung se přiblížil k tajemství, které intelekt jen velmi těžko dokáže obsáhnout: jednotu vnitřního a vnějšího, těla a psychiky, jednotlivce a světa, vnější události a vnitřního obrazu. Mluví o archetypu na jedné straně jako o zděděném způsobu fungování, o vrozeném vzoru chování, jaký můžeme pozorovat ve všech říších přírody. Ale jde také o něco jiného. Tento aspekt archetypu je biologický... Ale obraz se okamžitě změní, když se na něj podíváme zevnitř, tedy zevnitř sféry subjektivní psyché. Zde se archetyp prezentuje jako numinózní, to znamená, že se jeví jako zkušenost zásadní důležitosti. Kdykoli se oblékne do příslušných symbolů, což není vždy případ, uvádí jednotlivce do stavu posedlosti, jehož důsledky mohou být nevyčíslitelné.⁴⁷

Zdá se, že právě tyto „nevyčíslitelné důsledky“ vstupují do života jako události osudové zvenčí. Zde je ochromující nemoc, podivně načasovaná nehoda, nečekaný úspěch, nutkavá láska, drobná chyba, která má za následek převrácení celé struktury života. Přesto by se zdálo, že zdroj této moci se neobejde, či spíše neobejde pouze bez ní; Moira také leží uvnitř. V Jungově díle se dá číst stále více formulované spojení mezi osudem a nevědomím. „Mým osudem“ se rozumí démonická vůle právě k tomuto osudu – vůle, která se nemusí nutně shodovat s mou vlastní (ego bude). Je-li v protikladu k egu, je těžké necítit v něm určitou „moc“, ať už božskou nebo pekelnou. Člověk, který se podřizuje svému osudu, to nazývá vůlí Boží; muž, který svádí beznadějný a vyčerpávající boj, v něm spíše vidí ďábla.⁴⁸

Stále více se také vytváří souvislost mezi tímto „nemusí se nutně shodovat s mým“ a Já, ústředním archetypem „řádu“, který stojí v jádru individuálního vývoje. Osud, příroda, hmota, svět, tělo i nevědomí: To jsou spojená vlákna, která jsou utkána na stavu Moiry, která vládne říši masa a

⁴⁷ C. G. Jung, *The Symbolic Life*, CW18, para. 1228.

⁴⁸ C. G. Jung, *Psychology and Alchemy*, CW12, n. 17, p. 30.

hmoty a instinktivním pohnutkám nevědomé psychiky, již je ego novodobým dítětem.

Indoevropský kořen *mer, mor*, znamená „umřít“. Z ní pochází také latinské *mors*, řecké *moros* („osud“) a možná Moira, bohyně osudu. Nomové, kteří sedí pod světským popelem, jsou známými zosobněními osudu, jako Klóthó, Lachesis a Atropos. S Kelty přešlo pojetí osudů pravděpodobně do pojetí *matres* a *matronae*, které Germáni považovali za božské... Může snad poukazovat zpět na velký prapůvodní obraz matky, která byla kdysi naším jediným světem a později se stala symbolem celého světa?⁴⁹

O symbolických reprezentacích archetypu Matky Jung píše:

Všechny tyto symboly mohou mít pozitivní, příznivý význam nebo negativní, zlý význam... V bohyních osudu je vidět ambivalentní aspekt... Zlé symboly jsou čarodějnice, drak (nebo jakékoli požírající nebo proplétající se zvíře, jako je velká ryba nebo had), hrob, sarkofág, hluboká voda, smrt, noční můry a strašidla... Místu magické proměny a znovuzrození spolu s podsvětím a jeho obyvateli předsedá Matka. Na negativní straně může archetyp Matky znamenat cokoli tajného, skrytého, temného; propast, svět mrtvých, cokoli, co požírá, svádí a otravuje, co je děsivé a nevyhnutelné jako osud.⁵⁰

Dlouze jsem citovala Junga, protože se domnívám, že tyto pasáže jsou zásadní pro pochopení pocitu osudovosti nebo slepé nutkavosti, který tak často doprovází citové propletence a události, které tyto erupce nebo afekty vyvolávají. Deprese, apatie a nemoci jsou možná také maskami, které nosí Erínye. Netřeba dodávat, že vztah k osobní matce je nepochybně významně spojen s pocitem volby a vnitřní svobody v dospělém životě, neboť čím mohutnější a černější matka je, tím více se bojíme osudu. Ale matka je také Matka, která se zde zdá zčásti ztělesňovat nevědomí v jeho podobě „původů“ nebo „lůna“ či „neznámých hlubin“. Na argument, zda člověk formuluje své psychické představy o bohyni, hadovi, moři, sarkofágu, se nedá odpovědět, neboť jeho tělo má zakalenou vzpomínku na moře děložní vody, hadovitou pupeční šňůru, která dává život, nadto může ještě škrtit, hrobku cobu temnotu a zúžení porodní cesty, životodárnou útěchu mléčného prsu; nebo zda zažívá

⁴⁹ C. G. Jung, *Symbols of Transformation*, CW5, para. 371.

⁵⁰ Jung, CW9, para. 158.

potěšení či hrůzu, pohodlí nebo nutkání, touhu nebo nenávist a zveličuje „pouhou“ biologickou zkušenost s božskými obrazy kvůli archetypální nebo numinózní postavě, jejíž biologická zkušenost je pouze jedním konkrétním projevem. To je samozřejmě starý problém duchovní hmoty: Co je dřív, slepice nebo vejce? Představujeme si bohy, protože musíme investovat smysl do rozmarů a proměn fyzického života, nebo je fyzický život vnímán jako vrozený smysluplný, protože existují bohové? Na tuto otázku samozřejmě nemohu odpovědět. Jung se ve svém úsilí psychologicky formulovat v těchto nezmapovaných vodách jistě pokusil nastínit střední kurz: Oba jsou aspekty jedné reality a nelze je oddělit. Pokud je instinkt jedním koncem spektra, které zahrnuje i archetypální nebo „duchovní“ úroveň, pak osud není jen osudem těla, ale také duše. Zkušenost síly a povahy osobní matky, která se zabývá životem a smrtí, je v psychice spojena s numinózní povahou Moiry, božské životodárkyně a dealerky smrti. To je snad vše, co můžeme říci: Existuje odkaz.

Dva další autoři stojí za prozkoumání těchto témat. Jedním z nich je Johann Jakob Bachofen, švýcarský právník a sociální filozof devatenáctého století, jehož poetický přístup k mýtu je osvěžujícím kontrapunktem k převážně jemné definici mýtu jako „nepravdivého příběhu“ ve Stručném oxfordském slovníku.⁵¹ Tak byla činnost přírody, její dovedné tvoření a formování symbolizováno předením, pletením a tkaním; ale tyto práce souvisely ještě jinými způsoby s dílem telurického stvoření. Ve tkaní dvou nití bylo vidět dvojí sílu přírody, vzájemné pronikání dvou sexuálních principů nezbytným předpokladem pro všechny generace. Pohlaví bylo ještě zřetelnější v práci na tkalcovském stavu. Tento erotický vztah také zahrnuje myšlenku fatum a osud. Vlákno smrti je vetkáno do sítě, ze které se skládá každý telurický organismus. Smrt je nejvyšší přírodní zákon, fatum hmotného života, před nímž se klaní samotní bohové, o němž nemohou tvrdit, že jej ovládají. Síť telurického stvoření se tak stává sítí osudu, nit se stává nositelkou lidského osudu, Eileithýia, porodní bába, dobrá přadlena, se stává velkou Moirou, která je ještě starší než sám Kronos. Tkalcovský stav, nositel nejvyššího zákona stvoření napsaného ve hvězdách, byl přidělen uranským božstvům v jejich siderické

⁵¹ *Concise Oxford Dictionary.*

povaze; a konečně, že lidský život a celý kosmos jsou vnímány jako velká pavučina osudu.⁵²

Kromě jeho posedlosti slovem „telurické“ by Bachofen opravdu neměl být parafrázován, a tak jsem ho citovala obšírně. Zde v jeho složité síti spojení můžeme začít spatřovat, kde samotná astrologie – Heimarmenê, „planetární nutkání“ neboli přírodní zákon nebe a země – je nedílnou součástí nebeského těla Velké Matky. Toto je mýtus o stvoření, který je starší než Jahve ze Starého zákona, protože zde je původní tvořivou silou ve vesmíru velká bohyně Moira. Harmonické uspořádání nebeských sfér je jejím návrhem a úžasnost tohoto ohromného obrazu jemně zesměšňuje naše společné pojetí osudu, který lze číst v čajových lístcích. Cítím, že se tohoto obrazu dotýkáme a vyvoláváme, když uvažujeme o horoskopickém kolečku, protože tento prastarý obraz spočívá v nás samých. Možná je to tímto způsobem, že tělo zažívá, že má přidělené rozpětí. Obraz Moiry není vymazán, zatímco racionální intelekt stoupá do svých působivých výšin. I když je archaická, prostě ustoupila do podsvětí, odkud se kdysi dávno vydala, kde spřádání a tkaní pokračuje nepoznáno a nerušeně, jen aby se vynořila na denní světlo jako zážitek „mého osudu“.

Budu citovat ještě jednu pasáž od Bachofena, protože ji později shledáme relevantní. V ogygských temných hlubinách země utkají veškerý život a posílají ho vzhůru do slunečního světla; a ve smrti se jim vše vrátí. Veškerý život splácí svůj dluh přírodě, tedy hmotě. Tak jsou Erínye, stejně jako země, ke které patří, vládci nad smrtí i nad životem, protože obojí je obklopeno hmotnou, telurickou bytostí... Ve svém druhém aspektu jsou usmířené Eumenidy hrozné a kruté bohyně, nepřátelské vůči veškerému pozemskému životu. V tomto aspektu si libují v katastrofách, krvi a smrti, v tomto ohledu jsou to prokletá monstra, krvežíznivá a ohavná, která Zeus „vyloučil jako vyvržence“. Touto optikou vyměřují člověku jeho zaslouženou odměnu.⁵³

Když Erínye vstupují na jeviště v poslední hře Oresteie Aischyla, mají tuto temnější tvář:

⁵² J. J. Bachofen, *Myth, Religion and Mother Right*, translated by Ralph Manheim, Bollingen Foundation/Princeton University Press, 1967, s. 18.

⁵³ Bachofen, s. 165.

Naše seslání je oprávněné, nikdy nejsme seslány, abychom ublížily nevinným.

Ukažte nám ruce. Pokud nejsou červené, budete klidně spát ve své posteli.

Ukažte nám ruce. Levou. Pravou.

Nezažijete lov, pokud budou bílé.

Ukažte nám ruce. Je tu jeden, jehož ruce jsou červené a neodvažují se ukázat.

S lidmi, jako je on, jejichž ruce jsou rudé, jsme krvavou záští mrtvých.

Ona-bůh života-losu nám dala tyto síly, naše, naše, provždy naše.

Když jsme vznikly, byly vyznačeny hranice.

My a Olympané nemáme žádná důvěrná spojení.

Jídlo je nabízeno buď jedné, ale ne dohromady.

My nenosíme bílé róby, nenosí černé.⁵⁴

Nepochybuji, že i my jsme je v tomto století, stejně jako Zeus, vyhnali. Od úsvitu křesťanské éry naši bohové nosili pouze bílá roucha. Přesto tyto věci zůstávají jako věčné obrazy v hlubinách. Viděla jsem je příliš často ve snech prakticky všech analytiků, se kterými jsem pracovala, než abych uvěřila opaku. V Aischylově tragédii dohnali Oresta k šílenství kvůli zabití jeho matky, ačkoliv toto zabití požadoval sám Apollón; a Aischylos nám dává velmi zajímavý pohled na způsob, jakým lze tento odplatný aspekt osudu, který trestá provinilce proti přirozenému zákonu, pozorovat u moderního člověka. Ani sto let po Aischylovi už nevěřili na ty strašlivé dámy s drápy namísto nohou a s hady ve vlasech a supími křídly a hlasy vriskajících sov. Západní svět je už dávno opustil. Avšak návštěva místní psychiatrické léčebny nás může účinně znovu uvést do jejich současného beztělesného projevu. Navrhovala bych, že jedinec, muž nebo žena, který příliš brutálně překračuje přirozené zákony své vlastní bytosti, snad zaplatí cenu za to, co se nyní rozhodneme nazvat „duševní nemocí“. Na tom

⁵⁴ Aeschylus, *The Oresteia*, translated by Tony Harrison, Collings, London, 1981.

není nic spravedlivého, protože takové prohřešky se obvykle dopouštějí nevědomě a nelze vinit jednotlivce za to, o čem neví. Ale Erínye nejsou spravedlivé ani ve způsobu, jakým jednají s Orestem; nemá na výběr a je donucen spáchat svou vraždu bohem Apollónem, a přesto musí zaplatit cenu. Osobně mi někdy připadá kreativnější považovat Erínye za strážce přirozeného práva, nežli se vracet k termínům, jimž plně nerozumím, jako je schizofrenie, ale každý, kdo dnes Erinyím věnuje pozornost, je bezpochyby schizofrenik. Ať je to jakkoli, cítím, že má nesmírnou hodnotu při práci astrologa zvážit, jaké přírodní zákony horoskop představuje a v jaké sféře se vědomě či nevědomě dopouští „přestupku“; a zda a jak by mohl být tento prohřešek napraven, aby Erínye toho jednotlivce nevyhledaly zevnitř či zvenčí coby „špatný osud“.

Třetím spisovatelem, který přispěl zásadním pohledem do tohoto tajemného komplexu osudu-nevědomého světa matky, je Erich Neumann. Ve Velké matce píše: Životní pocit každého vědomí ega, které se cítí malé ve vztahu k mocnostem, je ovládáno převahou Velkého kola, které zahrnuje všechny změny. Tento archetyp lze prožívat navenek jako svět nebo přírodu, nebo vnitřně jako osud a nevědomí... Tak hrozný aspekt ženství vždy zahrnuje uroborickou hadí ženu, ženu s falem, jednotu plození a zplození, života a smrti. ... V Řecku je Gorgona jako Artemis-Hekáte také vládkyní noční stezky, osudu a světa mrtvých.⁵⁵

V tomto bodě bychom si mohli vzpomenout na Macbethovy vousaté čarodějnice, které jsou falickými ženami: ženskou, která obsahuje svou vlastní rozmnožovací nebo generativní sílu. Tyto ženy vytvářejí a ničí život podle svých vlastních zákonů, ne podle zákonů manželky nebo paní či krále. Matka Noc nebo bohyně Nutnost zrodí Moirai a Erínye pannobřezostí, tedy bez samčího semene. Výše citovaná pasáž obsahuje něco, co považuji za nesmírně důležité, aby to astrolog zvážil: že jedinec, který se nejvíce děsí osudu a je nejvíce ohrožen tím, co zažívá jako jeho temnější, destruktivnější sklony k ničení duše a života, je jedinec, u něhož je pocit ega, pocit „sebe“, nejslabší. To má určité důsledky pro samotného studenta astrologie, protože mnoho z nás se právě z tohoto důvodu učí své umění a sdílíme tento problém s našimi klienty. Vědomí tohoto sdíleného problému může být nesmírně kreativní, ale jeho nevědomí hraje přímo do rukou Erínye a posiluje strach z osudu.

⁵⁵ Erich Neumann, *The Great Mother*, Bollingen Foundation/Princeton University Press, 1955, s. 30.

Když Erínye zpívají, že „jídlo se nabízí jedné, ale ne společně“, vyslovují společné dilema: Buď žijeme v hrůze z osudu, protože jsme dosud nenašli žádný smysl pro skutečnou individualitu, nebo zavrhneme samotnou myšlenku osudu - přesně ze stejného důvodu. Astrolog se tak nejen domlouvá se svým klientem; domluví se i s virulentním skeptikem, který se bojí toho samého. Stejně jako tajná identita psychiatra s jeho šíleným pacientem, i problém osudu nás váže nejen k těm, kdo se obávají odvetného aspektu života, ale i k těm, kdo odmítají cokoli jiného než autonomii racionálního vědomí. I když mi nejsou jasné, jaké důsledky to bude mít, mám podezření, že je to jeden z důvodů, proč astrologie tak často zapadá do kolektivu, proč se vášnivé hromadění statistik stalo nezbytným a proč se jednotlivý astrolog tak často cítí „normálními“ lidmi pronásledován. Nyní netvrdím, že pevný smysl pro osobní identitu vede k tomu, že osud zmizí. Nebyla bych tak hloupá, abych to navrhovala, a myslím, že ani Neumann. Ale vyrovnání se s „mým osudem“ (spíše tvořivým), nežli strachem sužovaným způsobem, se možná do značné míry opírá na individuálním pocitu jednotlivce. Neumann dále píše:

Muž zůstává podřadný a je vydán na milost a nemilost ženskosti, která ho konfrontuje jako síla osudu... Symbol Ódina visícího na stromě osudu je typický pro tuto fázi, ve které se král-hrdina vyznačoval pouze přijetím osudu... Tento osud se může jevit jako stará žena z matčiny strany, která vládne minulosti a budoucnosti; nebo jako mladá, fascinující forma, jako duše.⁵⁶

Autor se snaží poukázat na to, že když mluví o „mužském egu“, nemá na mysli muže, ale spíše centrum vědomí mužů i žen, které je „mužské“ v tom smyslu, že je dynamické, motivované směrem k diferenciaci. Stručně řečeno, je to jako slunce v kontrastu s rozptýlenými a zastíněnými měsíčními hlubinami nevědomí. Jsem si zcela jista, že slunce, uvažováno astrologicky, je bod v horoskopu, který je možná pro muže obecně dostupnější, protože představuje mužskou motivaci, která je zaměřena na cíl; ale slunce znamená totéž v ženském horoskopu a je stále symbolem diferencovaného vědomí ega u obou pohlaví. V tomto smyslu se Neumann ani v nejmenším nezabývá „sexistickými“ problémy a bylo by absurdní je takto interpretovat. Hovoří o dilematu, kterému čelí muži i ženy: o pocitu slabosti a bezmoci, který všichni zažíváme tváří v tvář těm nutkavým erupcím psychiky, které na nás doléhají jako osud.

⁵⁶ Neumann, s. 303.

Na druhé straně je zcela neodolatelné vidět v této pasáži naznačený jeden z archetypálních kořenů onoho teroru, který se tak často vkrádá do mužsko-ženských vztahů, kde se žena zdá, projekcí nebo možná ve skutečnosti, nositelkou osudu pro muže; která, rozzlobená a vyděšená „síly“, nad nimiž nemá žádnou kontrolu, se jako Zeus pokouší ovládnout její hodnotové vydědění.

Prvotní tajemství tkaní a spřádání bylo také zakoušeno v projekci na Velkou Matku, která spřádá pavučinu života a spřádá nit osudu, bez ohledu na to, zda se objevuje jako jedna Velká přadlena, nebo jako často v lunární triádě. Ne náhodou mluvíme o tělesných tkáních, protože tkáň utkaná Ženskostí v kosmu a v děloze ženy je život a osud. A astrologie, studium osudu řízeného hvězdami, učí, že obojí začíná najednou, v časovém okamžiku narození.⁵⁷

Problém děsivé moci, kterou ego prožívá jako vlastnost nevědomí, není, jak jsem již řekla, sexistickou záležitostí. Zdá se, že jde o lidský problém, a já jsem potkala tolik žen, které utíkají ve strachu z vlastních hlubin, kolik jsem potkala mužů ovládaných stejným strachem. Přesto je možná strach počátkem moudrosti, jak nás učí Starý zákon, protože tento strach z moci osudu je přinejmenším uznáním. Přikláním se proto ke zpochybnění hodnoty sdělení klientovi, který si přišel pro horoskop, že nativní tabulka „pouze“ naznačuje potenciály, které by mohl překonat nebo ovládnout podle svého výběru. Nenavrhuji, že bychom se měli vrátit na archaickou úroveň, kde se ego vrací zpět k primitivnímu teroru a pasivnímu přijetí osudu, který charakterizuje jak starověké kultury, tak moderní kojenecké. Několik tisíciletí jsme usilovali o to, abychom byli schopni udělat něco víc. Ale arogance zase nevymýtí archetypální obraz osudu, který přebývá v hlubinách psychiky klienta i astrologa. Ani takový postoj klienta neušetří jeho osudu.

Ženský osud, který jsme zkoumali, je v jistém smyslu psychickou paralelou ke genetickým vzorcům zděděným z rodinné linie. Anebo je to v širším smyslu archetypální obraz těch nejprimitivnějších instinktů, které se v nás otáčí. To je osud přidělování, hranic nebo přirozených limitů, které nelze překročit. Je to kruh, za který jedinec za svého života možná neprojde, navzdory všem neomezeným potenciálům, které v sobě cítí, protože celé

⁵⁷ Neumann, s. 230.

generace ten kruh kámen po kameni budovaly. Osud a dědičnost proto patří k sobě a rodina je jednou z velkých nádob osudu. Více o tom uvidíme později. Moira v tomto světle je jedním z vrozených nutkání v psychice, jak individuální, tak kolektivní, a její úlohou je prosazovat spravedlnost a právo v přirozené sféře instinktů. Vzhledem k tomu, že naše základní touhy jsou v astrologické symbolice reprezentovány planetami, je rozumné předpokládat, že starodávňý retribuční princip Moira je v horoskopu zobrazen jednou z planet, stejně jako všemi znameními a domy, které jsou s touto planetou spojeny. Lze také důvodně předpokládat, že vzhledem k tomu, že jsme osud v těchto dnech vyloučili a předstírali, že neexistuje, nevěděli bychom ani o tomto rozměru jeho signifikátora v rámci astrologie. V jistém smyslu bychom také mohli uvažovat o tom, že obraz, který předsedá odvetnému osudu, je obrazem instinktu pro stanovení zakázaných hranic uvnitř sebe sama. Moira je ochránkyní mateřského práva v jednotlivci a je stejně nezbytná pro rovnováhu psychiky a těla jako jiné, extrovertnější a transcendentnější potřeby.

Při výkladu astrologických symbolů mi přišlo velmi produktivní být občas nestydatě neracionální a pracovat s obrazy, které tyto symboly vyvolávají, spíše než konceptualizovat či redukovat na klíčová slova ty starobylé a posvátné postavy, které byly tolik staletí vnímány a prožívány jako bohové. Stále vlastně nevíme, co jsou zač. Dnes už je pro účely kolektivního hodnocení a pochopení přijatelnější nazývat je pohnutkami, motivacemi či archetypálními nutkáními. Ale mám pocit, že astrolog, stejně jako analytik, může těžit z Jungovy metody amplifikace, aby se přiblížil podstatě astrologického jazyka. Mohli bychom jít ještě dále a představit si zkušenost planety jako setkání s božstvem, *númen*, spíše než přemýšlet v pojmech motivace nebo nutkání. Neboť nejsou tyto věci stejné? Možná není vždy moudré přivlastňovat si vše uvnitř, jako by to bylo „moje“, tedy vlastnost ega. Naše vrozené touhy nakonec nepodléhají pitvě a racionální kontrole o nic víc než Platónovi *daimoni*, kteří jsou každému jedinci dáni při narození a formují jeho charakter na celý život. Může být důležité uznat, zvláště když máme co do činění s takovými věcmi, jako je osud, že existují aspekty našich „motivací“, které jsou mimo nás, transpersonální, autonomní, dokonce pekelné nebo božské.

Setkat se s planetou ve znamení a domě je jako vstoupit do chrámu a setkat se s projevem neznámého boha. S tímto božstvem se můžeme setkat

jako s konkrétní „vnější“ zkušeností nebo prostřednictvím jiné osoby, která je maskou, skrze kterou nahlíží boží tvář; přes tělo; prostřednictvím ideologie nebo intelektuální vize; prostřednictvím kreativní práce; jako přesvědčivá emoce. Často je několik z nich prožíváno společně a je obtížné vidět jednotu mezi tím, co se děje v životě venku, a tím, co se děje uvnitř. Nicméně planeta překlenuje propast mezi „vnějším“ a „vnitřním“ a poskytuje nám naše smysluplné spojení, protože bohové žijí v obou světech najednou. Setkat se s personifikací všeho, co jsme dosud prozkoumali, destilovaného do obrazu Moiry, znamená setkat se s tím, co je nutkavé a prvotní. Je to konfrontace se smrtí a rozkouskáváním, protože Moira láme pýchu a vůli ega na malé kousky. Protože ona je neměnná, my sami jsme změněni. Je silnější než touhy a odhodlání ega, silnější než rozum intelektu, silnější než povinnost a zásady a dobré úmysly; silnější než něčí víra. Platón si ji představoval, jak trůní ve středu vesmíru, s kosmickým vřetenem položeným přes kolena a jejími dcerami, které jsou odlišným odrazem její vlastní tváře, střeží hranice přirozeného zákona a trestají provinilce hlubokým utrpením. Moudrost Moiry lze nalézt v zoufalství a depresi, bezmoci a smrti. Jejím tajemstvím je věc, která vede a podporuje jednotlivce, když se již nemůže sám udržet, a která ho drží pevně v jeho vlastním jedinečném vzorci vývoje.

Vrozená touha jít pod zdání k „neviditelnému spojení“ a skryté konstituci vede do nitra světa k čemukoli, co je dáno. Autochtonní nutkání psychiky, její vrozená touha psychologicky porozumět, by se zdála podobná tomu, co Freud nazývá pud smrti a co Platón prezentoval jako touhu po Hádovi... Funguje prostřednictvím ničení, rozpouštění, rozkladu, oddělování a dezintegrace nezbytných k alchymistické psychologii a moderní psychoanalýze.⁵⁸

Tento popis Jamese Hillmana naznačuje, že věc, která střeží ohraničené hranice přírody, usiluje i o poznání svého vlastního spřádání: mého osudu hledajícího odvíjení se od sebe sama. Tato bohyně osudu jako „přísluhovačka spravedlnosti“ je, jak se mi zdá, nejdůrazněji zastoupena v planetárním panteonu astrologie. V rámci horoskopu bych řekla, že to, co Řekové znali jako Erínye, odplatu Moiry, bychom nazvali Plutonem.

⁵⁸ James Hillman, *The Dream and the Underworld*, Harper & Row, New York, 1979, s. 27.

II. Osud a Pluton

Hádes, bůh smrti, posuzuje činy člověka, když umírá, bůh smrti Hádes nezapomene na skutky krve a nesplacený dluh.

Aischylos

Pokud si přejeme přistupovat k astrologickým symbolům spíše prostřednictvím zesílení s jinými obrazy a symboly, nežli prostřednictvím konkrétní definice, pak je to právě proto, abychom se podívali na vybrané nabídky mýtů na téma Hádes-Pluto a na téma vládců podsvětí obecně. Řecký vládce podsvětí byl původně znám jako Hádes; epiteton "Pluto", což označuje "bohatství", je pozdějším pojmenováním, které pak Římané používali k jeho popisu. James Hillman osvětluje tuto změnu jmen:

Zvláště Plutona je důležité v našich eufemistických zmínkách o nevědomí rozpoznat jako dárce celistvosti, zásobárnu hojného bohatství, místo, které není ukotveno v mukách, ale místo, pokud je správně usmířeno, které nabízí úrodnou hojnost. Eufemismus je způsob, jak zakrýt úzkost. Ve starověku se Plutem ("bohatství") označoval eufemismus k pokrytí děsivých hlubin Hádu.⁵⁹

V podstatě ve stejném duchu byly Erínye, hrozné mstitelky Matky, nazývány Eumenidy, "laskavé dámy". I my, astrologové, používáme eufemismy. „Transformace“ je zvukné slovo, vyzařující numinozitu a hluboký psychický účel a nejvíce povzbuzující pro klienta, který má blížící se tranzit nebo progresi zahrnující Plutona. Ale je to bohužel ten druh slova, jehož rádi používáme, když je význam planety vágní nebo pouze intelektuální, nebo když zkušenost předznamenává v horoskopu pro klienta krizi a utrpení. Není vůbec snadné sledovat, jak jiná osoba prochází nezbytným utrpením. Jednak náš soucit křičí, že by to nemělo být nutné, protože naše pocitové hodnoty nejsou často v sympatiích s Plutonovým nemilosrdným zákonem. Za druhé se spatřujeme zrcadlit v počínajícím rozpadu nebo ztrátě toho druhého. S Plutonem je obzvláště obtížné pracovat, pokud člověk nemá nějakou důvěru v osud; ale jak tomu můžeme věřit, pokud jsme nestrávili čas v zoufalství, temnotě, vzteku a bezmoci a nepřišli na to, co podporuje život, když ego už nemůže činit svá navykklá rozhodnutí? Nikdy mi nepřišlo nic veselého nebo vtipného na

⁵⁹ Hillman, s. 20.

tranzitech a progresích Plutona, bez ohledu na to, jak psychologicky znalý klient je. Zrak nemůže ušetřit utrpení, i když může předcházet slepému utrpení. Očividně hodně záleží na hloubce jedince a také na stavu Plutona v nativním horoskopu. Není-li vhladu, přechod nebo progrese by snad mohly projít bez přílišného rozruchu registrujícího vědomí, je-li osoba dostatečně nechápavá. Často dochází k velkému uvolnění energie, která doprovází pohyby Plutona: věci, které dlouho dřímaly nebo zemřely v raném věku, jsou resuscitovány a vybuchnou. Často jsou to vášně, které tvoří tuto erupci, a takové uvolnění života může být nesmírně kreativní. Ale tento druh zkušenosti, i když zpětný pohled vnímá svou hodnotu, je často bolestivý, frustrující, matoucí, dezorientující a děsivý a jen zřídka se obejde bez nějaké oběti nebo ztráty - ať chceme, nebo ne, je to nějaký druh konfrontace s tím, co je v životě nejbrutálnější a „nespravedlivé“. Dokonce ani Štírovské typy s pevným srdcem, jimž vládne Pluton, a proto mají určité vrozené tušení o bohyni Nezbytnosti (Nutnosti) a nevyhnutelnosti konců a začátků postavených na mrtvolách rozsekané minulosti, nejsou imunní vůči přirozenému strachu ega z toho, co je přemáhající a nelze je usmířit vůlí ani rozumem. Smrt a vašeň za sebou zanechávají nezvratné změny, ať už na tělesné nebo psychické úrovni, a to, co zemřelo, nelze vrátit zpět.

Někdy se může zdát, že rozhodnutí osudu přiděluje lidem nějaké pozitivní dobro; ale ze souhrnu jeho funkcí nelze pochybovat o tom, že jeho charakter není pozitivní, ale negativní. Stanovuje hranici k omezení působnosti, katastrofu k omezení prosperity, smrt k omezení života. Katastrofa, zastavení, omezení, všechny formy „potud a ne dále“, jsou formy smrti. A smrt je sama o sobě hlavním smyslem osudu. Kdykoli se vysloví jméno Moira, první myšlenkou je smrt, a myšlenka na Moiry má nepochybně kořeny v nevyhnutelnosti smrti.⁶⁰

I když lze poznat, že život se vrátí znovu posílen v nové podobě, bohatší a vitálnější, stále ta věc, která dosáhla svého určeného konce, trpí v umírání a sama se k životu nikdy nevrátí. Úmrtí často provázejí hněv, strach a hluboký zármutek, a ať už „část“ z nás podstupuje takovou proměnu, prožíváme ji v duchu jako všichni, pokud si ji vůbec uvědomujeme, ztotožňujeme se s ní a jejím utrpením: nevyhnutelným doprovodem jakékoli hluboké změny v psychice. Mysl hovoří povzbudivě o transformaci a obnově, ale stále se něco

⁶⁰ Walter F. Otto, *The Homeric Gods*, Thames & Hudson, London, 1979, s. 264.

ptá: Co když nedojde k obnově? Jak mohu věřit v něco, co nevidím a čemu nerozumím? Čím jsem si takový osud zasloužil: kde je moje chyba? Co když prázdna prázdnota prostě pokračuje dál a dál? Každá zkušenost hluboké deprese s sebou nese pevný pocit, že se nikdy nic nezmění. Mohlo by proto být vhodné, abychom spolu s povzbudivými prohlášeními o budoucím potenciálu, který je vlastní pohybům Plutona, poznali znamení zasvěcení do nenávratna a potřebu skutečného znovuoobnovení deprese a zoufalství. Empatie a respekt k druhému procesu umírání, doslovně nebo metaforicky, je u Plutona nutností, i když to obvykle nebývá dar „uranského“ astrologického poradce. Smrt je nepříjemná pro všechny; i při lékařské profesi je záležitost sdělit někomu nebo jeho rodině, že umírá, tíživou záležitostí a není divu, že mnoho lékařů se s takovou konfrontací nedokáže dobře vyrovnat. Na vnitřní úrovni tomu tak není, protože pach vnitřní smrti se dotýká vlastního strachu.

Mýtus nám říká, že Hádes je pánem hlubin, bohem neviditelných. Je bratrem Dia, a proto je na stejné úrovni jako vládce nebes. Je temným, ale stejně mocným dvojčetem milosrdného nebeského otce. Ve skutečnosti má vyšší postavení, protože jeho zákon je neměnný, zatímco Diovu právu může být odporováno. Hádovi nebyly dány prakticky žádné oltáře nebo chrámy, kde by mohl být uctíván; člověk prostě poznal, že smrt je v životě všude a každá živá bytost má ve svém smrtelném těle svůj vlastní oltář, své vlastní nevyhnutelné semeno smrti, které se rodí současně s fyzickým životem. Háda nemohou spatřit lidé v horním světě, protože nosí jakousi přilbu, která ho činí neviditelným. Toto je skryté spojení, tajný osud, „vnitřní svět toho, co je dáno“. Háda nemůžeme vnímat, ale je všude v každé době, neodmyslitelně patří na začátku každé myšlenky, pocitu, inspirace, vztahu nebo tvůrčího činu, jako její předem určený a nevyhnutelný konec.

Mužská postava Háda jako pána podsvětí je poměrně pozdní formulace. Prapůvodní chaos, ze kterého se život vynořuje a do kterého se vrací, patřil na počátku Velké Matce neboli bohyni Nyx. Všichni obyvatelé hlubin – Zkáza, Stáří, Smrt, Vražda, Svár, Spánek, Sny, Nemesis, Erinye a Moiry, Gorgony a Lamie – vyvěrají z jejího lůna. Další její tvář, prastará tříhlavá Hekaté, bohyně osudu, magie, porodu, čarodějnictví a věčného kola kolísavého měsíce, je svržena patriarchálnější kulturou a zůstává pouze v postavě Kerbera, tříhlavého psa, který střeží vzdálenější břeh Styxu. Nejranější obrazy bohyně jsou obrazy

falické Matky, samo-oplodňujícího se božstva, jehož nesou Moirai bez mužského semene. Nakonec tato bohyně zmizí do svých hlubin a falická síla je reprezentována jako mužské božstvo: Hádes. Přestože je bohem, je temným synem, služebníkem a vykonavatelem neviditelné Matky. V sumerském mýtu, který o mnoho staletí předchází klasický řecký mýtus, je to velká bohyně Ereškigal, která vládne říši mrtvých. Její jméno znamená „Paní velkého místa dole“ a je to především její obraz, který nám může pomoci rozšířit planetu Plutona, abychom jí lépe porozuměli. Ereškigal má mužské strážce a přísluhovače a mužského vezíra zvaného Namtar, jehož jméno znamená „osud“; ale to jsou její služebníci, kteří plní její příkazy.

Za následující materiál o Ereškigal vděčím knize od Sylvie Brinton Perery, *Descent to the Goddess*, která nabízí spoustu fascinujících pohledů na tuto archaickou bohyni podsvětí. Tento materiál je dostatečně relevantní, aby potvrdil můj pocit, že v astrologickém Plutu čelíme něčemu ženskému, prapůvodnímu a matriarchálnímu. Když bohyně Inanna, sumerská královna nebes (raná podoba Ištar, Afrodity a Venuše), sestoupí do říše své sestry Ereškigaly, zachází se svým zářivým a krásným sourozencem podle přijatých zákonů a obřadů, které platí pro každého, kdo vstoupí do tohoto království: Inanna je přivedena „nahá a ponížená“, zatímco kusy jejího oblečení a odznaky moci jsou rituálně odkládány u každé ze sedmi bran podsvětí. Tento rituál vstupu je proces, který jsem pozorovala při mnoha příležitostech souběžně s tranzity a progresemi Plutona – postupná ztráta všeho, co člověk dříve používal k definování své identity, a „sklonění“, ponížení, pokora a případné přijetí něčeho většího a mocnějšího, než je on sám. Paní Perera píše ze své zkušenosti jungovské analytičky a zaměřuje se na iniciační cestu žen, které utrpěly odloučení od vlastního ženského centra. Píše zde také ze své zkušenosti analytika a rovněž ze své zkušenosti astrologa; a pozorovala jsem, že k tomuto sestupu se ztrátou orientačních bodů a rekvizit a připoutanosti dochází jak u mužů, tak u žen při tranzitech a progresích Plutona.

Je na ní mnoho z Gorgony a Černé Déméter: v její moci a hrůze, pijavice na hlavě, její hrozné, život mrazící oči a její intimní spojení s nebytím a s osudem... doména Ereškigaly, když jsme v ní, se zdá být neomezená, iracionální, prapůvodní a naprosto lhostejná, dokonce destruktivní vůči jednotlivci. Obsahuje energii, kterou začínáme poznávat studiem černých děr a

dezintegrací prvků, stejně jako procesy fermentace, rakoviny, rozkladu a nižších mozkových aktivit, které regulují peristaltiku, menstruaci, těhotenství a další formy tělesného života, jemuž se musíme podřídít. Je to destruktivně-transformační stránka kosmické vůle. Ereškigal je jako Kálí, která časem a utrpením „nelítostně drtí všechny rozdíly ve svých nerozlišujících ohních“ – a přesto pozvedá nový život... síly Ereškigaly jsou pocítovány jako deprese a propastná agónie bezmoci a marnosti – nepřijatelná touha a transformativně-destruktivní energie, nepřijatelná autonomie (potřeba oddělenosti a sebeprosazování) se oddělila, obrátila a pohltila pocit vůle a hodnoty jedince.⁶¹

Nenapadá mě žádný lepší popis než tento pocitový tón Pluta.

Nyní bych se ráda vrátila k Hádovi, nekontrolovatelnému falu Matky. Kdykoli mýtus zobrazuje jeho vstup do vyššího světa, ukazuje se, jak vytrvale předvádí jeden scénář: znásilnění. To napovídá něco dalšího o zkušenostech naší planety Plutona. Její vniknutí do vědomí nám připadá jako porušení a my, stejně jako Persefona, panna z mýtu, nejsme schopni odolat. Tam, kde se setkáte s Plutonem, často existuje pocit násilného pronikání, nechtěného, přesto nevyhnutelného a určitým způsobem nezbytného pro rovnováhu a rozvoj jednotlivce – i když to člověk v té době tak možná nevidí. Ereškigal je také násilník svého druhu pro ty, jejichž tváře jsou obráceny proti ní:

Pro matriarchální vědomí představuje kontinuum, ve kterém jsou různé stavy jednoduše prožívány jako transformace jedné energie. Pro patriarchát se smrt stává znásilněním života, násilím, jehož se musíme bát a co nejvíce ovládat s odstupem a morálním řádem.⁶²

Mýtus o znásilnění Persefony je také relevantní z hlediska pochopení Plutona, protože je to její panenská nevinnost, která přitahuje touhu temného pána podsvětí. Persefona je bohyně jara, dosud neporušená tvář své matky Déméter, paní sklizně. Je to archetypální panna, úrodná půda, která ještě nebyla oseta semeny; jejím emblémem je dorůstající srpek měsíce, který slibuje budoucí naplnění, ale tomu, kdo je věčně ve stavu potenciálu. Je připoutána ke své matce bohyni Země, k pěti smyslům a světu forem (tvarů). Také odráží světlý povrch života, který slibuje budoucí radosti očima

⁶¹ Sylvia Brinton Perera, *Descent to the Goddess*, Inner City Books, Toronto, 1981, s. 24.

⁶² Perera, s. 21.

nezkaženého mládí. Je tedy obrazem zvláštního druhu lidského vnímání a pohledu, plný možností, ale stále nezformovaný.

Nepřekonatelné pouto mezi tímto párem bohyní matky a dcery naznačuje něco z božské jednoty mezi matkou a dítětem, úžasně nevinný a chráněný svět dětství, kde dosud neexistuje žádné oddělení, žádná samota, žádný konflikt a žádný strach. Toto je svět před Pádem, před přestřižením provazu a neexistuje žádná smrt, protože ještě neexistuje individuální život. Části nás mohou zůstat v tomto uroborickém objetí až do pozdějšího života, protože Persefona není jen obrazem chronologického mládí, ani doslovného panenství. Jak se stáváme stále sofistikovanějšími ve vnějších znalostech a úspěších, tak stále více zapomínáme na ty rituály a postupy, které usnadňují oddělení mladistvého od matky v pubertě. Moudrost primitivního kmene s jeho složitými obřady oznamujícími příchod dospělého života a zodpovědnost byla pro nás na Západě na dlouhou dobu ztracena. Takže zůstáváme stárnoucí Persefonou, dokud nepřijde nějaký kritický tranzit nebo progresse Plutona. Persefona, i když její jméno – kupodivu – znamená „nositel zkázy“, je nedotčena životem. Její únos je krutý, ale řídí se nutností; a ona sama se ho tajně dovolává tím, že vybírá podivnou smrtonosnou květinu, kterou Hádes pro své okouzlení zasadil na louce. Je to trhání květu, které zvěstuje otevření země pod ní a příchod temného vládce v jeho voze taženém černými koňmi.

Otázka květiny se zdá být taková maličkost, přesto věřím, že proces Plutona funguje tímto způsobem. Člověk zpětně vidí tu maličkost, kterou se otevírají brány. Persefona se se svým osudem spojí i v dobrovolném pojídání granátového jablka, plodu podsvětí, které je pro své množství semen symbolem plodnosti. Je obrazem toho aspektu jednotlivce, který, jakkoli vyděšený, stále hledá spojení, které je znásilněním a zničením. V orfických mystériích Persefona porodí svému vládci dítě v podsvětí, stejně jako Ereškigal v sumerském mýtu porodí dítě poté, co zničila svou sestru Inannu a pověsila ji, mrtvou a hnijící, na hák. Persefonino dítě je Dionýsos, podsvětní protějšek zářícího vykupitele z nebes, jehož křesťanství zformulovalo do postavy Ježíše Krista. Oba se narodili pannám a božskými otcům. Ale Dionýsos, který se vykupuje skrze extázi erotiky, je mnohem nejednoznačnější dítě. Zdá se, že mýtus vyjadřuje něco o plodnosti každého setkání s Plutem; je plný ovoce. Obohacený pocit vitality a smyslnosti těla je jistě jednou z častých stránek

plodů Pluta. Mohou tu být i další děti, které vyvěrají z této zkušenosti pustošení: nový pohled, který je hlubší a širší, nový objev vnitřních zdrojů, hlubší pocit vlastního cíle a samostatnosti. Všechny tyto věci musí být „zaplacený“ protržením psychické panenské blány, která nás chrání skrze naši nevinność.

To jsou opravdu děsivé hloubky. Není divu, že používáme eufemismy, ani není překvapivé, že Štír, znamení Plutona, měl vždy tak pochybnou pověst. Může být poněkud složité najít správnou formulaci pro klienta, natož pro sebe, protože Pluton se pomalu posouvá k dlouhé konjunkci Slunce, Měsíce, ascendentu, Venuše, což naznačuje, že síně Hádu budou otevřeny, aby přijaly neochotného hosta na jeho vlastní nevědomou žádost.

Dále je zde otázka, co je tam dole. Mýtus nabízí pozoruhodně přesný geografický portrét Velkého místa dole. Říše Ereškigaly má sedm bran a kolík (hák), na který lze pověsit návštěvníka. Krajiny jako tyto jsou vnitřní krajiny. Patří k „místu“, kam „jdeme“ prostřednictvím nálad, pocitů, snů a fantazií. Nejprve bychom mohli zvážit vchody. Obvykle se jedná o jeskyně a pukliny, trhliny v zemi a ústí sopek. Skrze díry a trhliny vědomí, přes své nekontrolovatelné emocionální erupce a úzkosti a nutkavé fantazie a fobie, kde je ego zaplaveno něčím „jiným“, člověk padá dolů, stále více zbavený přetvářky u každé brány. Toto je v analytickém světě známé jako *abaissement du niveau mental*, snížení prahu vědomí, ke kterému dochází prostřednictvím snů, fantazií, deliria, afektu, dokonce i lapsusů a nevysvětlitelných opomenutí a amnézie. Domnívám se, že oblíbenými vstupy Pluta jsou sopky, kde nějaká zdánlivě bezvýznamná událost spustí velký příval mimozemského a často děsivého vzteku, žárlivosti, nenávisti, strachu nebo vražednosti, který odhaluje, že nejsme tak civilizovaní, jak se zdá. Nezkrotné stvoření, které vybuchne, je stejně jako Ereškigal plné pomstychtivé zášti nad ranami, o kterých jsme ani nevěděli, že je máme. Sopka se často nachází všude tam, kde se v horoskopu nachází Pluton.

Řekové, stejně jako Sumerové, si představovali propracovaný obřad vstupu do podsvětí; ale jejich mytický scénář je jiný. Duše mrtvých musí překročit řeku Styx, pak je převezena prastarým převozníkem Charónem, který požaduje výměnou svou minci.

Zde, stejně jako u bran Ereškigaly, je třeba něco dát, něco hodnotného, co je vlastním majetkem. Peníze jsou jedním z našich obrazů hodnoty, ego-identity a ego-vlastnictví. Zdá se, že to, co hromadíme, musíme při sestupu odevzdat – věhlasy a oblečení, jimiž definujeme sami sebe a svůj navyký smysl pro hodnotu, naši nezpochybnitelnou sebeúctu, naši vysokou cenu. Pocit bezcennosti, falešnosti a znechucení vlastní prázdnotou, deziluze nad prázdnotou pastí, která dříve tolik znamenala, je něco, co jsem opakovaně slyšela vyjadřovat od těch, kdo podstoupili tranzity a progrese Plutona. To se neomezuje na takzvané „špatné“ aspekty, ale týká se to také trigonů a sextilů. Zdálo by se, že přijetí tohoto pocitu, že je svlečený, ponížený a prázdňý, je nezbytným předpokladem pro akolytu u bran.

Následuje sen muže, který si přišel pro čtení horoskopu, zatímco mu tranzitoval Pluton a vytvářel dlouhou konjunkci s jeho rodným Sluncem ve Vahách umístěným v desátém domě. Byl úspěšným vydavatelem vědeckých učebnic s mezinárodní skupinou, která mu poskytla značný příjem a respektované místo ve společnosti. S touto osobností se vždy ztotožňoval, protože mu to dávalo pocit úspěchu a důležitosti. Že mu to také poskytlo prostředek ke splnění matčina snu o úspěšném a brilantním synovi, ho ještě nenapadlo jako primární motiv při volbě povolání, ačkoli mnoho astrologů by mohlo s podezřením vnímat jednotu identity mezi matkou a dítětem, což Slunce v desátém domě naznačuje. Vyprávěl mi o svém snu během výkladu, protože jsem se zmínila o některých obrazech a pocitech spojených s Plutonem, o nichž jsem se zmínila výše: smrt, neživost, deprese, izolace a pohřbení.

Sním o tom, že jsem zemřel a nyní čekám na nějaké znovuzrození nebo vzkříšení. Místo hlavy mám mezi rameny bezmasou lebku. Je hrozné cítit tuto lebku. Jsem mrtvý, prohnílý, nepřijatelný. V místnosti napravo jsou všechny knihy a časopisy, které jsem vydal, vystaveny jako trofeje ve skleněných vitrínách. Někteří přátelé mě přicházejí pozvat na večeři, ale jsou zděšeni pohledem na mou lebku. Snažím se vysvětlit, že jsem mrtvý, ale že mě čeká jiný život. Ale dávají najevo jen znechucení a nechají mě na pokoji. V jiné místnosti probíhá můj pohřeb. Moje matka divoce pláče nad mou rakví. Nemůže mě vidět, ani tu část mě, která zůstává. Pro ni jsem úplně mrtvý.

Tento sen ve skutečnosti nevyžaduje interpretaci. Sám sebe poměrně adekvátně popisuje jako vnitřní obraz zážitku z Pluta a jako hlubokou poznámku k smyslu tohoto období v životě mého klienta. I když mu sen připadal nepříjemný a znepokojující, přesto řekl, že v období velké deprese a zoufalství v něm zanechal pocit naděje. Zkrátka, sen mu zprostředkovával – a nepodstupoval žádnou formu psychoterapie, ale sám si ty postřehy vyzískal – pocit, že jeho deprese je nezbytná nějakým způsobem, který nedokáže pochopit. Obraz lebky není pouhým obrazem smrti; s velkou četností se objevuje v alchymistické symbolice a je to ta část lidské bytosti, která se nerozkládá tak jako tělo. Je to *caput mortuum*, mrtvá hlava, která zbyla poté, co očistný oheň spálil zbytek. V jeho vnějším životě se zdálo, že situace, která spustila depresi mého klienta, bylo jeho rozhodnutí prodat svou společnost a vložit svou energii do obhospodařování velké plochy půdy, kterou nakoupil v Austrálii.

Očekával, že bude z tohoto podniku radostný a nadšený, ale místo toho upadl do deprese a úzkosti. Tato nevíтанá nálada, která se jej zmocnila jako znásilnění, nedávala smysl, dokud nezačal chápat, že takové rozhodnutí znamená smrt moci matky v jeho životě se všemi vnitřními důsledky, které takové odloučení obnáší.

Když duchové sestupují do Tartaru, jehož hlavní vchod leží v háji topolů černých u Oceánu, každý z nich je zásobován zbožnými příbuznými mincí položenou pod jazyk své mrtvoly. Mohou tak zaplatit Charónovi, lakomci, který je převezme na výstřední lodi přes řeku Styx. Tato nenávidná řeka ohraničuje Tartaros na západní straně a má pro své přítoky Acheron, Pyriflegethón, Kokyt, Aornis a Léthé... Tříhlavý nebo, někteří říkají, padesátihlavý pes jménem Kerberos, hlídá protější břeh řeky Styx, připraven požírat živé vetřelce nebo přízračné uprchlíky.⁶³

Černé topoly, jak Robert Graves zdůrazňuje v pozdější pasáži, jsou posvátné pro bohyni smrti. Názvy těchto podsvětních řek jsou evokující a také explicitní: Styx, což znamená „nenáviděný“, obsahuje vody, které jsou smrtelným jedem, ale které mohou také poskytnout nesmrtelnost; Acheron znamená „proud žalu“; Kokytus znamená „nářek“; Aornis znamená „bez

⁶³ Robert Graves, *The Greek Myths*, Penguin Books, 1955, Vol. 1.

ptáků“, Léthé, „zapomnění“ a Pyriflegethón, „hořící“. Všechny tyto obrazy jsou charakteristické pocitem astrologického Pluta.

Jed Styxu je jako kyselina hluboce zakořeněného odporu, což je typický plutonský projev. Tato nelítostná hořkost nás spojuje s postavami nemilosrdných Erinyí, přísluhovaček spravedlnosti. V Plutu, šíleném duchu Klytaimnéstry, který bičuje Erínye, aby pronásledovaly jejího syna Oresta, je určitě jedem pomsty. Není zde žádný soucit a žádné vyléčení; jen černá, nekonečná nenávist. Z našich tradičních astrologických textů víme, že Štíři jsou dobří nenávistníci a nezapomínejte na urážky a zranění. Pluto také ne. Zkušenost s planetou často uvrhne jednotlivce do jeho vlastního dříve nepoznaného potenciálu hluboké, trvalé a neutuchající nenávisti. Moira jako příroda nezapomíná na urážku, ani neignoruje porušení. Duch křesťanského mýtu se svou postavou milosrdenství a soucitu je přímým protikladem Ereškigaly, která je černým srdcem přírody, již nemůže zapomenout na své utrpení. Tolkien ztělesňuje toto jedovaté srdce přírody v postavě Dědka Vrbáka v Pánu prstenů:

Tomova slova odhalila srdce stromů a jejich myšlenky, které byly často temné a podivné a naplněné nenávistí k věcem, které se volně pohybují na zemi, hlodají, koušou, lámou, rozsekávají, pálí: ničitelé a uzurpátoři... Ale žádný nebyl nebezpečnější než Velká vrba: jeho srdce bylo shnilé, ale jeho síla byla zelená; a byl mazaný a mistr větrů a jeho píseň a myšlenky běžely lesy na obou stranách řeky. Jeho šedý žízňivý duch čerpal sílu ze země a šířil se jako jemné kořenové nitě v zemi a neviditelné větvičky ve vzduchu, až měl pod svou nadvládou téměř všechny stromy Lesa od Živého plotu až po Downs^{64, 65}

Řeka nenávisti a jedu, která obklopuje podsvětí, je jako Vrba v srdci lesa a ne vždy je u jedince při vědomí. Častěji o její existenci nevíme a považujeme se za slušné lidi, kteří mohou druhému jeho prohřešek odpustit; místo toho však trpíme záhadnými neduhy a citovými poruchami a nenápadně sabotujeme své partnery, rodiče, přátele, děti i sebe, aniž bychom si plně uvědomovali, že je někde můžeme pociťovat jako „ničitely a uzurpátory“, které je třeba donutit, aby za to zaplatili.

⁶⁴ Zřejmě myšlena oblast Barrow-downs, nebo Tyrn Gorthad.

⁶⁵ J. R. R. Tolkien, *The Lord of the Rings*, Guild Publishing, London, 1980, s. 145.

Možná je i zde vhodný rituál, a mýtus nám ho jistě nabízí. Nenávist Ereškigaly zjemňují Enkiho truchlící, dvě malá stvoření, která bůh ohně Enki dává ze špíny pod nehty. Tito malí truchlící sestupují do podsvětí a truchlí po boku Ereškigaly, zatímco ona trpí a ventiluje odpor. Rozpoznají její smutek, naslouchají mu, soucítí; nesoudí ji, neoznačují ji za ošklivou, zlou nebo nenávistnou, ani se ji nesnaží přimět, aby s tím něco „udělala“. Představují kvalitu, kterou považují za zásadní při jednání s Plutonem, což mnozí psychoterapeuti nazývají schopností „být s“ někým. Jde o poskytnutí nádoby na jedovaté vody bez nutnosti „vyměňovat“ věci. Také Erínye jsou v mýtu o Orestovi ukonejšeny týměž jemným uznáním. Athéna jim naslouchá, nehádá se ani neodsuzuje, ale nabízí jim oltář a čestné uctívání výměnou za Orestův život.

Odhalení vlastní jedovatosti je jedním z méně atraktivních aspektů konfrontace s Plutem. Enkiho truchlící a Athéna nám poskytují mytický model jakéhosi sebepoznání, které se pohybuje mezi drsným sebeodsuzováním a prosáklou sebelítostí. To znamená uznání nutnosti nebo nevyhnutelnosti nenávisti prostřednictvím empatie se zraněnou věcí. Z pohledu Ereškigaly je život důkladně prohnílý. Byla znásilněna a uvržena do podsvětí a všichni, zvláště její svobodná a radostná sestra Inanna, za to musí trpět. Malí truchlící ani nesouhlasí, ani nesoudí, neobviňují ani racionalizují. Prostě poslouchají a přijímají její smutek a hořkost. Vztek Pluta, když vybuchne zevnitř nebo se přiblíží zvenčí, je děsivý, možná ještě víc, když se s ním setkáme uvnitř, protože se člověk začne bát zničit věci, které miluje. Z tohoto důvodu je vztek potlačován a hlodá v podsvětí psychiky. Truchlící v sumerském mýtu nabízejí alternativu jak k represím, tak k jednání ze zášti navenek destruktivními způsoby, které nakonec ránu nezahojí. Vžít se do pozice truchlících je však obtížnější, nežli se zdá, neboť i když je člověk schopen tomuto pomstychtivému a destruktivnímu pudu v sobě čelit, je neodolatelné snažit se jej „přeměnit“. Ego má rádo touhu změnit vše, co najde v psychice, podle svých vlastních hodnot a standardů a Plutův jed vyvolává předvídatelnou odpověď: Teď, když jsem viděl svou ošklivost, považuji ji za opovrženímhodnou a musím ji vyléčit. Ale Enkiho truchlící se nezabývají vyléčením Ereškigaly. Spatřují obě strany problému: nutnost zachránit Inannu a legitimitu hněvu Ereškigaly. Bůh ohně Enki, který tyto stvoření vytváří, je sumerským protějškem Logiho v germánském mýtu a Herma v řeckém. Není na žádné straně, ale má možnost vidět celý vzor a může milovat všechny protagonisty, protože jsou součástí

velkého divadla. Mám pocit, že je sporné, zda je Ereškigal skutečně „léčitelná“. Určitě nebude pravděpodobně reagovat na požadavky ego, ale pouze tehdy, když si to sama přeje, pokud to vůbec někdy udělá. Léthé je řeka požehnaného zapomnění, ve které jsou duše mrtvých ponořeny, než se vrátí do světa pro další inkarnaci. Ti, kdo věří v reinkarnaci jako konkrétní filozofii, to mohou vnímat jako požehnání Pluta: že si milostivě nepamatujeme své osudy, když se narodíme. Nebo to můžeme brát spíše symbolicky; nejen, že milosrdně zapomínáme, co nám bylo napsáno při narození, ale také si moc dobře nepamatujeme, jaké to bylo dole na Velkém místě dole, když pominul zážitek z Pluta. Když se nám podařilo vynořit se z podsvětí jako Orfeovi, jsme nějakým vnitřním hlasem nabádáni, abychom se neohlíželi zpět, a když tranzit nebo progresse skončí, vesele oznamujeme, jak to všechno bylo velmi produktivní, obohacující a inspirující k růstu. Toto místo si nepamatujeme, protože kdybychom to udělali, ztratili bychom odvahu pro budoucnost a další kolo Velkého kola. Léthé je dar Pluta; je to obraz psychické odolnosti a schopnosti zapomenout na bolest. Není to tak, že by Pluton nenabízel bohatství. Myslím, že musíme z nutnosti později zapomenout na cenu, kterou jsme za to zaplatili, abychom nebyli otráveni Styxem a nikdy neodpustili životu. Zjistila jsem také, že zážitky z Pluta se často shodují se vzpomínkou na to, co bylo zapomenuto, se znovuoobjevením smutku, vzteku a nenávisti, které ego v zájmu svého přežití otupilo a zahnilo do podzemí.

Psychoterapeut je obeznámen s miasmatem nenávisti a zraněného vzteku, a to jak rodičů, tak sebe sama, které propuká, když se na světlo světa vynoří nevědomé zneužívání, odmítání a ponižování dětství. Tam, kde se v horoskopu nachází Pluto, často dochází k zapomnění, nutné represi a náchylnosti k náhlé vzpomínce a sopečné erupci jedu na předmětu, který nemusí být nic víc než katalyzátor. Zdá se, že existuje vztah mezi Plutem a tím, co měl Freud na mysli represí (která není prováděna účelově prostřednictvím rozhodného aktu vědomí, ale vyskytuje se jako instinkt přežití prostřednictvím jakési nevědomé cenzury). To jsou věci, které musíme na čas zapomenout, abychom mohli žít. V mysli jsou „potlačená“ přání... Když říkám, že taková přání existují, nedělám historické prohlášení v tom smyslu, že kdysi existovala a později byla zrušena. Teorie represe, která je nezbytná pro studium

psychoneuróz, tvrdí, že tato potlačovaná přání stále existují – i když existuje současná zábrana, která je drží dole.⁶⁶

Je možné učinit několik vzdělaných odhadů, pokud jde o povahu potlačovaných „přání“ Pluta, stejně jako velmi dobré důvody pro „současnou inhibici“, která blokuje jejich vstup do vědomého života. Freud, který měl na ascendentu Štíra, je velmi dobře formuloval ve svém pojetí *id*. Jsou příliš násilní, příliš pomstychtiví, příliš krvežízniví, příliš primitivní a příliš žhaví na to, aby průměrný jedinec při jejich vpádu cítil větší pohodlí nebo bezpečí. Spolu s „přáním“ mohou být zahrnuty vzpomínky, zážitky velké emocionální intenzity, které jsou zapomenuty spolu s jejich předměty. Pod cenzorův nůž tak padají velké plátky dětství – ty plátky, které odhalují divokou tvář mladého zvířete bojujícího o sebeuspokojení a přežití.

Spolu s jedem mohou být potlačeny i potenciály, jinak by vyvolání jednoho mohlo vypustit toho druhého. Dítě, které je vystaveno matčinu majetnickému vzteku nebo otcovu mrazivému nezájmu pokaždé, když se posadí, aby si pohrálo s hlínou nebo barvou, a dopustí se rozhořčení, že se stahuje do své individuální psychiky, vyrostе a stane se „nekreativním“ dospělým, který se z nějakého nepochopitelného důvodu ani nepokusí přinést tužku na papír, ale raději bude žít v šedém soumraku neprožitého a nevyjadřovaného života, závidíce všemu, co se může vyjádřit lépe, než riskovat odvolání ceny za tyto počáteční tvůrčí snahy. Dítě, které na sebe stáhne žárlivost svých rodičů, protože je příliš chytré, příliš krásné, příliš mnoho sebe samého, vyrostе v dospělém, který se sabotuje pokaždé, když je ohrožen úspěchem v životě, místo aby riskoval děsivé soupeření rodičů, bez jejichž podpory nemůže žít. Člověk si nepřeje rušit prázdnotu, zapomínání, i když to znamená, že rodící se růst nebo rozvoj talentu je obětován. Je to lepší a jednodušší než konfrontovat násilné pocity svých rodičů, sourozenců a sebe sama. Později, často za tranzitů a progresí zahrnujících Pluto, si pamatujeme, co jsme zapomněli, strach a bolest a touhu a vztek. Pak je nutný návrat na stejné místo přes stejnou depresi, smutek a sebeznechucení. Ale cesta později je spíše spirála než kruh, protože je to dítě uvnitř dospělého, kdo si pamatuje, a dospělý může možná pomoci dítěti tolerovat a potlačit bolest.

⁶⁶ Sigmund Freud, *The Interpretation of Dreams*, Penguin Books, 1976, s. 332.

Tartaros je někdy jméno dané v mýtech celé Hádově říši. Častěji se odkazuje na jakousi podříši, jakoby čtvrt, která je svou povahou blízká středověkému pojetí pekla. Právě z Tartaru pochází potomstvo Matky noci, aby trápilo živé muže a pomstilo rodinné kletby a hříchy proti matriarchální linii. V Tartaru jsou duše bezbožných upevněny v neměnných mukách po celou věčnost. Přesto je to radikálně odlišný svět od křesťanského pekla. Muka v Tartaru jsou vykreslována spíše obrazy frustrované touhy než náhodným sadistickým mučením. I hříchy jsou jiné. Pokud člověk putuje s Dantem v kruzích Pekla, potká předvídatelnou plejádu středověkých hříšníků: cizoložníka, lichváře, sodomitu, rouhače. Člověk se také setkává s některými známými pohanskými tvářemi, neboť Dantovo křesťanství nebylo až tak křesťanské: Fortuna aneb Osud s kolem, a Kerberos a trojhlavý Dis (Hádes). Dantovo podsvětí je však odrazem posedlosti středověku zatracením světovosti a sexuality.

V Tartaru jsou věci jiné. Hříchy lidí proti lidem, zvláště ty tělesné, nejsou hodné toho jména. Arogance si na druhou stranu zaslouží spravedlivou odměnu. Mytické postavy uvězněné v Tartaru jsou muži a ženy, kteří překročili své hranice, překročili přírodní zákony, urazili Moiru a vzepřeli se bohům. Toužili po bohyni, posmívali se božstvu nebo se chlubili, že jsou větší než Olympané. Zákon Pluta není zákonem sociálních a právních konstrukcí, ani zájmem o civilizované chování skupiny. Sám násilník neposuzuje sexuální touhy druhých. Není Saturn a nezajímá ho, co muži dělají lidem ve světě formy. Není patriarchou, ale spíše matriarchou. Sisyfos tedy valí svůj kámen věčně do kopce a musí se věčně dívat, jak se znovu kutálí na dno, navždy, protože prozradil Diova božská tajemství. Tantalos věčně sahá po vodě a ovoci, které jsou věčně mimo dosah, protože urazil a zesměšnil bohy. Ixión se věčně točí na svém ohnivém kole, protože se pokusil znásilnit Héro, královnu bohů. Všechny tyto obrazy jsou formulacemi frustrace, nekonečného zoufalství, pálení zevnitř (jako řeka Pyriflegethón), ponížení a nemesis jako odměny za nadutost a pýchu.

Být za trest vpleten do kola (jako Ixión) znamená být postaven do archetypálního místa, spojeného s obraty štěstí, obraty měsíce a osudu a nekonečným opakováním věčného návratu ke stejnému zážitku bez uvolnění.

... Prsteny jsou uzavřené kruhy a kruh se nám uzavírá, ať už ve snubním prstenu, korunovačním vavřínu nebo věnci na hrobě.⁶⁷

Pro Pluto je charakteristický neodvolatelný obrat osudu, ať už směrem k zisku nebo ztrátě. Stejně tak i zkušenost frustrované touhy. To, co chceme víc, než jsme kdy předtím chtěli, ale to je jediná věc, kterou nemůžeme mít, nebo můžeme mít jen velkou obětí nebo smrtí nějaké vzácné části nás samých: to vše je typické pro Pluto. Sexuální aréna je přirozeně jedním z nejviditelnějších míst, kde se tento druh zážitku vyskytuje. Stejně tak aréna moci a postavení. Síla a sexualita, síla nebo ztráta moci prostřednictvím sexuality jsou témata, která jsou Plutu vlastní. Zdá se, že to věděli Seveřané, když zkopírovali toto slovo pro osud a genitálie. Nemyslím si, že je vždy jasné, zda moc leží ve vlastních nebo cizích rukou, neboť mocný a ten, kdo se mu podřizuje, jsou aspekty téže postavy, stejně jako Persefona patří Hádovi. Touha, chamtivost a tužba vycházejí z obou, a kdekoli je Pluto zapleteno do situace, kdy se člověk musí podříditi druhému, který je mocnější, je pravděpodobně cenné pamatovat si, že když je zapojena tato planeta, nikdy není nikdo bez viny. Tváří v tvář Plutu se setkáváme s našimi odpornými nutkáními, s neukojitelnými vášněmi: s nemožným opakujícím se vzorem zápasu s něčím, jen abychom se s tím znovu a znovu setkali. Tartaros mytickým jazykem popisuje lidskou temnotu, chamtivost a patologii. Zahrnuje nemoc, krutost, pálení, posedlost, ledový chlad a neustálou žízeň. Tyto zmučené postavy nám o Plutu říkají ještě něco: Znovu a znovu nám připomíná nevyléčitelnou věc, místo nezhojitelné rány, psychopatickou stránku osobnosti, zkroucenou Gorgoninu pobouřenou tvář. Je to věc, která se nikdy nezlepší. Jedním z alchymistických obrazů pro tuto chamtivou, toužící, násilnou, nevykupitelnou stránku přírody je vlk, který musí být umístěn v alembiku s králem. Svůdník (vlk) zničí krále a sám je pak spálen pomalým ohněm, dokud nezůstane nic než popel. Pokud se tyto věci skutečně změní, udělají tak pouze prostřednictvím ohně; a král, který ztělesňuje vládnoucí hodnoty a systémy přesvědčení ega, musí zemřít jako první. Pluto je tedy skvělý a božský vyvažovač arogance. Bez něj by člověk věřil, že je Bůh, a nakonec by se sám zničil: situace, která s postupem času narůstá. Tváří v tvář Plutu, jako je dítě konfrontováno s matkou, člověk zažívá nepřekročitelný kruh omezení duše, omezení osudu. To nejsou světské hranice Saturnu, ale

⁶⁷ Hillman, s. 161.

nejhlubší požitok z vlastní zranitelnosti a smrtelnosti. Kruhové stavy opakování, otáčení a protáčení v kruzích našich vlastních podmínek nás nutí rozpoznat, že tyto podmínky jsou naší samotnou podstatou a že kruhový pohyb duše nelze odlišit od slepého osudu.⁶⁸

Zdá se, že Pluto řídí to, co se nechce nebo nemůže změnit. To je obzvláště bolestivý problém ve věku svépomocných terapií a rostoucí víry, že člověk se může učinit čímkoliv, pokud má správné techniky, knihy nebo duchovní vůdce. Pokora před bohy je starobylá ctnost, kterou prosazovala nejen Bible, ale i Řekové. Před dveřmi do Apollónova chrámu v Delfách nebylo vytesáno „Nic přebytečného“ – dokonce ani sebedokonalost – spolu s „Poznej sám sebe“. To byly hlavní požadavky, které bohové od lidí požadovali. Ale je to právě tento problém, kterému nás Pluto nutí čelit. Je ironické a paradoxní, že opravdové přijetí neměnného je často jedním z klíčů k opravdové a hluboké změně v psychice. Zdá se však, že tento malý kousek ironie, který by se hodil k Apollónovi s dvojím jazykem, se nedá naučit v žádné škole než v životních požárech. Proto zůstává tajemstvím, ne proto, že to nikdo neřekne, ale protože tomu nikdo neuvěří, pokud nepřežil požár.

Pluto, jako symbol odplatného osudu, tak vládne místu, kde již vůle nefunguje. Terapie a meditace, životospráva a setkání sem nedosahují; a rozhodnutí už není, jestli mám konat dobře nebo špatně, ale jestli mám obětovat levou nebo pravou. Tento bůh je obrazem našeho otroctví, našeho pokořování a našeho znásilnění. Cítím, že otázka arogance, urážky proti ohraničeným limitům a proti osudu, leží v jádru smyslu planety. Ozvěny tohoto tématu lze nalézt také v mýtech ve spojení se znamením Štíra, protože štír v nejstarších sumerských, babylonských a egyptských mýtech, stejně jako v řeckých, je vždy tvor, jehož rozzlobené božstvo poslalo potrestat něčí *hubris*.

Od svých prvních výrazů v řečtině a latině je mýtus o Štíru spojen s katastrofou, která postihla Oriona, velkého lovce, jehož arogance ho přivedla k urážce bohů. Štír na něj zaútočil a zabil ho, náhle se vynořil z útrob země – z jiného světa, do kterého Orion, ten, kterého napadl, patří. Pokud vím, neexistuje žádný astrologický text, ve kterém by se tento prvek náhlé destruktivní agresivity neobjevil jako podstatná vlastnost Štíra. Astrologická

⁶⁸ Hillman, s. 162.

symbolika to vyjadřuje přiřazením Štíra k Áreovi (Marsu), ohnivému a agresivnímu bohu, vládci násilných a dramatických katastrof; tak okamžitě dává Štírovi ústřední význam zhroucení rovnováhy narušením ze stínů neznámým útočníkem... Štír, znamení tvora vycházejícího z chtonické vlhkosti, je ve skutečnosti charakterizován stále jasněji jako znamení trosky, primitivní povahy, chaotické, nesouladné, zatracené a odhalující se náhlými a nebezpečnými narušeními.⁶⁹

Zdá se, že tento atraktivní popis se shoduje s tím, co jsme viděli o Plutu. Je téměř zbytečné dodávat, že v mýtu o Orionu je obří štír, který ničí velkého lovce pro jeho aroganci, poslán Artemis – Hekaté, „vládkyní noční stezky, osudu a světa mrtvých“.

III. Astrologický Pluton

Přirozenost se ráda ukryvá.

Hérakleitos

Ráda bych se nyní podívala pozorněji na Plutona v horoskopu. Někde v nativitě se nachází zápis do Velkého místa pod námi, „v háji černých topolů u Ókeanu“. V té či oné podobě se každý z nás setkal nebo se setká s ženským obrazem odplatného osudu, který trestá aroganci⁷⁰ a napravuje rodinný hřích. Pluton se pohybuje zvěrokruhem velmi pomalu a jeho dokončení mu trvá 248 let. Protože se mnoho lidí narodí s Plutem v daném znamení, zpečetí celou generaci zvláštním nutkáním, zvláštním druhem posedlosti a zvláštní formou odměny.

Je těžké hovořit o generacích jinak než v zobecnění, protože někteří jednotlivci jako by ztělesňovali *Zeitgeist* či ducha své doby a jiní to nevyjadřují vůbec. O to obtížnější je pro mě vypracování z živých příkladů o generačních tématech Pluta, protože jsem nikdy nepotkala nikoho, kdo by s Plutem žil v Beranu, Býku, Štíru (alespoň zatím ne), Střelci, Kozorohu, Vodnáři nebo Rybách. Moje přímá zkušenost s Plutonem je omezena na ty, kteří jej mají umístěného v Blížencích, Raku, Lvu, Panně a Vahách, a v době psaní tohoto

⁶⁹ Luigi Aurigemma, 'Transformation Symbols in the Astrological Tradition', in *The Analytic Process*, ed. Joseph Wheelwright, C. G. Jung Foundation, New York, 1971.

⁷⁰ Hubris.

článek také na ty, kteří jej mají v Panně a Vahách, avšak ještě nedospěli a neprojeví potenciál planetárního umístění v plném rozsahu. To není ani polovina zvěrokruhu. Mohu se pouze pokusit zachytit pocit, jakým způsobem se celá skupina hrne k jednomu praporu, reaguje podobným způsobem na vnější a vnitřní výzvy a tlaky, vyjadřuje stejné hluboké podzemní potřeby a vize, pozorováním kulturních trendů, výstřelky a módy, a co je nejdůležitější, společný osud, který taková skupina musí splnit. Nechci se o to pokoušet pouze teorií, a proto omezím svůj popis na ty skupiny, s nimiž mám nejvíce zkušeností. Nemůže být náhodné, stejně jako je náhodná jakákoli astrologická náhoda, že generace narozená s Plutonem v Raku, mezi lety 1914 a 1939, prošla dvěma válkami a úplným zničením a proměnou všeho, co znamenalo domov, národ, rodinu a klan. S touto skupinou skončila posvátná nedotknutelnost rodiny a země jako ospravedlnění všeho. Jsou to lidé, jejichž děti se staly předčasně ukončenými dětmi a uprchlíky, a lidé, kteří trpěli zrušením rodinné jednotky jako primárního práva. Možná je obsedantní nadhodnocování nebo idealizace to, co zčásti tvoří aroganci, která vyvolává hněv obyvatel Velkého místa dole. Nabízet čemukoli takovou slepou poslušnost, ať už je to rodina, národ nebo dokonce vztah „kvůli dětem“, je formou excesu. Jak kdysi napsal John Cooper Powys, ďábel je každý Bůh, který začíná vyžadovat poslušnost.

Rozhodně jsem viděla tento intenzivní a slepý závazek k rodině a vlasti s velkou četností mezi těmi, kdo mají Plutona v Raku, a také tragický zmatek a deziluzi, když se rodiny a země během jejich života rozervali na kusy. Jako by tato skupina byla označena jako bojiště, kde byly staré hodnoty a etika spáleny v očištném ohni, čímž se kolektiv osvobodil od trochu větší slepoty a nevědomí v oblasti rodiny a kořenů. Co pro tyto lidi znamenalo dědictví, krev a povinnost k národu, to ti později narození možná nikdy nepochopí, protože tyto hodnoty patří generaci, která tímto ničením velmi trpěla a proměnila se. Pokud existuje něco jako lekce, kterou je třeba se naučit, pak je to možná o nebezpečích interpretace našich obsesí na konkrétní úrovni. Ale spíše se přikláním k tomu, že to nevidím jako lekci, ale jako nutný úděl, aby se v kolektivu něco uvolnilo nebo prohloubilo: most, po kterém může jít další generace. Ať už označuje „domov“, „rodina“ nebo „národ“, lidé s Plutem v Raku byli událostmi své doby donuceni buď těmto pojmům rozumět jinak a hlouběji, nebo žít s rakovinou hořkosti a touhy po minulosti, která už nikdy nemůže existovat.

Stejně tak mi nepřipadá náhodné, že generace narozená s Plutonem ve Lvu – takzvaná „má“ generace, překlenující léta 1939 až 1958 – stvořila boha individualismu a práva na individuální vyjádření a osud, zatímco oni vyrostli ve světě, kde se politické ideologie stále více přiklánějí spíše ke skupině, ke kolektivu než k jednotlivci. V tomto světě se technologie stala tak sofistikovanou, že jednotlivé dary se stávají nadbytečnými, protože počítač to umí lépe; a zmenšující se světová ekonomika a mizející planetární zdroje postavily nástroje a prostředky pro takové individuální vyjádření mimo dosah mnoha lidí. Během života lidí s Plutonem ve Lvu se polovina národů světa hlásila k formě socialismu nebo komunismu, která naprostou bezohledností maří majestátní přesvědčení o posvátnosti individuálních rozdílů a individuální hodnoty.

I generace mají své osudy, jsou sužovány arogantností a přílišnou připoutaností, jsou znásilňovány nutností, jsou odměňovány věčně frustrovanou touhou; a slouží jako ukazatele pro nás ostatní o zákonech přidělení a smrtelnosti. Věřím, že Pluton představuje sílu v kolektivní psychice i v jednotlivci: neosobní řád, Moira, která nám neustále připomíná hranice přírody, které na vlastní nebezpečí překračujeme. Uran a Neptun jsou také velkými kolektivními démony, dynamickými „bohy“ v těle kolektivu, kteří rodí proudy nových myšlenek a proudy nových náboženských vizí. Pluton je pro mě symbol Moiry v lidské duši, zní bubnováním opakujících se historických cyklů a ohlašuje konec expanze ve sféře určitého znamení: dokončení kapitoly, která začala před 248 lety. Znamená to stanovený konec, příchod osudu.

Přestože je každý člověk svázan s osudem své generace, s Plutonem se setkává především prostřednictvím konkrétního domu v horoskopu a prostřednictvím aspektů planety k osobnějším planetám. Ponurý zákon přírody nás tedy konfrontuje prostřednictvím velmi osobních oblastí života a jeví se jako „můj osud“. Astrologický dům je jako jeviště, na kterém hrají herci. Scénická kulisa je umně namalována tak, aby představovala „peníze“, „domov“, „přátele“, „partnery“, „zdraví“, „děti“. O víceúrovňových významech různých domů jsem psala jinde, takže je zde nebudu rozvádět. Sestavy v rámci základního tématu mohou mít různé barvy. Ale je to malíř interiérů, kdo navrhuje tyto kulisy, jimiž jsou domy; ony, stejně jako geografie Hádu, jsou skutečně vnitřními krajinami, které promítáme na vnější objekty. Subjektivní

způsob, jakým vnímáme vnější svět, je zabarven znameními a planetami, které pronajímají určitý astrologický dům, a každý člověk vidí jinou vizi. S Plutonem umístěným v daném domě horoskopu se tak nějaká sféra života stává místem, kde se setkáváme s odvetnou spravedlností spojenou s hříchem předků, s omezeními povahy, které jsou na jednotlivce vrozeně zasaženy tím, co se zdá být „mým problémem“, „mou nevyléčitelnou ranou“.

Například setkání s Plutonem v sedmém domě znamená setkání s Moirou prostřednictvím partnera, „toho druhého“. Okolnosti se mohou nesmírně lišit. Rozvod je častý, stejně jako milostné trojúhelníky, bolestivá odmítnutí, prožitky dominance a podřízenosti ve vztahu, úplné obětování vztahu kvůli přesvědčení nebo okolnostem, smrt partnera, konfrontace se šílenstvím druhého, svatba s tím, kdo přináší velké emocionální nebo konkrétní zátěž, sexuální problémy a bitvy o moc. Všechna tato ustanovení jsou typická pro Plutona v sedmém domě. Variace jsou obrovské, ale téma je jediné: vztahy jsou místem, kde je člověk vystaven něčemu mnohem mocnějšímu a nevyhnutelnějšímu, než je jeho vlastní vůle a volby. Někdy se jednatel může rozhodnout pracovat s ostatními, kteří jsou chyceni v síti Plutona, a to je další způsob, jak se s ním setkat ve sféře vztahu. Najdeme zde lékaře, psychoanalytika, psychiatra a dokonce i politika, který se musí vypořádat se světem neméně šíleným, než se kterým se musí setkat jeho lékařští kolegové. V těchto „vybraných“ profesích je tolik nutkání, jako ve světě plném plutonské lásky; ale člověk má iluzi, že je to „práce“.

Vnitřní význam ve všech těchto variacích se zdá být týž: nelze dělat nic jiného, než věřit osudu. Zdá se, že tento pocit bezmoci prostupuje každým setkáním s Plutonem a zde je bezmoc prožívána ve vztahu k druhému. Buď partner vnucuje osud, se kterým jedinec nemůže nic dělat, nebo je jedinec sám stvořen určitým způsobem a nemůže, jakkoli se snaží, měnit své potřeby nebo vzorce ve vztahu. Osobní setkání jsou turbulentní, a čím hlubší setkání, tím méně je pod kontrolou. Těmito setkáními se tedy odehrávají nejhlubší změny. Všimla jsem si, že mnoho lidí s Plutonem v sedmém domě má ve zvyku vyhýbat se hlubokým vztahům, aby nebyl přivolán osud a nebyly uvolněny emoce, které patří k doméně Ereškigaly. Osud se však nenechá ošidit a zdá se, že na toho člověka dříve či později narazí, bez ohledu na to, jak namáhavé je vyhýbat se. Zažila jsem také mnoho situací, kdy se na partnera promítají prvotní emoce

podsvětí; to je mimořádně oblíbený způsob prožívání Plutona v sedmém domě. Je to partner, který je zlý, násilný, zrádný, přemožitelný, kastrující, požírající, paralyzující, manipulativní, krutý. Nemusím zdůrazňovat, do jaké míry může vlastní nevědomé chování čerpat tak primitivní emoce i od těch nejcivilizovanějších společníků. Přirozeně to není ve skutečnosti ten druhý, kdo je tím vším, ale spíše božstvem, prvotní silou v životě, kterou jeden vnímá prostřednictvím druhého. To je moc, která nás nutí přijmout necivilizovanou tvář povahy jako nezbytnou ingredienci zkušenosti. A tento děsivý druhý by nikdy nevstoupil do jeho života převlečený za partnera, milence, přítele nebo „veřejnosti“ (neboť to je další jevištní kulisa patřící sedmému domu), kdyby ten hlubší jiný nezůstal někde uvnitř coby neviditelný zaklínač a násilník duše. Partner může odejít, zradit, podvést, omezit, zemřít nebo představovat bolestivé a často nepřekonatelné obtíže. Ale právě prostřednictvím tohoto partnera se setkáváme s archetypální silou. Jsme svobodní na každém místě kromě tohoto, kde se setkáváme s Nutností. Nechci zde rozepisovat dům po domě s projevy Plutona v horoskopu. Není mým záměrem poskytnout „kuchařku“ pro výklad této planety, ale spíše se zaměřit na pocit a význam Plutona v obecnějším smyslu. Zbytek si čtenář nepochybně domyslí sám. Konfrontace se silou a bezmocí, ztráta a frustrovaná touha a potenciální uzdravení, které vyvstává z přijetí Nutnosti, jsou pro Plutona charakteristické v každém domě. Některé domy, jako sedmý a desátý, nám mají tendenci představovat lidi a předměty, zatímco jiné, jako osmý a dvanáctý, nám mají tendenci představovat vnitřní předměty a emocionální stavy – netělesné herce ve hře. Ale setkání je stejné. Bohyně Nutnost, jejíž řecké jméno je Ananké a kterou jsme potkali v Platónově vesmírné vizi, je dalším obrazem, který stojí za to prozkoumat pro umocnění astrologického významu Plutona. O nutnosti se v řeckém mýtu vždy mluví a zažívá to, čemu James Hillman říká „patologické způsoby“.

Patologické zkušenosti jsou často spojeny přímo s Ananké (Nutnost) ... V jádru nutnost znamená fyzicky tísnivé pouto otroctví k nevyhnutelné moci. Rodinné vztahy a vazby, které máme v našich osobních světech, jsou způsoby,

kterými zažíváme sílu nutnosti. Naše pokusy osvobodit se od osobních pout jsou pokusy o útěk z těsného kruhu Ananké.⁷¹

Kvalita chronického, opakujícího se utrpení nebo omezování, které se znovu a znovu opakuje, právě když si člověk myslí, že se toho osvobodil, je něco, co spojuji s působením Plutona na sféry života reprezentované astrologickými domy. Nikdy neexistuje žádné konečné řešení, ale spíše spirála, která bere jednotlivce hlouběji a hlouběji do sebe. Dalo by se to také popsat jako pocit, že jste k něčemu připoutáni, stejně jako Ananké v Platónově vizi „poutá“ nebo nutí nebesa kroužit podle svého zákona. Například jsem poznala mnoho lidí s Plutonem v devátém domě, kteří se tímto způsobem cítí připoutáni k tomu, co chápou jako Bůh, „utlačující pouto otroctví“ k aspiraci, která může být všechno, jen ne blažená. Sedmý dům, kterého jsem se již dotkla, a pocit připoutanosti k partnerovi je charakteristický pro toto umístění Plutona. Také jsem viděla, jak Pluton procházel čtvrtým domem tímto způsobem, jak připoutal jednotlivce k jeho dědičnosti a jeho rodinným mýtům takovým způsobem, že je nelze psychologizovat nebo zapomenout, i když jsou mezi jednotlivcem a jeho rodinou tisíce kilometrů. V desátém domě Pluton často nosí tvář osobní matky, zatímco za touto tělesnou tvář je Velká Matka, která své dítě váže nezlomnými provazy, které často leží v samotném těle. Desátý je také dům „světa“ a i toto je tělo matky; a nejen že poutá jednotlivce k odpovědným pozicím v rámci ní, ale zuřivě trestá jakýkoli přestupek přesahující stanovené meze. Mám zde na mysli mimo jiné Richarda Nixona, který má Plutona v desátém domě v Blížencích a který, tuším, není o nic zkorumpovanější než většina amerických politiků. Ale jeho osudem bylo nechat se chytit a stát se veřejným obětním beránkem pobouřeného „světa“. Ani Watergate nebyla první ochutnávkou Ananké, kterou Richard Nixon zažil; jeho politická kariéra je křížována opakujícími se stopami neúspěchu právě v okamžiku úspěchu, následného vzkříšení a následného selhání. Jak si stěžuje Aischylův Prométheus:

Ach běda!

Sténám pro přítomný smutek,

⁷¹ James Hillman, 'On the Necessity of Abnormal Psychology: Ananke and Athene', in *Facing the Gods*, ed. James Hillman, Spring Publications, Dallas, 1980.

sténám pro nadcházející smutek,
sténám tázáním se, kdy přijde čas,
jež ustanoví meze mého utrpení.
Co říkám? Znal jsem vše dříve,
vše, co bude, a jasně znám; pro mě nic,
co bolí, nepřijde s novou tváří.
Musím tedy nést, jak jen lehce mohu,
osud, který mi osud nadělil;
neboť dobře vím, že proti Nutnosti,
proti její síle, nikdo nemůže bojovat a zvítězit.⁷²
Ani bůh, říká Platón, se nedokáže vyrovnat s Nutností.

Když jsem se svými klienty diskutovala o různých umístěních Plutona v horoskopu, udivuje mě skutečnost, že obvykle produktivní psychologický přístup, spočívající ve snaze přivést nevědomé prvky do vědomí, se nakonec tolik nemění. Může však toto dilema popudit, aby se Pluton nesetkal toliko slepě s vnějšími událostmi a lidmi. Také hloubání za účelem odhalení prožitků v pozadí, které tvoří pavučinu otroctví s minulostí, může uvolnit hluboký pocit „správnosti“ či smysluplnosti. Ale osud nezmizí. To neznamená, že psychologický vhled je u Plutona irrelevantní. Zdá se, že je tomu přesně naopak, protože právě toto nutkání najít kořeny problému uvádí jednotlivce do reality Moiry. Ale jakmile bylo dno sudu oškrábáno a osobní pohoršení, nenávist, ublížení, jedy, odloučení a žal z dětství byly kontaktovány a vyjádřeny a dokonce odpuštěny, stále existuje sud samotný s již napsaným tvarem otroctví jednotlivce. Je-li někdo připoutaný k Bohu s Plutonem v devátém domě, pak zůstává připoutaný k Bohu. Jde jen o to, že překrytí osobního otce a matky, dětské církve, vštěpované mravní učení již nemusí zakrývat strohou a cílevědomou povahu řetězu.

⁷² Aeschylus, *Prometheus Bound*, translated by David Grene, cit. ve výše uvedené eseji Hillmana.

Co tedy řeknete astrologickému klientovi nebo sobě? Athéna uklidňuje hněv Erinyím tím, že jim uděluje čestné místo v božské hierarchii: oltář a uctivé uctívání. Převrací výrok, že „jídlo se nabízí jedné, ale nikoli oběma dohromady“. Enkiho malí truchlíci zjemňují ohavné utrpení a vztek Ereškigaly tím, že naslouchají, jsou vnímaví, čekají bez soudu. Zda můžeme udělat více, je další problém. V proudu novoplatónské filozofie existuje historie snah nejen se vyhnout osudu nebo mu uniknout, ale také jej transformovat; nebo, možná přesněji, transformovat vztah jednotlivce vůči němu. V pravý čas to prozkoumáme hlouběji. Ale velká část práce na transformaci, pokud to tak skutečně je, spočívá také v mytickém vzorci ctění, naslouchání, přijímání a čekání. Nevěřím, že existuje jiný způsob, jak se naučit respektu k vlastním vnitřním zákonům. Nezdá se, že by se do síní Velkého místa dole nedostaly žádné další cerebrální nebo svévolné metody a mohou rozhněvat již tak zuřivou moc. Z toho, co jsem viděla o Plutonu, by mi přišlo legrační, kdyby to často nebylo tak bolestivé, když se mluví o „ovládnutí“ nebo „překročení“ této planety.

Nyní bych chtěla podrobněji prozkoumat některé aspekty Plutona. Musím zopakovat, že se nesnažím poskytnout „kuchařku“ výkladů, takže není zmíněn každý aspekt Plutona s každou další planetou. Spíše hledám další vhled do problematiky individuálního osudu, kterou, jak se zdá, planeta odráží. Astrologický aspekt mezi dvěma planetami – bez ohledu na to, zda se jedná o konjunkci, kvadraturu, opozici, sextil, trigon, seskvikvadrát nebo kvintil – činí z těchto planet celoživotní spolucestující. Nebo, jinak řečeno, bohy či motivace, které planety představují, nelze oddělit, ale musí se smísit a bojovat pospolu na vnitřní i vnější úrovni, dokud smrt nerozdělí je i jednotlivce. Musíme tedy zvážit, jaký druh spolubydlícího Pluton vytváří a co dělá, v posteli nebo mimo ni, těm planetám, na které se dívá. Hádes a Ereškigal nám samozřejmě poskytují velmi stručné obrazy, protože jsme již viděli, jak jsou náchylní zdravit návštěvníky svého hájemství. Jejich témata jsou znásilnění, smrt, utrpení, otroctví a vzkříšení.

Zdá se, že aspekty Plutona ke Slunci, Měsíci a ascendentu, zejména konjunkce, kvadratura a opozice, se objevují s velkou pravidelností v nativitách těch, do jejichž životů osud znatelně zasáhl. Ať už je to vnější osud – nemoc, vrozená vada, smrt, setkání s armádami nebo mimozemskými mocnostmi –,

nebo vnitřní šílenství v sobě samém nebo v blízkém vztahu, noční můra, posedlosti a nutkání, toto nejsou lidé, se kterými se dá mluvit dlouho o „plánech“. I když se okolnosti liší, obvykle existuje pocit konfrontace s něčím neodvolatelným, což je třeba splnit a uznat. Může existovat určitá možnost volby, kde se toto setkání uskuteční; pracovala jsem s mnoha lidmi s aspektem Slunce/Pluton, kteří se rozhodli konfrontovat nemocné, šílené a prapůvodní prostřednictvím pomáhajících profesí nebo prostřednictvím politiky. Ale to je možná zralé rozhodnutí (pokud je to vůbec rozhodnutí), učiněné v druhé polovině života, zabývat se něčím, co jedinec musel přijmout jako svou nutnost. Jsou to často právě ti lidé, kteří dříve v životě trpěli Plutonem a kteří se dokázali probojovat až k léčivým aspektům ničení. Ale pokud je plutonská říše uzavřena jedincem, ve kterém planeta silně figuruje, pak se zdá, že následuje problém. Viděla jsem kontakty Slunce a Měsíce s Plutonem v mnoha případech psychotického zhroucení, kdy nepřítel není tělesný, ale leží v násilných hlubinách samotné osoby.

Někdy se Slunce s Plutonem a Měsíc s Plutonem prožívá prostřednictvím násilného nebo narušeného manžela nebo manželky, nemocné matky, problematického dítěte, neplodného lůna, dědičné nemoci. Pluton, když se projevuje v této podobě, není moc zábavný. Ale věřím, že tyto různé tváře otroctví jsou účelové v tom smyslu, že Moira je účelná. Něco je odebráno, aby na jeho místě mohla vyrůst věc jiná. Semena tohoto otroctví obecně leží několik generací zpět, takže hříchy rodičů jsou dobře a pravdivě uplatněny na dětech; a úkolem dětí se stává pokusit se o nějaký druh porozumění. Pokud člověk tuto výzvu nepřijme, pak zbývá jen černé zoufalství a vztek proti životu. Došla jsem k pocitu, že když je Pluton silně poznamenán v horoskopu narození, jedinec stojí před úkolem vykoupit nebo nést něco pro větší kolektiv, což je schopen nebo vybaven pouze on; nebo, jinak řečeno, stojí před odčiněním hříchu předků a musí se stát mostem, po kterém může něco starověkého, nediferencovaného a vyvrženého projít, aby našlo ve vědomí přivítání. Kolektivní osud zde zasahuje do života jednotlivce a může vyžadovat velké úsilí a oběti. V tomto druhu setkání s osudem je také vykoupení, protože „schopnost dělat s radostí to, co musím udělat“ spojuje ego s věčným a propojeným vesmírem. Zdá se, že tento transformační účinek Plutona nabízí obnovu života prostřednictvím vidění života jinýma očima. Je to svým způsobem hluboce náboženská zkušenost, i když má jen málo společného s

nebeským duchem a mnohem více souvisí s podporou instinktů a ženského pólu života. Paracelsus, lékař a astrolog šestnáctého století, to vyjádřil takto: Co je tedy štěstí, než soulad s řádem přírody prostřednictvím poznání povahy? Co je neštěstí než odpor k řádu přírody? Kdo chodí ve světle, není nešťastný, ani ten, kdo chodí ve tmě, není nešťastný. Oba mají pravdu. Oběma se daří, každému po svém. Kdo nepadne, rozkaz plní. Ale kdo padá, provinil se proti němu.⁷³

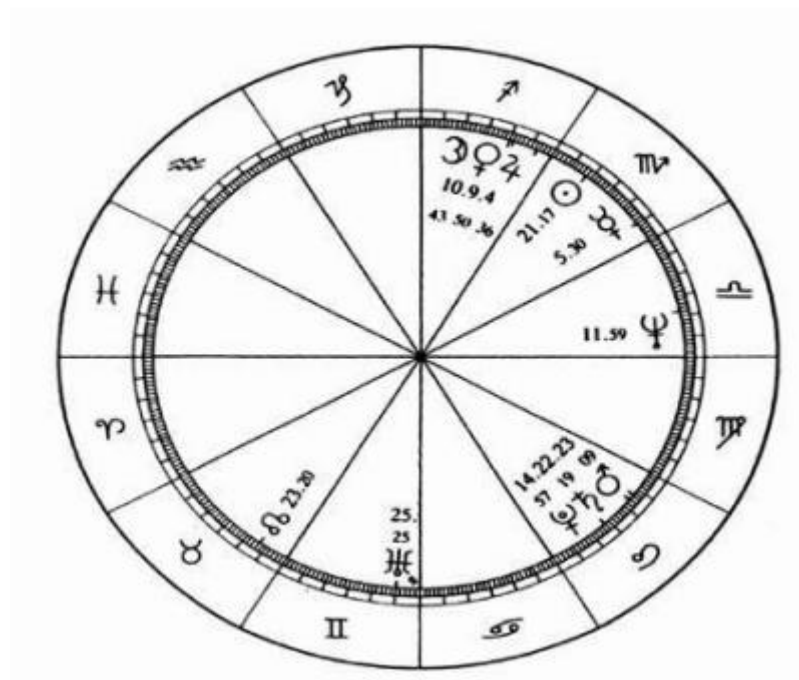
Někdy může být soulad s řádem přírody mimo možnosti jednotlivce. Existují extrémy osamělosti, izolace a zoufalství – ztělesněné v Inannině setkání s Ereškigalou –, které, pokud jedinec nemá sílu ega, aby je zadržel, se nakonec mohou stát nesnesitelnými. V určitém teoretickém a ideálním vesmíru by snad člověk měl s Plutonem pracovat osvětleným způsobem. My však v takovém světě nežijeme a nejsem přesvědčena, že je to ani tak „vina“ „společnosti“, spíše jde o jeden z nejmutnějších aspektů nepřehledného pokroku lidské evoluce. Muž, jehož sen uvádím níže, je jedním z těch jedinců, jejichž příběh mě přiměl tázat se, s jakou důmyslností je někdy nakloněna astrologie zacházet s obtížnými aspekty Plutona v horoskopu narození. Také jsem reprodukovala jeho horoskop, ačkoliv nebyl k dispozici žádný čas narození, a proto se musíme spokojit s „paušálním“ horoskopem bez Ascendentu či domů. Následuje sen:

Jsem ve skalním lomu. Přede mnou je bezedná tůň černé vody, která stéká do skal. Něco se vznáší na hladině hodně hluboko zespodu. S hrůzným pocitem jsem zakořeněný ve skalách a nemohu se pohnout. Probudím se dřív, než se ta věc vynoří, ale viděl jsem ji skrz vodu. Je to egyptská mumie, zabalená v obvazech.

Nedokážu si představit plutonštější obraz, než je tato prastará mumie vystupující na povrch z nezměrných hlubin černé vody. Snící však neměl žádné prostředky, s nimiž by se vyrovnal s požadavkem osudu, aby bylo možné tomu čelit. Sen a něco z pozadí mladého muže, kterému budu říkat Timothy S., mi poskytl psychiatr, u něhož se léčil. Nedlouho poté, co se mu zdál tento sen, spáchal sebevraždu. Jeho smrt nepatřila k těm nepovedeným pokusům o upoutání pozornosti, nýbrž k pečlivě zorganizovanému a bezvadně provedenému sebe trestu. O svých sebevražedných pocitech se psychiatrovi

⁷³ Paracelsus, *Selected Writings*, translated by Norbert Guterman, Bollingen Foundation/Pantheon Books, 1958, s. 203.

nezmiňoval; z posledního sezení prostě odešel s poznámkou o další schůzce, den nebo dva počkal a pak zavedl výfukové potrubí svého auta dovnitř v opuštěném lese, aby se tak mohl bez vyrušení udusit.

14. 11. 1947, planetární umístění pro poledne, UT.

☉	5	♈	16
☾	3	♈	08
☿	29	♈	14
♀	27	♈	54
♂	26	♈	33
♃	15	♈	21
♄	1	♈	47
♅	3	♈	24
♆	26	♈	39
♇	23	♈	09
♈	21	♈	32

Tranzity pro den smrti, 27. 6. 1981, poledne, UT.

Timothy měl dlouhou historii psychiatrické nemoci a opakovaně se léčil na depresivní zhroucení. Zažíval neustálá vnitřní muka izolace a sebenenávisti. Nikdy si nevytvořil blízký vztah ani s mužem, ani se ženou; neustále bojoval s počínajícími pocity potřeby a vřelosti vůči svému psychiatrovi. Jeho obydlí v podsvětí bylo pro něj nesnesitelné, ale bolest z utváření vztahu mu připadala ještě nesnesitelnější. Zřejmě se rozhodl, že se jednou provždy zbaví svých muk.

Zanechal po sobě dokument, životní historii vyžadovanou mnoha psychiatrickými zařízeními, která je výmluvným prohlášením o jeho plutonickém světě, a jsem vděčná, že mohu z něho reprodukovat úryvek.

Cítím se v tuto chvíli beznadějně sám, vyděšený, uvězněný a deprimovaný... Uvědomuji si, že je to krize, ale nové se nemůže zrodit a staré nezemře, tak kam odsud půjdeme? Další bezesná a trýznivá noc; nevím, co ve mně sklízí takovou spoušť, ale ať je to cokoliv, vždycky to tak bylo. Vždycky mě to tak či onak trápilo, jako když červ požírá jablko. Téměř úplně mě to pohltilo a já už dál nemohu. Co můžou doktoři dělat?

Mohly by zde být vyvolány proti psychiatrické nálady převládající mezi mnoha astrology a poradci, ale nemám pocit, že by se na tuto situaci vztahovaly. Muž, který pracoval s Timothy, velmi dobře věděl, že je nutné jednat se svým mladým pacientem s větší mírou hloubky a lidskosti, než se obvykle nachází v psychiatrických zařízeních, a z vlastních závěrů o historii případu i horoskopu nemám pocit, že by nějaká vina ležela právě zde. Možná by pomohla nějaká hlubší forma psychoterapie v dřívějším životě. Ale v době, kdy Timothy začal pracovat s mým kolegou, měl za sebou již léta léčby léky a ECT;⁷⁴ a mám pocit, že se v něm už něco vzdalo: opakované selhání lékařů, kteří mu pomáhali. Takové metody, přestože mají své místo, nemusí být nutně nejlepším způsobem, jak se vypořádat s Plutonem. Jakým způsobem Timothy zdědil kolektivní nebo rodinný osud, nevím.

Během několika sezení před jeho smrtí se jistě objevilo mnoho hlubokých rodičovských a sexuálních problémů. Ale mumie je prastará věc a patří do minulosti, která předchází selhání osobních rodičů. Zjistila jsem, že silně plutonská dispozice často vede jednotlivce k tomu, aby se ztotožnil s těmi „hříchy předků“, které leží hluboko v kolektivním nevědomí, takže může vyprovokovat, nebo se může domnívat, že si zaslouží odvetnou spravedlnost. I když postrádáme Timothyho ascendent, planetární aspekty a znamení v tomto horoskopu jsou docela výmluvné.

Slunce je ve Štíru, v kvadratuře vůči konjunkci Saturn-Pluton ve Lvu. Mars je také součástí této konjunkce a jedním z důsledků tohoto seskupení je, že veškeré násilí a agrese a mocná sexualita daná konfigurací je obrácena proti

⁷⁴ Elektrokonvulzivní terapie?

samotnému Timothyho. Zjevně se velké množství lidí narodilo se Sluncem ve Štíru v kvadratuře mezi Marsem a Saturnem a Plutonem ve Lvu, a ne všichni mají depresivní poruchu a zabijí se. Někteří se dokonce stávají astrology nebo psychoterapeuty. Ale i to nejpečlivější prosévání rodičovského pozadí by jen vysvětlovalo, proč Timothy neměl osobní zdroje na to, aby čelil temnotě v sobě samém. Nevysvětlilo by to, odkud temnota pochází, ani jaká je její přirozenost. Z pohledu astrologie je tato temnota daná, je to osud. Timothy se narodil s nutností žít se silnou a prvotní silou v sobě, kterou mu kolektivní standardy jeho rodiny a společnosti nedávaly za úkol pochopit. Byl zděšen násilnými sexuálními fantaziemi, které ho trápily, a odhalením krutosti a bestiality v něm samém. Zde lze možná uvažovat o rodičích; této primitivnější stránce jeho povahy se nedostalo žádného skutečného přijetí. Ale nesetkala jsem se s mnoha rodiči z generace Timothyho, kteří by byli schopni takového vhledu a omezování. Jedním z nejdůležitějších důsledků astrologie v tomto případě je, že každý z nás dostává různé podíly pomoci od různých bohů. Převrácený hněv a vášně Marsu – Saturnu – Plutona v kvadrátu vůči Slunci ve Štíru nejsou „zapříčiněné“ odmítáním nebo zanedbáváním rodičů. Subjektivní portrét otce, který tyto aspekty naznačují, rozhodně není příliš povznášející. Ale ty vášně tu byly od počátku, neboť sám Timothy byl dostatečně vnímavý, aby je viděl.

Vzhledem k tomu, že Štír a Pluton jsou tak silně spojeni s tím, co naše kultura považuje za odpad a nesoulad a nepřijatelné emoce, je pro jedince Štíra snadné vidět sebe sama jako ztělesnění stínové stránky celé rodiny, nositele zla a temnoty. Přesto je absurdní vinit kulturu; protože v kulturách fungují archetypální vzorce stejně jako v jednotlivcích a za posledních dva tisíce let se archetypální dominanty na Západě pohybovaly směrem protichůdným vůči Plutonu. Obviňovat rodinu je stejně absurdní, neboť její členové trpí stejným kolektivním problémem. Nejen, že členové rodiny mohou promítat na plutonického jedince nevídaný balast ve své vlastní povaze; takový jedinec sám ochotně přijme projekci a nenajde v sobě nic ze světla, nýbrž pouze temnotu. Mumifikovaný Osiris, mytický obraz, který zdůrazňuje důležitost Timothyho snu a krize, do které vstupoval, je obrazem deprese a temnoty, poněvadž bůh leží v takovém stavu smrti po své neúspěšné bitvě se Setem, pánem podsvětí, nežli bohyně Isis vzkřísí jeho mrtvolu. Sen může naznačovat možnost vzkříšení, protože mumie vyplouvá na hladinu vody. Ale pro jedince, který strávil svůj

život v izolaci a sebenenávisti, může být soucitné přijetí a láska druhého příliš bolestné, než aby to unesl.

V době Timothyho sebevraždy fungoval poučný tranzit: Uran se v posledním dekanu Štíra pohyboval nad Sluncem a byl v kvadratuře vůči konjunkci Mars – Saturn – Pluton. I když to nebylo v přesném aspektu k datu smrti, nějakou dobu to rozvířilo natální konfiguraci s naznačenou možností nějakého průlomu nebo řešení. Zjistila jsem, že tranzity Uranu nabízejí tuto šanci: člověk může přinést do vědomí něco, co bylo pohřbeno nebo popíráno po celý život. Z tohoto tranzitu mám pocit, že to mohla být příležitost ke změně. Možná to byla právě tato věc, která Timethea děsila, protože ďábel, kterého člověk zná, je někdy více uklidňující než nový život se všemi jeho neznámými povinnostmi a požadavky.

Nerada bych se pouštěla do mínění o tom, zda se dá něco „udělat“, když se jedinec sám rozhodl setkat se svým osudem takto definitivně. Možná se Timothy v určitém smyslu nabídl jako obětní beránek nebo oběť. Měla jsem příležitost pozorovat pana a paní S. při vyšetřování koronera, kde měl můj kolega podat zprávu, protože jsem byla zvědavá na Timothyho rodiče z mého zkoumání jeho horoskopu a požádala jsem o povolení se zúčastnit. Byli to příjemní a nenároční lidé, kteří prostě nedokázali pochopit, co se stalo, a sami zjevně nikdy nenahlédli do pekelného chřtánu. Jejich malé hříchy byly zjevné: dusno, prudérnost, neprožité stíny, nedostatek skutečného pochopení složitého stvoření, které znali jako syny. Byli to prostí, obyčejní, kolektivní lidé, kteří se příliš nelišili od většiny rodičů. Bylo by směšné a zbytečné jim to vyčítat, protože Pluton se táhne dále než rodiče a hříchy předků kolektivu jsou neobyčejně staré. Nakonec nelze posoudit, co tento obětovaný život mohl při sebevražedném činu vykoupit, i když naše vědomé úsudky jsou přirozeně v opozici.

Dalším aspektem Plutona, který považuji za obzvlášť bouřlivý – snad proto, že jeho význam koliduje s populárními společenskými definicemi lásky a manželství –, je Venuše-Pluton. Problémy tohoto aspektu je třeba zvážit, ať už se nachází v horoskopu narození nebo v progresi či tranzitu. Ještě jednou, nemám pocit, že existuje nějaký znatelný rozdíl ve významu, zda se jedná o „dobrý“ nebo „špatný“ aspekt, kromě toho, že jednotlivec může snáze přijmout a ocenit požadavky Plutona, pokud je aspekt harmonický. Mýtus je jako

obvykle plodným rozšířením a zejména mýtem, s nímž jsme se již setkali: sestup Inanny, bohyně lásky, do říše její sestry Ereškigaly, Velkého místa dole Inanna je dřívější a méně diferencovaná forma Venuše, bohyně sexuální lásky a plodnosti. Je tvořivá a radostná, Královna nebes, svobodná a s mnoha milenci, těšící se z krásy vlastního těla a také moudrá soudkyně a rádkyně. Je to extrovertní bohyně a Venuše je extrovertní planeta, která hledá své naplnění prostřednictvím stimulace a spojení s milovanými předměty. Dokonce i hádky a běsnění v boji kvůli vášnivé životní zkušenosti, kterou přináší setkání s druhým, je součástí Venušina světa zaměřeného ven. I v bitvě je Inanna „čistá“, protože celé její já je dáno jejím činům a neexistují žádné skryté, úskočné motivy. Pro Inannu, neboli pro to, co v jednotlivci představuje planeta Venuše, je srážka s temnou říší vystavením té stránky lásky, která je v poradně manželského poradce nejčastěji k vidění: mocenské bitvy, manipulace, chamtivost, msty, a útisky, které jsou často zjistitelné pouze jejich pachem. V této temné krajině potkáváme zuřící Gorgonu a bezcitného ledového muže, který se stahuje; hrozná matka a kastrovaný syn; pavouk nebo štír, který po aktu lásky sní svého druha. Povědomí o této stránce vztahu se snad nevyžaduje od každého. Z velikosti upisování by se zdálo, že někteří lidé dokážou modelovat svá manželství podle vzoru dámských deníků a ve skutečnosti jim projde taková blažená nevědomost – nebo taková blažená jednoduchost. Nebo možná prostě není jejich osudem mít Ereškigal v manželské posteli. Ne tak u Venuše – Plutona; Pluton totiž Venuši seznamuje s tím, co se skrývá pod květinami a elegantními gesty romantických námluv. Tato opora často není „hezká“ a už vůbec ne „férová“. U jednotlivce s Venuší – Pluton, který ještě nedosáhl středu života, o sobě osud možná nedal vědět. Ale to se ukáže později, a proto si tento aspekt získal pověst rozpadlých manželství. Venuše – Pluto má také sklon k sexuálním trojúhelníkům. Ty nejsou ani spravedlivé, ani žádoucí, ale jsou skutečností života, obecně nutkavou a vedoucí ke značnému utrpení všech účastníků. Venuše – Pluton není chladná ani „osvobozená“ jako Venuše – Uran, ani není mučednická a sebeobětující jako Venuše – Neptun. Z hlediska osobnostních kvalit je hrdá, vášnivá, intenzivní a často až bolestně loajální, stejně jako je Ereškigal. Samotná intenzita vášně však obvykle splývá se záští, pomstou, zradou, ztrátou, manipulací a odhalením vlastního potenciálu zničit to, co člověk miluje nejvíce. Možná je osudem Venuše – Pluton být zrazeným a stejně tak často být zrádcem. Zdá se však, že zkušenost se zradou je zakotvena

v nutnosti aspektu. Zjistila jsem, že kvadratura a opozice Venuše k Plutonu se často „zřiká“ plutonské strany. Člověk si pak vyslechne ospravedlněné ospravedlnění: „Nejsem to já, kdo žárlí a je majetnický/zrádný a neloajální, ale moje žena/manžel“. Nicméně i přes tuto velmi pochopitelnou a velmi lidskou snahu vytěžit nepotěšující vlastnosti aspektu na jiné, tak ke střetu s Plutonovým světem zamlžených a rozpolcených emocí ve vztahu stále pravděpodobně dojde, bez ohledu na to, či „chyba“ to je. Opustit jeden vztah a najít si jinou, bezproblémovější idylu, má tendenci jednoduše opakovat stejný vzorec.

Láska vůči Venuši – Pluton může být transformační, prohlubující se, numinózní, extatická a plná významu a bohatství; a obvykle je z toho cítit osudovost. Ale nikdy to není jednoduché a není dovoleno zůstat naivní. Půvab Venuše, který se odráží ve dvorské etiketě Vah a jemné prostotě Býka, je postaven proti jemnostem a tajným záměrům ničitele – násilníka. Něco nebo někdo se snaží rozkouskovat právě to, čeho si člověk váží a kterého si nejvíce cení. Věřím, že tento ničitel, který je vlastní psychice jedince, který se narodil s Venuše – Pluton, ve skutečnosti nemá v úmyslu svévolné zničení. Možná je to záměr sebeodhalení nebo objevení podsvětí vlastních emocí – přijetí démona, který je mocnější než dobré úmysly a láskyplné myšlenky. Pouze Olympané si mohou nárokovat dobro a dokonalost, a ani oni si ji nemohou nárokovat neustále. To, co je vtělené, je chybné a podílí se na násilí a temnotě přírody. Místo aby to Venuše – Pluton přijali, budou se častěji snažit obvinít partnera z tohoto osudového vpádu do idealizované lásky. Člověk si představuje, že v druhém vidí muže nebo ženu, stinnou ženu s „ledovýma očima“. Nejde o to, že by Venuše – Pluton nebyli schopni jemnější tváře lásky. Ale tohle má svou cenu. Osud zde často zasahuje do lásky, často ve formě obsedantní sexuální vášně, nebo rozpadu sexuálního vztahu mezi dvěma lidmi, což nutí jednoho či druhého z nich začít uvažovat o tom, co by mohlo být míněno „nevědomím“. Myslím, že Enkiho truchlící jsou v této situaci do jisté míry nápomocni, neboť takový postoj nabízí uznání a přijetí bestie v sobě samém, jež je osudem potkat v manželské posteli, objetí milence, sexuálním zasvěcením.

Smrt je také formou zasvěcení do Venuše – Pluton, a někdy se tento aspekt konkrétně projeví jako smrt milovaného nebo milovaného dítěte nebo potřebného rodiče ve věku, kdy je podpora nejnutnější. O tom se snadno píše a

mnohem obtížněji se to snáší, zvláště když Pluton popírá nebo zničí vztah, který jsme si tak moc přáli, zradou nebo smrtí, která není „vinou“, ale je prostě nesmiřitelná. Ale někdy je užitečné si připomenout, že Inannina smrt a regenerace, její utrpení v podsvětí a její vykoupení obnovují život ve světě nahoře. Inannin příběh je nejstarším známým mýtem o oběti a proměně a daleko předchází příběh Ježíše. Ve své nejranější podobě je chápána jako ženská cesta k ženskému cíli, i když to rozhodně není výlučnou prioritou žen. Tento příběh je naším nejstarším příslibem nutnosti smutku a truchlení k obnovení živého spojení s vlastní realitou.

V souvislosti s tímto aspektem bych ráda citoval sen jednoho z mých analytiků, ke kterému došlo během dlouhého přechodu Plutona přes nativní Venuši. V jejím horoskopu narození je Slunce v konjunkci s Plutonem ve Lvu a jsou v semikvadratuře k Venuši. V době začátku tranzitu žádným způsobem nedovolila, aby do jejího života vstoupily vlastnosti konjunkce Slunce – Plutona s intenzivním pocitem „odlišnosti“ a vášnivou cílevědomostí.

Jsem s manželem, matkou a sestrou v hotelu na venkově. Snažíme se najít cestu do města, ale doprava se popletla. Můj otec pokračoval s mým synem a už jsou ve městě. Všichni čtyři čekáme na křižovatce na taxi. Začíná se stmívat. Jedna z vedlejších cest je pouze polní cesta, která mizí v hustém křoví a stromech. Najednou moje sestra vidí něco na trati a strašně se lekne. Chytne mou matku za paži a začne utíkat zpět do hotelu, křičí na mě a mého manžela, ať si pospíšíme, nebo nás „to“ dostane. Podívám se dolů po trati a vidím rozmazaný černý tvar, jakýsi zlověstný mrak, pohybující se k nám. Snažím se táhnout manžela za paži, ale je velmi pomalý a klopýtá, jako by byl opilý. Nakonec vběhne do křoví. To je příliš pozdě; není úniku.

Ústředním obrazem tohoto snu je pod jeho současným přesahem archetypální obraz, který lze potkat v mnoha pohádkách: setkání v osamělém lese nebo na osamělé cestě s temným, zlým nebo nadpozemským. Coleridge to vyjadřuje v těchto řádcích in *The Ancient Mariner*:

Jako ten, který jde po osamělé cestě

Doth kráčí ve strachu a hrůze,

A když se jednou otočí, jde dál,

A už neotáčí hlavu více;

Protože to ví, strašlivý ďábel

Doth těsně za ním šlape.

Toto je setkání s nevědomím, které se zpočátku zdá destruktivní a děsivé. „Černý tvar“, který se k snícímu přibližuje z úzké cesty, která vede do neprostupného lesa psychiky, se během následujících měsíců ukázal jako ztělesnění toho, co jsme viděli u Ereškigal; neboť tento sen zvěstovaný u mé analyzantky,⁷⁵ již budu říkat Caroline, měl za následek psychotickou erupci násilného vzteku, destruktivity, hrůzy z odloučení a obsedantního strachu z rakoviny dělohy, která však neměla žádný lékařský základ, ale zdálo se, že v těle konkretizuje neviditelného šíravého nepřítele. Zjistila jsem, že mnoho lidí se silným prvkem ohně v horoskopu má tendenci prožívat takové nevědomé erupce jako první představu o nemoci v těle. Caroline byla „dobrou manželkou“, „dokonalou matkou“ a mezi rodinou a přáteli byla známá svým optimismem, štědrostí a slunečnou povahou – to, co by se dalo očekávat od Slunce ve Lvu. Z větší hloubky konjunkce Slunce – Pluton nebylo vidět vůbec nic. To, že amputovala určité aspekty sebe sama, aby dostála této kolektivní fantazii, ji ještě nenapadlo. S Venuší ve Váhách v nativním horoskopu zastávala velmi romantické ideály o lásce a manželství a nedokázala ve svých vztazích snést „výjevy“ ani negativní emoce. Nikdy se nezlobila a téměř vždy ustoupila jiným, aby nebyla tím, čemu říkala „sobecká“. Temnější kvality Plutona nesl, jak by se dalo očekávat podle konjunkce se Sluncem, její otec, který utekl s jinou ženou, když byla Caroline velmi mladá. Bude zřejmě bez zdlouhavého vysvětlování, čím tento rodičovský scénář přispěl k její usilovné snaze o dokonalost.

Caroline zjistila, že jí pomáhá znázornit vzrušující černé emoce v kresbách, které byly téměř vždy černé a červené a zobrazovaly hadí tvary nebo prehistorická plazí monstra: obrazy pravěké ženy, dračice Tiámat, z jejíhož těla byl stvořen svět, matka Noc ve své chladnokrevné nelidské rozlehlosti, uvězněná v bažinách času. Když se na to podíváme reduktivněji, tento černý nelidský vztek byl také její vlastní a vztek její matky na sexuální ponižování manžela, kterého ztratila jiná žena. Caroline pod svým jasným a romantickým

⁷⁵ Analyzant: člověk podstupující psychoanalýzu.

zevnějškem skrývala hlubokou a trvalou nenávist k mužům a k životu, která ji spojila v jednotu s její povrchně tichou, ale vnitřně kypící matkou. Jak jsme na těchto tématech pracovali, bylo Caroline stále více zřejmé, že odporné emoce a neméně odporné obrazy, které namalovala, mohou být uznány za platné projevy vitálního života. Tranzit Plutona, vykreslený na vnitřní úrovni snem, ji zavedl do světa v ní samotné, který byl zčásti rodinným dědictvím – nevysloveným jedem a zármutkem její matky a matky její matky, od něhož všechny předchozí generace utekly, ale s nimiž se nyní osudově setkala. Zdá se, že tento rodinný běh je ve snu vyjádřen tím, že otec, matka, syn a sestra mizí v různých směrech a nechávají ji, aby se vypořádala s „černým tvarem“. Je to její sen a její problém a ostatní jí nemohou pomoci.

Ve snu je manžel Caroline neúspěšný; ve skutečnosti je to právě jeho zjevná opilost, která jí nakonec brání v útěku. V jejím skutečném životě byla tato situace ve skutečnosti vyjádřena. Její manžel, který byl zatížen vlastními citovými obtížemi, ji nemohl vykoupit, jak nevědomky doufala. Stála tváří v tvář vlastní nutnosti a záchranu nesměla. Byla postavena před svou vlastní potřebu a žádná záchrana nebyla povolena. Přesto ji příchod této zkušenosti prohloubil a vyzrál. Začal se jí rýsovat pocit vlastní individuality a odděleného osudu, jak se hodí pro Slunce – Pluton ve Lvu, přinášející s sebou jak smutek, tak samotu a větší pocit hodnoty erotické a živé ženy namísto pouhé něčí dvojrozměrné manželky a matky. Není divu, že to, co vypadá jako znovuzrození do tvůrčího života, by se mělo potkat s takovým odporem a rozpolceností, protože cesta – jak naznačuje mýtus o Inanně – téměř vždy vede temnotou, když jsou Venuše a Pluton v aspektu. I výsledná relativní svoboda je prožívána s rozpolceností, protože vyžaduje nést na svých bedrech břemeno své zásadní odlišnosti a osamělosti.

Carolinina cesta nakonec nezničila její manželství, jak se to občas stává u tranzitů Venuše – Plutona, a jak se ona sama obávala. Ve snu jsou ona a její manžel spojeni a musí tou zkušeností projít společně. To naznačuje, že Venuši s Plutonem nezáleží ani tak na odloučení na konkrétní úrovni, jako spíš na odloučení od fantazie ideálního manžela – otce, který ji ochrání před životem a bude ji zbožňovat natolik, aby umožnil únik od sebe sama. Toto psychické odloučení je, cítím, jedním z významů Persefonina únosu Hádem, kde je vytržena z láskyplného a ochranného objetí matky, která ji chrání a zároveň jí

upírá možnost vlastního ženství. Tento vzorec je archetypální, psychická nutnost. Pokud někdo tento osud popírá nebo zavrhuje, pak může být na něm proveden a povaha pak může mít tvář Erínye.

Aspekty Marsu a Plutona jsou také spojeny se sexualitou a domnívám se, že s pocitem osudovosti, ačkoli sexualita Marsu se ve skutečnosti netýká vztahu. Spojení dvou vládců Štíra má v mnoha učebnicích pověst nejrůznějších ošklivých věcí, jako je násilí a obsedantní touha, násilí a krutost, sadismus a znásilnění. To nejlepší, co kdy bylo řečeno o Marsu – Plutonu, je, že odráží silnou vůli a hluboký smysl pro sebeurčení. Možná by bylo vhodné začít s průzkumem Marsu – Plutona s určitým mýtickým zesílením, protože Mars není tak jednoduchý, jak se na první pohled zdá. Obecně je interpretován jako symbol mužnosti, mužské cílevědomosti, sebeprosazení, agrese a soutěživého pudu. To vše je bezpochyby pravda a typická osobnost Área, muž nebo žena, obvykle má určitý podíl na těchto přímých a silných atributech, ať už na fyzické, emocionální nebo intelektuální úrovni. Ale to popisuje martickou stranu Marsu. Má jinou tvář, svůj „noční dům“, jak tomu říkala středověká astrologie, a toto je štírovská strana planety; a je v mnoha ohledech spřízněn s Plutonem. Walter F. Otto in *The Homeric Gods* podává pěknou, i když zneklidňující popisnou pasáž o bohu války Áreovi, jehož římské jméno je Mars. Áres je načrtnut jako krvežíznivý, zuřící démon, jehož důvěra ve vítězství není ničím jiným než chvástáním ve srovnání s racionální silou Athény. „Šíleným“ a „choromyslným“ jej bohové nazývají; neví „co je správné“ a bez charakteru se otáčí „teď k jednomu a teď k druhému“. Pro samotného Dia „žádný olympský bůh není tak nenáviděn“ jako on, protože „myslí pouze na spory, války a bitvy“ ... Áreova postava pochází ze zastaralého přírodního náboženství, kde jeho divokost měla své místo mezi jinými nelítostnými silami. Je duchem prohřešků, pomsty atd. Jako daimon krvavých jatek má pro Homéra stále děsivou postavu. Jeho živlem je zabití, říká se mu „ničitel“, „přemožitel lidí“.⁷⁶

Žádný veselý spolubydlící; ale pak ani Pluton. Podle Hésiodovy kosmogonie bohů je Áres partenogenním synem Héry, Velké bohyně. Zrození Área nastává proto, že Héra je rozzuřena na Dia; má tu drzost vytvořit ze své hlavy bohyni Athénu bez ženy a Héra jej musí porazit. Abychom to vyjádřili v psychologickém žargonu, Athéna je anima Dia, ženská moudrost muže; a Áres

⁷⁶ Otto, s.. 47.

je spíše negativní forma nepřátelství Hery, bojového ducha ženy. To, že Áres je syn matky, ho okamžitě spojí s Hádem, který je falem matky. Zeus v Homérově Iliadě cítí, že Áreovo správné místo je mezi Titány vyhnanými v nejhlubších hlubinách Tartaru. Tento válečný bůh nemá žádnou důstojnost ani čest; je obrovské velikosti (700 stop vysoký) a naprosto zrádný. Áres je zkrátka obrazem Héřina rozhořčení.

Áres – Mars je muž stejným způsobem jako Hádes – Pluton je muž: Oba jsou mužskými služebníky a výrazy prastaré bohyně matky, která se vynořuje z prvotního pohledu na svět, kde byl muž podřízen nejvyšší ženské moci plození. Mars a Pluton se podrobují spíše silám země a podsvětí než nebe. Odpor, který Zeus pociťuje vůči tomuto bohu bez otce, je něco, co jsem viděla u mnoha „duchovních“ mužů a žen, jupiteriánů, jejichž loajalita spočívá v říši logiky a intuice a kterým tato hrubá daimonická moc připadá děsivá a vnitřně ošklivá. Není překvapivé, že v „lehkém“ horoskopu plném vzduchu může být problémem pouze Mars. Chopil se toho vývoj pohybu jako prvořadého problému při „vyvlékání svého hněvu“, ale hněv je, obávám se, to nejmenší. Není divu, když si člověk přečte Ottův popis Área – Marsu, že cerebrálnějšímu či spirituálnějšímu typu je planeta nepříjemná. Zdá se, že Uran také nemá rád Mars; v mýtu se bůh oblohy Úranos vzbouří svými pozemskými titánskými dětmi a vyžene je do Tartaru, protože jsou ošklivé. To by Zeus rád provedl Áreovi, avšak kvůli Héřině síle se neodváží.

Je zajímavé poznamenat, že katalog ohavností připisovaných Áreovi byl dříve dán ženským božstvům, stejně jako říše podsvětí původně patřila Ereškigale a Hekaté, než se stala majetkem Háda. Inanna, sumerská královna nebes, se kterou jsme se již setkali, je bohyně bitvy; Ištar, její babylonský protějšek, podobně; Sachmet, egyptská sluneční bohyně, je válečná vůdkyně a paní masakru a pomsty; a dokonce i jemná, smyslná Afrodita, která se později stane miláčkem boha Área – Marse, byla původně ve Spartě uctívána jako númen krvavé bitvy. Na Marsu je něco velmi prapůvodního, nežli se vůbec začneme dívat na jeho aspekty k Plutonu. Netvrdím, že je na něm něco ženského v běžném slova smyslu. Zdá se však, že představuje spíše mužnost těla než mužnost ducha, a tělo nakonec patří Velké bohyni. Áres – Mars se vynořuje, jak Otto navrhuje, z přírodního náboženství a světa instinktů s jeho primitivními božstvy, jimž vládne žena. Mars patří spíše do staré matriarchální

říše těla, nežli do solárního a jupiterského světa mysli a ducha. Erich Neumann to říká takto:

Otec Země, pán všech chtonických sil, patří psychologicky do říše Velké Matky. Nejčastěji se projevuje jako drtivá agresivita falického pudu nebo jako destruktivní monstrum. Ale kdykoli je ego přemoženo sexuálními, agresivními nebo mocenskými instinkty muže nebo jakoukoli jinou formou instinktu, můžeme vidět dominanci Velké Matky. Je totiž instinktivní vládkyní nevědomí, paní zvířat a falický Hrozný otec je pouze jejím satelitem, nikoli mužským principem téže váhy.⁷⁷

Zdá se, že aspekt Plutona a Marsu zdůrazňuje tuto chtonickou stránku Marsu. Bezohlednost, která za vhodných okolností není vůbec špatná vlastnost, je vlastnost, kterou spojují s Marsem – Plutonem, i když jsou obě planety v sextilu nebo v trigonu, zdá se, že tato bezohlednost má společensky přijatelnější tvář a nazývá se „odhodlání“. Přežití je jedním z hlavních cílů přírody a jednotlivec Mars-Pluton je oddán svému přežití. S láskou k moci, zvláště k sexuální síle, je často spojena i určitá krutost. To, že existuje úzké spojení mezi erotickým a krvavým, sexuálně vzrušujícím a brutálním, je něco, co není vždy pohodlné pro jednotlivce s Marsem – Plutem uznat. Venušina erotika je příjemná a krásná, protože zahrnuje společné vyjadřování, ale bojová erotika zahrnuje moc nad druhým a je nepochybně spíše jako znásilnění. Je to krutější, silnější a pro některé lidi stimulující. Jak říká Freud:

Dějiny lidské civilizace nade vši pochybnost ukazují, že mezi krutostí a sexuálním instinktem existuje intimní souvislost, ale k vysvětlení tohoto spojení se neudělalo nic, kromě důrazu na agresivní faktor libida. Podle některých autorit je tento agresivní prvek sexuálního instinktu ve skutečnosti pozůstatkem kanibalistických tužeb – tedy příspěvkem odvozeným z aparátu pro získání ovládnutí, který se zabývá uspokojením druhých a dále i ontogeneticky starších velkých instinktivních potřeb.⁷⁸

Freud, který měl v nativním horoskopu Mars a Plutona v kvinkunxu, musel sám o tomto dilematu hodně vědět. Druh „primitivního nepřátelství“, o němž píše Jung a které je zosobněno drsným, tichým, „přirozeným“ člověkem,

⁷⁷ Erich Neumann, *The Origins and History of Consciousness*, Bollingen Foundation/Princeton University Press, 1973, s. 186.

⁷⁸ Sigmund Freud, *Three Essays on the Theory of Sexuality*, Penguin Books, 1981, s. 25.

jako je Heathcliffe nebo lidoop Tarzan, nese příbuzenství s vlastnostmi Marsu – Plutona. Stejně tak Kaliban, Shakespearův obludný bestiální muž, který je temným protějškem kouzelníka Prospera v Bouři. Kaliban je také synem matky, chtonickým stvořením ze země. D. H. Lawrence, který měl v nativním horoskopu Mars a Plutona v sextilu, vlil tyto vlastnosti do postavy hajného Mellorse v Milenci lady Chatterleyové. Méně spasitelné rysy Marsu – Plutona může také formulovat v postavě násilníka, a tento obraz není neobvyklý ve snech a fantaziích – ne-li skutečných životech – lidí s nativním Marsem – Plutonem v kvadratuře, konjunkci a opozici.

Je pochopitelné, že často existuje hluboký strach z primitivnějších pohnutek reprezentovaných aspekty Marsu – Plutona, i když tyto na první pohled ošklivé mužské obrazy mají o přežití a plodnosti značnou moudrost, jak biologickou, tak psychickou, kterou okřídlení bohové nebes obvykle postrádají. Áreovo násilí a vášeň děsí civilizované ego a jsou snadno odříznuty a „vyhnány do Tartaru“ – jinými slovy potlačovány. Pro člověka s Marsem – Plutonem to může být obzvlášť bolestné téma, protože Mars je svázán s pocitem důvěry člověka ve vlastní mužnost a sebeurčení. Zavržení Marsu – Plutona kvůli jejich primitivnosti často vede k pocitu impotence, kastrace a bezmoci. To ponechává muže otevřeného dominanci žen, načež obvykle svede svůj problém na matku, pokud vůbec psychologicky uvažuje; potíž však zde není ani tak s matkou, jako spíše s odporem, který Zeus pociťuje vůči Áreovi, nebo, jednodušeji řečeno, intelektuálně a duchovně založený člověk pociťuje své tělesné kořeny a tělesné touhy. Horoskop Timothyho S., který jsem uvedla dříve, je v tomto kontextu možná odhalující, protože deprese je často inverzí násilného vzteku; a Timothy byl jedinec, který nedokázal najít žádný způsob, jak se postavit nebo najít východisko pro věc, která ho stravovala.

Primitivní touha není celý význam Marsu – Plutona. Tato planetární kombinace má další aspekt, který s sebou zřejmě nese mnohem více pocitu „osudovosti“. Mars je od přirozenosti extrovertní bůh, stejně jako Venuše je extrovertní bohyně. Hledá uspokojení svých tužeb a impulsů prostřednictvím vnějších předmětů. Ačkoli může být služebníkem Velké Matky, jeho polem působnosti je vnější svět: instinkt, který se v prostředí stává účinným prostřednictvím uspokojení touhy. Pluton na druhé straně přitahuje věci dovnitř a dolů do své skryté říše a je v některých ohledech obrazem introverze

libida nebo psychické energie. Nebo, jinak řečeno, Pluton jako obraz temných mateřských kořenů psychiky nás navždy vytahuje ze života a zpět do lůna Matky, ať už pro obnovu nebo smrt. Regresivní tah deprese, apatie, ztráta energie (kterou africký domorodec nazývá „ztrátou duše“), zoufalství a fantazie o smrti, jsou pocitovými složkami tohoto neustálého tlaku na regresi a návrat k Matce. Pluton požaduje stažení projekcí a oddanosti z horního světa. Právě tato vlastnost je zčásti zodpovědná za pocit otroctví a věznění, který doprovází přechody a vývoj planety. Venku už člověk nemůže najít uspokojení, buď proto, že to vnější okolnosti popírají, nebo proto, že nějaké skryté nutkání či zloděj uvnitř psychiky ukradne energii a stáhne ji do nevědomí. Pluton je nejen násilník, který se násilně vloupá k vnějšímu životu, ale je také lupičem, který unesl Persefону a táhl ji s sebou dolů. Násilník – lupič je běžným snovým obrazem doprovázejícím nástup deprese a ztrátu zájmu o život. Je to stejně běžný obraz ve snech, které se shlukují kolem počátku hloubkové psychoterapie. Násilník – lupič zvěstuje „únos“ ega do podsvětí. Z mýtu také jasně vyplývá, pro koho mužský násilník Pluton pracuje; protože když Hádes ukradne svou nevěstu její matce Démétér, uteče do Velkého místa dole cestou, kterou mu otevřela Gaia, Matka Země. Toto podivné zapojení Velké Matky do znásilnění její vlastní dcery (protože Gaia a Démétér jsou si tak podobné, že jsou neomylně jednou bohyní) naznačuje, že psyché vyžaduje tento pohyb dovnitř a dolů pro své vlastní účely, navzdory utrpení, které sebou přináší.

Intenzivní frustrace proto náleží k těm rozpoznatelnějším zážitkům Marse – Plutona. Vášně jsou nuceny k introverzi a často to vypadá jako osud, protože je to vnější předmět touhy, který, jak se zdá, nabízí odmítnutí. Nelze mít ve vnějším světě to, co si tak moc přejeme, bez sestupné cesty coby předpokladu; přesto samotná intenzita kombinace Mars – Pluton zaručuje, že ji budeme chtít velmi, velmi zoufale. Viděla jsem Marse – Plutona u lidí, jež mlátí hlavami znovu a znovu o kamennou zeď zavržení druhých, nikdy nepolevují, nikdy se nevzdávají, stávají se naštvanějšími a mstivějšími, nikdy se nevzdají uctívaného předmětu, který jim nějaký neviditelný vnitřní zákon nařizuje nemít. Tohle mi tak často připadá jako osud, že mohu jen předpokládat, že je to osud. Může to být hluboce skličující zážitek, protože čím více se člověk z Marsu – Plutona snaží využít svou sílu a záměr k tomu, aby přinutil vnější svět k podřízení, tím větší odpor vnější svět nabízí. Tak se jednotlivec spolčuje se svým vlastním osudem a spáchá jej, když vhodnější reakcí by mohlo být

přijmout to, co nelze změnit, a vydat se cestou do podsvětí, aby zjistil, co má Paní z Velkého místa dole na mysli.

Tento kruh intenzivní touhy a stejně silné frustrace je, jak cítím, jedním z důvodů, proč je Mars – Pluton tak často potlačován. Jistě by bylo vzácné najít člověka, který by se dobrovolně vystavil takovému tlaku. Domnívám se, že právě tento tlak podporuje potlačené násilí aspektu, vnitřního či vnějšího, nebo k sobě vtahuje násilí přesouváním. Pokud jedinec není schopen učinit požadovanou oběť na oltář Moiry, pak se tlak stává nesnesitelným. Mars – Pluton rozhodně dokáže být zrádní a manipulovatelní; jakýkoliv aspekt, který má spojení s Velkou bohyní, zřejmě zjevuje tuto stinnější tvář ženy, která má velmi odlišný morální kodex než Slunce a Jupiter. Morálka chtonického světa není založena na myšlenkových principech či etice, ale na přežívání a množení druhu. Z pohledu Plutona jsou argumenty morálky irelevantní. Přesto právě vlastnosti, které dávají osobě Mars – Pluton jeho nesmírné schopnosti přežití, jsou často pocíťovány jako odpuzující, protože se zdá, že porušují vědomé morální kodexy.

Existuje mnoho paralel k Marsu – Plutonu v alchymii, kde je zvíře chamtivosti, touhy a instinktivní potřeby – často vlk, který patří bohyni a který je zobrazován jako vyděděnec a neustále hladový – uvězněn v zapečetěném alembiku a pomalu zahříván nad ohněm, dokud se sám nespotřebuje a nepromění. Zdá se, že Mars – Pluton je často nucen přijmout dvojí vazbu: uznat a vážit si prvotních vlastností povahy, ale zároveň přijmout frustraci ve vyjádření těchto vlastností, dokud nejsou očištěny ohněm. Právě tento aspekt mě nutí potvrdit platnost Jungovy víry, že nevědomí si přeje stát se vědomým, ale také ne, a udělá to pouze za cenu velkého konfliktu a velkého úsilí.

Podle mých zkušeností se zdá, že Mars – Pluton se mnoha lidem objevuje ve snech jako černocho. Toto je bezpochyby symbol vhodný pouze pro naši převážně bílou západní kulturu. Tato postava černocho byla také oblíbená mezi alchymisty, kteří jej nazývali Etiopanem a věřili, že je *prima materia*, hrubá hmota života, na které se provádí alchymistická práce. James Hillman navrhuje, že lze ve snech uvažovat o černoších z hlediska jejich podobnosti s tímto kontextem podsvětí. Jejich skrývání a znásilňování patří k „porušující“ fenomenologii Háda... stejně jako jejich pronásledování připomíná pronásledování démony smrti. Vracejí duchy z potlačeného podsvětí – nejen z

potlačovaného ghetta... Svrhnou člověka dolů a ukradnou jeho „majetek“ a ohrožují ego za jeho uzamčenými dveřmi.⁷⁹

Černý muž a vlk jsou typicky plutonské symboly. Stejně tak vlkodlak, to podivné stvoření východoevropského folklóru, které se v legendách za úplňku nechtěně promění z člověka na zvíře a je odsouzeno sežrat věc, kterou miluje. Wagner ve své postavě trpaslíka Albericha použil archetypální rovnici černá/bestiální/podsvětí. V cyklu Prsten se tato postava jmenuje „černý Alberich“; jeho říší, Niebelheim, je plutonské podsvětí; a stojí v ostrém kontrastu k Wotanovi, bohu nebes, vládci nebeské Valhaly. Postavy jako Alberich ztělesňují surového, primitivního, divokého, chamtivého, nelítostného rozeného muže, který v potenciálu obsahuje semena zlata. Ve Zlatě rýna je to Alberich, nikoli Wotan, kdo se skrze nemilosrdné zřeknutí lásky zmocňuje moci nad zlatem a přetváří je v prsten moci. Stejně tak v Tolkienově Pánu prstenů je to temný pán Sauron, kdo vlastní nejen zlo, ale také sílu vyrobit a ovládat Jeden prsten. V Jungově pojetí jsou černocho a vlk obrazy samotného nevědomí – syrové přírody plné afektů a konfliktů, která rodí ego a následně s ním bojuje v dlouhém procesu individuálního i kolektivního vývoje. S těmito a podobnými motivy jsem se tak často setkávala ve snech mých klientů a analyzantů horoskopů – zvláště těch s aspekty Mars – Pluton –, že mě to přimělo považovat černo-bílé konflikty ve vnějším světě za částečně externalizace hlubokého vnitřního dilematu mezi intelektualizovaným západním vědomím a jeho prapůvodními kořeny. Apartheid Jihoafrické republiky je oblíbeným a vysoce emotivním tématem ve snech mnoha lidí, kteří nejsou žádným způsobem přímo zapojeni a často špatně informováni, a intenzivní vliv okolních otázek, jako je tato, jistě svědčí o míře nevědomé projekce či identifikace mezi kolektivním vnějším a hluboce vnitřním problémem. Myslím, že tento motiv vrhá trochu světla na Marse – Plutona a konflikty, které takový aspekt může vyvolat.

Někdy je osudem Marsu – Plutona fyzické znásilnění. Tímto výrokem v žádném případě nenaznačuji, že pokud má někdo v nativním horoskopu aspekt Mars – Pluton, že bude znásilněn, nebo to, že se stane násilníkem, a že je to nevyhnutelným „výsledkem“. Zdá se však, že existuje vztah mezi aspektem a konkrétní zkušeností se znásilněním. Toto téma je tak emocionálně nabitě,

⁷⁹ Hillman, *The Dream and the Underworld*, s. 145.

zvláště v souvislosti s feministickým hnutím, že by bylo mnohem snazší, kdybych se mu vyhýbala. Ale znásilnění patří do říše Mars – Pluton, a proto zde musí být zmíněno. Se symbolickým motivem násilníka jsme se již setkali u samotného Plutona. Tento motiv má spíše tendenci externalizovat se, když se k němu připojí Mars, možná kvůli silnému tlaku hněvu a frustrace, které tak často doprovází obtížnější aspekty. Jako žena nemohu předstírat, že jsem v této otázce zcela objektivní. Přestože se však u žen, které jsou konfrontovány s takovým aktem násilí a porušování, dají očekávat pocity hlubokého vzteku a ponížení, tyto pocity nám nepomáhají pochopit, proč znásilnění některé ženy zachvátilo a jiné ne. Hlas extrémního feminismu naznačuje, že znásilnění je výhradně mužské barbarství, které navštěvuje bezmocné a bezúhonné ženské oběti, typické pro brutalitu mužů vůči ženám v průběhu dějin. Hlas naší židovsko-křesťanské kultury, ovládané patriarchálním božstvem, naznačuje, že jsou to ženy, kdo nese vinu buď kvůli zakořeněnému přesvědčení, že jej vyprovokovala jednotlivá žena, nebo proto, že – ještě iracionálnější – určitá část kolektivní psychiky u mužů i žen stále staví na roveň ženskou a sexuální, a tedy i hřích. To je možná důvod, proč spíše vina, nežli vražedný vztek, je tak často bezprostřední emocionální reakcí ženy, která byla znásilněna, a proč je projednání případu znásilnění soudem pro oběť tak hluboce ponižujícím zážitkem. Tyto dva extrémní pohledy mohou vnést značné světlo do archetypálních problémů mezi muži a ženami, pokud jde o jejich hněv vůči sobě navzájem, ale oba extrémy se stávají zcela nepoužitelnými, když se uváží ve vztahu k jednotlivci. Jsem si příliš vědoma fenoménu nevědomé, tajné dohody a nesmírné obtížnosti navazování smysluplných spojení mezi sebou samým a zdánlivě náhodnou a nevyprovokovanou událostí „zvenčí“, než abych v této nejednoznačné otázce kladla vinu příliš kavalírsky buď na muže či ženu. Znásilňování může mít dost dobře sociální problém; násilníci podle některých průzkumů obvykle pocházejí z obtížného a znevýhodněného či emocionálně neplodného prostředí. Ale jsou tu i důkazy astrologie, z čehož vyplývá, že je tu i jednotlivá problematika. Stojí za pokus podívat se na znásilnění z objektivnějšího hlediska, protože jsem viděla příliš mnoho kontaktů Marsu – Plutona v horoskopech znásilněných žen – na té či oné úrovni –, než abych ignorovala skutečnost, že v psychice může být něco, co takové zážitky přitahuje. To by se dokonce dalo nazývat „nějakým“ osudem.

Násilníka a oběť spojuje společný zážitek a možná sdílejí i něco jiného: psychické pozadí odrážející se v konstelaci Mars – Pluton. Bradley Te Paske ve své mimořádně bystré knize *Rape and Ritual: A Psychological Study* začíná citováním některých nedávných amerických studií o znásilnění a poukazuje na to, že přibližně jedna třetina vyšetřovaných násilníků byla sama vystavena nějakému sexuálnímu traumatu v jejich mládí. Často se těchto trestných činů dopustila matka a zde je důsledek jasný. Znásilnění a spřízněné agresivní sexuální akty nejsou výhradně výsadou barbarského muže, pokud se výraz „muž“ nerozšíří i na animus; a téma agresora a oběti se může týkat jednoho či téhož jedince.

Te Paske poté prozkoumá mýtus Hádes-Persefona a zjevně jej zasáhlo podivné zapojení bohyně matky do znásilnění její vlastní dcery. Cituje Jungovu práci na téma *The Psychological Aspects of the Kore*⁸⁰:

Bezmocnost panny ji vystavuje nejrozumnějším nebezpečím, například že ji sežerou plazi nebo ji zabijí jako obětní zvíře. Často dochází ke krvavým, krutým, až obscénním orgiím, kterým se nevinné dítě stane obětí. Někdy je to skutečná *nekýia*, sestup do Hádu a hledání „těžko dosažitelného pokladu“, občas ve spojení s orgiastickými obřady nebo obětováním menstruační krve Měsíci. Kupodivu různá mučení a obscénnosti provádí „Matka Země“.⁸⁰

V tomto mýtickém tématu je velmi znepokojivý význam. Zdá se, že je to samotná Velká matka ve své falické podobě jako Hádes, kdo je násilník; a znásilnění je spácháno na její panenské a zpočátku erotické dceři. Te Paske naznačuje, že tato situace odráží základní konflikt mezi instinktivní mateřskou ženskostí a individualizovanou erotickou ženskostí, konflikt, který, pokud je dostatečně velký, může vést k obrazotvornosti a možná i k zážitku znásilnění.

Následuje sen ženy, se kterou jsem krátkou dobu analyticky spolupracovala. Analýza byla přerušena, když se rozhodla přestěhovat se svým manželem, který se v této zemi narodil, do Německa. Tato žena, které budu říkat Angela, zažila znásilnění z rukou svého nevlastního otce, když jí bylo osm let, a ještě dvakrát, v obou případech z rukou cizích lidí, když byla v pubertě. Navzdory těmto zkušenostem se jí podařilo vytvořit blízký a naplňující vztah se svým manželem, ale sexuální stránka manželství zanechala mnoho tužeb,

⁸⁰ Bradley Te Paske, *Rape and Ritual: A Psychological Study*, Inner City Books, Toronto, 1982, s. 44.

především kvůli Angeličině docela pochopitelném, ale extrémně skličujícím strachu ze ztráty kontroly. V jejím horoskopu narození se v sedmém domě objevuje konjunkce Marsu, Saturnu a Plutona, se kterou jsme se již setkali v horoskopu Timothyho S.

Jsem v pokoji s velmi hezkou mladou dívkou, asi šestnáctiletou, která je oblečená v bílých svatebních šatech. Je zlatovlasá, modrooká a velmi koketní, taková „tatínkova holčička“. Je do ní zamilovaný temný, velmi ztrápený mladý muž. Je posedlý strašlivým násilím a chce probodnout dívčino srdce nožem. Nemůže si pomoci. Vrazí nůž do jejích prsou a krev vystříkne všude. Dívka umírá a vrávorá mi v náručí. Musím ji držet, dokud nepodstoupí smrtelnou agónii. Najednou si všimnu, že v pokoji sedí starší žena. Je velká a velmi tmavá a sedí a dívá se s podivně spokojeným pohledem. S hrůzou si uvědomuji, že toto je matka té dívky a že buď přiměla mladého muže k vraždě, nebo ji v nejlepším případě schvaluje, protože nedělá nic, aby pomohla.

Tento sen, který je slabě maskovaným ztvárněním mýtu Hádes-Persefona, vykresluje falus jako nůž, provádí akt smrti – sňatek, zatímco Velká matka přihlíží. Zdá se, že odhaluje hodně o nevědomých vzorcích v práci u ženy, která byla více než jednou vystavena znásilnění. Angela byla teprve dítětem, když byla poprvé znásilněna, a jen stěží jí bylo možné vyčítat, že je „provokativní“ v jakémkoli doslovném smyslu, ačkoli většina dětí „vyzkouší“ svou začínající sexualitu v průběhu normálního vývoje. Když Angela mluvila o velmi bolestivém problému svého zážitku z dětství, dala najevo pocit, který jsem slyšela při několika jiných příležitostech od žen, které byly v dětství znásilněny: nevědomě existuje pocit, že matka je nějakým způsobem obviňuje. To se může vzpírat jakémukoli racionálnímu uvažování o objektivních rodinných poměrech, avšak tento pocit může být silný a může přetrvávat navzdory pocitu viny, který vyvolává. Když Angela začala tento pocit vyjadřovat jako fantazii, zažila, jak matka znásilnění tajně pěstuje nebo nad jeho výskytem pečlivě přivírá oči, protože to manžela umlčuje. Taková fantazie nemusí mít žádnou oporu ve smyslu skutečného chování nebo záměru, ale v případě Angely se zdá, že v práci v rodinné situaci vnímala nějaký nevědomý spodní proud. Pocit neexistence ochrany před děsivou silou násilníka a přesvědčení, že to odráží opomenutí nebo dokonce záměr ze strany matky, je jednou z nejhlubších ran kolem problému znásilnění v dětství a je v mnoha způsoby

stejně bolestivé jako samotný fyzický akt kvůli hlubokému pocitu zrady. Ať už to odráží spleť a hluboce nevědomou rodinnou tajnou dohodu nebo archetypální „význam“, stále je to osud.

Angeličin sen není jen o tom, co se stalo s jejím tělem; je to také sen o zasvěcení, ke kterému došlo v době, kdy stála na prahu toho, aby se vzdala své hrůzy z pronikání životem. Ukazuje jak dozadu, tak dopředu, nejenže nastoluje otázku matčiny tajné dohody, ale také zdůrazňuje nezbytnost oběti „panenské“ nevinnosti, k níž se upínala jako ke své jediné obraně proti strašlivému vzteku uvnitř. To, že je schopná držet umírající dívku a zadržet její smrtelné agónie ve snu, je předzvěstí toho, že Angela měla sílu vypořádat se s jakýmkoliv emocemi, které by mohly propuknout. Ukázalo se, že tomu tak skutečně je, a výbuch vzteku vůči matce uvolnil značnou část sexuální zábrany, která ji trápila. Její hněv vůči otčímovi byl vědomý, ale jeho vyjádření jí nepomohlo. Teprve když se postavila problému své matky, mohla začít nastat jakákoli změna nebo uzdravení.

Te Paske se ve své knize zabývá především psychologií násilníka a významem takového tématu, když se objevuje ve snech a fantaziích lidí, kteří ho ještě nechtějí hrát a setkávají se s ním jako s vnitřní událostí. Závěr, který vyvozuje, je, že znásilnění je projevem mužského libida bojujícího proti dusivému sevření nevědomí zpodobněném jako Velká Matka. Sny o znásilnění tedy nemusí nutně představovat něco patologického, ale mohou se vyskytovat jako obrazy procesu rozvíjející se individuality. Násilník je naproti tomu podle Te Paskeho obvykle vázán matkou a prostřednictvím své oběti během znásilňování usiluje jak o pomstu vůči ženě, tak o spásu. Proto se navzdory násilí a bezcitnosti činu tolik násilníků ptá svých obětí, zda bylo jejich pomilování k něčemu dobré.

Ať už je to člověk Charles Manson, násilník s menším zločinným instinktem nebo jen jiný dobyvatelský muž, vliv negativního aspektu matky hraje důležitou roli v jeho psychologii... tím, že se na psychické pozadí znásilnění dívá z hlediska všudypřítomného strachu, a současně pod mocí negativního aspektu ženského je zdůrazněn jeden hlavní faktor.⁸¹

⁸¹ Te Paske, s. 62.

Později v knize formuluje tento závěr ještě stručněji: V hlubokém smyslu se znásilnění pokouší o psychologickou matrici. Ale když je matka příliš silně vnitřní a příliš hluboce nevědomá na to, aby byla konfrontována jako s vnitřním problémem, vnější žena se stane obětí konkrétního prosazování mužské síly.⁸²

Toto tvrzení o mužské síle a mužnosti zápasící s kastrující a požírající tváří ženského nevědomí je v astrologickém jazyce představováno Marsem v konfliktu s Plutodem. Z hlediska mužské psychologie je to dostatečně pochopitelné. Ale žena, která je obětí znásilnění, má často konstelaci Mars – Pluton. Z toho plyne, že stejné drama se vžívá do její psychiky a externalizuje se v konkrétní zkušenosti se znásilněním, i když je pravděpodobnější (i když ne vždy), že bude hrát roli oběti. Co to znamená pro jednotlivou ženu? Možná je to způsob, jak vyjádřit problém vlastní iniciativy a tvůrčího potenciálu (který Jung nazývá nepřátelstvím), drženého v sevření instinktivní matky. Nebo, řečeno jinak, je v jistém smyslu nevinou dědičkou problému v rámci matky a rodiny a je jí „souzeno“ být obětí, kterou matka nevědomky nabízí, aby vyřešila své vlastní dilema mezi mateřstvím a sexualitou, nebo mezi slepým instinktivním životem a individuálním sebevyjádřením.

V takové situaci je znásilnění uzákoněním něčeho, co dosud nebylo vnitřně integrováno, co vytvořilo obrovský tlak na psychiku rodiny. Pokud je figura Marsu – Plutona mocná v rodině nebo v jednotlivci, a přesto je potlačována příliš násilně, může propuknout jako vnější osud. Forenzní psychiatrie je nepříjemně obeznámena s obtížným problémem posuzování obvinění ze znásilnění, pro některé je jasné, ale mnohé jsou značně nejednoznačné. Žena často tvrdí, že byla znásilněna, muž tvrdí, že byl pozván, manželé se navzájem znají a možná byli v minulosti milenci, a uklidňující všelék morálního pohoršení a obviňování – vůči kterékoli straně – mizí v nepříjemném pocitu, že mezi násilníkem a obětí existuje zvláštní nevědomá tajná dohoda. V případě dětské oběti nebo znásilnění neznámým útočníkem to vypadá jako pobuřující implikace. Ale možná tajná dohoda existuje na nějaké úrovni v nevědomí a její kořeny leží dále než u jednotlivce. Z toho, co jsem viděla o tomto aspektu procházejícím horoskopy rodin, mám pocit, že Mars – Pluton může naznačovat spíše dědictví po předcích, nežli přísně individuální problém „přitahování“ znásilnění. Může to být rodinný daimon: bouřlivá a životně

⁸² Te Paske, s. 73.

důležitá sexuální energie, kterou se po sobě jdoucí generace pokoušely rozdrtit a vyloučit kvůli své závislosti na úctyhodnosti či společensky přijatelných hodnotách nebo proto, že Velká Matka dominuje psychologii rodiny. Pak je někdo nevědomky zvolen obětním beránkem a stane se násilníkem nebo tím, kdo je znásilněn. Nahlíženo jako otázka mezi matkou a dcerou, znásilnění se stává něčím mnohem složitějším než společenskou otázkou. Te Paske osvětluje ve své interpretaci Marsu: Zvláště vhodné k tématu znásilnění je Mars v tom, že tato postava ztělesňuje hrubou, bojovnou a agresivní povahu člověka stojícího proti Afroditě, a přesto do ní zamilovaného. Jung uvádí, že Marse (Área) lze považovat za „zásadu individuace v užším slova smyslu“. Tento „striktní smysl“ označuje rozdělující princip jako horký, prudký, sirnatý. Mars představuje moc a hněv v základní a konkrétní podobě.⁸³

Jinými slovy, Mars uvnitř ženy se v rámci muže nijak neliší: je to nutkání realizovat svou individuální identitu ve světě. Znásilnění jako projev nevědomé tajné dohody mezi matkou a dcerou a násilníkem tak naznačuje, že se matka mstí proti dceřině nutkání rozvíjet se jako samostatný jedinec, nebo matka bojuje proti vlastnímu nutkání rozvíjet se, jak je projektováno na její mladou dceru. Znásilnění jako projev nevědomé tajné dohody mezi ženou a násilníkem naznačuje něco podobného: podvědomá odplata za nutkání jedince rozvíjet se příliš daleko od svých mateřských kořenů.

Tady se mi vybavuje sen jiného analyzantky, mladé ženy ve věku něco málo přes dvacet, které budu říkat Ruth. Během prvního roku analýzy zažila mnoho snů o postavě násilníka. Nebyla obětí znásilnění v dětství, alespoň ne v konkrétní podobě, ale byla mu vystavena ve vztahu s násilným milencem. To je strašně častá zkušenost se znásilněním, ale takové případy se ze zřejmých důvodů k soudu nikdy nedostanou. Postupně se během analýzy ukázalo, že toto násilné nepřátelství, které často přebíralo ty nejbrutálnější a nejsadističtější přestrojení v Ruthiných snech, je spojeno s jejím vlastním nevysloveným vztekem a agresivitou stejně jako s jejím vnějším milencem. Tento potlačovaný vztek Ruth obracela spíše proti sobě a „znásilňovala“ svou vlastní hodnotu myšlenkami na bezcennost a špatnost. Kdyby byla agresivnější nebo tvrdší osobností, bylo by toto nepřátelství nepochybně namířeno proti druhým; ale je to jemná a citlivá žena, hluboce introvertní a ve svých

⁸³ Te Paske, s. 73.

hodnotách krajně idealistická. Tak vnitřní násilník nasměroval svou zkázu k jejímu vlastnímu pocitu individuality. Také se ukázalo, že tento násilník patří stejně tak jejím rodičům a jejich manželské dynamice jako jí. V jednom raném snu se objevil specificky jako „ve službách“ její matky, která byla sama nemanželským dítětem s těžce zbídačeným raným životem. Tato matka si v sobě nesla obrovský a docela prudký hněv, který se nikdy nevynořil, leda ve scénách pláče a všedních manželských hádek a ve výbuších destruktivní kritiky vůči dceři. To je skutečně Héřino rozhořčení, předávané z matky na dceru jako psychické dědictví. Ruthin Mars, představující její vlastní individuální a tvůrčí potenciál, byl zcela v sevření matky. Otec byl armádní důstojník ve výslužbě, a přestože byl ve vztahu ke své dceři označován za „slabého“, pravidelně vyjadřoval násilí vůči svým synům a na Ruth páchal druh skrytého citového násilí. Není divu, že v Ruthině horoskopu je Mars přímo s Plutonem, Mars je v konjunkci s MC – bod v horoskopu, který se vztahuje k dědictví po matce. Následuje sen:

Jsem v místnosti s našťvaným, nebezpečným černochem. Okamžitě ho poznávám z jiných snů, strašně se bojím. Snažím se s ním mluvit a ptám se ho, proč mě pronásleduje. Říká: „Když ty projevíš nenávist ke mně, já projevíم nenávist k tobě.“

Tento sen je ve světle toho, co jsme zkoumali, tak průhledný, že nepotřebuje žádný výklad. Nezabývá se ani tak kořeny problému, jako možným způsobem jeho řešení. Zde nevědomí, které se na jedné straně vykresluje jako násilný pronásledovatel, na druhé straně nabízí prostředek k usmíření egu. Tento „nebezpečný muž“ nemůže být redukován pouze na agresivní aspekt snící. On je mnohem víc než to. Je „principem individuace v přísném smyslu“ a žádá o jednání; a pravděpodobně ji pronásleduje, protože se ještě nevzdala identifikace s psychikou matky. Je také obrazem silného rodinného hněvu a tvůrčího potenciálu, který se po několik generací hromadí a hrozivým způsobem formuluje ve vlastní psychice Ruth – i v jejím vnějším životě. On je samozřejmě i jejím vlastním hněvem, protože v sobě nesla značnou zuřivost vůči mužům, která byla obrácená a působila jako sebedestruktivní vzor v jejím partnerském životě. Pluton, který se angažuje v kvadratuře k Marsu, je umístěn ve dvanáctém domě v horoskopu, což se podle mého názoru týká mimo jiné dávné minulosti, neviditelných „příčin“ či tlaků, které se pomalu hromadily

před vlastním narozením jedince (představovaného ascendentem) a ležících skrytých za individuální osobností. Někdy se dvanáctému domu říká „dům karmy“, ale co je potom karma, když ne řetěz neviditelných příčin, které přecházejí z generace na generaci a přinášejí ovoce v současném životě jednotlivce? Člověk nemusí nutně věřit v reinkarnaci, aby porozuměl karmě nebo osudu v tomto smyslu; ani se vzájemně nevylučuje s reinkarnací.

Násilný černochoch ve snu jako by ztělesňoval celý rodinný komplex, zděděný osud. Tento osud dopadl na Ruth, aby se s ním vypořádala, a musí se s ním vypořádat, pokud nemá zůstat obětí. Když se s tím vypořádá, odemkne svou vlastní svobodu rozvoje, protože on je tím bodcem, který ji vyhání z rodičovské sítě do jejího vlastního tvůrčího života. Zdálo by se, že tohoto vnitřního násilníka nemůže zavrhnout, jako to udělali její rodiče, tím, že ho předá další generaci. Zdá se, že nejen na ni sestoupil osud zjevně krutým a obtížným způsobem; žádá ji také o vlastní proměnu a uvolnění. Ruth je obětním beránkem, nositelkou toho, co Hillman nazývá „retributivní spravedlností spojenou s hříchy předků“. Neudělala nic, čím by si tento osud „zasloužila“; je to velmi čestná a bezúhonná osoba a já nejsem připravena učinit bezstarostný a (zdá se mi) arogantní předpoklad, že musela v minulém životě spáchat nějaký zločin. Nevím, zda měla dřívější život, ani ona ne; a i kdybych o tom byla přesvědčena, nepomohlo by jí začlenit tohoto rodinného daimona do jejího současného života. Ani nejsem připravena přidělit žádnou vědomou odpovědnost.

To je mnohem více než jen „potenciál“ nebo „trend“, který s sebou nese planetární vzorec. Neměla doslova na vybranou. Je-li s takovými věcmi spojena otázka osobní zodpovědnosti, pak může spočívat pouze v břemenu – nedobrovolně převzatém – snahy přivést k vědomí něco, co nelze v žádném smyslu egu vyčítat, že vytvořilo. Kdyby byla Ruth starší, člověk by se na „bezúhonnost“ jejího vědomého postoje díval s jistou podezíravostí. Ještě ale nedozrála natolik, aby měla pevný vědomý postoj. Dokud bude tato mladá žena lapena v rodinné síti a bude se pokoušet vhodit násilníka s jeho bezuzdnou, životně důležitou sexualitou do Tartaru, bude ji pronásledovat ve snech i v životě, a ona bude „odsouzena“ k destruktivním vztahům.

Násilný muž prošel od raného snu zmíněného výše mnoha obměnami; a také samotná Ruth. Co to umožnilo, je velká záhada, kterou podrobněji

prozkoumáme později. Přestože témata zneužívání a znásilňování v jejích snech v určitých intervalech pokračovala, celý vzorec se pomalu začal měnit a Ruth už nebyla pouhým pasivním příjemcem. Muž se začal objevovat v užitečnějším přestrojení, vedl ji nebo podporoval, když si začala vytvářet vztah k této primitivní části psychického života. Nakonec se vymanila z destruktivního vnějšího vztahu, jehož prostřednictvím předváděla disociovanou postavu násilníka. K ukončení tohoto svazku došlo po snu, kde se objevil černoš a požádal ji, aby ho zabila a snědla. Jíst něco ve snu nebo příběhu znamená strávit to, uvědomit si to a zabudovat to do rámce vlastního života. Téma kanibalismu oplývá řeckými mýty a bohové jej vždy přísně trestají, protože žálí na jejich síly a snaží se zabránit tomu, aby hrdinské ego příliš „nabralo“ na ukradeném mase. Nevědomí tímto snem evidentně naznačuje, že bitva je téměř u konce; je načase převzít odpovědnost za tuto postavu obětováním bolestné, ale přesto snadnější cesty získáním další osoby, aby ji zahrála. Zde nehrozí žádný trest od bohů, ale shoda mezi vědomím a nevědomím. Tento sen znamenal začátek řešení některých extrémnějších problémů, které jsou vlastní nativní kvadratuře Mars – Pluton.

Ruth za mnou poprvé přišla, když byla tato kvadratura spuštěna dlouhým tranzitem Uranu v opozici k Marsu a v kvadratuře vůči Plutonu. Uran opět naznačuje potenciál průlomu a realizace něčeho, co bylo dříve nevědomé a nutkavé. Výsledek tohoto tranzitu Uranu byl pro Timothyho S. mnohem poučnější než výsledek, ale je těžké pochopit proč. Dala jsem Ruth příklad, protože je to vynikající paradigma některých potíží Marsu – Plutona, pro něž neexistují jednoduchá řešení. Možná neexistují vůbec žádná řešení, ale pouze kompromisy, protože neexistuje způsob, jak by jedinec s Marsem – Plutonem mohl zavrhnout primitivní prvky ve své psychice. Zdá se, že individuální vývoj s těmito aspekty vyžaduje kolizi s tím, co takovému vývoji odporuje, a smíření je možné pouze tehdy, když se jedinec sám změní – v jistém smyslu „umře“ v okamžiku „sňatku“. Mohu se pouze domnívat, že pokud jsou nám takové aspekty uvedeny v horoskopu narození, pak představují osud a příležitost pro jednotlivce vrátit důstojnost a hodnotu něčemu, co bylo dávno vyloučeno.

Těch několik málo popisů, které jsem o některých aspektech Plutona uvedla, nemá, jak jsem varovala, poskytnout astrologovi snadnou interpretaci. Mají ilustrovat nějaké téma a jsou jediným příkladem příběhu, který jsem

slýšela dost často na to, abych byla přesvědčena, že je to primární příběh Plutona. Temná Matka, jejímž je Pluton naším astrologickým symbolem – svět lůna, podsvětí, hrobek, nevědomí, instinktů –, je tou starověkou silou, kterou Řekové nazývali Moira, a ve dvacátém století žije a vegetuje dobře ve formách, které možná vyžadují k pochopení jazyk hlubinné psychologie. Moira je jistě pomstychtivá bohyně, pokud ji jasné světlo vědomí ega zavrhuje a ignoruje její vymezené hranice. Co je těžší přijmout, je, že svou pomstou navštíví děti chybujičích rodičů. Ale z hlubší perspektivy to možná není tak „nespravedlivé“, jak to zní, neboť jednotlivec je součástí a vychází z rodinného a rasového a kolektivního lidského prostředí, a proto zdědí problémy a dary celku. To se příliš neliší od náboženské představy, že hřích „dělíme“ po Adamovi, a proto jsme zaviněni, i když nemusíme být zaviněni jednotlivě; nebo že my, jako v Bachových Matoušových pašijích, jsme současně Jidášem, pomstychtivým zástupcem, Pilátem a ukřižovaným Kristem současně. Zdá se, že aspekty od vnitřních planet po Plutona odrážejí nutnost žít v míru s přídělem Moiry. Jsou-li aspekty harmonické, pak je tento úkol usnadněn, protože člověk má tendenci být flexibilnější, pokud jde o přizpůsobení přirozenému zákonu a primitivnější stránce sebe sama a života. Jsou-li aspekty obtížné, je přítomen stejný vrozený potenciál, ale nelze jej realizovat bez určitého boje a střetu s nevědomou psychikou, který se pociťuje jako znásilnění a smrt. Povaha Moiry, jak ji symbolizuje Pluton, zahrnuje všechny požadavky instinktu: tělo a jeho choutky, sexuální touhu, agresivní a destruktivní pudy. To, co Freud myslel pod pojmem id s jeho ambivalentními sexuálními a destruktivními touhami, které nazýval Éros a Thanatos, není příliš daleko od naší starověké bohyně. Potřeby instinktivního člověka, pokud je Pluton silný v horoskopu, se neobejdou bez odplaty a odvěta má často podobu posednutí právě tím, čemu se člověk snažil vyhnout; ale stejně jako v případě Ruth se může nejprve objevit „vně“. Přesto, pokud je tato prvotní síla uznána, jakkoli „negativní“ nebo „nižší“, kterou můžeme nejprve cítit, pak se zdá, že se něco stane jak egu, tak nevědomí. Jednou z výhod Plutona, jak jsem viděla, je schopnost přežít, a tvrdé vnitřní jádro, které nemusí být vždy „laskavé“ nebo „nesobecké“, ale je v životě o dost účinnější a neděsí ho odloučení, utrpení ani smrt.

Spojila jsem Plutona s konkrétním aspektem osudu, jehož si Řekové představovali jako temnou, starověkou a přísnou bohyni. Plutom poukazuje na rodinný osud, ale rodinný osud v nejširším smyslu lze rozeznat pouze tehdy,

když prozkoumáme dynamiku a horoskopy rodiny. Toto je další sféra, ve které bychom mohli získat další vhled do podstaty ženského údělu. Tuto kapitolu bych nejprve ráda zakončila příběhem. Objevuje se zde i antická bohyně Moira, i když její prvotní majestát je potemnělý a může chvíli trvat, než ji poznáte. Příběh Matky Hölle je možná vhodným shrnutím, v pohádkovém jazyce, Moiry jako Plutona. Když jsem se poprvé setkala s tímto příběhem, který shromáždili bratři Grimmové, přemýšlela jsem, co by mohlo znamenat jméno Hölle. Dotazy v německých slovnících a u německy mluvících přátel však nepřinesly žádnou odpověď. Nikdo nevěděl, co to slovo znamená. Až mnohem později jsem náhodou zjistila, že Hölle je archaické německé slovo, které znamená Peklo.

Matka Hölle⁸⁴

Byla jednou jedna vdova, která měla dvě dcery – z nichž jedna byla hezká a pracovitá, zatímco druhá byla ošklivá a zahálčivá. Avšak měla mnohem radši tu ošklivou a lenivou, protože byla její vlastní dcerou; a druhá, která byla nevlastní dcerou, byla povinna vykonávat všechnu práci a být Popelkou domu. Každý den musela ubohá dívka sedět u studny, na cestě, a tkát, dokud jí nekrvácely prsty. Právě se stalo, že jednoho dne zakrvácela člunek, a tak jej ponořila do studny, aby smyla krvavou stopu; ale tento jí vypadl z ruky a dopadl na dno. Rozplakala se, rozeběhla se k maceše a pověděla jí o neštěstí. Ostře ji však vyplísnila a byla natolik nemilosrdná, když pravila: „Vzhledem k tomu, že jsi upustila člunek, musíš ho znovu vytáhnout.“

Dívka se tedy vrátila ke studni a nevěděla, co má dělat; a v zármutku svého srdce skočila do studny, aby vytáhla člunek. Ztratila smysly; a když se probudila a zase přišla k sobě, byla na krásné louce, kde svítilo slunce a rostlo mnoho tisíc květin. Šla přes tuto louku a nakonec došla k pekařské peci plné chleba a chléb zvolal: „Ó, vezmi mě ven! Vytáhni mě ven! Nebo se spálím; už jsem dávno upečen!“ Přistoupila tedy k ní a lopatou na chleba vyndala jeden po druhém všechny chleby. Potom pokračovala, až došla ke stromu pokrytému jablky, který na ni volal: „Ó, zatřes se mnou! Zatřes se mnou! My, jablka, jsme všechna zralá!“ Tak trásla stromem, dokud jablka padala jako déšť, a padala, dokud všechna nespada, a když je sesbírala na hromadu, šla svou cestou.

⁸⁴ 'Mother Hölle' in *The Complete Grimm's Fairy Tales*.

Nakonec došla k domku, z něhož vykoukla stařena; měla však tak velké zuby, že se dívka polekala a chystala se utéct. Stařena na ni však zavolala: „Čeho se bojíš, drahé dítě? Zůstaň se mnou; budeš-li dělat všechnu práci v domě pořádně, budeš na tom lépe. Jen musíš dbát na to, abys mi dobře ustlala postel a důkladně ji protřepávala, dokud peří nevzlétne – protože pak je na zemi sníh. Já jsem Matka Hölle.“

Když k ní stařena tak laskavě mluvila, dívka sebrala odvalu a souhlasila, že vstoupí do jejích služeb. Všetmu se věnovala ke spokojenosti své paní a vždy zatřásla postelí tak energicky, že peříčka poletovala jako sněhové vločky. Měla s ní tedy příjemný život; nikdy hněvivé slovo; a k jídlu měla každý den vařené nebo pečené maso.

Zůstala nějakou dobu s matkou Hölle, než začala být smutná. Nejprve nevěděla, co se s ní děje, ale nakonec zjistila, že je to stesk po domově; i když se tu měla tisíckrát lépe než doma, stále toužila se vrátit. Nakonec řekla stařeně: „Toužím po domově; a ať jsem tady dole jakkoli v pořádku, déle zůstat nemohu; musím jít znovu nahoru ke svým vlastním lidem. Matka Hölle řekla: „Těší mě, že zase toužíš po svém domově, a protože jsi mi tak věrně sloužila, sama tě zase vezmu nahoru. Načež ji vzala za ruku a vedla k velkým dveřím. Dveře se otevřely, a právě když dívka stála pod dveřmi, snesla se na ni prudká sprška zlatavého deště a všechno zlato se jí lepilo, takže jí byla úplně pokrytá.

„To budeš mít, protože jsi byla tak pracovitá,“ řekla matka Hölle; a zároveň jí vrátila člunek, který nechala spadnout do studny. Vtom se dveře zavřely a dívka se ocitla nahoře na zemi, nedaleko domu své matky. A když vešla na dvůr, kohout seděl na studni a křičel:

„Kykyryký! Tvoje zlatá dívka se k tobě vrátila!“

Vešla tedy ke své matce, a když dorazila takto pokrytá zlatem, byla dobře přijata jak od ní, tak od sestry.

Dívka řekla vše, co se jí přihodilo; a jakmile matka uslyšela, jak přišla k takovému bohatství, velmi toužila získat stejné štěstí pro ošklivou a línou dceru. Musela se posadit u studny a tkát; a aby byl její člunek potřísněn krví, strčila ruku do trnového keře a píchla se do prstu. Pak hodila člunek do studny a skočila za ním. Došla, stejně jako ta druhá, na nádhernou louku a šla po úplně

stejně stezce. Jakmile došla k pekařské peci plné chleba, chléb zvolal: „Ó, vezmi mě ven! Vytáhni mě ven! Nebo se spálím; už jsem dávno upečen!“ Lenoška však odpověděla: „Jako bych si přála, abych se ušpinila! A pokračovala v cestě. Brzy došla k jabloni, která zvolala: „Ó, zatřes se mnou! Zatřes se mnou! My, jablka, jsme všechna zralá!“ Ale ona odpověděla: „To se mi líbí! Jedno z vás by mi mohla spadnout na hlavu,“ a tak pokračovala. Když přišla k domu matky Hölle, nebála se, protože už slyšela o jejich velkých zubech a ihned se k ní najala.

První den se přinutila pilně pracovat a poslechla matku Hölle, jakmile jí řekla, aby cokoli udělala, protože myslela na všechno zlato, které jí dá. Ale druhý den začala být líná a třetí den ještě víc a pak už ráno vůbec nevstávala. Ani neustlala postel matce Hölle, jak měla, a nezatřásla s ní, aby její peří vyletělo nahoru. Matku Hölle to brzy omrzelo a oznámila jí, aby odešla. Líná dívka byla ochotná jít a myslela si, že teď přijde zlatý déšť. Matka Hölle ji vedla také k velkým dveřím; ale když stála pod ní, místo zlata na ni vytekla velká konvice smoly. „To je odměna za tvou službu,“ řekla matka Hölle a zavřela dveře.

Tak šla lenivá dívka domů; ale byla docela pokryta smolou a kohout na studni, jakmile ji spatřil, vykřikl:

„Kykyryký! Tvoje špinavá holka se ti vrátila!“

Smola však na ní rychle ulpěla, a dokud žila, nemohla se jí zbavit.

IV. Osud a rodina

Nikdy nevěřte, že osud je víc než nahuštěné dětství.

Rainer Maria Rilke

Byl jednou jeden král Lýdie jménem Tantalos, syn Dia. Kvůli svému božskému zrození a bezmeznému bohatství byl Tantalos stížen arogantností a věřil, že je chytřejší než bohové. Ve svém šílenství se jim vysmíval tím, že je pozval na banket ve svém městě Sipylos. Tady si troufl postavit na hodovní stůl před Olympany to nejlepší, co mohl dát: maso vlastního syna Pelopa, kterého rozřezal a uvařil v kotli. Tímto zamýšlel vyzkoušet vševědoucnost nesmrtelných. Ale bohové, kromě Démétér, věděli o hříchu a zdrželi se jídla. Rhea, Matka

Země, manželka Krona, dala části znovu dohromady a nechala dítě povstat z kotle. Hermes ho přivedl k životu a Klóthó, jedna z Moirai, to dovolila, protože ještě neurčila čas smrti dítěte. Chlapec vstal krásnější, než byl předtím. Jedno rameno měl ale ze slonoviny, protože bohyně Déméter tuto část pozřela nevědomky. Proto se potomci rodu Pelopů vyznačovali mateřským znaménkem, neobvykle bílým ramenem nebo hvězdou na stejné části. Jako trest za svůj hřích proti bohům byl Tantalos na věčnost uvězněn v Tartaru, nejtemnější propasti podsvětí. Stál tam v jezírku a voda mu sahala po bradu; trápila ho žízeň, ale nemohl pít, protože když se sehnul, voda zmizela. Nad hlavou mu visely ovocné stromy, ale když se v hladu natáhl, aby ovoce uchopil, vítr jej odvál pryč. A na jeho potomcích visela kletba Erinyí, protože zlo ještě nebylo vyčerpáno.

Pelops vládl jako velký král s přízní bohů a kletba ho minula. Zplodil tři děti mužského pohlaví. Ti dva starší se jmenovali Átreus a Thyestés, a tito synové zdědili zlo po svém dědovi. Zavraždili svého mladšího bratra Chrýsippa, Pelopovo oblíbené dítě. Otec je tedy - i jejich potomky - proklel.

Átreus si vzal ženu jménem Áeropé, avšak jeho žena ho podvedla s jeho bratrem Thyestésem. Než se však Átreus stačil pomstít, zasáhly ho události v širším světě. Lidé z města Mykény povolali bratry, protože věstec požádal město, aby se králem stal Pelopův syn. Mezi bratry se rozhořel spor o to, kdo by měl převzít trůn Mykén, a Átreus vyhnal Thyéstu a stal se králem. Ale jeho touha po pomstě proti svému bratrovi ještě nebyla ukojena, neboť stále vyčnívala myšlenka, že Thyestés sdílel lože s Áeropé. Átreus pozval svého bratra zpět do Mykén s tím, že si přeje usmíření. Tajně ale plánoval strašlivou pomstu. Zabil Thyestésovy děti a pozval svého bratra, aby nevědomky pozřel pečené vnitřnosti a vařené maso. Když si Thyestés uvědomil, co snědl, padl dozadu, vyzvracel jídlo, praštil nohou o stůl a pronesl kletbu na Átreův dům.

Na Átreovu linii nyní vyčkávaly tři kletby: kletba bohů proti dětem Tantara, kletba Pelopa proti potomstvu jeho syna a kletba proti linii jeho bratra, kterou pronesl Thyestés. Átreus měl dva syny s Áeropé, kteří se jmenovali Agamemnón a Meneláos. Thyestés mu poté, co byli zmasakrováni jeho vlastní synové, zanechal pouze dceru. Ale dostal zprávu od Apollónova věstce v Delfách, v níž ho vyzval, aby vychoval mstitele za vraždu svých dětí. A

tak znásilnil svou dceru a vychoval z tohoto svazku syna pojmenovaného Aigisthos, pečoval o něj v exilu se sny o pomstě proti Átreově linii.

Meneláos se stal králem Mykén po Átreovi a jeho bratr Agamemnón se stal králem Argu. Byli oddáni dvěma sestrám, Heleně a Klytaimnéstře, dcerám spartského krále Tyndarea. Skrze Heleninu nevěru Meneláovi s trojským princem započala trojská válka; a Meneláos i Agamemnón se stali válečnými vůdci, kteří vedli řecké armády k plenění města nepřitele.

Když Agamemnón jel na shromáždění spojeneckých králů, aby vedl řecké síly, zanechal po sobě se svou ženou Klytaimnéstrou dvě dcery a syna jménem Orestés. Starší a krásnější z dcer se jmenovala Ifigenie; mladší, Élektra. Při sestavování řecké flotily v Aulis, aby se nalodila do Tróje, měl Agamemnón příležitost urazit bohyni Artemis, protože se pyšně chlubil jejím posvátným dřevem. Rozhněvaná bohyně proto seslala nepříznivé počasí a řecké lodě nemohly vyplout. Věštec informoval Agamemnóna, že Artemis bude usmířena pouze tehdy, když obětuje svou dceru Ifigenii na oltáři bohyně. Agamemnón tedy podvedl svou ženu tím, že řekl, že jeho dcera se bude vdávat v Aulis, a zabil dítě, aby získal přízeň bohyně.

Jakmile Klytaimnéstra zjistila, že její milované dítě bylo zabito Agamemnónem, přísahala pomstu. Pojala za milence téhož Aigistha, který byl synem Thyestése jeho vlastní dcery. Nejprve poslala svého syna Oresta do vyhnanství, aby nemohl bránit svého otce. Potom, když se Agamemnón vrátil vítězně z trojské války, ona a Aigisthos ho zavraždili v jeho lázni a sama ustanovila Aigistha jako svého manžela, aby s ní vládl Argu.

Orestés byl vykázán na Fókis. Navštívil ho tam bůh Apollón a přikázal mu, aby se vrátil na Argos a aby pomstil smrt svého otce, a hrozil strašlivými tresty, pokud se pokusí činu vyhnout. Orestés se tedy vrátil v přestrojení a tajně se spikl se svou sestrou Élektrou. Nejprve zavraždili Aigistha, milence své matky, a poté Orestés ubodl k smrti svou vlastní matku.

Přestože Orestés uposlechl rozkaz boha Apollóna, porušil zákon Erinyí, obránkyň mateřského práva a mstitelek vraždy pokrevních příbuzných. Erínye tedy pronásledovaly Oresta po celém Řecku a doháněly ho k šílenství. Nakonec prosil o útočiště před oltářem bohyně Athény v Aténách. Athéna, která se nad ním slitovala, ale zároveň uznala právo Erinyí na svou kořist, předložila případ

nejvyššímu soudu v Aténách. Apollón i Erínýe hájili své věci před lidskými soudci. Když se hlasovalo, bylo to rovné; Athéna tedy umístila svůj rozhodující hlas na stranu Oresta a nabídla Erinyím výměnou oltář a čestné uctívání ve své zemi. Erinyím se poté říkalo Eumenidy, „laskavé dámy“, a Orestés se vrátil do Argu jako svobodný muž a oženil se s Harmonií, dcerou Meneláa a Heleny. Takže kletba vůči linii Tantara byla dokončena.

Člověk se diví, co by si o tomto příběhu pomyslel rodinný terapeut, kdyby se Orestés objevil jako „identifikovaný pacient“ se svým příznakem psychotického zhroucení. Přesto je to právě tento druh příběhu, který rodiny vyprávějí, i když obvykle ne v tak květnatých termínech, jako je matkovražda a hádky mezi bohy. Psychologické ekvivalenty jsou však často podobné. Rodiny jsou organismy a psychický život propletené rodiny je uzavřeným kruhem, v němž se v tajné temnotě nevědomí odehrávají dávná a často násilná emocionální dramata. Nic není vidět, dokud není „narušené“ dítě přijato pro odbornou pomoc, a pak, strašně pomalu a často proti namáhavému odporu, se nitky, které příběh splétají, rozmotávají a cosi, co vypadalo jako individuální „nemoc“, se stále více projevuje jako nevyřešený rodinný komplex. S aspekty tohoto problému jsme se setkali již ve dvou příkladech Venuše – Pluton a Mars – Pluton, protože v životech Caroline a Ruth jsou sexuální a emocionální potíže rodičů a prarodičů nějakým způsobem „přeneseny“ na dítě a konají jako osud v životě dítěte. Pluto je zvláštním signifikantem konkrétního druhu zážitku: Moira jako Příšerná matka, mstící se za porušení nebo potlačení svých zákonů. Zdá se, že problémy sexuální povahy nebo obecně instinktivní povahy jsou Plutonem reprezentovány jako rodinné komplexy. Rodinami se ale kromě pudových konfliktů šíří i jiné věci, které mohou nést kreativní i destruktivní tvář. Mýtus má opět nesmírnou hodnotu jako zdroj vhledu do archetypálních vzorců, které dominují rodinám generaci po generaci. Obraz rodinné kletby, tak milovaný v řeckých mýtech, je živým zobrazením toho, co je v rodinné linii neviditelné, a ztělesňuje zkušenost rodinného osudu.

Rodina je systém, jak ukázal relativně nový obor rodinné terapie. Jak říká Salvador Minuchin:

Jedinec, který žije v rodině, je členem sociálního systému, jemuž se musí přizpůsobit. Jeho činy se řídí charakteristikami systému a tyto charakteristiky zahrnují účinky jeho vlastních minulých činností. Jedinec reaguje na stresy v

jiných částech systému, kterým se přizpůsobuje; a může významně přispět ke stresu ostatních členů systému. Jednotlivec může být subsystémem nebo částí systému, ale je třeba brát v úvahu celek.⁸⁵

Ačkoliv se velká část práce rodinné terapie týká současné rodinné situace, v níž se jednotlivec nachází – a také současných interakcí a vzorců, které fungují –, nicméně „systém“, o němž Minuchin hovoří, má význam jak pro astrologa, tak pro analytika. Tento systém je v astrologickém pojetí reprezentován propojenými horoskopy celé rodiny, což zahrnuje rodiče, prarodiče, praprarodiče a dále do té vzdálené minulosti, kterou Východ tak elegantně popisuje jako „předky“. Přestože většina rodinných terapeutů by pravděpodobně nevyužila vhledů dostupných z rodinných horoskopů, není to důvod, proč by astrologie neměla využívat vhledů rodinné terapie. Viděno z perspektivy hlubinné psychologie, „charakteristiky systému“, které jsou tak hluboce důležité při ovlivňování jednotlivce jak z hlediska chování, tak z hlediska intrapsychického, se příliš neliší od válčících bohů v dramatu Oresta. Jinými slovy, těmito vlastnostmi nejsou pouze zvykové vzorce komunikace a přiřazování rolí stanovené v čase, které určují, zda matka je ta, která vždy trpí nebo zprostředkovává hádky, nebo zda je to vždy otec, kdo vyvolá hněv a násilí, nebo zda je syn či dcera astmatik, anorektik, obézní nebo jinak identifikovatelný jako „ten nemocný“. Charakteristikou systému jsou v konečném důsledku archetypy, základní vzorce nebo způsoby vnímání a vyjadřování, které lze nejlépe zobrazit prostřednictvím mytického obrazu. Přecházejí z jedné generace na druhou stejným způsobem jako kletba rodu Atreů. Nejsem v pozici, abych se vyjadřovala k tomu, zda je v tomto psychickém dědictví genetický aspekt. Pokud by ale byly, stejně bychom museli řešit odkaz.

Jedním z nejvýraznějších rysů mýtu o Orestovi je neustálé a proměnlivé zasahování projevované bohy. Například Apollón se postaví tu na jednu, a teď na druhou stranu, nařídí Thyéstovi, aby proti Átreovi poštal mstitele, a pak přikáže Orestovi, aby pomstil svého otce – jehož smrt by nenastala, kdyby bůh v první řadě nepožadoval, aby byl Aigisthos vychován jako vrah. Je to také Apollón, kdo říká lidu Mykén, aby na svůj trůn dosadil Pelopova syna. Toto neustálé zasahování ze strany boha implikuje měnící se a rozvíjející se

⁸⁵ Salvador Minuchin, *Families and Family Therapy*, Tavistock Publications, London, 1974, s. 9.

archetypální směr, který působí v rámci rodinného organismu. Jinými slovy, působí zde určitý druh inteligence, který, i když občas vyvolává krize a problémy a utrpení jednotlivců v rámci systému, se zdá být orientován na nějaký cíl nebo řešení. Zarážející je také to, že pokaždé, když k tomuto božskému zásahu dojde, do značné míry závisí na způsobu, jakým na něj lidští protagonisté dramatu reagují. Rodinný osud se zdá být produktem jak hluboce nevědomých archetypálních faktorů, tak i individuálního vědomí a odpovědnosti. Všechny postavy v mýtu o Orestovi, kromě samotného Oresta, jsou zcela připraveny reagovat spontánně, násilně a bez přemýšlení na vnuknutí bohů. Je to pouze samotný Orestés, kdo skutečně ztělesňuje vnitřní konflikt. Stejně jako Orestés se dříve či později „identifikovaný pacient“ představí o pomoc se svými obtížemi, protože konečně má někdo potenciální vědomí, aby se pokusil usmířit nebo překlenout protichůdné protiklady uvnitř sebe, které jsou tak často obviňovány na jiné členy rodiny. Tyto protichůdné protiklady jsou však mnohem starší než jednotliví členové rodiny a v řeckých bájích jsou vyobrazeni jako bohové.

Pro racionálnější mysl není těžké pochopit dynamiku rodiny z hlediska vzorců chování, které se ustálily během několika generací a které lze změnit zásahem rodinného terapeuta. Otec, jehož tajný milostný vztah zůstal idylickou fantazií o ztraceném štěstí, může dát dceři jméno ztraceného milence, čímž na její bedra složí zodpovědnost za to, že je dcera – milenka a duše – a dodá mu citové naplnění, které jeho manželství postrádá. Matka, která utrpěla odmítnutí nebo opuštění ze strany svého manžela, může přenést svůj vztek na syna, jehož samotná mužnost je urážkou její bolesti, vychovat z něj svého oddaného služebníka – milence coby odměnu a obrátit jej proti jeho vlastnímu pohlaví jako odplatu. S těmito druhy vzorců se lze setkat ve většině metod psychoterapie a analytik se pravidelně setkává s tajemným, tichým předáváním neprožitých a nevědomých komplexů z rodiče na dítě. Jak říká Frances Wiekens, uznáváme fyzickou a ekonomickou závislost dítěte na otci a matce. Nepřikládáme dostatečný význam psychické vazbě, která se v raném dětství často rovná stavu identity nevědomí dítěte s nevědomím rodiče. Prostřednictvím této identifikace jsou rušivé síly, které leží pod úrovní vědomého dospělého života, intuovány nevědomím dítěte a ve svých mírnějších formách dávají vzniknout nejasným strachům, úzkostlivým fantasiím

a znepokojivým snům. V tragičtějším případě vede k disociaci od reality nebo antisociálním činům.⁸⁶

Dokud pohlížíme na rodinné interakce jako na kauzální, není na jejich důležitosti nic divného nebo mystického. I výše uvedený odstavec, přestože se zabývá bezmezností nevědomí, naznačuje kauzální vztah mezi nevyřešenými rodičovskými konflikty a narušeným chováním dítěte. Je možná obtížnější představit si psychickou substanci rodiny jako jednu substanci, z níž jsou utvářeny životy jejích jednotlivých členů, a to do té míry, že se určité planetární aspekty opakují v horoskopech členů rodiny bez jakéhokoli postřehnutelného nebo pochopitelného kauzálního základu. Rodiny stejně jako jednotlivci jsou poháněny mytickými vzory. Zděděná psychická substance je zvláštní pojem, protože ať už s ní existuje genetický základ nebo paralela, je tvrdě vyjádřena agregací rodinných horoskopů a její projevy jsou tak často zasazeny spíše do snů a fantazií než do fyzických vlastností či vzorců chování. Teprve když tyto psychické spodní proudy začnou vytvářet tlak na nedostatečnou integraci do života, zdá se, že se prolínají nutkáními, která jsou u jednotlivců tak znepokojující, a často pak nedochází k bezprostřednímu rozpoznatelnému spojení s rodinnými záležitostmi. Jsou-li archetypální obrazy reprezentací instinktů prožitých psychikou, pak archetypální obrazce, které působí v rodinách, jsou znázorněním samotné krve a kostí rodiny, psychické paralely s biologickou dědičností. V okamžiku, kdy uvažujeme o těchto vzorcích v takovém světle, jsme opět v říši Moiry, ve vřetenech tělesných tkání. Naše rodiny jsou naším osudem, protože jsme stvořeni z podstaty těchto rodin a naše dědičnost – fyzická i psychická – je dána při narození.

Frances Wiekas klade největší důraz na jednotu nevědomí matky a dítěte. Pouze pomalým, postupným bojem se objevuje individuální ego dítěte – slabé, křehké, nechráněné stvoření, které může být až příliš snadno napadeno a zjizveno nevyjádřenými konflikty a frustrovanými energiemi žijícími v psychice rodiče. Hříchy otce a matky jsou ve skutečnosti projektovány na dětech, a nikoliv prostřednictvím zjevného jednání, ale prostřednictvím toho, co se nikdy nevynořilo z prvotní temnoty. Tohle je Moira dítěte, jeho příděl. Nevědomé konflikty, které zůstaly nevyřešeny, se vracejí domů, aby se usadily v dítěti ve formě psychického dědictví. V pozdějším životě zůstává toto tajemné

⁸⁶ Frances Wiekas, *The Inner World of Childhood*, Appleton-Century, New York, 1966, s. 17.

pouto mezi nevědomím dítěte, které nyní přerostlo do dospělosti, a nevědomým dědictvím rodičů stejně silné jako vždy. Je možné, že astrologie má analytikovi co nabídnout, pokud jde o selektivní vnímavost, kterou mají různé děti vůči těmto rodičovským balíčkům, prostřednictvím spojení mezi horoskopy. Brzy toho spatříme více. Ale je to zkušenost mnoha psychoterapeutů, včetně mě, že práce na těchto rodinných otázkách zvláštním a nevysvětlitelným způsobem ovlivňuje ostatní členy rodiny. Jako by se skutečná jednota rodinné psychiky odhalila tím, že jeden jedinec převezme odpovědnost za práci s rodinnými komplexy. Jednota podstaty v rodině neumírá ani fyzickou smrtí rodičů, protože nejsou jen skutečnými lidmi, ale obrazy v psychice dítěte. Předkové tak zůstávají živým dědictvím, stejně jako genetické dědictví zůstává živé v těle a nadále se přenáší na další generace.

Kolem této „dědičnosti“ psychických faktorů je však poměrně problematický problém, který zahrnuje zjevnou dvojici protikladů. Nejsem si jista, nakolik jsou tyto protiklady skutečně opačné, ale představují problém nejen z hlediska „řízení“ psychoterapeutické práce, ale i z filozofického hlediska – nebo jinými slovy z hlediska osudu. Pokud jsou bolestivé nebo život zkreslující zážitky „způsobeny“ rodičem – ať už zjevným chováním, nebo, jak naznačuje Wiekens, nevědomými konflikty, které si nacházejí cestu do dítěte prostřednictvím nevědomé identifikace s rodičem –, pak největší odpovědnost leží na bedrech každého jedince, který přivádí na svět dítě. Lze pochybovat o tom, že by mnozí z nás měli děti, kdybychom si plně uvědomili dopad této odpovědnosti. Ve skutečnosti se zde nezabýváme ani „tím, co bylo dáno“, protože pravděpodobně vždy existuje možnost ze strany rodiče hledat větší vhled do sebe sama, aby své potomky nezatěžoval vlastními nevyřešenými dilematy. Velká část práce psychoterapie, pokud je vedena do hloubky, zahrnuje oddělení jedince od tohoto nevědomého ztotožnění se s rodičem, které mohlo trvat celý život a není o nic méně účinné jen proto, že dítě dospělo do dospělosti a rodiče jsou zřejmě opomíjeni. Pokud rodič nevyužil příležitost i k převzetí zodpovědnosti za své konflikty, pak se dítě stále může stát dospělým; prostřednictvím práce „rekonstrukce“ v terapeutické situaci se může zpod příkrývky rodičovského pohledu na svět postupně vynořit vlastní identita jedince. Jedná se o poměrně klasický přístup k věci a pravděpodobně by neurazil ani nejpragmatičtějšího z terapeutů. Jung někdy klade na tento

„kauzální“ přístup velký důraz, i když se stejně jako Wiekas zabývá převážně nevědomou atmosférou spíše než zjevnými činy a slovy.

Dítě je natolik součástí psychické atmosféry rodičů, že tajné a nevyřešené potíže mezi nimi mohou hluboce ovlivnit zdraví dítěte. „Participační mystérium“, tedy primitivní nevědomá identita dítěte s rodiči, způsobuje, že dítě pociťuje konflikty rodičů a trpí jimi, jako by to byly jeho vlastní potíže. Málokdy je to otevřený konflikt nebo zjevná obtíž, která má jedovatý účinek; téměř vždy jde o disharmonii potlačovanou a opomíjenou rodiči. Skutečnou první příčinou takové neurotické poruchy je bez výjimky nevědomí. Jsou to věci, které dítě vágně cítí, tísnivá atmosféra obav a sebeuvědomění, které pomalu prostupují dětskou mysl jako jedovatá pára a ničí bezpečnost vědomé adaptace.⁸⁷

Existuje však i jiný způsob nahlížení na toto rodinné dědictví a navenek si protiřečí s postoji a přístupy mnoha psychoterapeutických škol. To je vhléd, který nabízí astrologie, a dá se to říci velmi jednoduše: Postavy rodičů, nevyřešená dilemata a nevědomé konflikty, které obsahují a předávají dál, a vnitřní povaha rodičovského manželství jsou již přítomny jako obrazy v nativním horoskopu.

Jinými slovy, jsou a priori inherentní od počátku – to, co bylo dáno. Kvůli těmto vrozeným predispozicím prožívat rodiče perspektivou vlastní psychiky jedince není „dědičnost“ již pouze kauzální. To je velmi znepokojující myšlenka pro ty, kdo se utěšují tím, že zanedbávání, útlak, odmítání, majetnictví či jiná selhání svých rodičů viní z vlastní neschopnosti vyrovnat se s životem. Horoskop nám jinými slovy říká, že to, co je v rodičích, je i v nás. Nemůže být pochyb o tom, že objektivní rodič a vnitřní obraz se spojují, a možná se dokonce domlouvají. Je to však vnitřní vzorec, který nyní musíme vzít v úvahu, a je to právě tento vzorec, který, jak cítím, představuje rodinný osud. Neexistuje žádný „důvod“, proč by se znamení měla opakovat prostřednictvím rodinných horoskopů nebo jednotlivých aspektů, jako je Měsíc – Uran nebo Mars – Saturn, nebo konkrétní umístění domů, jimiž jsou Saturn v osmém domě nebo Měsíc ve třetím domě. Ale takto pracují, navzdory nedostatku

⁸⁷ C. G. Jung, *The Development of Personality*, CW17, para 217a.

kauzálního základu. „Něco“ tyhle věci zařizuje a rozjímat o tom je úžasný zážitek.

Je-li matka například prožívána jako Saturn, a proto je pociťována jako chladná, represivní, přehnaně konvenční nebo kritická žena, pak v jistém smyslu nemůže být matka ve skutečnosti nikdy nic jiného, bez ohledu na to, jak tvrdě pracuje ve vztahu rodič-dítě. Odmítnutí je ze strany dítěte stejně jako ze strany matky. Alespoň po určitou dobu, a to často znamená první polovinu života, je to subjektivní zkušenost dítěte s matkou. Možná není o nic kritičtější a chladnější než mnohé jiné, „lepší“ matky, ale s dítětem sdílí nešťastný osud vztahu, ve kterém je tento saturnský faktor dominantním, který dítě vnímá a který si pamatuje. Často – tak často, že je to přímo děsivé – matka, jejíž dítě ji vidí jako Saturna, bude často saturnskou, ať už díky převaze Kozoroha v horoskopu, nebo úhlovým Saturnem, nebo konjunkcí Měsíc – Saturn nebo Slunce – Saturn. Je to tedy sdílená substance, stejně jako je sdíleným odmítnutím. Dokonce lze říci, a říkám to ze zkušenosti mnoha příkladů, že vnímání matky dítěte je jeho vlastní projekcí zabarveno do té míry, že z ní může čerpat právě ty vlastnosti, které jí vyčítá. Matka s vycházejícím Kozorohem, Venuší v Rybách a Sluncem v Raku se tedy na svém dítěti pouze zapíše jako Saturn a začne se navzdory sobě chovat jako Saturn. Vlastní chování a cítění dítěte, ať už vědomé či nevědomé, může matku tlačit na kritičtější stránku její vlastní přirozenosti, takže z důvodů, které se vymykají jejímu chápání a mohou vést ke značné vině a bolesti na straně její i dítěte, stále se k němu chová negativně. Jung si byl také vědom této složky rodinné sítě, která se doplňuje s kauzální:

Všechny ty vlivy, které literatura popisuje jako vyvíjené na děti, nepocházejí od samotné matky, ale spíše z archetypu, který se na ni promítá, což jí dává mytologické pozadí a dává jí autoritu a numinozitu. Etiologické a traumatické účinky způsobené matkou je třeba rozdělit do dvou skupin: (1) ty, které odpovídají povahovým rysům nebo postojům skutečně přítomným u matky, a (2) ty, které odkazují na rysy, které matka pouze zřejmě má, přičemž realita je složena z více či méně fantastických (tj. archetypálních) projekcí ze strany dítěte.⁸⁸

⁸⁸ Jung, CW9, Vol. 1, para. 159.

Už dlouho mám pocit, že vhléd do skutečné chemie osobnosti mezi rodičem a dítětem lze získat zkoumáním srovnání horoskopů — dítě a matka, dítě a otec, matka a otec atd. Vhléd do archetypálního obrazu, který si dítě promítá na rodiče a který také tvoří hlavní část jeho vlastní psychické konstituce, lze získat zkoumáním Slunce a Měsíce v horoskopu narození, stejně jako desátého a čtvrtého domu a jejích hrotů. Jak jsem řekla, tyto dvě věci se překrývají, protože planetární signifikant v horoskopu dítěte se až příliš často odráží v horoskopu rodiče. Poledník horoskopu narození je znázorněním rodinného osudu, ale ve skutečnosti nepopisuje, co s ním rodiče v dětství provedli. Jde spíše o portrét dvou vnitřních rodičů, archetypální nebo mytické povahy, kteří dominují psychice dítěte a zůstávají jako reprezentace vztahu mezi mužem a ženou po celý život. To jsou zděděné komplexy, „hříchy předků“.

Skuteční rodiče mají k těmto figurám obvykle více než jen zběžný vztah a jejich manželství obvykle obsahuje jako jedno z dominantních témat situaci popsanou v horoskopu dítěte. Rodiče však mají i jiné vlastnosti, z nichž některé se mohou projevit všude kromě dítěte. Jediné, co se týká dítěte, je to, co vnímá; a nemá-li se stát obětí rodinného vzorce, pak musí najít způsob, jak rozlišit mezi skutečnými rodiči a mytickými obrazy, skrze které na ně pohlíží. Tyto mytické obrazy jsou jeho osudem a ono bude konfrontováno s nutností pracovat s nimi ve svém vlastním životě. Dokáže však najít způsob, jak se s nimi setkat z vlastních individuálních zdrojů, místo aby spadalo do „záhuby“ rodičovského manželství. Neodděluje tedy spojení s těmito obrazy, nýbrž je přijímá jako postavy, které musí být tvořivě začleněny do jeho vývoje. Dokud však zůstanou „rodiči“ v doslovném smyslu, pak je jim vydáno na milost a nemilost.

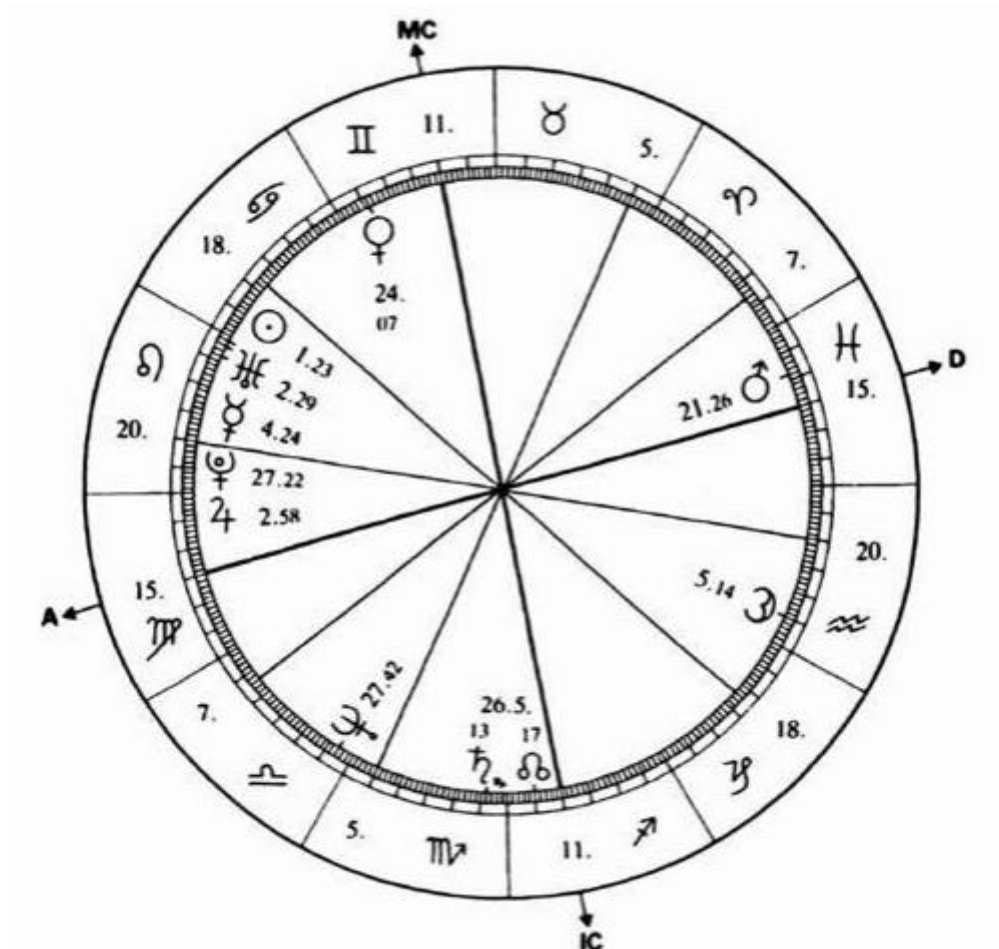
Osa ascendent-descendent může být nahlížena jako reprezentace individuálního osudu. Ale poledník je úplně jiný. Znamení, planety a aspekty, které se nacházejí ve dvou rodičovských domech, čtvrtém a desátém, nejsou objektivními portréty rodičů. Jsou to archetypální obrazy, bohové nebo „příděly“ a právě tito bohové diktují „charakteristiky systému“ v rámci rodiny mnohem více než osobnostní rozdíly a spřízněnosti. V konečném důsledku nevěřím, že tyto „příděly“ jsou negativní, i když se takovými rozhodně stávají, pokud se jednotlivec pokusí distancovat od toho, co představují, v naději, že se

může osvobodit od své rodiny. Těmto planetám desátého a čtvrtého domu nelze uniknout, stejně jako Slunci a Měsíci. Jsou to skutečně osudy – zděděné obrazy, které je třeba prožít. Kdybych měla snít o horoskopu Oresta, představovala bych si, že má možná Plutona ve Středu nebe v opozici ke Slunci na IC, což představuje bitvu mezi matriarchální silou Erinyí a solární silou Apollóna. Vzhledem k tomu, že není atypické pro lidi Slunce – Pluton řešit své konflikty nějakým zhroucením, velkým nebo malým, nebyl by to pro řeckého hrdinu nevhodný aspekt. Možná by také mohl mít Saturna v konjunkci se Sluncem a propojený s opozicí vůči Plutonu, neboť Apollónův výrok je přísný a neústupný zákon; a pravděpodobně by měl Váhy na vzestupu, protože mu trvalo dlouho, nežli se rozhodl, na které straně plotu je. Ale umístění jako tato doslova nenaznačují, že mytická požírající matka způsobila zkázu v životě mladého muže. Bohužel to není tak jednoduché. Žádná matka není pouze Pluton. I Klytaimnéstra, která je mytická, má také svůj příběh a v Aischylově tragédii ji lze vidět s jistým soucitem, jako oběť brutality, nevěry a opuštěnosti svého manžela, truchlící nad ztrátou dcery zničené jeho pýchou a hloupostí. Ani žádný osobní otec není čistě Slunce – Saturn, zářící a moudrý a vševědoucí a dárce zákona. Tyto figury ve skutečnosti nemluví o rodičích. Orestés zažívá bohy prostřednictvím svých rodičů. Pluton a Slunce – Saturn zde mluví o bozích samotných; a jsou Orestovým osudem.

Nyní udělám skok od tohoto poněkud prostého úvodu k příběhu mladé ženy, jejíž horoskop následuje. Problematiku rodinného osudu lze nejlépe ilustrovat na příkladu.

Tento příklad je skutečně „identifikovanou pacientkou“, protože ona – budu jí říkat René R. – trpí stavem, který psychiatrie nazývá autismem, nejběžnější formou „dětské psychózy“. René už samozřejmě není dítě, jak bude zřejmé z uvedených údajů o narození; nyní je z ní dospělá autistka, o kterou se starají v ústavu. Psychiatrická diagnóza autismu je špatná. Neexistuje žádná léčba a psychiatrie se domnívá, že neexistují žádné důkazy ve prospěch přístupu zaměřeného na psychoterapeutický náhled. Tato diagnóza je v rozporu s prací takových analytických psychologů, jako je Michael Fordham, od kterého uslyšíme více později. Ale je to uznávaný vzorec v psychiatrickém zařízení, kde končí většina autistických dětí. I když určité zlepšení sociálního chování je možné v pozdějším věku, většina dospělých autistů zůstává těžce

postižená v ústavech nebo rodinách, stejně jako René. Význam environmentálních a emočních faktorů je v psychiatrických studiích kontroverzní. Jinými slovy, nevhodně řečeno, pokud jde o lékařský establishment, autismus je stav, jehož příčiny jsou nejasné, jehož léčba je záhadou a jehož prognóza je negativní.

Horoskop René

24. 7. 1956 9:30 Londýn

Následuje klasifikace behaviorálních abnormalit autismu:

a) Abnormality jazyka: abnormální reakce na zvuky; velmi špatné porozumění gestu a řeči; žádná nápaditá hra; špatné nebo chybějící gesto; omezená společenská napodobenina; abnormální řeč.

(b) Sociální abnormality: rezervovanost a lhostejnost k lidem; špatný kontakt pohledem; žádná kooperativní hra (ačkoli může mít radost z drsnosti);

žádná přetrvávající přátelství, slabé rodičovské vazby, žádné rozlišování mezi lidmi; lhostejnost ke společenským konvencím, necitlivost k pocitům druhých.

(c) Rituály a rutiny: strnulá hra (skládání hraček) nebo zaujetí neměnnými tématy (autobusové trasy atd.); odolnost vůči změnám se „zachováním stejnosti“ prostředí (jízdní řády, rozmístění nábytku atd.); oddanost ke konkrétním, často neobvyklým předmětům nebo sbírkám; záchvaty vzteku, když je frustrovaný popíráním výše uvedeného.

(d) Mohou být přítomny další abnormality: nedostatek zvědavosti a neschopnost reagovat na děti v kojeneckém věku (často se zpochybňuje hluchota); nepředvídatelné obavy, křik nebo smích; abnormální pohyby (stereotypy prstů, točení sebe sama nebo předmětů, chůze po špičkách atd.); potíže s učením manipulativních úkolů a orientací; hyperkinéze; sebedestruktivní chování a houpání; izolované dovednosti (skládačky, hudba, počítání, paměť).⁸⁹

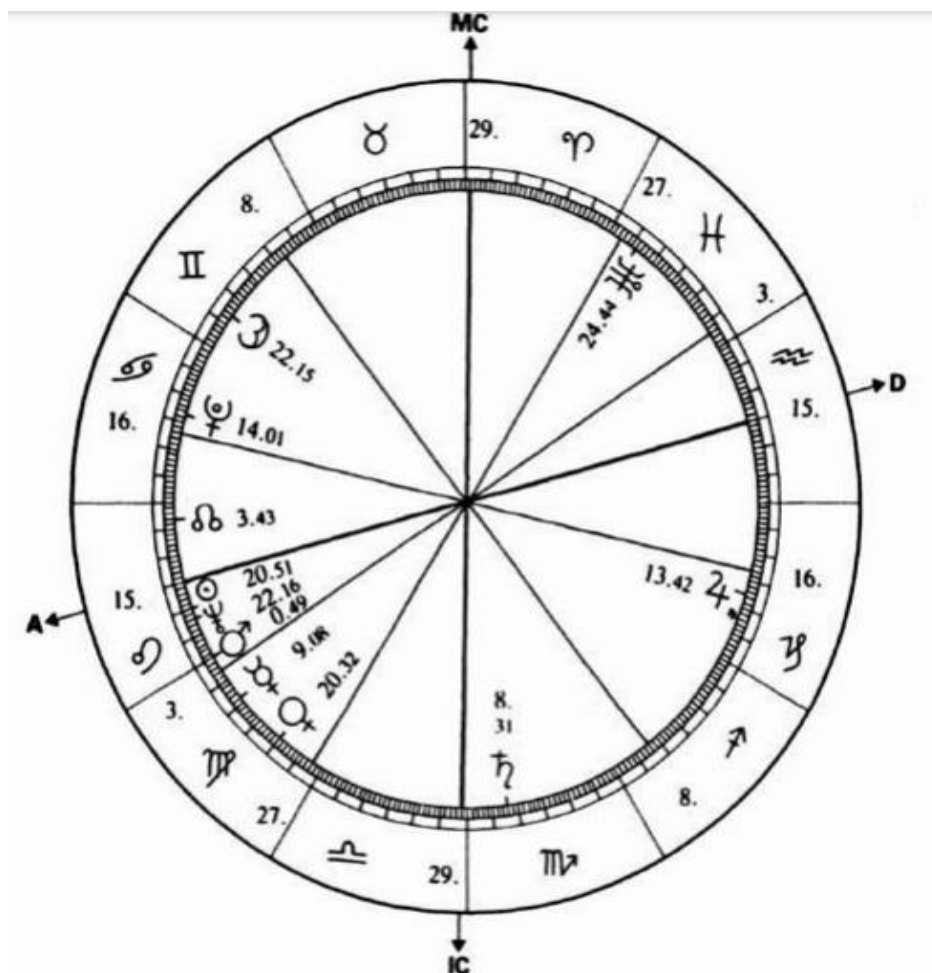
Tento skrovný klinický obraz z psychiatrické učebnice samozřejmě nevyvolává pocit podivné, znepokojivé rituální uzavřenosti autistického dítěte, které se zdá existovat v nějaké jiné dimenzi času a prostoru a maří, někdy násilně, každou snahu o proniknutí do jeho vnitřní pevnosti. Poskytuje nám však dobrou představu o spektru zvláštností chování typických pro autismus. Některé případy autismu jsou závažnější než jiné a některé mohou být spojeny s organickými příčinami, jako je poškození mozku. René však, pokud jsou testy v jakémkoli smyslu průkazné, netrpí žádným organickým poškozením. Kořeny jejího autismu nejsou známy. V dětství měla děsivě silnou vůli a dlouho nespala a celé hodiny stála ustrnulá v zamrzlé pozici. Až do svých patnácti let podléhala prudkým vztekům a záchvatům křiku. Také vystavila své tělo násilí „jako posedlá“.

Nikdy neprokázala schopnost normální řeči, ale občas „ozvěnou“ jedno nebo dvě slova z něčeho, co bylo řečeno – typický autistický rys. Když jí bylo pět let, byla institucionalizována.⁹⁰ Jak rostla do dospělosti, vzteky a záchvaty postupně ustupovaly. Nyní se pohybuje jako mrtvola, někdy odmítá jíst nebo spát, prostě sedí a nic nedělá. Při konfrontaci s životem tohoto druhu je

⁸⁹ Peter Hill, 'Child Psychiatry', in *Essentials of Postgraduate Psychiatry*, Academic Press, London, 1979, s. 128.

⁹⁰ V ústavu.

obtížné hovořit o „potenciálech“ nevyužitých z důvodu jakékoli vědomé volby nebo o osvobození „ducha“ od „nižší přirozenosti“. Ani žádná diskuse o „špatné karmě“ z nějakého jiného vtělení není příliš poučná, kromě útěchy pro kohokoli z její rodiny, kdo by v ni mohl věřit.

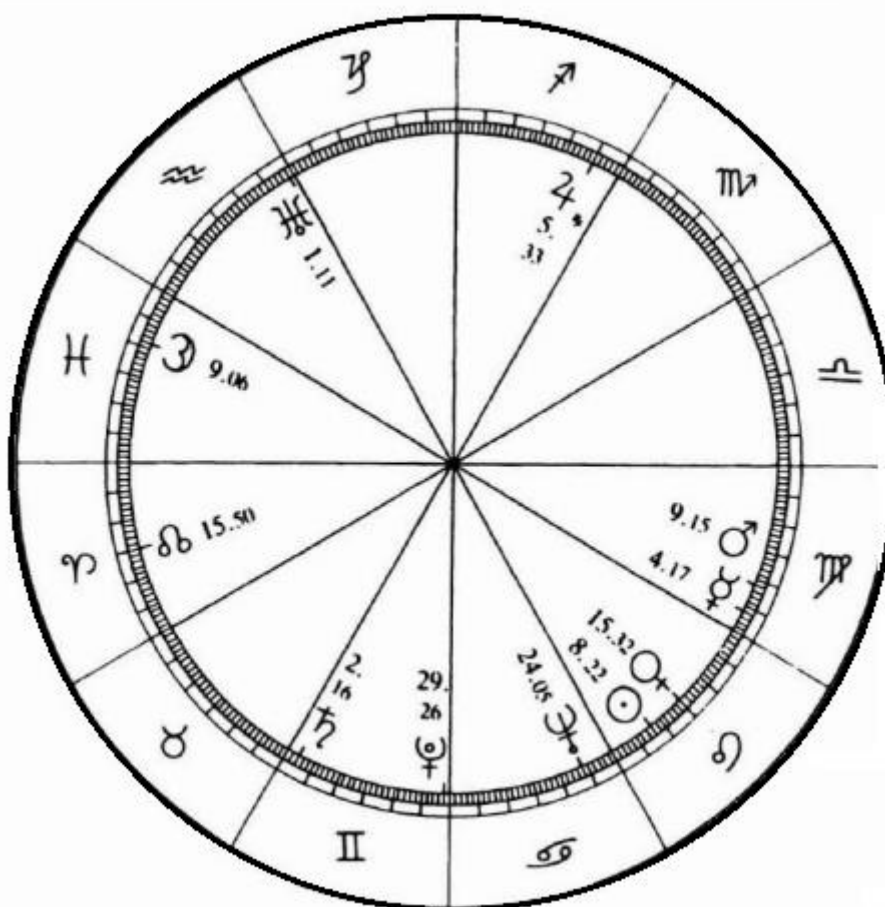

Horoskop matky René

14. 8. 1925 05:00 Antverpy

V žádném bodě této diskuse nebudu předstírat, že jsem našla „příčinu“ autismu. Zůstává to pro mě stejně záhadou jako pro psychiatry, kteří ji vyšetřovali, nebo pro zmatené členy její rodiny. Ale pokud existuje něco jako rodinný osud, pak by se možná z pečlivého prozkoumání rodinné historie a rodinných horoskopů, které nyní následují, mohl objevit malý vhled. Bude také užitečné prozkoumat, co Jung a Fordham praví o autismu, na rozdíl od znepokojivě plochého psychiatrického portréty, který jsme právě viděli. Matka René, paní R., byla dvakrát vdaná. Její první manželství bylo krátkodobé; její

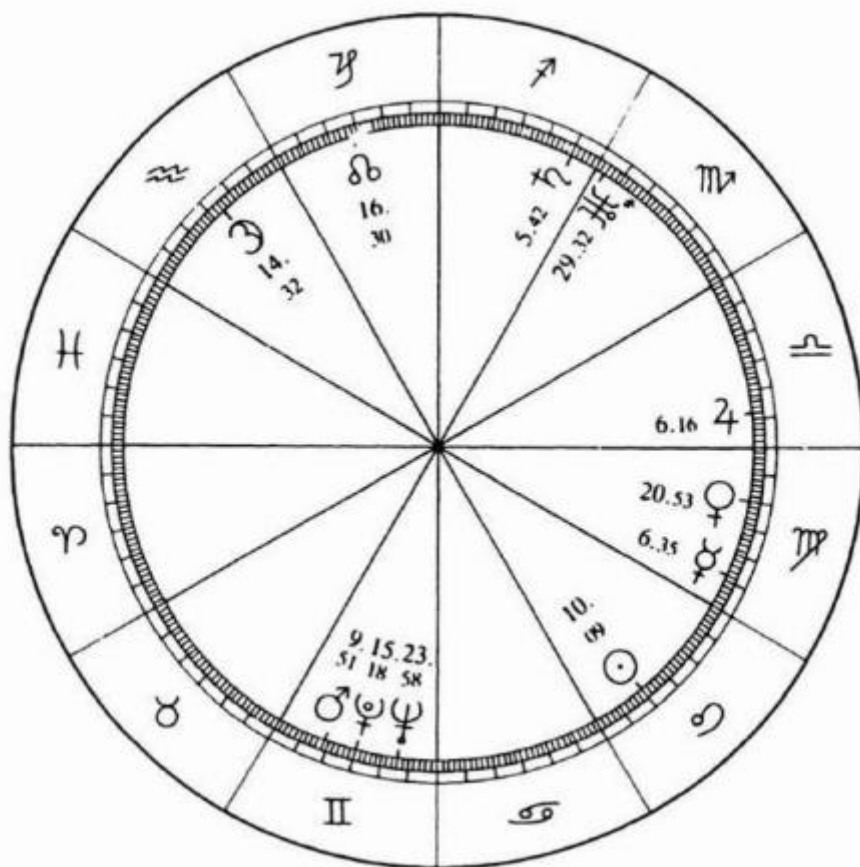
vrtkavý manžel zmizel krátce po narození dcery Rose. Po rozvodu z důvodu manželova útěku se pak znovu provdala, tentokrát za tichého, sladce laděného a nenápadného muže. René je dcera z druhého manželství. Paní R. byla tak ponížena a zraněna útekem svého prvního manžela, že nikdy neřekla Rose o jejím skutečném otci, ale vedla dítě k přesvědčení, že druhý manžel, pan R., zplodil obě dívky. Rose objevila pravdivá fakta jen náhodou, když byla v pubertě. Rodinná tajemství tohoto druhu naleznou způsob, jak pronikat psychickou atmosféru domova cestami, které je obtížné předvídat.

Horoskop otce

1. 8. 1912

Čas narození neznámý, půlnoční umístění

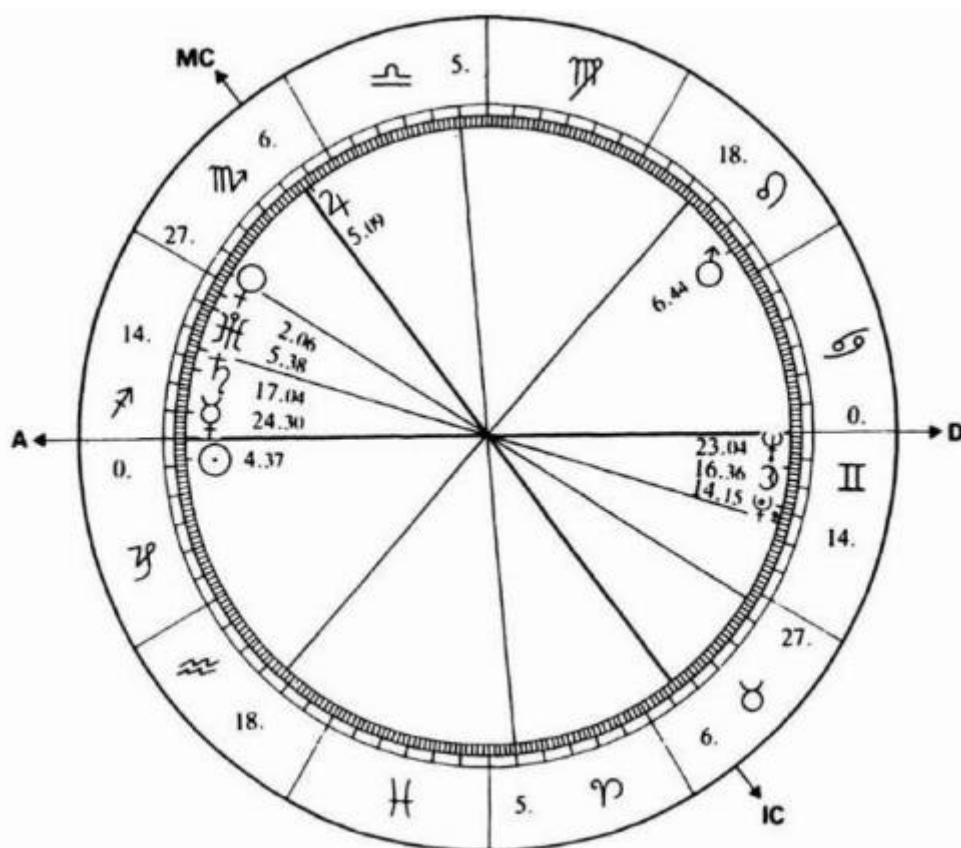

Horoskop babičky (babička z matčiny strany)

2. 8. 1898

Čas narození neznámý, polední umístění

Paní R. nebyla schopna čelit důsledkům tak zjevně narušeného dítěte, jako je René, a trvala na tom, že za to musí být nějaká vrozená vada, a dokud René nebyla v pěti letech v ústavu, prostě se nedokázala vyrovnat s úkolem, že se o ni bude starat. Zodpovědnost za péči o obtížné a někdy i násilné dítě tak připadla Rose, které tehdy bylo asi jedenáct let. Paní R. dodnes tvrdošíjně odmítá uvažovat o tom, že by v autismu mohly být emotivní faktory, a zůstává přesvědčena o myšlence vrozené vady navzdory tomu, že řada lékařských testů tohle kontruje.

Horoskop dědečka (dědeček z matčiny strany)

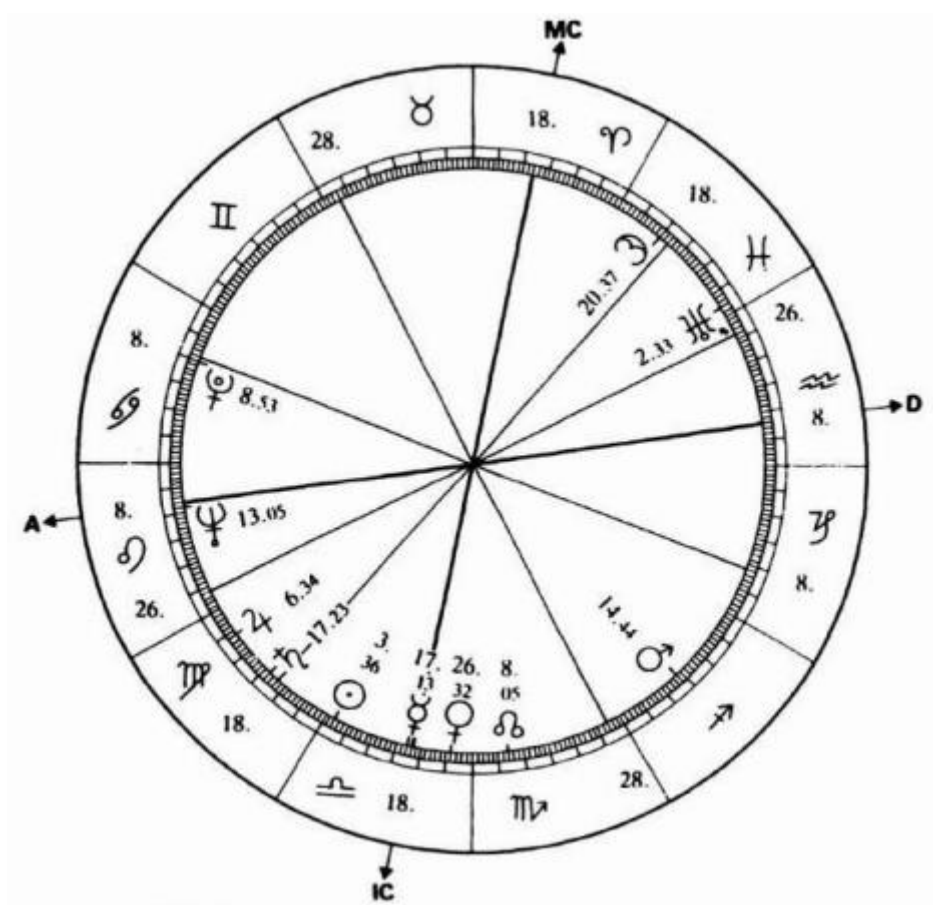
26. 12. 1898 08:00 Amsterdam

Paní R. byla sama nechtěným dítětem v důsledku náhodného těhotenství. Má dlouhou historii deprese a tělesného postižení, včetně různých poruch reprodukčních orgánů. Své dvě děti počala s velkými obtížemi a během těhotenství byla často nemocná. Byla „hodným“ dítětem, jež si možná kompenzovalo pocit, že je nechtěná, a vyvinula se v pasivního, soběstačného dospělého.

Její chování bylo odjakživa omlouvající a plné sebeobviňování a tato osobnost byla ve šlépějích dávno předtím, než se narodila René; těžkosti s výchovou autistického dítěte jen zvýšily pocit mučednictví za špatný osud.

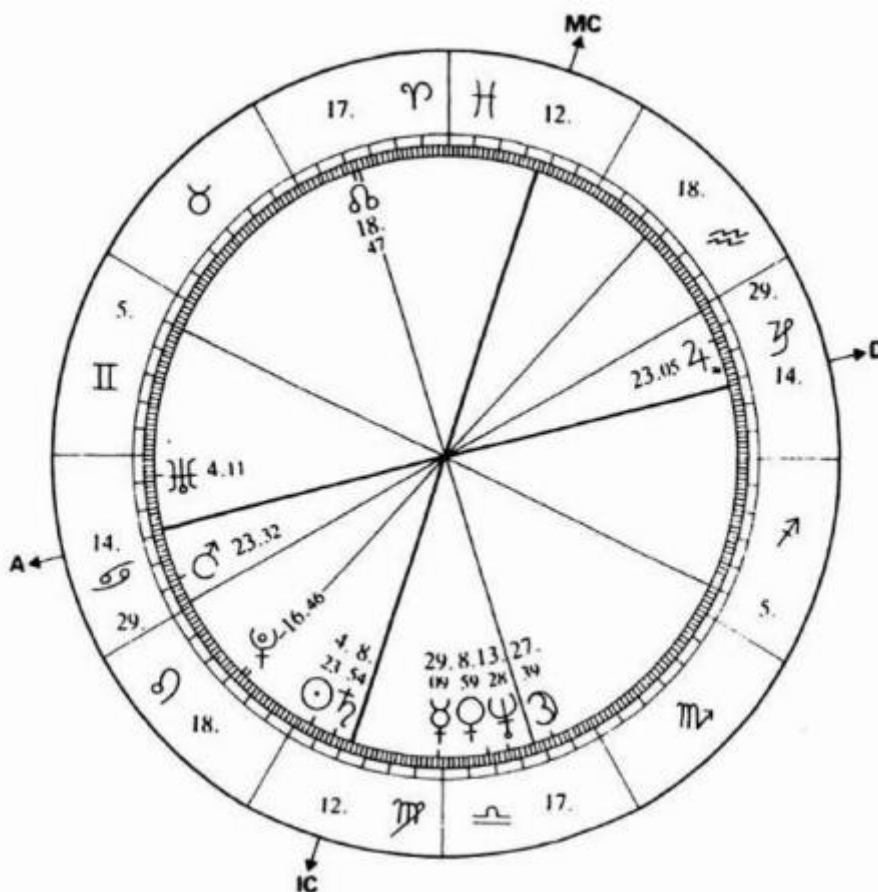
Trpí migrénou a žaludečními vředy, přičemž oba tyto stavy spolu s chronickými depresemi byly její omluvou, proč nepřevzala odpovědnost za péči o René, když byla malá. Paní R. má mladší sestru, jejíž horoskop je zahrnut pod označením „teta R.“, protože je tetou René. Zdá se, že tato mladší sestra předváděla mnohem více agrese a hněvu rodiny a sledovala dramatický sled

přerušených milostných vztahů a potratů. Mezi oběma sestrami panuje nesmírná žárlivost. Teta R. vždy věřila, že její sestra je oblíbené dítě (navzdory přesvědčení paní R., že je nechtěná). Obě soupeřily o lásku a pozornost svého otce, který, jak se zdá, prokázal jisté skvělé kvality, protože byl důstojným a bezúhonným mužem. Jejich matka (jejíž horoskop je zahrnut pod označením „Babička R.“ se zdá být mučednickým typem, nenávidí potřeby a požadavky svých dvou dcer a nabízí světu obecně ubohý obraz. I ona trpěla četnými fyzickými potížemi.

Horoskop tety (matčina sestra)

27. 9. 1920 1:30 Antverpy

Horoskop Rose (sestry od René)

28. 8. 1949 1:30 Londýn

Tento velmi stručný popis problémové rodiny velmi silně vyjadřuje jeden bod: ženy v rodině, zejména paní R., se v žádném smyslu nevypořádaly se svými obtížemi čestným způsobem, ale staly se obětí života. Pasivní, soběstačná osobnost paní R., která je charakteristická jako trpící migrénou a vředy, je téměř kopií vlastní matky, a teta R., i když je zjevně aktivnější, je stejně smutnou obětí nešťastných srdeční záležitosti a je nakonec neméně pasivní ve snaze konstruktivně se vypořádat se svými problémy. Jediný člen rodiny, který se zjevně odchýlil od tohoto vzoru mučednictví, je Rose, která se, možná částečně proto, že byla nucena tak brzy čelit dilematu René, rozhodla převzít odpovědnost za svůj vlastní život. Je jediná, kdo je umístěn v přiměřeně šťastném a stabilním manželství s vlastními milovanými dětmi. Je také jediná, kdo se rozhodla na problémy své rodiny nahlížet psychologicky, protože se sama stala psychoterapeutkou. Tyto dvě sestry, Rose a René, byly velmi odlišným způsobem zatíženy rodinným osudem. U jedné se tento osud projevil

jako autismus, zatímco druhá se pokusila vypořádat se se svým zraněním kreativním způsobem.

Nyní můžeme začít zkoumat horoskopy rodiny, zaprvé z pohledu celkových opakujících se vzorců či témat – rodinných „mýtů“ či „charakteristiky systému“ – a zadruhé z pohledu jednotlivých horoskopů, konkrétně od René. Co je okamžitě zřejmé a spíše zarážející, je převaha znamení Lva a Panny v síti rodinných žebříčků. Opakování těchto dvou znamení je tak časté, že je to téměř absurdní. René, paní R., pan R. a babička R. mají Slunce ve Lvu. Teta R. má na Ascendentu Lva. René má na Ascendentu Pannu, zatímco paní R. má stélium v Panně. Pan R. tam má umístěn Mars a Merkur, zatímco babička R. Venuši a Merkur. Rose má Slunce, Merkura a Saturna v Panně. Tato kombinace Lva a Panny zasahuje do horoskopů dětí Rose, protože její malá dcera má Slunce, Ascendent, Merkura a Saturna v Panně a Měsíc ve Lvu. Pouze dědečkovi R. chybí planetární umístění v těchto dvou znameních.

Ať už tato převaha Lva a Panny může označovat cokoli, zaráží mě srovnání ohnivého, energického, sebevědomého a sebe vyjadřujícího znamení se sbírkou takových pasivních, depresivních a bázlivých osobností. Tato skutečnost sama o sobě stačí k tomu, aby se v objektivním pozorovateli spustily varovné zvony. Co se stalo se vším tím ohněm? Člověk by si mohl představit rodinu talentovaných, kreativních lidí, jako je rodina Redgraveových; nebo hlučnou, soutěživou dynastie, jakou najdeme v amerických telenovelách, jako je Dallas. Lev se ze všech znamení nejvíce zabývá individualitou a právem být sám sebou. Toto je v jistém smyslu rodinný daimon, nesmírně silný tvůrčí pud, který byl evidentně jednoduše udušen k smrti. Mám pocit, že tento problém mizejícího Lva je velmi relevantním bodem, když se podíváme na možné pozadí autismu u René.

Na první pohled by se mohlo zdát, že Panna je patrnější ve viditelných charakteristikách rodinného portrétu, alespoň v jeho méně atraktivních projevech: převaha psychosomatických neduhů, které jakoby zatěžují členy rodiny. Ale ani Panna není ve skutečnosti vyjádřena v pravém slova smyslu, protože toto zemské znamení je činitelem a stavitelem. Pouze Rose, se Sluncem v konjunkci se Saturnem v Panně, projevila ambice a svědomitost dosáhnout čehosi ve světském smyslu, akademicky i profesionálně. Intelaktuální živost Panny, stejně jako sebevyjádření Lva, se zdá být v této

rodině docela potlačena. V nejlepším případě směs Lva a Panny produkuje kreativního umělce nebo řemeslníka nebo světského podnikatele, který kombinuje šíři vize s pečlivou pozorností k detailům pozemského života. V nejhorším případě je to frustrovaný, ztrápený hypochondr, věčně znepokojený tím, co si myslí ostatní a zda je všechno na bezpečném místě, kde zůstalo naposledy: negativní stránka Panny drtící jasný oheň Lva. Co při takovém kynutí těsta zůstává, je, velmi zjednodušeně řečeno, potlačený vztek. Ohnivý daimon se dusil, tlumil a převracel tak, že každá malá nemoc je dalším prostředkem, jak upoutat pozornost a skrytou kontrolu, stává se jedovatou. I když je to z mé strany čistě intuitivní spekulace, mám pocit, že nemusíme hledat daleko, abychom se dohadovali, kdo byl příjemcem všeho toho jedu.

Takové hrubé zobecnění je moje vlastní astrologická představivost, která si pohrává s problémem, který by většina psychiatrů řešila mnohem opatrněji. Ale v tomto bodě stojí za to prozkoumat některé méně ortodoxní názory na autismus nabízené jinými lidmi než těmi, kteří jsou zakořeněni v psychiatrickém zařízení. Frances Wiekess nabízí k autismu následující poznámky: Dítě, které normálně překonalo autoerotické činy, může být do nich vrženo zpět abnormálním nutkáním ustoupit. Může nabývat libovolnou z forem náležejících k tomu dřívějšímu vývojovému stádiu... Regresivní tendence vyplývající z neschopnosti přizpůsobit se často hledají kompenzaci u moci. Nebo to může mít za následek stažení sil. S tímto regresivním chováním lze běžně (jak tomu rozumím já) analyticky pracovat, pokud lze odhalit úkol nebo situaci, na kterou se dítě nedokáže adaptovat. *U autismu je evidentně úkolem nebo situací život sám a dítě si prostě odmítá vyvinout ego.*⁹¹

Takže podle Wiekessova názoru se dítě (jako je René) tak nějak rychle podívá (nebo něco, co je sice před egem, ale přesto se na to dívá vnímavě) a řekne si: Ne, děkuji. Ať je tam venku cokoli, je to evidentně příliš děsivé, příliš obudné, příliš hrozné, příliš ničící život, než aby si to úsilí zasloužilo. Tělo se dále vyvíjí a dítě žije v polostínu nevědomého Já. Jeho rituály připomínají rituály zvířat, jako je pes, který krouží dokola, než se usadí ve svém košíku. Ego, komplex vědomé adaptace na prostředí, se nikdy neodděluje od Já, i když rodící se osobnostní rysy, které se odrážejí v horoskopu narození, mohou být zahlédnuty v hrubé a primitivní podobě. Někdo se může tázat, proč René

⁹¹ Wickes, s. 70.

považovala život za nemožný úkol. Možná to souvisí se vším tím zuřivě potlačovaným životem v rodině Lvů, kteří nemohou žít. Člověk si klade otázku, jaký druh psychického náboje se hromadí v kolektivní struktuře takto potlačované skupiny lidí. Možná, že pokud takové věci dokáže psychika novorozeného dítěte vnímat, pak je to dostatečný důvod k popření psychologického zrození.

Jung naznačuje, že jádrem autistického stažení je komplex. I když ke komplexům a osudu budeme mít později co říci, mohlo by to, řečeno velmi zjednodušeně, znamenat, že existuje komplex asociací, obrazů a reakcí, který působí jako magnet v nevědomí a odtahuje libido, životní energii, pryč od vnějšího světa, dovnitř a dolů k sobě. Autistický ústup do vlastních fantazií je stejný jako to, co jsem jinde popsala jako výrazné šíření fantazií souvisejících s komplexem. Vyztužení komplexu je totožné se zvýšením rezistence... „Životní rána“ je komplex, který se přirozeně vyskytuje v každém případě schizofrenie a nutnosti s sebou vždy nese fenomén autismu nebo autoerotiky, protože komplexy a mimovolní egocentričnost jsou neoddělitelné a reciproční... Pro tento stav už nějakou dobu používám pojem introverze.⁹²

Viděno z této perspektivy, autismus je extrémní introverze, extrémní stažení životní energie do nevědomí směrem ke komplexu. Ale co je v případě komplex, „životní zranění“, jak to říká Jung? Možná mi lze prominout, že budu bájná, ale řekla bych, že komplex má něco společného se zuřícím lvem, rozzlobeným božstvem, které, po několik generací odepřený vnější výraz, nyní obývá podsvětí a požívá zevnitř. Nejsilněji se mi vybavuje onen řecký obraz rodinné kletby, ztělesněné v rozhněvané síle, která nějakým záhadným způsobem působí z nitra rodiny a vyvolává akce, které zase hlásají katastrofu. Pokud se na to dívám tímto způsobem, autismus u René není „chybou“ paní R. Spíše je celá rodina, včetně paní R., vydána na milost a nemilost něčemu, co ničí zevnitř, protože žádný jediný člen rodiny – kromě Rose – není dostatečně vědomý, aby to vyjádřil ve vnějším životě.

Michael Fordham ve své knize *The Self and Autism* nabízí vyčerpávající a osvětlující studii tohoto tématu. Svou diskusi o autismu začíná citací Winicotta a Bettelheima, dvou analytiků, kteří jsou přesvědčeni, že v případech

⁹² C. G. Jung, *The Psychogenesis of Mental Disease*, CW3, para. 429.

sekundárního (neorganického) autismu je rozhodující prostředí a zejména matka. Winicott se domnívá, že došlo k ekologické závadě, zatímco Bettelheim jde tak daleko, že tvrdí, že autistické děti jsou autistické, protože přišly na svět a byly konfrontovány s matkami, které si přály jejich smrt. Toto je, netřeba říkat, extrémní hledisko a neodpovídá Fordhamovým zjištěním; ani to není v souladu s nálezy astrologie, ačkoli Fordham by pravděpodobně nebyl potěšen zjištěním, že horoskop potvrzuje jeho názor.

Žijí-li autistické děti ve „vnitřním“ světě, není to v žádném případě tak pociťováno – spíše žijí se světem předmětů (a to včetně částí jejich vlastního těla), jejichž uspořádání je často velmi přesné a uspořádané, i když ne distribuované z hlediska toho, co je vnitřní a vnější. Na základě pozorování, jako je toto, se zdá pravděpodobné, že hypotéza o bariéře chránící vnitřní svět je pouhým předpokladem dospělých, který vysvětluje nepřístupnost dítěte; to často pociťuje rodič jako bariéru, když z hlediska zkušeností dítěte není takový pocit prokázán, protože bariéra není nastavena proti nim, ale proti nevlastním objektům. Může znát a cítit bariéru, ale není to obrana k ochraně vnitřního objektu.⁹³

Dále říká: Předpokládá se, že základní jádro autismu představuje v pokřivené formě primární integraci dětství a že idiopatický autismus je neuspořádaný stav integrace, kvůli jeho přetrvávání a kvůli selhání vlastního já v deintegraci.⁹⁴

Jak rozumím tomuto Fordhamovu výroku, není od Wiekese příliš daleko: aby se vytvořilo ego, musí se samo deintegrovat, a nečiní tak, čímž se zachová původní „celistvost“ novorozence před začátkem vztahu k vnějšímu předmětu (matce, matčině prsu). Vztek a hněv autistického dítěte je tedy namířen proti každému vnějšímu předmětu, který nesplňuje požadavky vnitřního vlastního předmětu, jinými slovy proti všemu, co je vnímáno jako „ne já“.

Vzhledem k tomu, že nemám zkušenosti s terapií autistických dětí, nemohu s těmito autory souhlasit ani jim odporovat, leda teoreticky. Citovala jsem tento materiál, abych pomohla poskytnout obrázek o stavu a jeho složitosti a zjištění těch, kteří v oboru pracují. Ale pro astrologa je primární

⁹³ Michael Fordham, *The Self and Autism*, William Heinemann, London, 1976, s. 85.

⁹⁴ Fordham, s. 88.

otázkou – nebo by možná měla být – zda takový stav, jako je autismus, lze v horoskopu narození vidět v jakékoli formě, rodící se nebo skutečné. Pokud ne, pak je člověk neodolatelně veden k matce a ke vztahu mezi matkou a dítětem. Nevím, zda paní R. skrývala tajné nevědomé přání zničit své dítě. Je to jistě možné, vezmeme-li v úvahu její životní historii. Rozhodně se zdá, že je zatracena nepřímými důkazy. Neméně důležitou partnerkou v tomto dialogu je ale i samotná René, takže se nyní musíme věnovat jejímu horoskopu narození.

Na první pohled se nezdá, že jde o nějak zvlášť „nešťastný“ horoskop. Přinejmenším není nešťastný, pokud jde o tradiční ohavnosti, jako je příliš zdůrazňovaný a postižený šestý a dvanáctý dům, děsivé aspekty Saturna a další astrologické děsy ze středověké horoskopické literatury. Slunce je důstojné ve svém vlastním znamení Lva a ve vzdušných domech je velký trigon, i když mimo znamení. To by mělo v běžném slova smyslu naznačovat nějaký druh psychiatrického zařízení, protože se jedná o tři domy, které se zabývají komunikací a výměnou mezi lidmi. Až příliš si uvědomuji problémy zpětného pohledu při interpretaci horoskopů. Všichni nepochybně budeme na věčnost vytahovat horoskopy Hitlera a Oscara Wilda, abychom viděli, zda lze zahlédnout homosexuála nebo světového diktátora. Nikdy nebudu přesvědčena, že horoskop René „ukazuje“ autismus, stejně jako Wildeův „ukazuje“ homosexualitu nebo Hitlerův ovládnutí většiny Evropy. Ale vzhledem k tomu, že autismus je takovou záhadou i v rámci terapeutického oboru, snad se mohu omluvit za to, že jsem poskládala scénář, který by mohl vyprávět příběh. S tím jsem již začala, když jsem uvažovala o všudypřítomnosti Lva v rodinných horoskopech a navrhla tak myšlenku rodinného mýtu nebo *daimona* sebevyjádření a individuality, který se obrátil a stal se destruktivním.

Bližší kontrola velkého trigonu odhalí mocnou, možná až nelítostnou vůli. To samozřejmě není v rozporu ani s typickou autistickou osobností, ani se samotnou René, která hodiny odmítá jídlo a spánek a pokud je k tomu donucena, propadá násilnému vzteku. Vůle tam určitě je, ale slouží k něčemu jinému než k extrovertní činnosti. Děsivé výbuchy vzteku a útoky na ty, kdo narušují nedotčenost fantaskního světa, se uskutečňují s nesmírnou strnulostí a odhodláním. Ego se snad nikdy nezrodilo, ale ve svém rodícím se stavu by se zdálo, že je to stále Lev, antivědomí, které lpí na uroborickém objetí se vší houževnatostí každého Lva, na jedné straně s nevědomým Já a je násilně

odolné vůči vnějšímu vniknutí nebo invazi jakéhokoli druhu. Z důvodů, které nejlépe zná ona sama – nebo její Já – se René rozhodla obrátit stálost a odhodlání Slunce v trinu k Saturnu k trinu k Marsu: spíše proti světu než do něj. Tak se ona sama stává všemohoucí, všemocnou a vše, co tuto zkušenost ohrožuje, musí být popřeno nebo zničeno.

Saturn ve třetím domě ve Štíru také vypráví příběh. V nejlepším případě není toto umístění komunikativní. V nejhorším případě je prakticky neartikulovaný. Ať už „normální“ znamená cokoli, Saturn nalezený ve třetím domě nepatří mezi tlachání na všechny strany. Dokáže projevit velké podezření na životní prostředí a svědčí o tom, že Štír má na stín navykklý nos. Jestli je někde kolem rozzuřený *daimon*, nebo, jak naznačuje Bettelheim, podvědomě vražedná matka, pak ho Saturn ve Štíru najde, i tam, kde ho nikdo jiný nenajde. Dokonce i mírně vražedné matky – ty, ve kterých lze nalézt určitou základní ambivalenci vůči dítěti, což je běžná a pravděpodobně „normální“ situace – se pro Štíra stávají hroznými matkami. Třetí dům je také tradičně domem sourozenců a nese zde náznak závislosti a nepřátelství vůči Rose, které bylo jedenáct, když se René narodila a byla donucena se o ni starat. Saturn je v kvadratuře na Merkura, což je další aspekt, který naznačuje staženou, nekomunikativní povahu. Tyto vlastnosti jsou pohodlné a mohou být přitažlivé i u někoho, u koho je ego dost silné na to, aby je příbuzným způsobem vyjadřovalo. Běžná interpretace tohoto spojení třetího domu – Merkur – Saturn by se mohla dotknout váhavosti ve vyjadřování a jisté pochybnosti o sobě samém, pokud jde o intelektuální důvěru. Ale dalo by se také poukázat na takt, hloubku a důkladnost, která je tomuto aspektu vlastní. Ale v případě René máme prakticky karikaturu jedince, který nemůže mluvit, učit se a nemůže připustit jakékoli narušení životního prostředí do svého soukromého světa.

Zatím nejsme blíže rozpoznání autismu v horoskopu René, i když určité konfigurace, jako je aspekt Saturn-Merkur, by přehnaným způsobem „seděly“ ke stavu této nešťastné ženy. Možná ještě důležitější než kvadratura Saturn-Merkur je kvadratura Saturna k Plutonu ve dvanáctém domě. Tato kvadratura je velmi těsná a ve světle všeho, co jsme u Plutona viděli v předchozích kapitolách, by mělo naznačovat, že u René funguje cosi „osudového“. Zmínila jsem, že dvanáctý dům se týká kolektivní psychiky rodiny se svými minulými „hříchy“ a neprožitými komplexy. Pluton, který je umístěn ve dvanáctém domě,

podporuje můj pocit, že v atmosféře v této rodině číhá ohromný násilný hněv. Je to jakési „vytažení“ kolektivního stínu, zvláštní citlivost na temnou destruktivitu, která leží pod prahem vědomého individuálního vyjádření a která se z minulosti předků přenesla do současnosti. Renin třetí dům se Saturnem ve Štíru naznačuje citlivost k bezprostřednímu okolí, ale Pluton ve dvanáctém a v kvadratuře na tohoto Saturna naznačuje hlubší citlivost, která dokonce i u „normálního“ dítěte může naznačovat noční děsy a velký strach z neviditelné destruktivity, kterou rodičovská psychika nese. Ačkoli tento aspekt nedeklaruje „autismus“ o nic víc než jakékoli jiné umístění v horoskopu, rozhodně zdůrazňuje, co by mohlo být „nemožným úkolem“, se kterým byla René konfrontována.

Další nepochybně důležitou konfigurací je T-kříž mezi Sluncem, Měsícem, Uranem, Merkurem a Neptunem. S tímto velmi napjatým seskupením můžeme zahlédnout některé vlastnosti, které se prostřednictvím René vyjadřují jako násilí a destruktivita. To je bezpochyby také součástí „životního úkolu“, který René nemůže nebo „nechce“ přijmout, neboť přijetí tak rozmanitých a silných pocitů, jako jsou pocity odrážející se srážkou dvou vnějších planet se Sluncem a Měsícem, je problém, který by i v silném egu velmi pravděpodobně vyvolal nesnášenlivost jakéhokoli omezení nebo odporu. Vzhledem k této predispozici u René, rodící se od počátku, lze jen spekulovat o reakci, pokud se někdo z její silné vůle a výbušné povahy setká v prostředí s něčím stejně silným a výbušným. I když rodina, jak jsme ji viděli, svědčí o dost patetických, potlačovaných osobnostech, někde v psychické atmosféře číhá vše, co Lva pohřbilo. Je to jak uvnitř René, tak mimo ni. I když vezmeme v úvahu Bettelheimův extrémnější názor, že autistické dítě odmítá vývoj kvůli intuitivním vražedným citům matky, co když matka i dítě mají vražedný vztek?

Úplněk v horoskopu René odpovídá horoskopu babičky R., která se narodila ve stejném úplňku Lev/Vodnář. Pan R. má Slunce ve Lvu v opozici k Uranu ve Vodnáři, i když se nezdá, že by to vyjádřil. Paní R. má Měsíc v kvadratuře k Uranu. Tyto rodičovské kontakty Slunce a Měsíce s Uranem se oba odrážejí v horoskopu René. Není tu tedy jen Lev, ale také Uran, se kterým je třeba bojovat. Pod vnějším povrchem je tato rodinná psychika jako minové pole. Aspektování Uranu Slunce a Měsíce není umístění, které by příliš napomáhalo kooperativní výměně a přizpůsobování se ostatním. Pokud je

jedinec s takovými aspekty spíše sociálním nebo společensky nakloněným typem, pak jsou prudší a ikonoklastické uranské kvality často potlačovány a jsou prožívány prostřednictvím partnera nebo přátel, kteří jsou „zvláštní“.

Renina opozice Měsíc-Uran je obzvláště relevantní, protože Měsíc má zvláštní vliv na obraz a zkušenost matky v horoskopu jednotlivce. Měsíc představuje naše kořeny; je symbolem toho aspektu psychiky, který obsahuje a podporuje život. V tomto smyslu je také obrazem fyzického těla, schránky psychiky a také matky, která je naší fyzickou schránkou v těhotenství a naší psychickou schránkou v dětství. Měsíc vypráví příběh o pocitu bezpečí jedince v životě, a to jak z pohledu toho, jak prožívá své dětství, tak i toho, jak prožívá své vlastní fyzické já jako bezpečné místo pro život. Okamžitě bude zřejmé, že Uran je všechno, jen ne bezpečná schránka. Zkušenost matky není vyživující ani podpůrná. Je pociťována jako nepředvídatelná, nespolehlivá, někdy laskavá a uklidňující, ale náhle a bezdůvodně nepřátelská nebo zvrácená. Obtížné aspekty Uranu a Měsíce představují pro ženu velké dilema, protože mateřský Měsíc a jeho instinktivní svět jsou narušeny a ohroženy nutkáním osvobodit se. Žena Měsícem a Uranem může zažít nedostatek bezpečí prostřednictvím vlastní matky; a její mateřství může být zase plné ambivalentních pocitů. Jako by jí to, že je žena, vůbec není příjemné, protože Uran násilně bojuje proti biologickému otroctví Měsíce. Ambivalence a dokonce vztek vůči běžným funkcím ženského těla jsou často vedlejším produktem nevyřešeného dilematu Měsíc-Uran. U některých lidí jsem viděla velké napětí a strach z narušení vyjádřený symbolickými způsoby, jako je strach z létání v letadlech nebo strach z elektřiny nebo strach z ohně. Tělo předvídá náhlou smrt nebo újmu, což je reakce Měsíce na vniknutí Uranu, stejně jako Uran cítí Měsíc jako past a hrobku. Není proto divu, že paní R. měla takové potíže s počítím svých dětí a během těhotenství trpěla opakovanými nemocemi. Je to, jako by vědomě chtěla dítě, ale nevědomě ho odmítala a konflikt utrpěl spíše v těle než ve vědomí. Často jsem to viděla u žen Měsíc-Uran: Místo aby konflikt snášely a podnikly nezbytné kroky k tomu, aby obě jeho strany získaly v životě hodnotu, často se ztotožňují s rolí „dobré matky“, a tak v sobě chovají nesmírný nevědomý hněv vůči dítěti, který je spoutal k jejich ženským tělům. To je možná to, co Bettelheim myslí matkou, která si tajně přeje zničit své dítě. Tento aspekt, rozpolcený mezi ženou a asexuální duchovní bytostí symbolizovanou Uranem, je častým kontaktem v horoskopech těch, kteří trpí

sexuálními dysfunkcemi, gynekologickými problémy a obtížemi nebo zpožděním v porodu.

Opozice Měsíc-Uran v Renině horoskopu by mohla být považována za ukazatel její základní zkušenosti s matkou. Paní R. má zase aspekt v podobě kvadratury. I ona tedy zažila nestabilitu ve vztahu s vlastní matkou. Babička R. tento výklad potvrzuje, a i fakt, že babička R. počala náhodou a své dítě nechtěla. Jsme zde konfrontováni s rodinným dědictvím, které se propracovalo z babičky přes matku na dceru a má pravděpodobně ještě dřívější kořeny. Je to jako řecká rodinná kletba, která, pokud zůstane v nevědomí, jednoduše vede k tomu, že další generace trpí stejným problémem. Jak moc je nahromaděný psychický materiál několika generací rozhněvaných žen spojen s Reninou neschopností vyvinout si fungující ego, je otevřenou otázkou. Problémy tohoto aspektu však jistě naznačují velkou nejistotu a pocit „neuzavřenosti“ v životě. Jedním ze zajímavějších aspektů kontaktu s Měsícem a Uranem je, že „nádobou“ není pouze matka; je to jedinec sám, tělo obsahující konflikt pocitů, osobnost obsahující jeho neposlušné prvky. Měsíc-Uran není jen portrétem člověka, který se jen těžko cítí „v bezpečí“. Vyobrazuje také člověka, který se bojí, že sám nedokáže udržet svou výbušnost. Tento aspekt měl vždy pověst „špatné nálady“, ale tohle je něco víc než obyčejná podrážděnost. Strach z výbuchů, požárů, náhlých nehod, leteckých havárií a dalších projevů fobií je ve skutečnosti projekcí na vnější objekty rušivých tendencí uvnitř samotného jedince. Vadnou nádobou není jen matka; jelikož nemá matku, často trpí nízkou tolerancí úzkosti a nemůže snést rozpolcené emoce. Zde je možná relevantní vzpomenout si na Renina náhlá běsnění, která propukala odnikud, vyčerpala se a pak zmizela, stejně jako na obsedantní rituály předmětů a činů, které se tak přízračně podobají primitivním rituálům, jež drží temné síly nepřátelských bohů v šachu.

Nyní můžeme prozkoumat další „zděděný“ kontakt v Renině horoskopu, kvadraturu mezi Sluncem a Neptunem. V horoskopu paní R. je Slunce v konjunkci s Neptunem v prvním domě. Babička R. má dvě planety v polo-kvadratuře. Toto je další konfigurace, která, jak se zdá, sleduje matčinu linii. Pan R. nemá Neptuna v aspektu ani na Slunce, ani na Měsíc. Teta R. má Měsíc v Rybách, což je (pokud lze slovní hříčku omluvit) zředěná verze Měsíce-Neptun, která se také objevuje v horoskopu dědečka R. Neptun je planeta, která je

svým významem protichůdná k Uranu, protože je spojena spíše s oblastí citění než myšlení a ztělesňuje archetypální obraz oběti a problém vykoupení skrze utrpení. Pokud jde o horoskop paní R., Slunce-Neptun vyjadřuje mnoho z jejího zjevného chování v životě a zdá se, že ji prakticky ovládal. Viditelný není dynamický Lev, ani turbulentní Měsíc-Uran, ale sebemrškačský a obětní postoj Neptuna, jemuž jsou láska a utrpení neoddělitelné a pro něhož je život neplodný, není-li komu nabídnout duši. Tento sklon vzdávat se vlastní identity a prožívat oběti druhých je možná jedním z důvodů, proč se někdo tak silný jako paní R. rozhodl žít život, jaký žila ona. Jakékoli zranění – jako například opuštění prvním manželem – není vnímáno jako zdroj hněvu nebo sebezkoumání, ale jako potvrzení, že život je místem utrpení a obětí. Toto dilema má ve svém horoskopu i René. Nevyřešený konflikt mezi vlastní vůlí Uranu a sebeobětováním Neptuna na ni pevně dopadl, a opět je lákavé se domnívat, že se možná jedná o jeden z nepřekonatelných životních úkolů, od něhož se na nějaké hluboké úrovni rozhodla odstoupit.

Stejně jako Apollón a Erínye v mýtu o Orestovi, i zde dvě mocná božstva vyžadují uspokojení. Obě jsou reprezentována vnějšími planetami, což mi naznačuje, že ani jedna není náchylná k úplné integraci do individuálního vědomí. Oba mají autonomii a sílu boha, protože jsou ztělesněním velkých kolektivních pudů a mýtů. Neptun je v podstatě ženská planeta a je spojena s archetypálním obrazem trpící ženy. To je ta „prostřednice“, kterou ztvárňuje postava Panny Marie. Pocity Neptuna jsou pěkně vyjádřeny v Bachových Matoušových pašijích:

„To jsem já, jehož hřích tě nyní svazuje!

S úzkostí hluboce Tě obklopuje

A přibíjí Tě ke stromu.

Mučení, které cítíš, Tvá trpělivá láska odhaluje:

To bych měl snést, já sám.“

Neptun otevírá stavidla prožitku utrpení světa a agónie ducha vtěleného do těla. Touha je po vysvobození z tělesného vězení a sjednocení s božským zdrojem, ať už je to chápáno v duchovním smyslu jako Bůh nebo v reduktivním smyslu jako původní jednota matčina lůna. Proto má neptunský člověk sklon

prožívat smrtelné vášně jako plné hříchu a smutku, sám sebe jako vinného a své odčinění jako jediný možný prostředek k očistění a usmíření. Matka René možná „potřebovala“ narušené dítě, protože její smysl života je neoddělitelně spjat s utrpením. Stejně tak by tomu bylo u René, ačkoli silně lví a uranské vlivy v horoskopu by s touto nutností utrpení bojovaly. Už to samo o sobě by mohlo poskytnout dostatečný důvod, proč se neobtěžovat. Uran je mužská planeta a nese v sobě inspiraci a odtažitou šíří vidění nebeských bohů mýtů. René má stejně jako Orestés ve svém horoskopu zjevně nesmiřitelný konflikt. Jung cítil, že takové konflikty, i když mají tendenci vyvolávat utrpení, jsou nesmírně kreativní a přispívají k rozvoji opravdové individuality. Ale René nebyla v pozici, aby mohla z Jungovy moudrosti těžit. Je to, jako by cítila turbulence a obtížnost života, který byl pro ni nalajnován, a rozhodla se, když to řeknu esoteričtějším jazykem, vůbec se neinkarnovat.

Rozhodně se přikláním k poměrně hluboké spekulaci o souvislosti utrpení a vnitřního konfliktu paní R. s autismem René. Je to, jako by se Orestés, konfrontovaný rozzlobenými a náročnými božstvy, která pronásledovala jeho rodinu, rozhodl nevrátit se do Argu, aby splnil Apollónův příkaz, ale jednoduše se schoulil do klubička ve Fókidě, místě svého vyhnanství, a už nikdy nepromluvil. Ale proč René postrádá sílu Oresta? Tuto otázku je rozumné položit horoskopu, protože pokud horoskop ukazuje základní sklony charakteru, pak by určitě měla být v horoskopu naznačena schopnost vyrovnat se s konflikty. Síla vůle, jak jsme viděli, je jistě evidentní. Ale omezení není. Možná, že neschopnost René bojovat s bojištěm, do kterého se narodila, je částečně spojena s jejím Ascendentem v Panně, nikoli s tím nejstatečnějším nebo nejtvrdším znamením. Znovu a znovu jsem zjišťovala, že Panna, stejně jako její opačné znamení Ryby, dokáže být extrémně mediumistická a citlivá k atmosféře prostředí. Rozdíl je v tom, že spodní proudy prostředí se u Ryb emocionálně ohlašují, zatímco u Panny mají tendenci projevovat se ve formě fyzických příznaků. Panna má jen málo obranných prostředků proti vetřelci, kromě zvyků a rituálů tak milovaných znamení a pronikavého intelektu, který, jakmile začal vývoj, slouží jako bašta proti chaosu. Autismus je svým příšerným způsobem karikaturou tohoto rituálu s jeho rigidními opakujícími se činy a nutkavými obřady. Obsedantní rituál je fascinujícím vyjádřením prastaré primitivní tendence provádět magické akce na ochranu sebe – nebo komunity – před invazí chaosu archetypálního světa. Přemáhající nevědomá síla tolik

familiárního Lva by stačila k tomu, aby dohnala i „normální“ Pannu do zběsilých rituálů a pravděpodobně také do ekzému, astmatu a žaludečních potíží. První dům paní R. je děsivou palbou neprožitého vitálního života, jemuž dominuje patos negativního Neptuna. Ve snaze představit si tuto impozantní ženu, která hraje tak pasivní a shovívavou roli, mě znepokojuje potenciálem násilí, který musí ležet pod povrchem a který prostupoval psychickým prostředím malé René s citlivou Pannou na Ascendentu. Možná, že autistické dítě pronese jakési prohlášení: „Je mi to moc líto, ale ven nejdu. Svět je příliš děsivý a destruktivní, já sám jsem příliš děsivý a plný destruktivity a moje obrana je příliš slabá, takže vám velice děkuji, ale ne, děkuji; Zůstanu nenarozený.“

Rose, nevlastní sestře René, se nějak podařilo uniknout z noční můry, kterou sama René zjevně vnímala příliš brzy a příliš dobře. Může to mít mnoho důvodů. Z psychologického hlediska, když se Rose narodila, paní R. ještě neutrpěla deziluzi ze ztraceného manžela a ještě plně nevykrystalizovala ve svém mučednickém postoji. Viděno astrologicky, horoskop Rose nedokazuje stejné turbulentní konflikty jako Renin. Zde je Měsíc v trigonu s Uranem, což naznačuje, že v Rose je konflikt mezi mateřstvím a svobodou, problém, který, i když je obtížný, má mnohem větší šanci na usmíření. Triny označují větší možnost integrace dvou bojujících psychických pohonů. Zde je také Slunce v sextilu k Uranu, což je měkčí aspekt než konjunkce, která se objevuje v horoskopu René. Díky tomu je zvůle Urana lépe ovladatelná a schopnější být integrována a vyjádřena jako nezávislý duch, který je stále schopen žít v existujících sociálních hranicích. Nejdůležitější je možná absence Lva v horoskopu Rose. Pouze Pluton je umístěn ve znamení a Pluton nefiguruje výrazně ani v umístění domu, ani ve svých aspektech vůči jiným planetám. Neptun je také relativně tichý, pouze je ve spojení s Venuší; takže ať už je naznačena jakákoliv obětavá tendence, je pravděpodobnější, že se objeví jako romantický idealismus a oběť divoce idealistických milostných fantazií, než jako oběť samotné identity, jak je tomu tak často u Slunce. T-kříž zahrnující Měsíc, Jupiter a Mars je jistě obtížný a nemá nejlepší povahu. Ale toto jsou vnitřní planety a jsou mnohem snadněji stravitelné. Uran a Neptun ohrožující Slunce a Měsíc z opačných stran jsou v Renině horoskopu mnohem impozantnější kombinací než kolize Marsu a Jupitera s Měsícem u Rose. Je zde jistá podobnost, neboť problém oběti versus sebeprosazení nasvědčují oběma. Ale T-kříž u Rose je oproti strašlivé kolizi ostatních planet v Renině horoskopu

dětskou hrou. Konečně, konjunkce Slunce a Saturnu v Panně je také důležitým ukazatelem laskavějšího osudu. I když se zdá, že odráží ztrátu otce – o které Rose vědomě nevěděla, ale která je zde v nativním horoskopu ošklivě uvedena –, nabízí jako kompenzaci tvrdost a schopnost přežít, což žádná z ostatních žen v této rodině, jak se zdá, nemá. Rose má dar sebezáchovy, a to je možná částečně důvod, proč si sama dokázala vybudovat život, místo aby se stala fotbalovým míčem slepě přehazovaným mezi archetypálními mocnostmi.

Je zřejmé, že mezi těmito rodinnými horoskopy je mnohem více souvislostí, které lze zmínit. Jsou nápadným příkladem opakování vzorců v rodinách, které jsem mnohokrát viděla ve své zkušenosti s prací astrologa. Zdá se, že rodinný osud je skutečně zobrazován, zčásti jako synchronicita opakovaných znaků a aspektů, které tvoří jakési prohlášení o psychologické dědičnosti. Ať už si někdo přeje zaujmout k problému „rodinného obětního beránka“ nebo „identifikovaného pacienta“ kauzální nebo akauzální přístup, při studiu propojených rodinných schémat je zřejmé, že jednotlivec není tak oddělený, jak by si mohl myslet. Z tohoto důvodu Orestés stojí jako velký mytický symbol rodinného osudu. Jádrem jeho dilematu je ambivalence, střet protikladů vykreslený v dramatu jako smrtící bitva mezi matriarchátem a patriarchátem, mezi tělem a duchem, mezi matkou a otcem. Tento konflikt přivádí Oresta k šílenství. Je lapen mezi dvěma archetypálními dominantami, slunečním bohem Apollónem, který vládne říši světla a vědomí, a chtonickými Erinyemi, jež slouží podsvětním mocnostem a říši instinktů. Když se konflikty uvnitř rodiny množí bez vyřešení z generace na generaci, pak se jednotlivec může ocitnout v Orestově kůži. K nalezení vykoupení nebo svobody pro následující generace neexistuje jiná cesta než cesta utrpení, ale toto utrpení musí být spíše vědomé než slepé. Nedokážu si představit žádné dilema, které má tolik pocitu osudu. Ať už k neprožitému životu ženy jako René přispěly jakékoliv faktory, tento mýtus dozajista odráží hrůzu a zmatek, které může život přinášet tomu, kdo je dědicem podobných konfliktů. Orestés nemůže vyřešit své vlastní dilema. Může apelovat na bohy, kteří ho do toho dostali jako první, s důvěrou, že ho z toho nakonec dostanou, pokud vůbec budou mít nějakou spravedlnost. I když jsme viděli, jak Apollón sehrává kejkle a zasahuje do vývoje rodu Atreů, Orestés, stejně jako Job, trpělivě věří v božské síly, které jsou základním kamenem jeho spásy. Jeho osud leží na Apollónovi a on se s tím smiřuje. V žádném případě nezískává aroganci; snad z tohoto důvodu Athéna

nakonec dala svůj hlas na jeho stranu. Když konfrontuje svou matku s taseným mečem, Klytáimnéstra říká: „Moje krev tě bude pronásledovat.“ Orestés nepředstírá, že je statečnější nebo spravedlivější než on sám. Jednoduše odpoví: „Krev mého otce mě už pronásleduje. Tak co můžu dělat?“ Není slabý, ale má pokoru. Prochází vyhnanstvím a pronásledováním vždy věří, že nakonec Apollón splní svůj slib a poskytne řešení. Je to zasvěcení toho nejhlubšího druhu: porážka Strašlivé Matky, která pro své tvůrčí řešení vyžaduje velké utrpení. Zde se rodinný osud shoduje s individuálním osudem, neboť Orestés bojuje za svou osobní svobodu, ale cesta za touto svobodou znamená důkladné objetí s hříchy rodiny. Musí se stát vrahem jako ostatní, musí zneuctívat pokrevní příbuzné jako ostatní a musí se pošpinit stejně jako jeho předek Tantalos. Případně mohl být jako René a nikdy by se nenarodil.

Proces rozvoje komplexů v rodinách má smysl jak teleologie – pohybu k cíli – tak nevyhnutelnosti, stejně jako je nevyhnutelnost prokletí rodu Atreů. Pokud se člověk ohlédne od konfliktů a nátlaků vlastního dramatu, může zahlédnout rodinný mýtus, který se splétá a vine přes otce a matku, prarodiče a praprarodiče, a nekonečně se odvíjí jako stoická vize Heimarmenê, do rasového kolektivního nevědomí. Zdá se, že mýtus o Orestovi a jeho rodině naznačuje, že ať jsme jako jednotlivci cokoli, nedílnou součástí této osobní identity je naše dědictví, které na nás padá jako osud a je třeba se s ním setkat a potýkat se s ním individuálním způsobem. Nelze jej zavrhnout ani před ním utéct; nestačí vymodelovat život na „ničem jiném než matce či otci“, neboť tímto jsme jimi ovládáni tak jistě, jako bychom se snažili být přesně jako oni. Člověk může dělat to, co může nebo si přeje udělat s dědictvím, ale dědictví samo o sobě nelze ignorovat ani dát pryč, neboť naše rodiny jsou naším údělem, naší Moirou.

V. Osud a transformace

Síla osudu neproniká myslí, pokud se mysl sama od sebe nejprve neponoří do těla, které je podřízeno Osudu ... Každá duše by se měla stáhnout z břemene těla a soustředit se v mysli, protože pak osud vypustí svou sílu do těla, aniž by se dotkl duše.

Marsilio Ficino

Marsilio Ficino, florentský filozof, astrolog a mág, nabídl ve druhé polovině patnáctého století výše uvedenou radu, jak se osvobodit od osudu. Ve svém horoskopu při narození, podle jeho vlastní kalkulace, stoupal Saturn ve Vodnáři v kvadratuře ke Slunci a Marsu ve Štíru, což byla vada, kvůli které neustále naříkal před přáteli, protože tvrdil, že ho to vždy deprimovalo. To není nic překvapivého, protože z hlediska moderní hloubkové psychologie se zasazuje o disociaci. Nemusím rozvádět, co tato pasáž odhaluje, Ficinův osobní konflikt mezi rozumem a přírodou. Ty natální kvadratury mezi racionálním ovládním vodnářského Saturnu a vznětlivými vášněmi Štíra, Slunce a Marsu to formulují docela pěkně. Ficinova rada není modernímu astrologovi neznámá, protože jsme se s ní již setkali slovy Margaret Honeové; není neznámá ani těm, kteří zastávají teosofický nebo „duchovní“ přístup k astrologii. V podstatě je to hlas platónské doktríny, stálého společníka astrologie na její tajemné cestě z Babylonu, Egypta a Řecka až do současnosti. Od Platónovy doby přes novoplatonisty rané křesťanské éry a renesance až po Roberta Fludda a Williama Lillyho v sedmnáctém století a znovu od „znovuobjevení“ astrologie na počátku tohoto století až po dnešní následovníky Blavatské, Steinerja a Baileyho; astrologie a „věčná filozofie“ šly ruku v ruce.

Na předchozích stránkách jsme se zabývali konkrétním aspektem nebo zkušeností osudu: Moira, archetypální reprezentace osudu jako instinktu, těla, rodinného dědictví. Platónský filozof, konfrontovaný s temnotou hmoty a temnou ženskou tváří Moiry, měl sklon dívat se na mistrova klidnou a zvláště mužskou moudrost, aby se vyrovnal s jejími výzvami. Zjednodušeně řečeno, prastaré rčení zní takto: Chcete-li se osvobodit od osudu, který je napsán na fyzické podobě nebes (*Heimarmenê*), musíte osvobodit svou mysl z otroctví pozemských věcí, protože Moira vládne světu smyslů, nemůže vládnout tomu, co Platón nazval „inteligibilním“ světem ducha, jehož lidská podstata je božskou jiskrou a potomkem.

Tolik ke svobodné vůli. Pro platonistu existuje pouze v netělesném. Tělo překypující vášní a semeny smrtelnosti je plné osudu. Tento vývoj v dějinách filozofie lze považovat za hodnotný a nezbytný pokrok od fatalistických mateřských kultů předklasického Řecka a Blízkého východu, které na život nepohlížely jako na nic jiného než na emanaci Matky, a proto za postradatelný. Člověk jako *magnum miraculum*, bytost hodná důstojnosti a cti, se nakonec objevil v renesanci, kvůli postupnému posilování ducha proti Moirě, nejprve ve stále mocnější postavě Dia a nakonec v šíření křesťanství. Ale toto vyvažování osudu duchem prostě zanechá osud v těle i v životě. Z hlediska psychického života moderního jedince to pro mě představuje disociaci ducha a těla, která nenechává nic uprostřed a přináší obrovské problémy nejen tělu, které je pak nuceno nést břemeno „hříchu“, ale také pro vnitřního člověka, který je pak sužován nátlaky a afekty, kterým nerozumí. Násilný rozkol, k němuž došlo v předklasické řecké éře mezi Matkou bohyní a nebeskými bohy, lze považovat za přirozený vývoj lidského vědomí. V mýtu je zobrazen jako hrdina, který překonává draka a vytahuje z jeho hlavy klenot nesmrtelnosti. Práce s konzultacemi a analýzami horoskopu mě však přesvědčila, že toto platónské (nebo křesťanské, neboť nejsou tak nepodobné, jak by se zprvu mohlo zdát) řešení problému osudu už není účinné. Nyní jsme uzavřeli kruh a synchronně s objevem Plutona mám pocit, že čelíme, individuálně i kolektivně, následkům tohoto rozdělení a nutnosti řešení na vnitřní úrovni.

Zdá se, že alchymie a magie, během svého rozkvětu v prvních stoletích křesťanské éry a během svého druhého rozkvětu v renesanci, byly zčásti metodami navrženými pro přeměnu substance. Jinými slovy, zvrátily se na změnu osudu samotného.

Zvláště alchymie se jistě přiklonila ke kacířské otázce manipulace s přírodou, a tím i k přeměně Moiry a k dosažení toho, co Bůh sám nedokázal, pomocí lidského úsilí. Ale alchymie zaměřila své operace na „fyzickou“ látku. Ačkoli Jung dostatečně prokázal, že alchymie se zabývá stejně tak psychickou substancí člověka jako substancí kovů, alchymisté sami nemohli přiznat, co skutečně dělají, protože si toho nebyli vědomi.⁹⁵

⁹⁵ Marsilio Ficino, *Letters*, translated by the School of Economic Science, London, Shephard-Walwyn Ltd, 1975, Vol. 1, s. 94.

Nadvláda Moiry tedy nebyla po mnoho staletí kolektivním vědomím zpochybňována, ani platonisty, ani církví, která nazývala Moiru jiným jménem a připisovala její kontrolu nad tělem Dědičnému hříchu a obhajovala totéž jako Platón: směřování své energie a úsilí k duchovnímu životu. Jak říká *Corpus Hermeticum*:

Thovt: Zde, ó Otče, je rozmluva týkající se Osudu... v nebezpečí svržení. Neboť je-li tomuto člověku zcela souzeno smilnit nebo spáchat svatokrádež nebo udělat něco jiného zlého, proč je potrestán, když tento skutek vykonal z nutnosti osudu?

Hermes: Všichni lidé podléhají Osudu a vznikání a změnám; neboť toto je počátek a konec Osudu; a všichni lidé skutečně trpí osudovými věcmi, ale ti, o nichž jsme řekli, že Mysl je průvodcem, netrpí stejným způsobem s ostatními, ale když odešli z neřesti, nejsou zlí, netrpí zlem.⁹⁶

Přiblížit se k osudu z hlediska „rozdělení“ (používám zde psychologický termín k popisu toho, co chápu jako disociaci mezi mentálním/duchovním aspektem člověka, který je „dobrý“ a fyzickým/pudovým aspektem, který je „špatný“) je samozřejmě také východní myšlení. Stejný vzorec je nabízen k osvobození se z kola věčného znovuzrození a otroctví karmy. Východ má také alchymistickou tradici, ale stejně jako na Západě zůstala tato tradice zahalena tajemstvím a úplné psychologické důsledky toho, čím se skutečně zabývala, si musely počkat, až bude Wilhelmovo tajemství Zlatého květu zveřejněno na Západě s Jungovým psychologickým úvodem a komentářem. Platónova vize rozumného či hmotného světa jako stinného, nedokonalého odrazu „inteligibilního“ světa Božských idejí je velmi blízká východní vizi člověka uvězněného ve světě *májá* skrze mnohá vtělení, snažícího se vymanit z Tisíce věcí splynutím s Jedním. Karmu změnit nemůže, ale může ji „zneškodnit“ – stáhnout své ztotožnění se se svým trpícím tělem – a ovlivnit osudnost budoucích vtělení tím, že osvobodí svého ducha, přijme rány osudu s klidným odstupem a soustředí se na svou vnitřní jednotu s božstvím.

Nyní v žádném případě nenaznačuji, že se jedná o „pravdivou“ nebo „falešnou“ doktrínu. Nemám ponětí, zda je fyzický svět *májou* a duch jedinou věčnou pravdou, a nejsem teolog a nemohu o tom teoreticky argumentovat.

⁹⁶ Viz Jung, CW12, 13 and 14 (*Psychology and Alchemy, Alchemical Studies, and Mysterium Coniunctionis*).

Ale je to univerzální doktrína a je tu s námi po mimořádně dlouhou dobu. Podobnost platonismu s východním myšlením není ve skutečnosti překvapivá, protože Platón vstřebal většinu své doktríny od Pythagora, Parmenida, Hérakleita a Empedokla, kteří byli zase silně ovlivněni náboženskými a filozofickými proudy putujícími z Egypta, Babylonu a Východu. Není také divu, že v podstatě dualistický způsob vyrovnávání se s osudem, který žije v těle, je hlavním hlediskem dnešních astrologů, pokud se nezabývají mechanistickými aspekty studia.

Vzhledem k tomu, že horoskop mapuje nějaký osud, klient si pochopitelně přeje v první řadě vědět, co s tím může dělat. Duchovněji nakloněný astrologický praktik reaguje rozštěpením lidské bytosti nad a pod ni, s velmi přitažlivým náznakem, že ztotožnění se s výše uvedeným může způsobit, že výkyvy níže uvedené mohou být snesitelnější – a mohou je dokonce trochu ztenčit.

Marsilio Ficino v raných fázích své dlouhé kariéry byl ve skutečnosti jen dalším novoplatónským astrologem, který se snažil vyrovnat se svými špatnými saturnskými aspekty tím, že se stal duchovním a povznesl se nad to všechno. Ale Ficinovy názory se během jeho dlouhého života značně změnily, pravděpodobně kvůli jeho vystavení magickým a alchymistickým textům. Díky němu se také změnily převládající pohledy na renesanci a pro budoucí staletí otevíraly možnost, že by člověk mohl mít aktivní ruku v Božím kosmu, a mohl by se proto platně pokusit o jiný vztah k osudu. Ficino, což by nebylo přehnané tvrdit, zahájil florentskou renesanci prakticky sám, protože to byl on, kdo přeložil Platóna do latiny a poprvé od počátku křesťanské éry zpřístupnil novoplatonské texty Aristotelem prosáklému Západu. Ještě důležitější bylo, že přeložil další řecká díla – filozofická, astrologická a magická –, která byla v Konstantinopoli pohřbena od doby, kdy Gótové vyplnili Řím, a která byla naprosto neznámá, protože církev rozšířila svůj vliv po celé Evropě.

Jedním z těchto děl byla kompilace gnostických a hermetických textů v řečtině, které ve skutečnosti pocházely z prvních tří století našeho letopočtu, ale Ficino se mylně domníval, že jsou mnohem starší – současné s Mojžíšem. Tyto texty, které se pro Ficina staly jakousi alternativní Biblí, byly nakonec nazvány *Corpus Hermeticum* a údajně je napsal velký a starověký mudrc jménem Hermes Trismegistus. Pokud někdy takový člověk existoval, *Corpus*

Hermeticum nemohl napsat on, protože je sestaven z děl několika různých autorů za období tří století. Ale taková odborná pitva nebyla ve Florencii patnáctého století k dispozici. Ficino věřil v Herma a zanedlouho i všichni ostatní. V *Corpusu*, mezi známými platonskými doktrínami o rozumných a srozumitelných světech a astrologických hierarchiích a roli Osudu a Nutnosti při uspořádání hmotného kosmu, zde ležela deklarace, že lze proměnit osud pomocí magie. Jak jsem již zmínila dříve, byla to víra, kterou si ochraňovala alchymie, a magie *Corpusu* je v podstatě alchymistická. Právě na kovech, surové hmotě země, je vykonáno Velké dílo a je to duchovní esence v kovech, která je osvobozena od Moiry. Tato alchymistická magie je také astrologická v tom, že při vývoji Díla závisí na shodě nebes. Jak říká Marie-Louise von Franz:

Celá alchymie závisí na *kairos* a on [alchymista Zósimos] dokonce nazývá alchymickou operaci *kairikai baphai*, zbarvení *kairos*. Jeho teorie je, že chemické procesy se vždy nedějí samy o sobě, ale pouze v astrologicky správný okamžik; to znamená, pokud pracuji se stříbrem, Měsíc, což je planeta stříbra, musí být ve správné poloze a pokud pracuji s mědí, Venuše musí být v určité konstelaci, jinak tyto operace ve stříbře a mědi nebudou fungovat... Pod pojmem *kairikai baphae* se myslí astrologická konstelace. *Kairos* tedy v té době a v této souvislosti znamená astrologicky správný čas, čas, kdy věci mohou dopadnout úspěšně.⁹⁷

Poznatek, ke kterému Ficino dospěl a který představuje zlom (byť v té době nepovšimnutý) ve filozofickém myšlení a je relevantní i pro naše chápání osudu, je ten, že alchymistická magie se nevztahuje pouze na kovy Země. Platí to i pro člověka. Ficino se proto pokusil inaugurovat novou astrologii a někdy se mylně předpokládá, že se postavil proti astrologii, kvůli jeho dosti virulentním traktátům a dopisům proti svým kolegům astrologům. Ale pokud někdo skutečně čte tyto tirády, je zřejmé, že to není astrologie samotná, proti které se staví. Pro Ficina, v jeho dospělosti, byla astrologie znehodnocena tím, že byla používána jako prognostika osudu. Myslel si, že by to mělo plnit jinou funkci. Špatný tranzit pro průměrného středověkého astrologa znamenal dobu, kdy osud zasadil jedinci ránu, kterou bylo možné odvrátit (považovalo se to za vynaloženou námahu), ale pravděpodobně ne, a proto musí být přijata v

⁹⁷ *The Divine Pymander and Other Writings of Hermes Trismegistus (extracts from the Corpus Hermeticum)*, translated by John D. Chambers, Samuel Weiser, New York, 1982, s. 78.

pravém platónském duchu. Pro Ficina se špatný tranzit začal objevovat jako *kairos*, správný okamžik, kdy by mohl být vytvořen nový vztah s osudem prostřednictvím toho, co nazýval „přirozenou“ magií.

Pohanskou mysl by nikdy ani ve snu nenapadlo vyzvat Moiru tímto způsobem; byl by to ten nejhorší druh arogance.⁹⁸ Platón bojoval za vnitřní svobodu lidského ducha, ale jeho úžasný respekt k osudu je zřejmý z ústřední role, kterou mu přisuzuje v uspořádání vesmíru. Církev od svých počátků vždy chovala živý odpor k magii a během středověku se vyhýbala problému osudu obecně a astrologie zvláště tím, že nominálně odsuzovala astrologa, zatímco tajně podporovala jeho služby, a nazývala osud Božskou prozřetelností, kterou stejně neměl nikdo zpochybňovat. Ale Ficino chápal *Corpus Hermeticum* jako posvátný text stejně starý a autoritativní jako Bible, a zdálo se mu, že Třikrát největší Hermés tvrdil, že člověk je mág, velký zázrak, který má právo manipulovat s vesmírem, neboť se podíleli na přirozenosti Boha i Moiry společně.

Ze dvou přirozeností, nesmrtelné a smrtelné, učinil jednu přirozenost – přirozenost člověka – jednu a tu samou věc; a když učinil člověka jaksi nesmrtelným a jaksi smrtelným, přivedl ho a postavil ho mezi božskou a nesmrtelnou přirozenost a smrtelníka.⁹⁹

Člověk podle této vize není pouhou pasivní schránkou pro síly osudu. Není ani pokornou bytostí znečištěnou prvotním hříchem, která může být vykoupěna pouze naukami Církve. Není hnán svým zoufalstvím k tomu, aby hledal únik ze zkaženosti těla a hříchu předků prostřednictvím vykoupění duchem. Je hrdým a ušlechtilým spolutvůrcem v Božím stvořitelském vesmíru a svým úsilím může znovu sjednotit Boha a Moiru, takže tělo a duch se již nerozdělí ve dvojici. Následující pasáž z *Corpusu* se stala pro osvíceného renesančního mága pokřikem na shromáždění:

⁹⁸ Hubris.

⁹⁹ Marie-Louise von Franz, *Alchemy*, Inner City Books, Toronto, 1980, s. 44.

A tak, Asklépie, člověk je *magnum miraculum*, velký zázrak: stvoření hodné uctívání a cti. Má totiž účast na přirozenosti Boha, jako by on sám byl Bohem. Sdílí podstatu daimonů, protože ví, že s nimi má společný původ.¹⁰⁰

To vše mělo na Marsilia Ficina samozřejmě hluboký vliv. Z platonisty se stal hermetik.

Čtyři století před Jungem přijal diktát *Corpusu* zcela novým způsobem. Ficinův systém „přirozené“ magie nedokázal urazit ani Moiru, církev ani astrologii – což je delikátní operace, ale Vodnář je známý svou schopností vyjít s každým. Klíčem k Ficinovu kouzlu byla představivost. Jak bychom to dnes mohli definovat, zabýval se proměnou lidské přirozenosti prostřednictvím zkušenosti a záměny se světem obrazů, které bychom nyní nazvali fantazijními produkty nevědomí. K této výměně muselo dojít v *kairos*, v astrologicky příznivém okamžiku. Jak uvádí Charles Boer ve svém úvodu k Ficinově *Knize života*, Marsilio byl prvním hlubinným psychologem.

Knihy života obsahuje řadu receptů na léky, meditace, hudbu a talismany, jimiž lze prožívat božské obrazy a něžně přesvědčovat osudy ve svůj prospěch. Ficinova vzrůstající filozofická propracovanost je patrná v dopise napsaném několik let po úryvku citovaném na začátku této kapitoly:

Pokud se pak Osudům nelze vyhnout, jsou předvídaný a předpovězeny bezúčelně. Přesto, pokud se jim lze nějakým způsobem vyhnout, nevyhnutelnost Osudu je astrologie udržována falešně. Pravděpodobně řeknou, předpokládám, že i to je v Osudech, že jednou za čas může být jedna z mnoha věcí předem známa a ohlídána. Z toho vyplývá, že mezi Osudy dojde ke sporu, takže někdo bude odhodlán ublížit člověku a druhý ho chránit.¹⁰¹

Zdá se, že je to v souladu s tím, co Jung říká o vrozené rozpolcenosti a paradoxní povaze nevědomí. Na jedné straně nevědomí jako matka zadržuje své dítě a vyhrožuje mu, že ho pohltí, pokud se bude snažit vyvinout za jí přidělené hranice. Na druhou stranu, nevědomí jako anima nebo duše pobízí jedince k tomu, aby expandoval do života a zpochybnil otroctví rodinného osudu a primitivního instinktu. Ficina velice rozzlobila taková astrologie, která mezi Osudy nepřipouštěla žádný prostor pro sebemenší dohady. Jakmile se mu

¹⁰⁰ *Thrice Greatest Hermes*, Vol. 3, s. 245.

¹⁰¹ *Thrice Greatest Hermes*, Vol. 2, s. 315.

do rukou dostal *Corpus Hermeticum*, byl přesvědčen, že obrazy mají moc pozměnit nebo zprostředkovat dopady planetárního osudu na fyzickou rovinu. Nacházíme se zde v terénu analytické psychologie, kde má symbol téměř magickou schopnost zprostředkovávat mezi slepým světem instinktu a racionálním světem ega proměnou libida či psychické energie. V Knize života Ficino divoce cituje každou magickou a novoplatónskou autoritu, kterou najde – Ptolemaia (jehož *Tetrabiblos* a *Almagest* tvoří základ moderní astrologie), Plótína, Iamblicha, Porfyria (jehož systém dělení domů se používá dodnes), Firmica Materna (se kterým se setkáme později) a samozřejmě Herma Trismegista –, aby podpořil své přesvědčení, že když si člověk vyrobí magický talisman, ať už fyzicky nebo, což je důležitější, psychicky – který se skládá z náležitých souvztažností s nebeskými tělesy a který se skládá z tradičních (tj. archetypálních nebo mytických) obrazů –, pak by se nějakým způsobem božská hmota vesmíru v jeho „přirozeném“ stavu harmonie mohla stáhnout do talismanu a přímo ovlivnit „tělo světa“ (neboli tělo mága), které jinak tak smutně podléhá ranám osudu.

Ti čtenáři, kteří mají jakékoli zkušenosti s prací se sny, aktivní imaginací a řízenou představivostí, nepochybně již poznali, kam toto zdánlivé odbočení do renesanční magie vede. Ficino byl pokorný člověk a v žádném případě ho nenaplnila nadutost pozdějších mágů, jako byli Cornelius Agrippa a Giordano Bruno, kteří oba zapomněli, že všechna alchymistická díla, nerostná i lidská, musí být provedena *Deo concedente*, tedy podle vůle Boží. Taková vlastnost je samozřejmě jedinou pojistkou proti aroganci a její nemesis, ať už se jedná o řeckého hrdinu, renesančního mága nebo moderního astrologa či analytika. Ficino si nikdy nemyslel, že to byl on, kdo dokázal tuto magii. Myslel si, že jsou to bohové, nebo rozhádané Osudy, jež se nemohou shodnout na tom, jestli se chtějí nechat přesvědčit. To, co Ficinův systém magie představuje z psychologického hlediska, nás nyní velmi znepokojuje, protože považujeme-li horoskop za psaný zákon nebes, nebo, jinak řečeno, za svůj osud, pak existují různé úrovně, na kterých to osud může uzákonit sám. Tyto různé úrovně jsou možná důvěrně spjaté s vnitřním postojem jedince a s jeho vztahem, či jeho nedostatkem se světem obrazů a symbolů. Jinými slovy, osud může být vnitřním psychologickým vzorem stejně jako záležitostí těla. To je patrné v předchozí kapitole, na osudu René.

Pro Ficina, stejně jako pro jeho mistra Platóna, nebyl skutečným světem ten tělesný, ale svět Idejí, *eidolos*, nebo, jak by to nazval Jung, archetypů kolektivního nevědomí. Osud je přirozený zákon. V tomto smyslu je archetypální, princip uspořádání nebo vzor. Moira představuje vrozenou smrtelnost a spravedlnost světa instinktů. Ale svět instinktů je slepý svět, říše tělesných nátlaků a evoluční nutnosti. Je násilně odolný vůči jakémukoli přestupku nebo pokusu o ohýbání svých hranic, protože samotné přežití se pak zdá být ohroženo a přirozený řád narušen. Samy Osudy se podle Ficina hádají; *prima materia* je ve stavu konfliktu, zmatku a střetu protikladů uvnitř sebe sama. Ale tento slepý svět instinktů není ve skutečnosti oddělený od světa *eidolos* nebo archetypů. Jak jsme viděli, Jung věřil, že dominantní archetypy jako Velká Matka, Moudrý stařec, transformace, Kejklíř, anima atd., jsou obrazy instinktů, sebezobrazení vrozených lidských vzorců vývoje, které disponují jak organickým behaviorálním determinismem, tak psychologickým prožitkem smyslu.

Pro Ficina byl svět obrazů – ať už byly odvozeny ze snů (jeho vlastních) nebo mýtů (řeckých a synkretistických mytických variací prvních století našeho letopočtu) – jakousi střední cestou, místem mezi abstraktním a nepřístupným světem obrazových Idejí a hustým světem hmoty navázaného na Moiru. Stejně tak pro Junga symbolické produkty psychiky drží hranici mezi formálním světem archetypů a denním světem vědomí. Tyto obrazy jsou „materiálem“ mezi tím: *anima mundi* nebo duše světa. Ony a jejich země psychické substance spadají pod vládu Herma, pána hranic a cest a křižovatek, který se v alchymii jmenuje Mercurius. Planety ve Ficinově nové astrologii nejsou pouze fyzickými tělesy ve vesmíru, ale obrazy v rámci psychického světa člověka a také kovy v samotné zemi. Někde v „inteligibilním“ světě jsou Ideje, které odpovídají těmto smrtelným výrazům. Planetární obrazy, jak je Ficino pojal, jsou mostem mezi světy, skrze který může jednotlivec pomalu sjednocovat to, co je dole, s tím, co je nahoře, aby, slovy *Corpusu*, mohl být uskutečněn zázrak Jednoho. To vyvolává velmi hlubokou otázku, co přesně se „stane“, když astrolog interpretuje horoskop klientovi, a to jak pro astrologa, tak pro klienta, který po tu dobu obývá „střední zemi“, která sjednocuje a spojuje vyšší s nižším.

Ficinova anima mundi má silný vztah k „objektivní psychice“, jak ji Jung nazývá, k nedefinovatelné světové látce, která se rozprostírá přes hranice mezi psychikou a tělem, mezi duchem a hmotou, která patří oběma a ani jednomu z nich a která je nám přístupná skrze obrazy našich snů a fantazií. Pracujte na této věci v souladu se svým natálním vzorem, naznačuje Ficino, a budujete spojnici (nebo se podílejte na spojení, které již existuje, ale není zažito) mezi Bohem a jeho stvořením, mezi Idejemi a tělesnou realitou, mezi archetypem a instinktem, mezi svobodou a osudem. Jak říká Frances Yatesová ve své studii renesanční hermetické magie:

Proto by se takové obrazy staly formami Idejí nebo způsoby, jak se k Idejím přiblížit ve stádiu prostředníka mezi jejich čistě intelektuálními formami v božských lidech a jejich slabším odrazem ve světě smyslů nebo těla světa. Proto právě manipulací s takovými obrazy v tomto „středu světa“ starověcí mudrci věděli, jak stáhnout část duše světa do svých svatyní... Dále, Ficinovými slovy, existuje představa, že hmotné formy ve smyslovém světě mohou být, tak jak byly, přetvořeny, když zdegenerovaly, manipulací s vyššími obrazy, na nichž jsou závislé.¹⁰²

Musím přiznat, že nenacházím žádný velký rozdíl mezi „manipulací“ obrazů v prostředním místě s cílem vtáhnout část světové duše do náboženské svatyně a stejným postupem, který se uplatnil při stavbě a zdobení našich velkých současných náboženských staveb. Slovo „manipulovat“ je problematické, neboť i když renesanční mág (před tímto titulem Ficino nesměle couvl, i když pozdější mágové jako Agrippa v označení pokračovali) věřil, že má právo pracovat s hmotou Božího kosmu, ze skutečného osudu některých z nich se zdá, že Boží kosmos – nebo nevědomí – má tendenci oplácet proti přílišné identifikaci s magikovou rolí. Arogance a nemesis jsou evidentně zákony, které stále platí, i když je navázáno určité spojení se světem obrazů a význam osudu je zvnitřněn. Pico della Mirandola, Ficinův žák, byl zavražděn a Giordano Bruno byl upálen na hranici. Bez ohledu na tato rizika povolání se nelze ubránit obdivu v duchu, v němž tito muži zpochybňovali slepé lpění na pověrách a dogmatech, které je obklopovalo. Zdá se, že Ficino sám byl neobyčejně sebemrškačský člověk, na Štíra obzvlášť neobvyklý, ale možná, že jeho snaha o porozumění sobě samému a vztah k tomu, co bychom dnes

¹⁰² Ficino, Vol. 3, s. 75.

nazvali nevědomím, mu skutečně přinesla větší harmonii. Rozhodně žil velmi dlouho, což bylo na jeho dobu neobvyklé, a žil pozoruhodně poklidným životem. Avšak arogance má tendenci velmi rychle vystoupit, jakmile vstupuje do tohoto tajemného terénu vnitřních obrazů, které nás spojují s našimi osudy. To je neustálý problém pro psychoterapeuta i pro astrologa. Našimi moderními ekvivalenty pro Ficina a jeho vrstevníky jsou pracovníci psychologie a astrologie, zejména ti, kteří procházejí obvodovou cestou nevědomé psychiky; a naše nebezpečí jsou možná ještě větší, nežli u našich renesančních předchůdců, protože by mohli „lék“ přesunout na magický talisman, zatímco my stojíme před nutností nebrat si osobně archetypální projekce našich klientů a přitom mít stále pocit, že můžeme být nějakým způsobem užiteční nebo nápomocní.

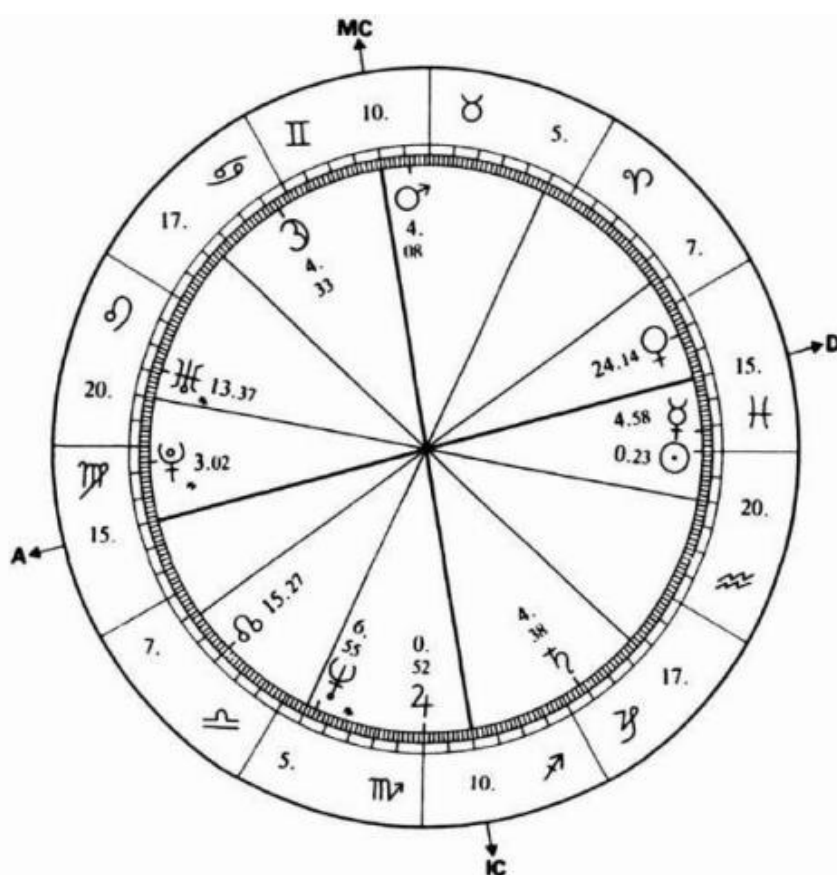
Kromě potíží se vstupem do zprostředkujícího „středního místa“ je zde problém s pochopením, co by to mohlo znamenat. Opravdu se osud proměňuje? Nebo se mění postoj jedince k čemukoliv, co je jeho nutností, a proto vytváří nový vztah k osudu, který je prostoupen subjektivním smyslem a volbou? Možná to je to, co Jung myslí svobodnou vůlí, což je schopnost dělat s radostí to, co člověk dělat musí, protože činné slovo je „s radostí“, což implikuje objev smysluplnosti, díky kterému se osud cítí „správně“ a co by si člověk vybral sám. Nebo je to tak, že osud diktuje vzorec, který nelze změnit, ale ponechává otevřenou možnost, že se vzorec může projevit v několika různých režimech, prostřednictvím několika různých úrovní zkušenosti? Ať už je odpověď jakákoliv – a já ji neznám –, zdá se, že se určitě něco stane prostřednictvím setkání s tímto „středem“. Je to „něco“, co bych nyní ráda prozkoumala dále.

Živost a pravdivost těchto obtížných a nejasných konceptů lze nalézt ve skutečných životech a v probíhajícím procesu individuální práce na psychice ve spojení s planetárními tranzity, které se formulují jako obrazy ve snech a jako události ve vnějším životě. Předtím jsem citovala sen mladé ženy, které jsem říkala Ruth a která byla ve svém vnitřním i vnějším životě pronásledována postavou násilnického muže. Zmínila jsem se, že snová postava se měnila s tím, jak naše práce na ní postupovala, a že začala přebírat užitečnější masku. V určitém okamžiku se muž objevil ve snu, ve kterém žádal, aby byl zabit a sněden, a to se časově shodovalo s rozhodnutím Ruth a její schopností vymanit

se z ničivého a dusivého vztahu, v němž se cítila strnulá a neschopná reagovat či odejít. Tato změna nastala během dlouhého tranzitu Uranu v opozici k nativnímu Marsu a v kvadratuře nativního Plutona. "Něco" se zjevně stalo. Ale co? Nyní podám delší shrnutí některých vývojů v analýze. Její horoskop narození je reprodukován níže.

Tento případ není ani bizarní, ani velkolepý. Ačkoli je jejím subjektem neobvyklá osoba s mnoha tvůrčími dary a hlubokou mírou citlivosti a vnímavosti k vnitřnímu světu, problémy, jimiž trpěla, jsou v jádru základními lidskými problémy, jejichž vzorce jsou archetypální. Neúspěchy a úspěchy v rámci analýzy také nejsou okázalé a Ruth nebyla „vyléčena“, protože ji nebylo z čeho vyléčit. Ale sny, které následují, poskytují neobyčejně živý obraz malé části onoho úžasného procesu, který Jung nazývá procesem individuace a který je podle mého názoru také procesem vyrovnání se s osudem. Níže uvedený sen

se objevil na začátku analýzy a sny, které se v této době vyskytují, jsou často hluboce významné, protože zapouzdřují problém jednotlivce, jeho archetypální pozadí a jeho potenciál k vyřešení. Jsou to dopravní značky pro další průzkum „středu“.

Horoskop narození

Ruth:

19. 2. 1959 18:40

Londýn

Jsem na malé lodi s mužem. Moře je velmi prudké a zuří bouře. Je docela tma. Loď není moc v dobrém stavu. Zdá se, že muž řídí loď směrem k nějakým skalám. Víím, že pokud narazíme do skal, budeme zabiti; loď není dostatečně pevná, aby náraz unesla. Nedokážu říct, jestli se nás ten muž snaží zničit, nebo si neuvědomuje, jak smrtící skály jsou. Snažím se ho přimět, aby zamířil na druhou stranu, ale vypadá odhodlaně a je mnohem silnější než já. Probouzím se v panice, nevím, jestli narazíme do skály nebo ne.

Tento sen sděluje subjektivní zážitek velkého nebezpečí. Jak by se tato situace mohla promítnout do vnějšího života Ruth, zatím není jasné, ale prudké vody nevědomí a hroživé skály vnější reality mezi nimi ji postavily do velmi nejisté pozice. V osobní rovině jsem tento sen chápala tak, že hovoří o „lodi života“, individuálním vědomí či egu, a tady to není příliš zdravé. Vztah Ruth k její fyzické realitě nebyl v době, kdy jsme začaly pracovat, příliš stabilní a její pocit, že je v životě „uzavřena“, byl minimální. Ten muž je velmi dvojznačná postava; možná se ji pokouší zničit, nebo se ji pokouší zachránit, ale ona není ochotná věřit jeho vedení, protože se jí zdá, že směr, kterým ji vede, nemůže mít jiný výsledek než zkázu. Jedna z Jungových definic animy je, že v ženské psychice se nevědomí personifikuje jako mužská postava, zobrazující své kreativní a směrové atributy. V kontextu tohoto snu by se tedy dalo říci, že je to nevědomí, které ji nasměruje k hroživým skalám, a je těžké poznat, zda je tento záměr destruktivní nebo vykupitelský.

Poškozená loď, která jako by představovala poškozené ego nebo nádobu, není překvapivá, když vezmeme v úvahu Ruthin horoskop. Opozice Měsíce v Raku a Saturna v Kozorohu napříč rodičovskými domy naznačuje, že ani jeden z rodičů jí nebyl schopen poskytnout pocit bezpečí, protože sami byli tak zaměstnaní tím, že byli nešťastní. Atmosféra v dětství Ruth byla kritická a destruktivní. Něco z matčiných nešťastných okolností jsem již zmínila. Vzhledem k tomu, že Ruth měla v domě, který vládne matce, Měsíc v Raku, její mimořádná citlivost na nevyřčené citové proudy jejího prostředí a zejména matky ji podivně vystavila nebezpečí podsvětí psychiky jejích rodičů a nedala se oklamat, pokud jde o skutečný otřesný stav věcí, který panuje v rámci rodičovského manželství i v rámci samotné matky a otce. Pluton umístěný ve dvanáctém domě, jak jsem již zmínila, také dává velkou citlivost na kolektivní temnotu, jež se skrývá za narozením jedince, také „hříchy předků“, které se

objevují po mnoho generací. Ruth tento poznatek prožívala jako „špatný“, což je reakce, která není pro mnohé děti netypická, protože když se nic nevynese na veřejnost a dítě zažije destruktivní spodní proudy, často si je vezme za své. To je v Ruthině horoskopu ještě umocněno Sluncem v opozici k Plutonu, protože tato „rodinná temnota“ je v jejím nitru i v rodičích; a od dítěte nelze očekávat, že bude rozlišovat, ale jednoduše přijme celý soubor, jako by to byla jeho vlastní vina a jeho vlastní výtvar.

Vztah Ruth k matce byl prostoupen pocitem odmítnutí a kritiky. Věděla, že je kvůli tomuto zacházení zraněná a rozzlobená, a její pobouřené pocity byly velmi vědomé. Co se týče otce, byla mnohem mlhavější. Připadal jí „slabý“, ale neměla žádný jasný pocit, kdo to je, ani co k němu cítí. Další raný sen odhalil světlé stránky jejího vztahu s otcem, které byly mnohem znepokojivější a vrhaly značné světlo na některé složky, které v jejích snech vytvořily obraz strašlivého pronásledujícího muže.

Jsem ve svém pokoji s koťátkem, o které se starám. Můj otec náhle vejde dveřmi. Skoro ho nepoznávám, protože vypadá hrozně naštvaně a má na hlavě černé rohy. Vidí kotě, jak si hraje na podlaze, a kope do něj přes celou místnost. Spěchám za ním s pláčem, bojím se, že ho zabil, a ještě víc se bojím, že se ke mně stane násilnickým.

Tento sen, netřeba dodávat, vyvolal u Ruth značné rozrušení a úzkost. Byla donucena obsahem snu konfrontovat „skutečnou“ situaci, která panovala mezi ní a jejím otcem: že pod jeho „slabým“ povrchem číhá velmi velký hněv a že tento hněv byl namířen proti její mladé ženskosti, naznačené kotětem, o které se stará. Jeho násilí je namířeno proti jejím instinktům, jejímu ženskému vývoji. Rohy na jeho hlavě jsou podivným obrazem; Ruth je nejprve spojovala s ďáblem, ale jak jsme o tom snu dále diskutovali, spojila je také s rohy býka, což naznačovalo děsivou falickou sílu v jejím otci, o níž naprosto nevěděla. Jednoduše řečeno, zdá se, že ten sen naznačuje, že otcova potlačovaná sexualita, otrávená vztekem, byla namířena proti samotné Ruth. Je to obraz psychického znásilnění, protože vstoupí do jejího „pokoje“, do jejího vlastního psychologického prostoru a zraní bezmocné mladé zvíře, které se snaží vychovávat a pečovat o něj.

Ruthin dřívější sen o lodi, když k tomu přidáme poznatky získané z druhého snu, jako by popisoval něco víc než nebezpečnou situaci, kdy křehké ego, nepříliš dobře přizpůsobené požadavkům vnějšího života, je zmítáno násilnými a silnými nevědomými pudy a emocemi. Vzhledem k povaze Ruthina nevědomého vnímání otce není překvapivé, že muži na lodi nedůvěřuje, neboť otec je prvním, na nějž mladá dívka promítá nepřátelství. Je-li otec násilnický a zrádný, pak se zdá, že směřová síla nevědomí je taktéž. Námořní cesta, o kterou se pokouší ve snu, se projevuje jako iniciační cesta, pokus o přechod z rodičovského zázemí do vlastního života. Toto je mytická *nekyia*, noční cesta, která se zde odehrává v děravé lodi s velmi rozpolceným kapitánem.

S ohledem na tento prvotní sen se moje raná práce s Ruth soustředila na posílení lodi – jinými slovy, posílení jejího vztahu k běžnému životu, prostřednictvím reduktivní práce na jejích rodičovských vztazích a prostřednictvím co největší podpory její důvěry v jejím vztahu se mnou. Tato práce nebyla přímo konfrontována s problémem násilnického muže, který se zatím ve výhružné podobě objevoval pravidelně v jejích snech, někdy s tváří svého otce, jindy s obličejem cizího člověka. Ruth z něj byla příliš vyděšená, než aby se s ním dokázala vypořádat jako s psychickým faktorem sama o sobě. Ale jak se zvětšoval její smysl pro vlastní realitu, obraz násilníka se začal měnit. To se časově shodovalo s její schopností vyslovovat vztek vůči otci, který se s ní tak brutálně vypořádal na tak naprosto skryté úrovni. Následuje sen, který ukazuje první tušení o změně.

Procházím se po odděleních nemocnice. Na posteli uprostřed chodby leží nemocný muž. Je celý pokrytý syfilitickými boláky. Zlomyslně mě sleduje a já vím, že se mě pokusí nakazit svou nemocí. Možná už to udělal, protože si uvědomuji, že se mne dotkl, když jsem se o něj otřela. Vidím připravený jakýsi kavárenský stůl, kde sedí moje matka s otcem. Otec se zatváří zahanbeně a nemůže se mi podívat do tváře, ale matka je škodolibá.

Zde se objevuje nový aspekt této nepříjemné a děsivé autonomní psychické síly: muž je „nemocný“, nikoliv zlý a násilnický, a leží v nemocnici a potřebuje pozornost a léčbu. „Nakazil“ Ruth svou pohlavní chorobou – tj. svým pocitem sexuálního studu a viny. Otce se zahanbeným obličejem u stolu Ruth okamžitě spojila s nemocným mužem, jako by byli nějakým způsobem stejnou osobou; když si dovolila fantazírovat o tomto snu, došla k závěru, že se jedná o

otcovu sexuální nemoc, která se přenesla na ni, aby ji „nesla“. Cítila, že její matka je škodolibá, protože pro Ruth je výhodnější nést vinu a utrpení. Jedná se o obzvláště ošklivý obraz „předávání“ něčeho z rodičů na dítě. Pocit špíny, který Ruth pociťovala vůči vlastnímu tělu, byl zřejmě přímo popsán tímto snem a zdrojem, z něhož pramenil. Jedním z optimističtějších rysů snu je to, že „nemocný“ člověk a Ruthin otec jsou samostatní lidé, i když jsou spojeni „předáváním“ nemoci; a to mi napovídá o možnosti stále většího oddělení otce od „vnitřního“ člověka Ruth.

Někdy Ruthiny sny spojovaly násilníka s otcem a někdy s matkou. To, že atributy hněvu, násilí a temnoty souvisejí s oběma rodiči, odráží velký kříž v Ruthině horoskopu, který zahrnuje již zmíněnou kvadraturu Mars – Pluton, Slunce, Merkur a Jupiter. Tento velký kříž má jednu osu podél poledníku, který pro mě představuje osu rodičovského dědictví. Je to společný problém, rodinný komplex a „bod uvolnění“ tohoto velkého kříže je přes Ruthino Slunce v Rybách v šestém domě, což je nejosobnější bod konfigurace. Problémy potlačovaného vzteku, násilí a sexuálního „hanebnosti“ tak zasahují do rozvoje Ruthiny vlastní identity, zpochybňují ho a nakonec ho stimulují.

V době, kdy jsme s Ruth pracovaly s těmito a dalšími sny, dominoval jejímu vnějšímu životu stále násilný vztah, do kterého se zapletla. Začala vznikat spojitost mezi mužem, s nímž žila, a otcem, který ji děsil, a její matkou na toliko podzemní úrovni. Plný dopad bitvy mezi matkou a otcem se jí zviditelněl, a jak byl tento materiál vynášen na povrch sny a diskutován, Ruth postupně dokázala rozlišit obrysy své vlastní identity od bitevního pole, na němž se narodila. Následující sen, mnohem později v analýze, odráží, do jaké míry začala Ruth vytvářet kreativnější vztah s nevraživostí, která se poprvé objevila v tak dvojznačném přestrojení, když vedla svou loď:

Nacházím se v domě, který byl zbourán a je v rekonstrukci. Celý interiér byl vykuchaný, ale práce na přestavbě postupují pomalu. Jsem v tom, co bude obývánkem, a snažím se dostat přes pokoj na druhou stranu. Ale prkna podlahy byla vyrvána a je tam zející černá díra. Po dlouhé cestě dolů vidím černou vodu. Jak stojím ochrnutá na okraji díry, ze sklepa se vynoří muž. Je jedním z dělníků, černocho oděný do hornické helmy. Uklidňuje mě a ukazuje mi několik silných prken, které byly položeny přes otvor, přes které mohu bezpečně přejít na druhou stranu.

Tento sen nepotřebuje výklad. Popisuje se velmi přesně. Nejpodstatnější je, že černoch – Hádes – Pluton, pronásledovatel a násilník – se zde vynoří z vodní jámy podsvětí a místo toho, aby Ruth stáhl s sebou, nabízí jí bezpečný průchod.

Zmíním se o jednom posledním snu v dlouhé, spleťté sérii, která následovala a ohlašovala stejně dlouhý, zdoluhavý proces postupného oddělování Ruth od rodičovské temnoty a rostoucího přijímání její vlastní komplexní povahy.

Jsem v rozsáhlé podzemní síti obchodů, jako velký americký nákupní komplex. Vidím klenotnictví s několika atraktivními kousky ve výloze. To místo je všude plné velmi krásných, vzácných předmětů, ale jsou daleko za cenou, kterou mohu zaplatit. Muž v obchodě se na mě usměje a dá mi nádherný zlatý prsten.

Tento sen také nepotřebuje žádné upřesňování. Jen zopakuji, že slovo „Pluto“ v řečtině znamená „bohatství“. Zde nabízí svobodně, bez vytahování ceny; pravděpodobně je to proto, že Ruth už byla ochotna zaplatit cenu za vztah s ním.

Zdá se, že tyto řídké fragmenty zdoluhavého a často obtížného analytického procesu nabízejí určitý vhled do problému osudu a transformace. Odrážejí něco, co se často vyskytuje nejen v analytické práci, ale i v životě samotném prostřednictvím jakéhokoli tvůrčího setkání s nevědomím. Něco se skutečně děje. Nemám pocit, že by to „způsobil“ analytik, neboť analytik je pouze prostředníkem, který poskytuje bezpečné místo, na němž se jednotlivec může setkat s obyvateli své vlastní neznámé povahy. Celý proces běží sám a zdá se, že vyžaduje *kairos*, astrologicky příznivý moment. Tento proces, který Jung chápal jako individuaci, se nemusí odehrávat v ordinaci psychoterapeuta; to nabývá na významu pouze v případě, že se rozruch mezi egem a nevědomím příliš zvětšil a jedinec už nedokáže zadržet to, co vybuchuje zevnitř. Ale ať už v terapii nebo v životě, tento proces se neobejde bez utrpení, protože setkání s vnitřními obrazy zpochybňuje a zraňuje ego a nutí jedince mnoho věcí přehodnotit. To je v jistém smyslu setkání s vlastním osudem. Velký kříž přítomný v Ruthině horoskopu, zahrnující obtížnou opozici Mars – Pluton v kvadratuře a Slunce – Pluton, naznačuje, že násilnický muž je v nějaké formě

Ruthin osud. Nemůže mu uniknout, protože je zapsán do jejího horoskopu při narození. Je to kolektivní i individuální osud a je nedílnou součástí její psychiky. Aspekt mezi Plutonem a Sluncem to zaručuje; není to jen Ruthina minulost, ale i její přítomnost a budoucnost, o kterou se musí podělit. Ale rozhodná destruktivita, s níž se poprvé představil, je částečně spojena se sítí rodinných vztahů Ruth a s mírou, do jaké by ani jeden z rodičů nedal této psychické postavě prostor, hodnotu či výraz. Byl zanícený a násilnický už předtím, než se Ruth narodila. Kdyby se nepokusila konfrontovat tuto postavu, bylo by jí souzeno věčně se setkávat s ním ve svém vnějším životě. Přesto úsilí nebylo zcela volbou; v jistém smyslu ji k této konfrontaci donutila sama psychika.

To, že se Ruth rozhodla vstoupit do analýzy, není rozhodujícím faktorem, neboť mnoho lidí se rozhodne podstoupit nějakou formu psychoterapie, ale nejsou schopni, navzdory úsilí terapeuta, vytvořit takový vztah s vnitřním světem; a jiní jej vytvářejí bez přínosu vnější pomoci. Zdá se, že velká část klíče ke změnám, ke kterým došlo v Ruth, leží v samotné Ruth a její ochotě přijmout odpovědnost za určitou část násilného života, ve kterém byla lapena. Zdá se, že tato ochota je samozřejmá, ale je nesmírně obtížná a bolestivá, když se okolnosti člověka tak jasně zdají být vinou někoho jiného. Je možné, že právě konfigurace, která odpovídá destruktivní postavě toho muže, je stejná, která jí dala hloubku a vhled, aby se o něm dozvěděla více. Toto je dvojí ostří Plutona, jež ničí i léčí.

Nepřikláním se k tomu, aby z výše uvedených materiálů vyplývalo, že se osud Ruth změnil. Nemám pocit, že by se to tak stalo, stejně jako se nezměnil její nativní horoskop. Pluton a temný muž s ní budou celý život. Ale právě jeho projevy se změnily, ačkoli je stále schopen velkého hněvu a násilí; a Ruthin vnější život se změnil v souladu s vnitřním pohybem. Už nepotřebuje tuto destruktivitu vyvádět, a proto je schopna navazovat vztahy, ve kterých je s ní zacházeno s určitým respektem k její vlastní hodnotě – protože si dokáže lépe vážit sama sebe. Ruth si také začala uvědomovat další možnosti vyjádření svého „temného“ nepřátelství, protože se v mládí zabývala myšlenkou, že by mohla nastoupit na lékařskou fakultu, a tato touha se nyní začala obnovovat. Přípravuje se tak na setkání s obrazem smrti a obrazem uzdravení ve zcela jiné podobě. Věnovat se tvůrčí kariéře, ve které může pracovat s tímto archetypálním obrazem a pro něj, je velmi odlišné od toho, aby se jím zabývala

v nočních můrách i v životě. Zajímavé je, že tato touha začlenit plutonskou postavu do takového povolání odráží tradiční čtení Slunce umístěného v šestém domě. Tak Slunce, symbol vědomí ega, není tak docela děravá loď, neboť ji nyní může přenést přes vodu.

Vývoj, jako je tento, vyvolává bezpočet nezodpověditelných otázek. Pokud se něco jako postava násilníka – ozvěnou kvadratury Marsu – Plutona v horoskopu – může „změnit“ během tranzitu Uranu, co se vlastně změní? Je to opravdu ten násilník, nebo je to Ruthin postoj k němu, nebo obojí? Jestli se to může stát Ruth, může se to stát komukoliv? Na první otázku bych se přikláněla k odpovědi obojí, i když vlastně nevím; na druhou otázku nevím. Některé věci se zdají neodvolatelné, jako například drastická nemoc, deformace a smrt. Veškerá psychologie na světě nebude tyto projevy osudu internalizovat. René R. nepomůže ani veškerá psychologie na světě, ani Timothy S. Ale vztah k těmto nezměnitelným věcem se může změnit a je možné najít smysl v něčem, co se zprvu jeví jako krutá náhoda nebo zlomyslný osud. Vnější a vnitřní odrážejí jeden druhého, a pokud se objeví vnitřní význam spojený s aktem vnějšího osudu, pak se vztah k tomuto osudu změnil. Někdy se změní i forma, v níž se osud projevuje. Je tu jedna velká záhada, kterou nemohu vůbec pochopit.

Některé pokusy vypořádat se s vnitřním světem jsou úspěšné a jiné neúspěšné a někdy je těžké vědět proč. Někdy se jednotlivec rozhodne (pokud je to správné slovo) nepotkat svůj osud na jiné úrovni než na té konkrétní; tedy v jistém smyslu sám sebe přivede k osudu. Připomíná mi to ženu, která za mnou jednou přišla, protože měla velké potíže se svým manželem. Manžel i manželka měli Slunce v Rybách, ale žádné další údaje o nativitě jsem od ní nezískal. Manžel byl psychiatrický pacient, který se již několikrát zhroutil. Během jejich dlouhého manželského života hrála roli oddané ošetřovatelky a pomocnice. O tom, že ho hluboce milovala, nebylo pochyb, ale láska může mít někdy i plutonské spodní proudy, i když to není o nic méně láska. Tato žena byla ta silná, rozumná partnerka, její manžel nemocný, odcizený; tak se, nevědomky, už dávno shodli. Manžel se však rozhodl, že raději nastoupí na psychoterapii, než aby zvěčnil svůj nekonečný cyklus zhroucení, léků a dočasných rehabilitací. Možná na jeho horoskopu pracoval Uran; ale ať už na něj působila jakákoliv astrologická konfigurace, zdálo se, že se náhle rozhodl pokusit se přijít

na kloub tomu, co se s ním děje. Tato situace začala přinášet ovoce a jeho žena začala panikařit, protože tento nemocný a zdánlivě bezmocný muž začal získávat určitý přehled o svém potlačovaném hněvu vůči ní a vůči vztahu matky a syna, do něhož jejich manželství již dávno vykrystalizovalo. Když tento hněv vyšel na povrch, má analyzantka se vyděsila, že by ho po tolika letech mohla ztratit. Při našem druhém setkání mi donesla následující sen:

S manželem jedeme k Jungovi domů, kde nám budou promítat film. Zpočátku je cesta pohodlná. Ale krajina se stává neznámou a já se stávám neklidnou. Pak si s hrůzou uvědomím, že auto řídí samo. Přijíždíme k Jungovu domu. Můj manžel projde předními dveřmi. Film je kolorovaný, aspoň nám to bylo řečeno, ale když ho zahlédnu, zdá se mi, že je černobílý. Nemohu projít dveřmi, protože přes práh leží nemocná žena. Nechci se k ní přibližovat, ale nemohu ji překročit, abych se připojila ke svému manželovi.

Má analyzantka mi sdělila, že jí nemocná žena připomněla ženu, kterou znala v dětství, poněkud tragickou postavu, která byla v ústavech pro duševně choré i mimo ně a nakonec spáchala sebevraždu. Když mluvila o této snové ženě, byla viditelně zarmoucena a odpudivá a řekla, že ve snu necítí vůbec žádnou touhu nabídnout jakoukoliv pomoc. Prostě chtěla jít pryč. Rychlost, s jakou se tento snový obraz vynořil, způsobila, že jsem se jí zeptala, zda má pocit, že by s ní tato žena mohla mít vůbec něco společného. Její odpověď byla velmi vehementní. Chvilí na mě zírала a řekla: „Nechci vědět, kdo to je. Nechci jí pomoci. Nechci s ní mít nic společného.“ Po tomto setkání jsem tu ženu už nikdy neviděla. Rozhovor mnou otřásl, protože jsem měla pocit, že v okamžiku, kdy jsem jí tu otázku položila, pochopila do jisté míry volbu, která před ní ležela, i když jsem nepodala žádnou interpretaci o žádném snu, ani o jejích potížích. Nemohla překročit práh do Jungova domu – byla to totiž analýza, kvůli které za mnou přijela –, a protože jí ta nemocná žena zablokovala cestu. Její vlastní nemoc, kterou zvládal její nemocný manžel, jí bránila v dalším vývoji. Zajímavé je, že sen naznačuje, že její vize života je kvůli tomuto problému bezbarvá, protože ona může vidět film pouze černobíle, který všichni ostatní vnímají barevně. Nebo je to možná poznámka o její schopnosti rozumět věcem pouze v „černobílém“ smyslu. Ale ona by nepřevzala odpovědnost za tuto vnitřní ženu. Jsem si zcela jista, že při této volbě – jakkoli je to volba pochopitelná, vezmeme-li v úvahu bolest, která je vlastní takové konfrontaci se

sebou samým – se dovolávala vnějšího osudu, protože její manželství bylo již znepokojivě otřesené. Pravděpodobnost skutečného odloučení se zvyšuje, ne-li přímo nevyhnutelně, protože manželovi už začaly připadat jiné ženy zajímavé, a pokud bude mít stále větší nadhled a už nebude muset být tím „nemocným“, pravděpodobně si najde jinou ženu, která by jeho mužství spíše podpořila, než aby se spolčila s jeho vykleštěním. To je smutný a hluboce ironický případ, protože z hlediska vnějšího světa byla manželka vzorem trpělivosti a soucitu, a pokud bude opuštěna, vnější svět bude obviňovat manžela. Ani má analyzantka nikdy pořádně nepochopí, proč by se jí něco takového mělo stát. Nelze však činit rozhodnutí druhé osoby za něj, stejně jako nelze postrádat utrpení druhé osoby. Málokdy jsem viděla tak živý příklad jedince konfrontujícího svůj osud a odvracejícího se.

Ať už byla Ficinova „přirozená“ magie jakákoliv, rozhodně to byl pokus o navázání spojení s prastarými obrazy, které se vynořovaly z hlubin psychiky. Ficina napadlo, že by to mohlo osudům pomoci podívat se na člověka s větší přízní. Psychoterapie je jistě místem, kde dochází k setkání s osudem, ale možná, že moderní svět vytvořil takové věci, jako je psychoterapie, protože jsme ztratili schopnost vytvářet si vlastní kontakty přirozenou cestou prostřednictvím mýtů, náboženství a rituálů. Musíme tedy hledat své bohy uvnitř a při jejich hledání najít místo toho sebe a své osudy. Něco se stane, když se vytvoří spojení mezi vnější událostí a vnitřním obrazem. Jestliže astrologické vzorce utvářejí náš osud, pak popisují nejen „tělo“, ale také „duši“, neboť tento osud je vnitřní i vnější. Z tohoto důvodu jsem nikdy nebyla spokojena s platónským přístupem k astrologii, jak navrhuje Margaret Honeová. Ani tento potenciál osudu není obecně závislý na tom, zda je člověk dostatečně chytrý, aby jej využil. Ruthin násilník není obecným potenciálem. Je to nutkání a ona neměla jinou možnost, než se s ním setkat a pokusit se s ním vyrovnat. Jeho obraz je obrazem násilníka a tento archetypální obraz se v jejím životě projevil velmi konkrétně. To je stěží „potenciální“ v tom smyslu, jak to popisuje Jeff Mayo.

Ráda bych se nyní znovu ponořila do minulosti a vystopovala pohled astrologie směrem k osudu, než se do něj Ficino začal vměšovat. Ficinův příspěvek je stále s námi, neboť linka z něj přechází na jeho žáka, Picu della Mirandolu a odtud na Cornelia Agrippu a Paracelsa, a z Paracelsa na Goetheho,

Mesmera a nakonec Junga. Ficinovy postřehy však neovlivnily celou astrologii, protože mnoho jeho vrstevníků lpělo na starém způsobu nahlížení na osud: se starým platonickým řešením jeho problémů. Toto hledisko zdědila naše vlastní moderní astrologie. Horoskopické umění středověku, jehož dědicem byl sám Ficino, vzniklo ze dvou hlavních pramenů. Ptolemaiovy *Tetrabiblos* a *Almagest* tvoří první a Ptolemaios, jak by se dalo očekávat, byl pevně prosáklý platonskou tradicí: Pohyb nebeských těl, to je jisté, je navěky prováděn v souladu s božským, nezměnitelným osudem.¹⁰³

Ptolemaios není jediným otcem zakladatelem astrologie a možná ani není tím nejdůležitějším. Julius Firmicus Maternus napsal svou *Mathesis* ve čtvrtém století našeho letopočtu, kdy řecký a římský pohanismus, blízkovýchodní a helenizované egyptské mysteriózní kultury, židovský a raně křesťanský gnosticismus a kabalismus, perský dualismus a raní církevní otcové spřádali své myriády barevných náboženských pramenů do velké směsice synkretismu, jejíž podoby byly opět k vidění až ve Ficinově renesanci a poté až v Jungovi. Stejně jako Ptolemaios byl i Firmicus oddaným platonistou; na rozdíl od Ptolemaia byl také křesťanským gnostikem a není divu, že jeho konkrétní astrologický názor byl stejně, ne-li populárnější než Ptolemaiův v renesanci, protože uznával důležitost Trojice. *Matheseos Libri VIII* (Osm knih o teorii astrologie) představuje poslední a nejúplnější dílo o astrologii v klasickém světě. Byl to primární kanál pro klasickou astrologii do středověkého a renesančního myšlení. Firmicus si vypůjčoval od Ptolemaia a také z mnoha blízkovýchodních zdrojů a má hodně co říct o osudu. Jeho doporučení o prediktivní astrologii se stala nedílnou součástí obchodu renesančního astrologa. I když my moderní astrologové zcela přirozeně chceme popřít všechny ty středověké hlášky, zvláště hlášky o osudu, existuje jedna velmi nepříjemná překážka, která brání takovému popření. Tito fatalističtí renesanční astrologové byli ve svých předpovědích neobvykle přesní. Všechno to má ale ještě fascinující aspekt. Konfigurace, na kterých založili své předpovědi a které neomylně fungovaly v konkrétním světě před pěti sty lety, ztratily svou spolehlivost. Stojíme tedy před problémem měnících se – či transformujících – projevů osudu v kolektivu v průběhu historie a právě toto téma bych ráda dále prozkoumala. K tomu musím nejprve povyprávět příběh.

¹⁰³ Frances A. Yates, *Giordano Bruno and the Hermetic Tradition*, Routledge & Kegan Paul, London, 1964, s. 65.

Léta Páně 1555 bylo Jeho nejkřesťanštější Veličenstvo, král Jindřich II. Francouzský, tehdy ve věku sedmatřiceti let, varováno astrologem, aby si v létě dvačtyřicátého roku dávalo pozor na smrt během jednoho boje v uzavřeném prostoru vinou zranění hlavy. Zmíněný astrolog byl jedním z nejznámějších učenců té doby, Ital jménem Luca Gaurica, latinsky převedeno, přizpůsobující se módě, jako Gauricus. Signor Gauricus publikoval skvělé dílo ve třech svazcích o principech astrologie: *Opera Omnia*, jež se dodnes může číst v Britské knihovně, pokud se člověk dokáže poprat s jeho latinou; bohužel nebylo nikdy přeloženo. *Opera Omnia* přibližuje nejen vytváření a výklad natálních horoskopů, ale také soudní (horární) a politickou (mundánní) astrologii. Mezi příklady horoskopů patří horoskopy nešťastného krále Jindřicha II. Gauricus úspěšně předpověděl krize a úmrtí v životech mnoha vládců a šlechticů, včetně porážky krále Františka I. v bitvě u Pávie a zánik vévody de Bourbon na hradebách Říma během jeho plenění v roce 1527. Proto bylo s jeho varováním francouzskému králi zacházeno s jistým respektem. To nám říká několik věcí o astrologii té doby. Byla, kromě Ficinových následovníků, spíše prediktivní než charakterologická, byla respektována na všech dvorech Evropy, navzdory nominálnímu zavržení církve (mnoho významných knížat církve bylo samo astrology) a odpovědnost za lidské prospěchy a katastrofy pevně přenesla do širokého klína Moiry. Gauricus se nepletl do Ficinovy „přirozené“ magie. Pokud prorokoval, že král Jindřich zemře, pak zemře, ačkoli tato předpověď byla podle etikety formulována jako „varování“. Dokonce ani samotného krále to nenapadlo zpochybňovat, ale odpověděl, že v otevřeném boji zemře čestnou smrtí jako jakýmkoli jiným, možná nečestným způsobem. (Král byl Beran, což mohlo mít nějaký vliv na jeho odvážnou, ale poněkud ztřeštěnou reakci.)

Další astrolog, současník Gaurica, také vydal „varování“ před smrtí krále Jindřicha. Byl to Michel de Notredame, jehož dějiny znají jako Nostradama a který vložil do *Centurií* (monumentální opus proroctví o osudu světa vydaný v roce 1555) tento verš:

Le Lyon jeune le vieux surmontera,

En champ bellique par singulier duelle,

Dans cage d'or les yeux lui crevera,

Deux classes une puis mourir mort cruelle.

To znamená zhruba: Mladý lev zvítězí nad starým na turnajové půdě v jediném souboji. Přes zlatou klec (o králi se vědělo, že nosí zlatou přilbu) mu propíchnuty oči. Dvě rány se stanou jednou a pak krutá smrt.

Toto proroctví, ačkoli nezmiňuje krále jménem, se objevilo ve stejném roce, kdy Gauricus učinil svou předpověď. Král Jindřich byl okamžitě rozpoznatelný nejen podle své zlaté rytířské helmy, ale také podle zlatého lva, který tvořil jeho erb. Toto druhé astrologické varování bylo také bráno s naprostou vážností a byly zahájeny přípravy na příštího panovníka, i když taktně a bez zjevného povyku. Astrologové a věštcí byli z milosti Boží nebo ďábla (nebylo jisté, kteří) byli zasvěceni do tajemství osudu a mohli předvídat, co bylo napsáno.

Netřeba dodávat, že král Jindřich zemřel v létě, ve svých dvaadvaceti letech, na turnajové půdě, během oslav na počest sňatku jeho dcery se španělským králem. Kopí jeho protivníka se během boje náhodou roztříštilo a král si omylem zapomněl připevnit hledí své přilby. Třísky prošly hledím přilby, probodly obě oči a vnikly do jeho mozku. Zemřel obzvláště krutou a bolestivou smrtí po dlouhé agónii deseti dnů. Všichni truchlili a chválili přesnost Gaurica a Nostradama a připravovali se na novou vládu. Nyní je pro nás obtížné pochopit pasivní přijímání předpovědí a osudu, které prostupovalo astrologii šestnáctého století. Ale pro moderního astrologa, který se snaží svému klientovi ukázat, že interpretace natálního horoskopu je o „potenciálu“, je stejně obtížné ospravedlnit záhadnou přesnost těchto a dalších podobných renesančních předpovědí. Pro nás ve dvacátém století je velmi nutné dívat se na horoskop psychologicky, protože žijeme v psychologické době a naše vhledy do sebe sama mohou být jedinou nadějí na záchranu; přesto by se zdálo, že před pouhými čtyřmi sty lety bylo skutečně možné předpovědět s naprostou přesností délku lidského života a způsob jeho zániku.

Níže je reprodukován horoskop krále Jindřicha tak, jak jej vytvořil Gauricus.¹⁰⁴

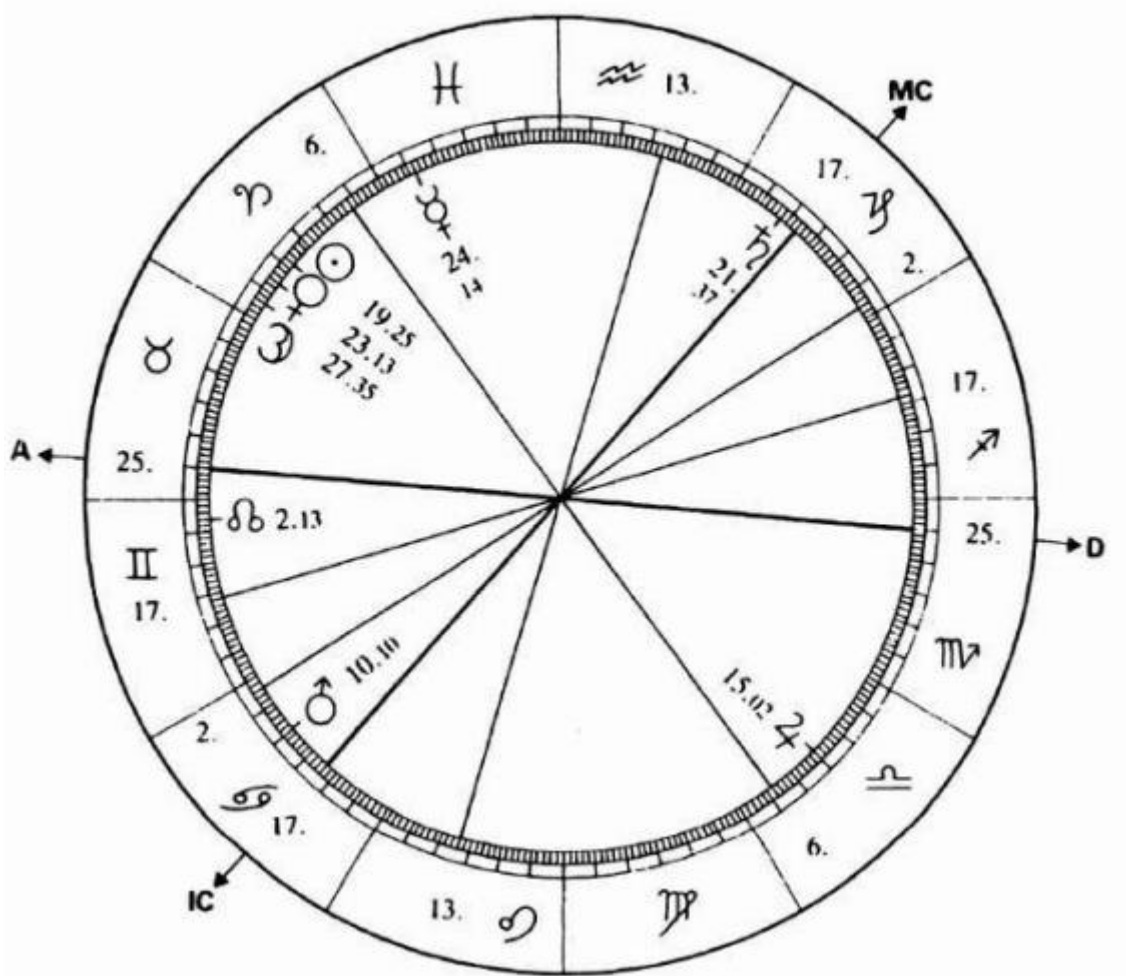
Následuje počítačově vypočítaná verze stejného horoskopu, založená na údajích o narození poskytnutých Gauricem. Při srovnání těchto dvou bude okamžitě zřejmé, že astrologové šestnáctého století nebyli ve svých výpočtech

¹⁰⁴ Gauricus, *Opera Omnia*, Vol. 2, s. 1612.

nijak hloupí, jakkoli byli ochuzeni o nedostatek vědeckých přístrojů. Ačkoli Ascendent a následující vrcholy domu vypadají v Gauricově verzi poněkud zvláště zkreslené, pozice samotných planet jsou přesné s přesností na stupeň nebo dva. Nejsem si jistá, který systém domu Gauricus použil, protože v Opeře Omnia dává své vlastní tabulky; pravděpodobně to byl Porfyrios, který byl v té době populární. Nebo možná byly jeho vlastní. Měsíc je jedinou špatně umístěnou planetou, je čtyři stupně mimo, zatímco Caput Draconis neboli vzestupný uzel je přesný. Gauricus samozřejmě nevěděl o Uranu, Neptunu a Plutonu. Své předpovědi založil na sedmi známých nebeských tělesech, uzlech a Pars Fortuna (arabské body byly tehdy v módě), což se v Gauricově verzi horoskopu stává v přesné konjunkci se vzestupným uzlem. Jeho zdroji jsou Ptolemaios, arabská literatura o stálicích a bodech a Mathesis Julia Firmica Materna. Budu citovat Firmica, protože moje latina není dost dobrá na to, abych citovala Gaurica; a navíc říkají to samé. Firmicovo dílo se poprvé objevilo v Benátkách v tištěném vydání v roce 1497, během Gauricova mládí. Věnuje několik stránek dohadováním se proti odpůrcům astrologie a vyvracečům osudu.¹⁰⁵

Kdo je tím, kdo přivádí k smrti buď tohoto nenarozeného, nebo tohoto v den narození, nebo tohoto po krátkém čase, nebo tohoto v mládí, nebo tohoto ve stáří? Ať kritik najde vše, co můžeme sledovat; ať najde to, co nás může poučit, co nám, kteří trpíme, ukáže důvod pravdy. Jistě je to Osud a nutnost lidské smrti, která podle vlastního uvážení rozděluje čas žití všemu živému na Zemi zrozenému, některým delší dobu upírá, jiným umožňuje. Nedává smysl, aby člověk připustil nezbytnost osudu a následně ji popíral.

¹⁰⁵ Julius Firmicus Maternus, *Mathesis: Ancient Astrology, Theory and Practise*, translated by Jean Rhys Bram, Noyes Press, N.J., 1975, s. 27.

Horoskop narození krále Jindřicha II. Francouzského

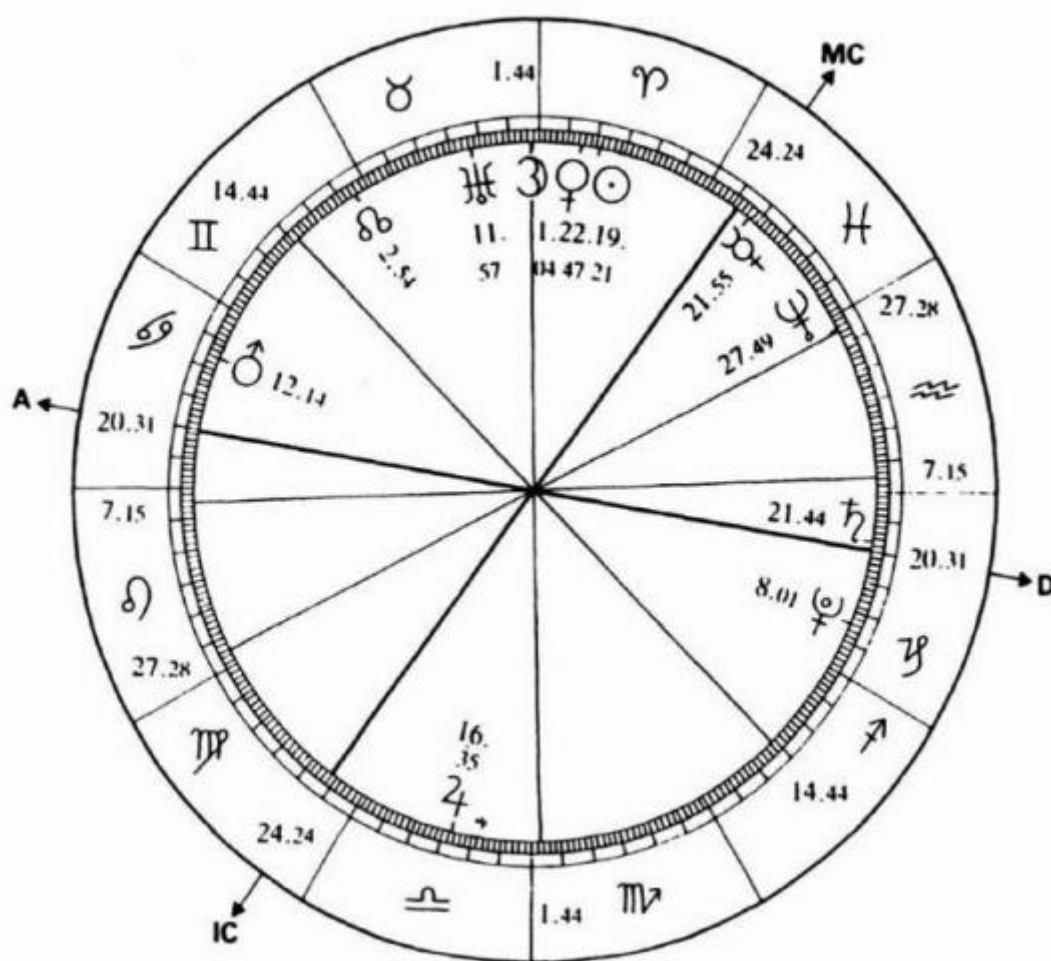
31. 3. 1519 10:28 Saint-Germain-en-Laye

Planetární umístění podle Gaurica

Firmicus a Gauricus zase věřili, že astrologický praktik je hláskou troubou osudu, a v Mathesis uvádí značné množství o zodpovědnostech, které tato delikátní role obnáší. O úskalí dvanáctého domu, v němž jsou podle Gauricovy verze narození krále Jindřicha II. umístěny planety Slunce, Měsíc a Venuše, se nestará. Dvanáctý dům v Mathesis se nazývá *Kakodaemon*, zlého ducha. Firmicus se nestará ani o šestý dům, do kterého Gauricus umísťuje Jupitera krále Jindřicha II.:

V tomto domě nacházíme příčinu fyzických slabostí a nemocí. Tento dům se nazývá Mala Fortuna [Špatné Štěstí], protože je to dům Marsu.¹⁰⁶

Stejně tak neuznává psychologický potenciál Slunce v kvadratuře k Saturnu, těsnému aspektu v horoskopu Jeho nejkřesťanštějšího Veličenstva: Zrozenec zemře násilnou smrtí, pokud je Saturn v opozici nebo kvadrátu vůči Slunci. Násilná smrt je také indikována, pokud jsou Saturn a Mars v kvadrurním aspektu k Měsíci.¹⁰⁷

Horoskop narození krále Jindřicha II. Francouzského

Počítačový propočet

¹⁰⁶ Firmicus, s. 50.

¹⁰⁷ Firmicus, s. 256.

Vzhledem k tomu, že král Jindřich II. má v Gauricově horoskopu v kvadratuře se Saturnem Měsíc i Slunce, zdá se, že chudák král nemá příliš mnoho možností. O předpovědi délky života Firmicus uvádí:

Když se pozorně podíváte na Dárce života, to jest vládce horoskopu [pro Firmica to není ascendentní vládce, ale spíše vládce znamení, do kterého Měsíc vstoupí poté, co opustil své nativní znamení] a podívejte se, v jakém domě se nachází... a také uvažujte o vládci znamení, ve kterém sídlí Dárce života... snadno vykreslíte celý charakter tohoto života.¹⁰⁸

Vládce krále Jindřicha, ať se na něj pohlíží jakkoliv, je podle Gauricova Ascendentu Venuše a ona je ve znamení své újmy v strašlivém *Kakodaemonu*, dvanáctém domě. Venuše je zase v kvadratuře vůči Saturnovi a proti ní stojí Jupiter v domě, jehož Firmicus nazývá domem Špatného Šťěstí. Kdybych žila v šestnáctém století, také bych na krále Jindřicha nevsadila žádné peníze.

Poněkud ponurý přístup, který Firmicus a jeho pozdější následovníci přijali k „zlovolným“ konfiguracím, nenabízí žádnou flexibilitu osudu. Je to možná proto, že myšlenka, kterou nyní vlastníme o „vnitřním“ odrážejícím „vnějším“, nebyla součástí vědomí šestnáctého století, kromě vzácných duší, jako byl Marsilio Ficino. Představovala bych si, že kdyby ho král Jindřich požádal o další radu, Gauricus by panovníkovi řekl, aby hleděl na stav své duše, protože pro stav jeho těla nelze mnoho učinit. Ačkoliv osud, který Gauricus a Nostradamus pro krále předvídali, není ve skutečnosti Moirou ve smyslu odplaty za hříchy předků či prohřešky přirozených hranic, je to Moira v roli *daimona* zkázy a smrti, a přesto je to osud, který spočívá ve fyzické podstatě světa a jednotlivce. Něco bylo předurčeno k tomu, aby bylo uzákoněno během léta dvaadvacátého králova roku; Gaurica by nikdy nenapadlo, že by se tento osud mohl uzákonit na jiné úrovni, než je smrt v jediném souboji skrze rány na hlavě. Možná se nemohla uzákonit na žádné jiné úrovni, protože pro toho krále v té době v dějinách neexistovala jiná úroveň.

Nyní následuje seznam tranzitujících planet v den, kdy klání krále Jindřicha dosáhlo svého nešťastného vyvrcholení. Uvedla jsem pouze sedm planet, o kterých by Gauricus uvažoval, abych lépe pochopila, co interpretoval s tak ponurou konečností. Za tímto seznamem je kompletní sekvence všech

¹⁰⁸ Firmicus, s. 56.

deseti nebeských těles na jejich pozicích v den skutečné smrti krále deset dní po nehodě (pokud je takové slovo vhodné). Ty byly vypočteny počítačem.

Nyní lze uvažovat o následujících nepříjemných kosmických uspořádáních: Tranzitující Saturn přesně spojoval Pars Fortunu a vzestupný uzel Měsíce. Caput Draconis neboli „Severní“ uzel Měsíce získal ve středověké a renesanční astrologii mnohem větší publicitu než nyní; tehdejší astrologové získali svůj pohled na uzly Měsíce od Arabů a Indů, kteří se Hlavy velmi obávali. Věřilo se, že je to osudový a strašně nebezpečný bod v horoskopu. V Indii se Caput neboli Hlava draka nazývá Rahu, Hrozný démon nebo Gorgona, jež polyká Slunce. Souvisí to se skutečností, že konjunkce Slunce, Měsíce a vzestupného uzlu má za následek úplné zatmění Slunce. Ketu, sestupný neboli „Jižní“ uzel, nazývaný Cauda Draconis (Dračí ocas), je rovněž nebezpečným bodem a démonem v indických mýtech. Saturn spojující Pars Fortuna tranzitem v prvním domě, kde je „nalezen život a vitální duch lidí“, je dost špatný; Saturn v konjunkci s hlavou je katastrofální.

☉ 26 ♄ 42	☉ 17 ♄ 09
♂ 9 ♀ 05	♂ 17 ♀ 08
♀ 13 ♄ 03	♂ 4 ♀ 32
♀ 29 ♄ 19	♀ 17 ♄ 39 _s
♂ 5 ♄ 46	♀ 17 ♄ 20
♄ 17 ♄ 49 _s	♂ 5 ♄ 09
♄ 3 ♄ 30	♄ 18 ♄ 03 _s
♄ 12 ♄ 15	♄ 2 ♄ 29
♄ 28 ♄ 00	
♄ 9 ♄ 00	

Tranzity smrti: 10. 7. 1559, poledne

Tranzity na klání: 30. 6. 1559, poledne

Věřím, že tohle by viděl Gauricus, i když já sama bych to tak neviděla. Velký kardinální kříž krále Jindřicha, sestávající z Jupitera v kvadratuře k Saturnu, a v kvadratuře Slunce – Měsíce – Venuše (Měsíce se ve skutečnosti netýká, ale Gauricus si myslel, že ano) k Marsu (což není technicky vzato naproti Saturnu, ale myšlenka „překlady světelného“ toku v té době je považována za dokončení velkého kříže), je pro začátek dost ošklivý pohled pro astrologa ze šestnáctého století, který je usazen ve Firmicovi. V období mezi osudným kláním a královou smrtí ji spouštělo tranzitující Slunce a Merkur. Nehledě na jeho smutnou smrt. Život krále Jindřicha byl neobyčejně nešťastný. Mládí strávil ve španělském žaláři jako rukojmí císaře Karla V., jeho otec ho neměl moc rád a vyhýbal se mu, jak jen to bylo možné, jeho matka zemřela, když byl velmi mladý, byl ženatý proti své vůli s ženou, kterou považoval za fyzicky odpudivou, a byl věčně, i když ne překvapivě, sklíčený. To nejlepší, co se dá říct, je, že hrál dobře tenis. Pro Gaurica znamenalo Slunce a vládce horoskopu v Beranu (Venuše) v poškození s hrozivým Saturnem a Marsem zranění hlavy, protože Beran je tradičně vládcem této části těla. Existují dvě možná vysvětlení slepoty, kterou prorokoval Nostradamus. Jedním z nich je umístění údajného Ascendentu krále Jindřicha v blízkosti hvězd Plejád, které Arabové považují za ohrožující zrak. Druhou je poloha králova Marsu v mlhovině zvané Oči Kraba, která se nachází ve znamení Raka, o němž se také předpokládá, že ohrožuje zrak. Kromě hrozivých tranzitů Saturna, Slunce a Merkura dosáhlo tranzitující Slunce také IC vypočítané Gauricem, bodu v horoskopu, který tradičně představuje „konec života“. A na začátku roku, v době králových narozenin, došlo k zatmění, které dopadlo na konjunkci Slunce – Měsíc – Venuše v *kakodaemonu*, hrozivém dvanáctém domě. Když to všechno dáme dohromady, můžeme částečně pochopit, proč si dva astrologové mysleli, že králova smrt je nevyhnutelná.

Nyní jsem předložila toto shrnutí dne v životě krále Jindřicha z několika důvodů. Za prvé to považuji za vynikající příklad hlavního proudu postoje astrologie k osudu, postoje, který dnes vyvolává takové nepřátelství nebo rozštěpení mezi moderními praktikanty. Ale co je důležitější, chtěla bych upozornit na nešťastný fakt, že Gauricus i Nostradamus měli ohledně krále pravdu. Ačkoliv jsem však, jak si vzpomínám, nikdy neviděla horoskop totožný s horoskopem krále Jindřicha, viděla jsem dost často konfigurace, které by Firmicus a Gauricus považovali za zlověstné. Nyní se tak doslovně nepřekládají.

Zatímco Slunce v kvadratuře k Saturnu mohlo znamenat násilnou smrt za Firmicových dob, a dokonce ani za Gaurica, nezdá se, že by se tak projevovalo v dnešní době. Někdy ano a někdy ne. Tento podivný, ale velmi významný posun je, jak se domnívám, odrazem určité hluboké změny, a to nejen v postojích astrologie od doslovněji prediktivního k psychologičtějšímu, ale také ve způsobu, jakým se osud uzákoní. Pozorovala jsem velké kardinální kříže zahrnující Slunce, Mars a Saturn, kde jeden roh ležel ve dvanáctém domě, a pozorovala jsem „zlé“ tranzity přes takové body, včetně uzlů Měsíce. V této době moji klienti nezemřeli ani na rány do hlavy, ani na nic jiného. Určitě prošli některými dost bolestivými a těžkými zkušenostmi, včetně nemocí, nehod, depresí, rozpadů manželství a tak dále; a jeden se pokusil o sebevraždu. Reakce na planetární tlak, jaký snad Gauricus chápal jako fatální, se však dnes zřejmě liší mnohem více než v šestnáctém století. Dobrým příkladem je horoskop Ruth, která má velký kříž zahrnující šestý a dvanáctý dům, stejně jako poledník. To, co se jí stalo, byla po jistém způsobu jakási smrt; byla však vnitřní a přinesla několik velmi kreativních výsledků. Kvadratury Slunce – Saturn a Mars – Saturn jsou jistě náchylné k boji, když se spustí, a často „v uzavřeném prostoru“ v symbolickém smyslu. Ale bitvy mohou být vnitřní a stejně tak i ta úmrtí.

Mám podezření, že jsme zde konfrontováni s onou záhadou, kterou esoterická tradice nazývá rovinami vědomí nebo tím, co by se také dalo označit jako úrovně vyjádření psychické energie. Jung píše o „kanalizaci libida“ ve svazku *V Sebraných děl* a naznačuje, že psychická energie má tendenci se skrze zprostředkování symbolu přeměnit z instinktivního nutkání na smysluplnou vnitřní zkušenost. Jinými slovy psychická energie „introvertů“, pokud se obraz, který odpovídá vnějšímu nutkání, objeví uvnitř jedince a pokud je schopen toto nutkání zprostředkující silou obrazu potlačit. Toto nutkání si nakonec stále může vyžádat aktualizaci. Na druhou stranu, nemusí. Tento proces je mnohdy nesmírně náročný. Je to také cesta, kterou učí buddhismus, že člověk může uvolnit svou náklonnost k tisícům věcem. Abych uvedla velmi hrubý a jednoduchý, ale dost běžný příklad: Muž zažívá tranzit Neptunu přes svou natální Venuši. Jeho sny zvěstují přechod manifestací erotických představ a tajemných neznámých žen, které se ho snaží svést nebo někam vést.

Jednoho dne, když cestuje z kanceláře domů za manželkou a rodinou, vidí na rohu ulice zázračně krásnou šestnáctiletou dívku. (Nejzábavněji

vykresluje toto dilema film 10.) Pronásleduje náš hrdina animu, nebo se pokouší o bolestivou, frustrující a hněv vyvolávající cestu, kdy se ji snaží internalizovat? Nebo zkouší obojí? To, že se objevila v tomto období jeho života, je dílem osudu. Jeho reakce nakonec nemá nic společného s konvenční morálkou, protože různé reakce mohou být vhodné pro různé lidi. Částečně se ale zabývá problematikou transmutace instinktu ve vnitřní obraz, který se může stát novým a kreativním aspektem jedince samotného. Někdy k tomu může dojít jen tehdy, když je skutečná konkrétní žena seznámena a je příbuzná. V takové situaci je však neodmyslitelně spjata mnoho možností a možná je jich dnes víc než před pěti sty lety, protože jsme do svého slovníku a do svého vědomí vpustili realitu „vnitřního obrazu“. Na otázku, co musí náš hrdina udělat, zjevně neexistuje legitimní odpověď; záleží na muži, jeho ženě a šestnáctileté. Někteří lidé jsou strašně předvídatelní. Předvídatelnost však už není tak předvídatelná jako kdysi.

Hluboký přechod, který jsme učinili z doby krále Jindřicha do té naší, není pouhým průchodem techniky a větších znalostí o fyzikálním vesmíru. Představili jsme také mnoho bohů a *daimonů*, kteří žijí ve vnějším světě primitiva a kteří ještě během renesance sídlili ve „vnějších“ věcech. Tento proces ochudil naše náboženské rituály, ale také obohatil naše vnitřní životy a dal nám více možností, jak vyvážit Moiru. Ficino věřil, že lze pomocí magie proměnit alespoň určité aspekty osudu, ale Ficino byl ve své době ve velmi malé menšině. Jeho vědomí bylo mnohem bližší našemu. Šestnácté století obecně neznalo slovo „vnitřní“ ani pojem „individualita“, natož pak pojem „individuace“ nebo realita „psyché“. Člověk byl v tom nejhlubším slova smyslu svou osobností; ztělesňoval své postavení ve společnosti, ať už to byl král, vévoda, kněz, řemeslník nebo rolník. Jeho vnitřní bytost, taková jaká byla, sestávala pouze z toho, co ho naučili cítit, myslet a věřit. Velcí spisovatelé a umělci té doby září v temnotě tohoto kolektivního bezvědomí jako slunce, i když takový spisovatel, píšící nyní stejné knihy, by měl jisté potíže s hledáním vydavatele, protože by byl docela „obyčejný“. Obvykle se věřilo, že cokoliv úchylného uvnitř jedince je dílem ďábla, a šílenství bylo vlastnictvím zlých duchů. Král Jindřich si pravděpodobně nebyl vědom toho, že má psychiku, nebo podvědomí, osobní či kolektivní. Saturn v kvadratuře ke Slunci Gauricovi nenaznačoval, jako mně, že král trpěl hlubokou nejistotou a pocitem hlubokého selhání, jak jako král, tak jako člověk, a že se bál soudu společnosti

vůči němu, že byl citově ochromen naprostou bezohledností, s níž se k němu choval jeho okouzující a velmi milovaný otec, král František I., a že měl velmi násilnický a destruktivní sklon ke své přirozenosti, který popíral jakékoliv vnější vyjádření, kromě konvenčních bitev a klání. Pro Gaurica existoval pouze jeden způsob, jak se mohl horoskop projevit: navenek, prostřednictvím nešťastného života a násilného konce. Pro krále existovala pouze jedna úroveň, přes kterou se mohly tranzity aktivující jeho horoskop projevit: prostřednictvím jeho fyzického těla, ve skutečném souboji se skutečným protivníkem, protože konkrétní realita byla vše, co vlastnil. Ficina nikdy nečetl a neměl trpělivost ani s poezií, ani s introspekci. Nikdy nezpochybňoval své pocity ani své pohnutky, ale nechal se vždy vést jinými a jen zřídka kdy hlásal nějakou vlastní iniciační činnost. Neexistovali jungiánští analytici, kteří by mu pomáhali, ani workshopy transpersonální psychologie, ani meditační skupiny, EST nebo výcvik asertivity. Ačkoli hermetické hnutí podporované Ficinem znalo tyto věci pod jinými jmény, král Jindřich byl mužem své doby a ne členem jejich bratrstva. Byl jen jeden druh smrti, který ho mohl potkat. Zdálo by se, že ačkoli se osud nemusí změnit ve svém vnitřním vzoru nebo ve svém načasování, může se změnit, pokud jde o jeho vzezření, úroveň výrazu. Naznačuje to příběh krále Jindřicha i příběhy mých analyzantů. Ať už pěstujeme východní pohled na nepřipoutání, abychom dosáhli svobody od Kola, nebo psychologický pohled na stažení projekcí, abychom se prožívali jako jedinci s určitým stupněm volby v životě, jsme v konečném důsledku dědici Ficina a alchymistů, kteří věřili, že přeměna vlastní podstaty je jedinou možnou odpovědí na osud. Paradoxně to s sebou nese objetí vlastního osudu. Jedinec dvacátého století s takovými aspekty, jako byly ty krále Jindřicha v jeho natální horoskopu, který by trochu pokorně manipuloval s povahou z hlediska vzhledu do sebe samého, je podle mých zkušeností více i méně předvídatelný než jedinec, který se stejně jako král Jindřich zcela ztotožňuje se svou osobností a může najít realitu pouze ve vnějších definicích své role ve společnosti. Je méně předvídatelný, protože je pro něj otevřeno více úrovní; je předvídatelnější v tom, že podle mých zkušeností se více podobá svému horoskopu narození, a zejména více svému slunečnímu znamení. Měla bych zdůraznit, že tento druh vnitřní práce zřejmě nemění vrozený vzorec jedince. Když už nic jiného, tak to přináší ostřejší úlevu. Jsme takoví, jací jsme, a naštěstí nebo bohužel nemůžeme napsat rozzlobený dopis do *Timesů* s žádostí o nový horoskop. Nemění se ani načasování tranzitů

a progresí. Rychlost růstu organismu je tomuto organismu vlastní, neboť se jedná o Moiru, a nezjistila jsem, že „manipulace“ introverzí a vztahem k nevědomí toto tempo růstu buď urychluje, nebo zpomaluje. Moc na mě nezapůsobila ta škola astrologie, která věří, že horoskop se dá „překonat“ psychologickými či duchovními technikami, či „přepracováním“ karmy rychlostí amerického stylu malým sanskrtským prozpěvováním a rychlou změnou jména a turbanem. Ale možná lze zažít horoskop „uvnitř“ i „vně“, a zdá se, že to znamená rozdíl, pokud jde o subjektivní kvalitu života. Jak jsem se snažila ukázat na příkladu Ruth a jejího násilnického muže, může být konkrétním poznáním, když zahlédnu vnitřní psychický obraz, který zrcadlí vnější událost. Tento vnitřní obraz se může někdy měnit nebo „cítit“ jinak, když ego mění svůj postoj k obrazu. Je to spíše jako tanec: oba partneři se postupně učí pohybovat se k sobě ladněji, nešlapou jeden druhému na nohy tak často, zůstávají odděleni, ale přesto jakousi jednotou, a pomalu – po celý život – se stávají natolik pohodlnými, že hudbu skutečně s potěšením poslouchají.

Osud, který se u krále Jindřicha projevoval jako násilná konkretizace násilného natálního uspořádání, by mohl v moderním jedinci najít poněkud změněný, nebo alespoň smysluplnější výraz. Tranzity, které tak znepokojovaly Gaurica a Nostradama – jako například Saturn přes vzestupný uzel nebo Slunce přes velký kříž – by mohly nabídnout příležitost postavit se v sobě něčemu násilnému a také – nebo možná místo toho – konfrontovat ve vnějším světě cosi násilného v podobě protivníkovy kopí. A pokud vnější svět své kopí skutečně vyprodukuje, může se stát, že prožitek bude v nitru prospěšný, dokonce i proces smrti. Dovolím-li své fantazii volnou hru, představím si ty tři zahalené ženské formy, které jsou skutečně jednou a nabízejí několik alternativ, za předpokladu, že to, co daly, je v podstatě akceptováno. Kdysi jsem pracovala s mužem, který je velmi nadaným spisovatelem a který soustavně vyjadřoval svou úzkost a rozpolcenost směrem ke své analýze a ke mně návštěvou jedné po druhé celé stáje jasnovidců a chiromantů, aby zjistil, „co se s ním stane“. K tomu nevyhnutelně došlo, když ho tlak a žár analytické konfrontace a neznámé hlubiny nevědomí zatlačily do intenzivního strachu a nedůvěry k životu. Má Slunce v Panně a tak naléhavá potřeba přesně znát budoucí průběh fyzikálních událostí je charakteristickým způsobem, jak se znamení vyrovnává s úzkostí. Při jedné příležitosti, protože jsem nemohla na místě sestavit jeho horoskop a nabídnout mu okamžité shrnutí jeho

budoucnosti, se mě pokusil „potrestat“ návštěvou indického astrologa, který by na požádání poskytl to, co já, špatná matka, mu odmítám: záruku bezpečí. Vrátil se v jakémsi zmatení s horoskopem v ruce. Zdálo se, že indický astrolog se v minulosti zmínil o dvou datech, která interpretoval jako zplození dvou dětí. Data, jak mi řekl můj analyzant, byla jistě přesná; ale protože nebyl ženatý a neměl žádné děti, o kterých věděl, byl poněkud zmaten, protože tato data se shodovala s vydáním dvou velmi úspěšných „thrillerů“, které jej nastartovaly na jeho literární dráze. Horoskop jsem neprohlížela, protože jsem tehdy cítila, že otázka důvěry, na které jsme pracovali, musí vyjít ze vztahu a ne z horoskopu. Proto nevím, jaké konfigurace vyvolaly takový výklad ze strany druhého astrologa. Ale hádala bych, že viděl nějakou progresi nebo tranzit zahrnující pátý dům. Tento dům však neurčuje, na jaké úrovni tvoříme. Jak mohl tento astrolog vědět, i když byl doslovný, že tvůrčí akt mého plachého, introvertního a bez partnerského analyzanta může mít jinou podobu? To, že musel v těchto dvou životních okamžicích zplodit děti, byl možná jeho osud. Nejasnost však závisí na tom, jaké děti to budou.

Podivný a paradoxní vztah mezi egem, které si musí zachovat svůj smysl pro autonomii, a požadavky Moiry, není snadné definovat. Možná to nakonec nelze definovat. Rodinné dědictví, jaké jsme viděli u René R., autistického dítěte, a Ruth, strašidelné ženy, je určitě to, co bych chápala jako Moira. V prvním případě se zdá, že se nedá nic dělat, i když teoreticky by mnohým autistickým dětem mohl pomoci prozíravější léčebný přístup. V druhém případě se něco udělalo, ale přesně to, co je těžké doslovně vymežit. Pro Ruth se také nedá nic udělat, pokud je tou osobou, kterou je, a proto má psychického společníka, kterého má. Jenže tenhle kamarád projevil jistou ochotu zkusit jiné pozice, než znásilnění, za předpokladu, že Ruth projeví stejnou ochotu s ním experimentovat. V podobném duchu jsou aspekty a umístění znamení a domu Plutona v horoskopu dané, které nelze změnit. Ale individuální chápání požadavků planety se může prohloubit a jeho vyjádření proto může být smysluplnější a méně děsivé. Zdálo by se, že vědomí v tom smyslu, jak to myslí Jung, je vrcholem, na němž se vyvažuje vztah mezi osudem a svobodou, neboť tato kvalita vědomí umožňuje, aby se osud odvíjel v bohatší a složitější tapiserii, která zároveň více podporuje ego a paradoxně i více ctí nevědomí. Naše vysněné obrazy a děti představivosti mohou uzákonit své boje a podpořit smrt starého krále v rámci psychiky a tyto procesy si mohou vyžádat

utrpení a oběti, někdy ve vnějším i vnitřním světě. Ale možná se mohou vyskytovat se smyslem a paradoxní ochotou – schopností dělat s radostí to, co musím udělat. Nebyla bych tak křiklavě tupá, abych naznačila, že my ve dvacátém století už nejsme osudoví. Se zájmem však vnímám změnu od Gauricovy překvapivé úrovně konkrétní prediktivní přesnosti – i s nepřesným horoskopem – ke zmatenější a nejistější prediktivní přesnosti současného astrologa. To ve mně vzbuzuje pocit, že stojíme na prahu otevírání možností pochopení Moiry jako vnitřní archetypální postavy, stejně jako velkého zákona přírody, který ohraničuje fyzický život.

Stvoření světa¹⁰⁹

Země, nebe a moře se kdysi mísily ve stejné podobě, dokud se odnikud neozvala podmanivá hudba a tyto se oddělily, a přesto jeden vesmír zůstal nehybný. Tato tajemná hudba oznamovala zrození duše Eurynomé; neboť to bylo původní jméno Velké trojité bohyně, jejímž symbolem je Měsíc. Byla univerzální Bohyní a byla sama. Když byla sama, cítila se osamělá, stála mezi prázdnou zemí, prázdnou vodou a přesně kroužícími souhvězdími Nebe. Zamnula si studené ruce, a když je znovu otevřela, vyklouzl z nich had Ofión, který se stal jejím partnerem. Z děsivých křečí tohoto aktu lásky pramenily řeky, hory se zvedaly, jezera se vzdouvala; způsobilo to, že se zrodily a osídlily zemi všechny druhy plazů a ryb a zvířat. Eurynomé se okamžitě zastyděla za to, co provedla, hada zabila a poslala jeho ducha do podzemí; jako akt spravedlnosti však zapudila svůj stín s tváří moruše, aby s duchem žila v podzemí. Hada přejmenovala na „Smrt“ a její stín pojmenovala „Hekaté“. Z roztroušených zubů mrtvého hada vyrostla rasa lidí, kteří byli pastýři a pastevci koní, ale neobdělávali půdu ani se nezapojovali do válčení. Jejich potravou bylo mléko, med, ořechy a ovoce a nevěděli nic o metalurgii. Tak skončil první věk, to byla doba kamenná. Eurynomé nadále žila na Zemi, v nebi a moři. Jejím pozemským já byla Rhea s dechem merlíkového květu a jantarově zbarvenýma očima. Když se Rhea jednoho dne vypravila na Krétu... Na Krétě, bez slunce a par, s pocitem opakující se samoty, Rhea vytvořila lidského boha jménem Kronos, aby se stal jejím milencem. Aby uspokojila svou mateřskou touhu, porodila si pak každý rok v dikteánské jeskyni Sluneční dítě; Kronos však žárlil na Sluneční děti a zabíjel je, jedno po druhém. Rhea skrývala svou nelibost.

¹⁰⁹ Citováno in Robert Graves, *The Golden Fleece*, Hutchinson & Co., London, 1983, s. 150–3.

Jednoho dne se s úsměvem usmála na Krona: „Dej mi, drahý, palec a prsty své levé ruky. Na tak líného boha, jakým jsi ty, stačí jediná ruka. Udělám z nich pět malých bohů, kteří budou poslouchat tvé pokyny, zatímco budeš se mnou ležet na květinovém břehu. Budou hlídat tvé chodidla a nohy před zbytečnou únavou.“ V souladu s tím jí dal svůj levý palec a prsty a ona z nich vytvořila pět malých bohů zvaných Daktylové či Bohové prstů a korunovala je myrtovými korunami. Svým sportem a tancem mu způsobily spoustu zábavy. Ale Rhea tajně nařídila Daktylům, aby před Kronem ukryly příští Sluneční dítě, které porodila. Tímto byl oklamán Kronos a daly do pytle hromový kámen ve tvaru sekery a předstírali, že je to Rheino dítě, které pro něj jako obvykle házejí do moře. To dalo vzniknout přísloví, že pravá ruka by si měla být vždy vědoma toho, co dělá levá. Rhea nemohla sama kojit dítě, jemuž dala jméno Zagreus, aniž by vzbudila podezření u Krona; a proto mu Daktylové přivedly tlustou prasnici, aby byla jeho pěstounkou – což byla okolnost, kterou Zagreus poté nerad vzpomínal. Později, protože jim přišlo nepohodlné hasit jeho dětský hlas hlasitým bubnováním a pískáním, kdykoliv plakal, odstavily jej od prasnice a odvedli z hory Dikti. Svěřily ho do péče jistých pastýřů, kteří žili daleko na západě, na hoře Ida, kde jeho stravou byl ovčí sýr a med. A tak se druhý věk, který býval Zlatým věkem, chýlil ke konci.

Rhea si pospíšila do nového věku tím, že podporovala zemědělství a učila svého služebníka, Krétana Prométhea, jak uměle rozdělat oheň pomocí ohnivého kola fylfot. Dlouho se pro sebe smála, když Zagreus vykastroval a zabil svého otce Krona zlatým srpem, který Prométheus ukoval, a ještě déle, když se pokoušel přestrojit za vyhladovělou a utrápenou kukačku a prosil, aby byl v jejích nádrech pochován zpátky k životu. Předstírala, že je podvedena, a když se vrátil do své skutečné podoby, dovolila mu, aby si ji užíval. "Ano, opravdu, můj malý bože," řekla, "můžeš být můj milující služebník, jestli chceš." Ale Zagreus byl drzý a odpověděl: „Ne, Rheo, budu tvým pánem a dám ti pokyn, co máš dělat. Jsem mazanější než ty, protože jsem tě oklamal svým kukaččím převlekem. A jsem také rozumnější než ty. Aktem rozumu jsem si právě vynalezl Čas. Teď, když čas začal, s mým Adventem, můžeme mít data a historii a genealogii místo nadčasových, kolísavých mýtů. A nahraný Čas se svým řetězcem detailní příčiny a následků bude základem logiky.“ Rhea žasla a nevěděla, zda ho rozdrtit na atomy jednou ranou do sandálu, nebo zda si lehnout a řvát veselím. Nakonec neudělala ani jedno. Už neříkala: „Ó Zagree,

Zágree, mé malé Sluneční dítě, jaké podivné představy jsi nasál z vemen své pěstounky, prasnice z Dikti!“

Odpověděl: „Jmenuji se Zeus, ne Zagreus; a já jsem Hromové dítě, ne Sluneční dítě; a kojila mě koza Amalthea z Idy, ne prasnice z Dikti.“

„To je trojnásobná lež,“ řekla Rhea s úsměvem.

„To vím,“ odpověděl. „Ale už jsem dost velký a silný na to, abych mohl říkat trojitě nebo dokonce sedminásobné lži, beze strachu z rozporu. Pokud mám žlučovitou povahu, je to proto, že mě nevědomí pastýři z Idy krmili příliš velkým množstvím plástve. Musíš se mít na pozoru před mými mistrovskými způsoby, matko, varuji tě, protože od nynějška jsem jediným suverénem všech věcí já, ne ty.“

Rhea si povzdechla a šťastně odpověděla: „Drahý Zágree, nebo Die, nebo jak chceš být nazýván, už jsi uhádl, jak jsem unavená přirozeným řádem a čistotou tohoto zjevného vesmíru a nevděčnou prací na něj dohlížet? Ovládni jej. Dítě, vládni, všemi prostředky! Nech mě ležet a meditovat v klidu. Ano, budu tvou ženou, dcerou a otrokem; a ať už vneseš do mého krásného vesmíru jakýkoli spor nebo nepořádek jakýmkoli rozumným aktem, jak tomu říkáš, odpustím ti, protože jsi ještě velmi mladý a nelze očekávat, že budeš věci chápat tak dobře jako já. Ale modli se, dej pozor na Tři Fúrie, které se zrodily z kapek krve padajících z rozřezaných genitálií tvého otce. Zznamenejme čas a data, genealogii a historii všemi prostředky; i když předvídám, že ti způsobí mnohem více úzkosti a potěšení, než kolik stojí. A rozhodně používej Logiku jako berličku pro svou zmrzačenou inteligenci a ospravedlnění svých absurdních chyb.“

„Nejprve si však musím stanovit podmínku; budou dva ostrovy, jeden v Západním moři a druhý ve Východním, které si ponechám pro své dávné uctívání. Tam ani ty, ani žádné jiné božstvo, na které by ses mohl rozdělit, nebudeš mít žádnou pravomoc, ale jen já a můj had Smrt, když se rozhodnu pro něj poslat. Západ bude ostrovem nevinnosti a východní ostrov osvětlením; v žádném z nich nebude o čase veden žádný záznam, ale každý den bude jako tisíc let, a naopak.“

Pak okamžitě přiměla západní ostrov, aby se zvedl z vod jako zahrada; a také vrhla mrak kolem useknuté části Krona a Daktylové ji bezpečně dopravily na východní ostrov, který již existoval, kde se stal jejich společníkem, veselým bohem s rybí hlavou Priapem. Pak Zeus řekl: „Přijmi svou podmínku, ženo, pokud souhlasíš s tím, že tvé druhé já, Amfitríta, vydá moře mému stínovému bratru Poseidonovi.“

Rhea odpověděla: „Souhlasím, manželi, že si vody, které se táhnou pět mil kolem mých dvou ostrovů, vyhradím pouze pro svou potřebu; můžeš také vládnout na nebi místo Eurynomé, a vlastnit všechny hvězdy a planety a samotné Slunce; ale Měsíc si vyhrazuji pro sebe.“

Sepjali tedy ruce při dohodě, a aby Zeus ukázal svou moc, dal jí k uchu ozvučenou schránku a hrozivě zatančil ozbrojený tanec, udeřil svou hromovou sekerou o zlatý štít, takže se hrom děsivě převalil přes nebeskou klenbu. Rhea se usmála. Nevyjednávala o své kontrole nad třemi nejdůležitějšími věcmi, které se Diovi později nikdy nepodařilo vyrvat: vítr, smrt a osud. Proto se smála.

Daimon

VII. Osud a mýtus

mýtus, smyšlenka; obecně zastávaná víra, která je nepřesná nebo neopodstatněná.

Chambers Twentieth Century Dictionary

Byl jednou jeden thébský král jménem Láios. Tento Láios ve své rané dospělosti způsobil smrtelné pohoršení přáteli a hostiteli Pelopu. Zatímco pobýval v paláci svého přítele, unesl jeho syna Chrýsippa a na chlapce sexuálně zaútočil. Z hanby se Chrysippos zabil a rozhořčený Pelops proklel Láia, krále Théb, aby sám nikdy nepočal syna, či pokud ano, pak by měl být tímto synem zabit.

Časem si Láios vybral za manželku Iokasté, princeznu z domu Echionů. Delfské orákulum ho třikrát varovalo, že musí zemřít bez potomků, má-li odvrátit katastrofu sobě i Thébám:

Králi slavných thébských vozatajů, nevzpírej se bohům;

nezplod' žádného syna. Pokud někdy spatří tvé semeno světlo,

tvůj syn ti vezme život a celý tvůj dům se utopí ve spřízněné krvi.¹¹⁰

Ale Láios nebyl nakloněn dbát varování a v opilosti jedné noci násilně naplnil své manželství. Ovoce spojení, mužské dítě, poslal provinilý otec na stráň svahu, kde bylo ponecháno svému osudu; a tak Pelopovu kletbu ještě prohloubil hněv Héry, ochránkyně dětí, a Apollóna, ochránce mladých chlapců, od něhož přišlo výhružné varování orákula.

Dítě bylo ponecháno v zimě, přibité k zemi železným hřebem mezi nohama. Kvůli tomuto byl později nazýván Oidipem, což znamená „opuchlá noha“. Jeden z thébských pastevců se nad dítětem slitoval a ušetřil jeho život, předal ho jinému pastevci ze sousedního Korintu, který na oplátku předal

¹¹⁰ Euripides, *The Phoenician Women*, translated by Philip Vellacott, Penguin Books, 1972, s. 237.

malého Oidipa bezdětnému králi a královně Korintu, aby ho vychovali jako své vlastní.

Chlapec vyrostl do statné dospělosti, se silným tělem, ohnivě zrzavými vlasy a panovačnou povahou. Věřil, že je skutečným synem krále Polyba a královny Periboie z Korintu. Jedné noci ho ale na banketu urazil opilý host, který mu vyčítal, že se nepodobá svým rodičům, a obvinil ho, že je pěstounem. Oidipus se tajně vydal dotázat se delfského orákula na odpověď na otázku o jeho původu; ale bůh na tuto otázku neodpověděl a pohrozil mu místo toho strašlivou zkázu, že se stane manželem své matky a vrahem svého otce. Neodvážil se vrátit do Korintu, ale místo toho se vydal jinou cestou a vydal se na sever.

Laios, král Théb, byl zatím ve velkém zoufalství, protože Héřin hněv na krále způsobil, že proti Thébám vyslala z Etiopie monstrum zvané Sfinga. Toto stvoření bylo snadno rozpoznatelné podle ženské hlavy, lvího těla, hadího ocasu a orlích křídel. Moudrý prorok Teiresiás varoval Láia, aby obětoval u Héřina oltáře a prosil o odpuštění. Král si však věštce nevšímal a místo toho se vydal znovu konzultovat delfské orákulum a vydal se cestou na jih.

Synova cesta zkřížila cestu otci v úzkém průsmyku, kde nebylo možné se vyhnout. „Cestovateli, ustup králi!“, vykřikl posel cizinci. Oidipova zuřivost vřela; odmítl sejít králi z cesty. Jeden z Láiových koní mu šlápl na nohu a starý král ho udeřil do hlavy vidlicovým bodcem, jímž vedl svou družinu. Oidipus vztekle udeřil svého otce, aniž by věděl, koho zabil, a také herolda. Pak, pohlcen vražedným hněvem, zakousl mrtvolu své oběti a vyplívl krev.

Časem Oidipus dorazil do Théb. Poté, co byla provalena smrt Láia, vládl zde královnin bratr Kreón. Sfinga dál terorizovala město. Usadila se na hoře Fikion,¹¹¹ blízko bran, a pokládala každému thébskému pocestnému hádanku, kterou ji naučily Tři múzy:

Čtyřnohé, dvou- i trojnohé to pobývá na zemi, má to však pouze jeden hlas; jako jediný ze všech tvorů, kteří se pohybují po zemi, ve vzduchu či ve

¹¹¹ Hora Sfingy.

*vodě, to mění držení těla. Když však kráčí po všech čtyřech končetinách, je jeho rychlost nejmenší.*¹¹²

Když nešťastný poutník nedokázal na hádanku odpovědět, Sfinga ho uškrtla a jeho mrtvolu shodila z hory. Mezi mrtvými byl i Kreonův vlastní syn. Nato Kreón prohlásil, že Iokasté a království by měli být jeho, kdo Sfingu přemohl.

Když Sfinga konfrontovala Oidipa hádankou, odpověděl:

*Je to člověk. Jako dítě leze po čtyřech, v dospělosti chodí po dvou a ve stáří se opírá o hůl, jež mu je třetí nohou.*¹¹³

Když to Sfinga uslyšela, seskočila ze svého vrcholu hory a Oidipus se oženil s Iokasté a stal se thébským králem.

Tak se Oidipus stal mudrcem a také nejhoupějším ze všech králů na světě. Jako odměnu za své vítězství obdržel vlastní matku a zplodil s ní čtyři děti. Po čase však na Théby dopadl těžký mor a ukázalo se, že se nějaký bůh zlobí. Když bylo dotázáno delfské orákulum, Apollón odpověděl: „Vyžeňte vraha Láia“. Oidipus ve své slepotě pronesl nad Láiovým vrahem kletbu a odsoudil ho k vyhnanství. Věstec Teiresiás krále napomenul, že tou prokletou záležitostí v Thébách, kterou hledal, je ve skutečnosti on sám. V pravý čas byli nalezeni pastevci, kteří odhalili příběh. Když Oidipus konečně pochopil, že orákulum skutečně předpovědělo jeho osud a že se stal manželem své matky, vrahem svého otce a bratrem svých dětí, oslepil se zlatým špendlíkem. Iokasté se okamžitě oběsila, když byla odhalena její hanba.

Slepý Oidipus zmizel Thébám z očí. Mnoho let se toulal v čele s Antigonou, starší a silnější ze svých sester-dcer, a ve snech ho pronásledovaly Erínye. Jeho synové se navzájem povraždili a dům Láia se utopil ve spřízněné krvi, jak věstec prorokoval. Když se doslechl o masakru, co zbylo z jeho rodiny, vykřikl:

Ó Osude! Stvořil jsi mě, mimo všechny lidi, bych trpěl celoživotní ubohostí a bolestí. Než jsem vyšel z matčina lůna, Apollón prorokoval Láiovi, že ho jeho nenarozený syn má zavraždit... nejsem tak ztracený blázen, abych páchal to

¹¹² C. Kerenyi, *The Heroes of the Greeks*, Thames & Hudson, London, 1974, s. 98.

¹¹³ Kerenyi, s. 98.

*pobouření v mých očích a na životech vlastních synů, aniž bych k tomu byl přinucen božskou zlovůlí. Budiž; co by měl takový ubožák jako já dělat teď?*¹¹⁴

Antigona po dlouhém a zoufalém putování zavedla svého otce na cestu do Kolona, Poseidonova skalnatého kopce a jednoho ze vstupů do podsvětí. Tam měly Erínye, bohyně, které mstí Matku, svůj nedotknutelný háj. Na tomto místě bylo Oidipovi bohy odpuštěno a země se otevřela, aby ho konečně přijala.

Je to samozřejmě výplod řecké fantazie, nepravdivý příběh bez základů. Žádný archeolog nikdy nenašel Oidipovy kosti. Přesto jsme již viděli, jak mohou být mytická témata použita k prohloubení našeho chápání astrologických symbolů, jako je Pluton, a k tomu, aby nám pomohla putovat nápaditými cestami do zážitků vnitřního života, které jsou nepřístupné racionálnějšímu či empiričtějšímu přístupu. Mýtus o Oidipovi se stal nejznámějším než téměř kterýkoli jiný, protože poskytl základ, na kterém Sigmund Freud postavil svou velkou budovu psychoanalytické teorie. Jung, který následoval Freuda do skrytých vrstev archaického nevědomého světa člověka, zjistil, že tyto „nepravdivé příběhy“ jsou spontánními a univerzálními obrazy typických vývojových vzorců lidského života. Jinými slovy, mýty jsou kreativní, nápaditý autoportrét psychiky popisující její vlastní evoluci – svůj vlastní osud. Jak říká Joseph Campbell: Nebylo by přehnané říci, že mýtus je tajným otvorem, jímž se nevyčerpatelné energie kosmu vlévají do lidského kulturního projevu. Náboženství, filozofie, umění, společenské formy primitivního a historického člověka, hlavní objevy ve vědě a technice, právě ty sny, které spalují spánek, vyvěrají ze základního, magického kruhu mýtů.¹¹⁵

Řecké slovo *mythos* obsahuje dvě významové nuance. V jistém smyslu je mýtus příběh. V jiném, hlubším smyslu, to implikuje schéma nebo plán. Právě toto druhé stínové slovo je pro psychologii i astrologii nejrelevantnější, protože univerzálnost základních mytických motivů odhaluje základní plán nebo účelový vzorec vývoje, který je vlastní lidské psychice i lidskému tělu. Život jednotlivců a národů tedy není náhodný, ani utvářený výhradně faktory prostředím; má záměr nebo teleologii. Jung označil faktory vzorování v psychice za archetypy a viděli jsme, jak se tyto archetypální „vzory“ velmi úzce dotýkají

¹¹⁴ Euripides, s. 289–90.

¹¹⁵ Joseph Campbell, *The Hero With a Thousand Faces*, Sphere Books Ltd, London, 1975, s. 13.

jednoho z možných významů osudu. Horoskop narození je také příběh, stejně jako schéma nebo plán, a oba – horoskop a mýtus – tvoří dyádu. Mýtus mapuje univerzální lidské vzory, zatímco nativní horoskop individuální. Tyto se také prolínají, protože znamení a planety zvěrokruhu jsou přeplněné mytickými obrazy a tématy a vývoj života reprezentovaný cyklem Berana přes Ryby vypráví mytický příběh. Toto je příběh o osudu, obraz růstu od semena přes vyzrálou rostlinu až opět po semeno, který byl napsán ještě před začátkem konkrétního příběhu. Je to však jiný druh osudu než u Moiry, kterou jsme zkoumali na předchozích stránkách. Stále nejsem v pozici, abych věděla, zda měl novoplatonista Chrysippos pravdu, když popsal dvojí osud jako energii a podstatu. Jsem však připravena dát mu výhodu pochybnosti a naznačit, že Moira představuje „hmotný“ aspekt osudu (madam Blavatská koneckonců karmu srovnala s podstatou), zatímco osudem, který je vlastní mytickým tématům, je aspekt „energie“. Možná, že tyto dvě věci nejsou ve skutečnosti oddělené, ale prostě se „cítí“ odlišně, protože jsou prožité na různých úrovních.

Sokrates a Platón také rozlišovali mezi bohyní Nutnosti a jejími dětmi, Moirai, a dalším druhem deterministické síly v lidských záležitostech. Tomuto druhému říkali *daimon* (také *daemon*).

Konečně tedy dospějeme k představě individuálního *keru*, *daemona* a *moiry*. *Ker* je *eidolon* [obraz], neboli okřídlená víla, jež má zlověstný aspekt – je objektem strachu. Je-li rozzlobená a hledá-li pomstu, je to Erínye. Když je považovaná za přidělenou jedinci při jeho narození, je to jeho *moira* – rozsah či hranice jeho vitální síly, negativní a represivní stránka jeho osudu... *Daemon* (*genius*) člověka si naopak zachovává prvek blahodárné moci, funkční many. Když například Hérakleitos říká, že lidská povaha je jeho *daemonem*, myslí tím, že je to síla, která formuje jeho život zevnitř a vytváří nebo boří jeho bohatství, nikoli „osud“, který by mu byl přidělen zvenčí.¹¹⁶

Mezi těmito dvěma způsoby nazírání na osud je značný, i když jemný rozdíl. To se odráží v našem rozdílu v angličtině mezi slovem „*fate*“ a slovem „*destiny*“. Kořen „*destiny*“ v latině znamená „stát odděleně“, což znamená, že ačkoli je osud¹¹⁷ v jistém smyslu osudem, více se zabývá vývojem jednotlivce, tím, co ho činí jedinečným, tím, co ho „odděluje“ od svých druhů. Jung používá

¹¹⁶ Cornford, s. 110.

¹¹⁷ *Fate*.

slovo *fate* v obou významech, někdy více v jednom, někdy více v druhém. Ale *daimon*, i přes své kreativnější nebo „blahodárnější“ konotace, není o nic méně deterministický než hranice Moiry. Stále je to ,to, „co musím udělat“. Mám zvláštní pocit, že tato dvojakost osudu zahrnuje něco s ženskou i mužskou tváří, nebo, jinak řečeno, s tmavou a světlou tváří. Moira je bezpochyby žena. Její království je královstvím instinktu, dědictví a smrtelnosti. *Daimon*, když se s ním setkáme v díle filozofů, jako je Platón, má aktivnější, ambicióznější vlastnosti. Snaží se někam jít; obsahuje smysl pro cíl. Kerenyi také uvažuje o významu *daimona* ve své práci o Diovi a Héře:

„Vydavatel“ je význam slova *daimon*, ale ne lidský. V množném čísle je v Homérově jazyce *daimones* zcela ekvivalentní *theoi*, „bohům“. *Daimon* v singuláru je v jistém smyslu také osobní. Dalo by se říci, že se objevuje v osobní události, v osobním osudu, i když nesmíme chápat, že „osud“ zde existuje sám o sobě. K „udělení“ došlo pouze v osobním případě; jednalo se o osobní výjimku pokaždé, když k ní došlo.¹¹⁸

To tvoří ostrý kontrast ke kolektivní neosobnosti Moiry – a také ke kolektivní neosobnosti astrologického Plutona.

Když se pokouším pochopit podstatu tohoto tajemného *daimona*, zůstává mi pocit něčeho, co pohání jednotlivce zevnitř, aby naplnil jedinečný vzorec. Je účelový, teleologický, jak by to řekl Jung; snaží se někam jít, a jedinec, v němž žije, nebo který, viděno jinak, je jeho ztělesněním, proto musí sám někam jít. Zřejmý výraz takové hybné síly ve vnějším světě je v oblasti poslání. Ačkoli pocit „poslání“ nezažívá každý, je zcela nezaměnitelný u těch, pro které je realitou, a vnější projev „charakteru“ tohoto jedince ve formě sféry tvůrčího úsilí je přizpůsoben vnitřní obraz *daimona*, který ho pohání. Sokrates měl rozhodně *daimona* a snažil se žít v souladu s jeho impulzem. Jung by mohl říci, že toto je život v harmonii se sebou samým a podrobit se mu. Konvenčně věřící člověk by mohl říci, že žije v souladu s Boží vůlí. Ale bůh je uvnitř a my se vracíme k Novalisově rovnici osudu a duše.

Zdá se, že i jiné projevy, konkrétně méně zřetelné než povolání, odrážejí podnět *daimona*. Člověk se s ním určitě setká v lásce. Platón napsal, že Erós je velký *daimon* a příkazy lásky převažují nad tolika jinými úvahami, že by se dalo

¹¹⁸ C. Kerenyi, *Zeus and Hera*, Routledge & Kegan Paul, London, 1975, s. 16.

řící, že láska může být jedním z nejhlubších prožitků osudu, na které může jedinec narazit. Láska také „někam směřuje“, neboť mění jedince a může ho vést do jiné fáze jeho vývoje. I když Pluton silně figuruje v otázkách nutkavé přitažlivosti, *daimonický* aspekt lásky má úplně jinou chuť. Platón to ve Faidru říká takto:

A tak je to i s následovníky ostatních bohů. Každý člověk ve svém životě ctí a napodobuje, jak nejlépe umí, toho boha, k jehož sboru patřil, zatímco ve svém prvním vtělení zde je nezkažený; a tímto způsobem, který se takto naučil, se nese ke svému milovanému i ostatním. Proto si každý z těch krásných vybírá lásku odpovídající svému druhu; a pak, jako by jeho vyvolený byl jeho bůh, jej postaví a oblékne k uctívání... A tato snaha objevit podstatu svého pravého boha je tím, že ho vystopuje v sobě, odměněna; neboť jsou nuceni hledět na boha bez ucuknutí, a když je lapen v jejich paměti, jeho dech je inspiruje, a sdílí jeho atributy a jeho život, kam až člověk může vstoupit do božství. A za tato požehnání děkují milovanému, milují ho ještě hlouběji... Vidí se ve svém milenci jako v zrcadle, aniž by věděl, koho vidí. A když jsou spolu, je i on osvobozen od bolesti, a když jsou od sebe, touží tak, jak touží on sám; neboť v jeho srdci se odráží obraz lásky, který je odpovědí lásky.¹¹⁹

Láska je tedy osudem člověka, protože odráží boha v sobě samém. Vlastně celý vzor života člověka nese pečeť jeho *daimona*, a když se na něj podíváte s odstupem času nebo z dálky, vzor je jasný. Teprve když jej žijeme, je tak těžké, možná nemožné jej spatřit, s výjimkou těch vzácných okamžiků jasnozřivosti, které mohou nastat během velké krize či utrpení, kdy cílevědomost prožitku zanechává děsivý pocit jiného hybatele než ega a odlišného od slepých instinktivních hranic, o nichž jsme uvažovali v první části knihy.

I když jsem se celou dobu nořila do bezedné zásoby mýtů, abych ilustrovala některé projevy Moiry v individuálním životě, ráda bych nyní přistoupila k tělu mýtů jiným způsobem. Mým záměrem je pohybovat se znameními zvěrokruhu, sbírat, lze-li to omluvit květnatou metaforou, mytické květiny coby obohacení běžných definic obecně daných každému znamení. Znamení zvěrokruhu, která jsou zdůrazněna v individuálním horoskopu, jsou

¹¹⁹ Citováno in Mary Renault, *The Charioteer*, New English Library, 1983, s.. 98

více než jen znaky chování. Jsou duší člověka, bohy, „k jejichž sboru patřil“, a jsou tedy jeho osudem ve smyslu, který popisuje Novalis. Znamení zvěrokruhu je mnohem hlubší než pouhý seznam vlastností chování. Je to mýtus, schéma nebo plán, který je zobrazen v příběhu – vzor vývoje, archetypální téma. Několik různých mytických postav obývá doménu jednoho astrologického znamení a odehrává se drama, někdy tragické, někdy komické, ale vždy teleologické. Jsem přesvědčena, že tyto příběhy, které tvoří holé kosti individuálního vzoru vývoje, jsou něčím, co zažíváme jako osud – osud v podobě daimona – protože příběh je obsažen v nás při narození a pouze čeká na vyprávění prostřednictvím prožitků a vědomých voleb a vnímání individuálního života. Protože stejně jako Novalis cítím, že *daimon* a duše jsou dvě jména pro stejný princip, mytické příběhy, které naznačují vzory v horoskopu, jsou vnější i vnitřní a prostupují nejen vnější život člověka, ale také tajná zákoutí jeho snů. Tak se ve spánku objevují obrazy, které jsou charakteristické pro horoskop a pro znamení, která jsou silně partajní; a tyto obrazy jsou zase obrazy mýtů. Liší se od tradičních zvěrokruhů a jsou složitější než tradiční zvěrokruhy. Ale jsou nedílnou součástí téhož *daimona*. Něco z toho jsme již viděli ve snových příkladech, které jsem uvedla v dřívějších kapitolách. Tyto mytické postavy, které ztělesňují příkazy duše a rozplétají individuální *fate* či „*destiny*“, jsou zase obyčejní lidé, kteří obývají svůj vnější život, s nimiž se člověk setkává v rodičích, dětech, partnerech, spolupracovnících, přátelích, nepřátelích a v širším kolektivu.

Ze vší rozmanitosti mytických příběhů, od vznešených příběhů o stvoření vesmíru až po směšné a komické eskapády podvodníka a blázna, je pro příběh lidského vývoje nejdůležitější jedno mytické téma, a to je příběh hrdiny. Hrdinské hledání je to, čemu Joseph Campbell říká „monomýtus“, neboť je univerzální a všudypřítomný, starobylý i moderní a je naším nejzákladnějším popisem procesů lidského růstu od temnoty děložní vody až po temnotu hrobu. Hrdinova cesta je mapou jak vývoje kultury, tak psychické cesty jedince životem. Týká se to jak mužů, tak žen, primitivního domorodce a sofistikovaného obyvatele západního města, dospělého i dítěte. Proplétá se našimi sny, našimi fantaziemi, našimi nadějemi, našimi obavami, touhami, našimi láskami i cíli. Etapy hrdinovy cesty se nacházejí v každé kultuře a v každé epoše. Detaily povrchu se mohou lišit, ale kosterní struktura zůstává stejná.

Ti dva – hrdina a jeho konečný bůh, hledač a nalezený – jsou tedy chápáni jako vnějšek a vnitřek jediného, sebe-zrcadleného tajemství, které je totožné s tajemstvím zjeveného světa. Velkým činem nejvyššího hrdiny je dospět k poznání této jednoty v mnohosti a pak ji dát poznat.¹²⁰

Každé znamení zvěrokruhu znázorňuje mytickou cestu. Obsahuje hrdinu, a také naznačuje povahu hrdinova vábení k dobrodružství. Obsahuje také pomocníka, který poskytuje kouzelnou stopu, a práh dobrodružství; bitvu s bratrem, drakem, čarodějem; rozčtvrcení, ukřižování, únos, noční cestu po moři a velrybí břicho. Předmět hledání je také obsažen: milovaný, posvátný sňatek, klenot, usmíření s otcem, elixír života. A v tomto zdánlivě jednoduchém popisu jediného znamení zvěrokruhu je také obsažena arogance¹²¹ nebo vada hrdiny a povaha jeho nevyhnutelného konce. Hrdinové (čímž mám na mysli hrdinu i hrdinku, protože zde neřešíme sexistický problém, ale spíše rozvoj individuálního vědomí) se hodně liší. Například Hérakles (nebo Herkules), jehož podivuhodný počín Dvanácti prací patří k nejznámějším hrdinským ságám, není nijak zvlášť inteligentní. Má spíše svaly než mozek, disponuje nesmírnou zásobárnou fyzické síly a odvahy a má sklony utloukat k smrti všechno, co mu oponuje. Jeho hloupá, robustní, vitální, dynamická a neuhasitelná postava je krásně ztvárněna v románu Roberta Gravesa o cestě za Zlatým rounem, nazvaném *Hercules, My Shipmate*. Je to všeobecně lidská postava, ale někteří z nás jsou mu podobní více než jiní; nebo možná by bylo přesnější říci, že některé části nás se v určitých situacích chovají více jako on. Odysseus je na druhé straně nazýván „prohnaným“. Provede ho spíše Istivost než hrubá síla; a jeho cesta je také jiná, protože je spíše poutníkem hledajícím svůj domov než válečníkem hledajícím nové výzvy. Jeho cesta se pohybuje spíše v kruhu než nahoru ve stoupání nebo lineárním způsobem prostřednictvím řady úkolů. Iásón je odvážný, ale zrádný a nakonec selže díky své zradě k ženě, která ho milovala a pomohla mu. Orfeus svým soucitem a něhou dokáže krásou své hudby vyždímat slzy ze samotných kamenů a dokáže dokonce obměkčit srdce přísného pána podsvětí, ale nakonec nemůže svou ztracenou ženu vytáhnout ze síní Hádu, protože pochybuje o slovu Pána Velkého místa dole, a ohlíží se zpět. Siegfried je složitý teutonský hrdina, nebojácný, ale zároveň zkorumpovatelný, naivní a božský, a přesto odsouzený k záhubě. Parsifal je

¹²⁰Campbell, s. 38.

¹²¹ Hubris.

svatý blázen, který vykupuje skrze soucit zrozený z jeho vlastní krutosti. Prométheus je humanitární zloděj, Oidipus – jak jsme viděli – ušlechtilý a tragický pěšák osudu, jehož nekontrolovatelný hněv a vzdor mění proroctví ve skutečnost. Hrdinky mýtu se také liší. Médea je hrdá, žárlivá a vášnivá, má okultní schopnosti; Faidra je také žárlivá a vášnivá, ale méně upřímná, zatímco Alkéstis je pokorná a obětavá a Andromeda je prostě krásný bezmocný pěšák čekající na záchranu. Existuje tolik hrdinů a hrdinek, draků a čarodějek, králů a bohů, kolik je aspektů lidské povahy a variací na jediné téma lidského života. Různá mytická témata jsou relevantní v různých obdobích života, protože hlavní biologické zlomy zrození, puberty, porodu, menopauzy, stáří a smrti jsou doprovázeny stejně hlubokými psychickými změnami, které se odrážejí v neustále se měnícím panoramatu mýtu. Muž může být v jednom okamžiku svého života chycen v dramatu Persea konfrontujícího strašlivou Gorgonu, když se pokouší opustit svou matku v dospívání a odejít do života; v jiném okamžiku může být přistižen v hanebné komedii Dia, jak zápasí se svou otravnou, žárlivou manželkou; může se znovu setkat s Gorgonou, když se pokusí opustit zatuchlou stagnaci matky-manželky a věnovat se svému vnitřnímu duchu; nebo může odrážet Penthea, kterého dohnal k šílenství bůh Dionýsos, nebo vítězného Thésea vracejícího se z Kréty a jeho úspěšného boje s Minotaurem jen proto, aby zjistil, že jeho otec se v okamžiku synova úspěchu zabil. Astrologie se svými dvanácti znameními a deseti nebeskými těly posetými dramaty mnoha různých mýtů naznačuje, podobně jako Jung, že se v nás pohybují všechny mýty, některé jsou dominantnější než jiné, některé se objevují v přestrojení za náš „vnější svět“, a všechny splétají tapiserii individuálního schématu vlastního osudu.

Pár poznámek je na místě o vztahu mezi mýtem a astrologickou symbolikou. Mýtus není strukturovaný, uspořádaný systém symbolů, jako je astrologie, kabala nebo tarot. Jde o plynulé, dynamické ztvárnění obrazů, z nichž každý má mnoho různých variací, protože mýtus se spontánně objevuje v různých kulturách a v různých fázích jedné konkrétní kultury. Podivná postava Dionýsa má několik různých otců, několik různých druhů úmrtí a vzkříšení, několik různých epitet přidáných k jeho jménu a několik různých sfér lidského života, kterým předsedá jako *daimon* a prochází spektrem od boha smrti až po boha vína a opilosti. Ale jeho jádro zůstává stejné, ať je kdekoli a v jakékoli podobě. Robert Graves ve svém díle *Řecké mýty* působivě podrobně rozložil

obrovské variace na každou mytickou postavu. Stejně tak C. Kerenyi, jehož spisy o různých řeckých panteonech vždy stojí za prostudování. Doufám, že se nesnažím vtěsnat jeden symbolický systém do jiného, když říkám, že pouze jeden konkrétní mýtus má význam pro jedno konkrétní znamení. Mytické postavy a příběhy jsou jistě prodchnuty různými chutěmi a barvami a mají tendenci mít spřízněnost s některými znameními, a ne s jinými. Některé mýty jsou tak univerzální, že jsou relevantní pro každého: Jedním z nich je i hledání hrdiny. Velké mytické ságy popisují lidský vývoj obecně a lze je vztáhnout ke každému znamení a každému životu a k celému symbolu zvěrokruhu. Každý, kdo se někdy pokusil najít těsná spojení mezi mytickými příběhy a postavami, se ocitl v beznadějném galimatyáši, kde se každý mýtus prolíná s každým jiným, a nakonec zbude to, co všechna velká náboženství nakonec hlásají jako svou jedinečnou a nedotknutelnou pravdu: Existuje jen jeden. Proto navrhuji, aby se mýtus bral tak, jako by člověk s pocity a představivostí četl báseň s citlivostí na vůni, chuť a barvu příběhu, nežli s konkrétním odhodláním zjistit, zda každý Střelec, kterého zná, má, stejně jako Cheirón, ránu na stehně.

Mám pocit, že existuje další důležitý rozdíl mezi mýtem a astrologickou symbolikou. Horoskop fixuje život v čase a prostoru a popisuje inkarnovaného jedince v časovém, trojrozměrném ‚reálném‘ světě. Zmrazí neustále se pohybující nebesa a krystalizuje je do vzorce, který popisuje vývoj konkrétního života. Je to to, co bylo napsáno při narození pro jednu osobu, žijící v jednom čase. Je to osud zakotvený v čase a prostoru, *daimon* a ker jsou na moment přidělení jednotlivci. Z tohoto důvodu může mít horoskop cokoli: lidská bytost, pes, kuře, kniha, čmelák, operní dům, banka. V okamžiku, kdy se něco, nějaká věc, objeví v životě, jeho počátek a vzorec růstu jsou zmapovány, předurčeny, reflektovány, obsaženy a ohraničeny jeho nativním horoskopem. Moira, jak jsme viděli, znamená podíl (část) nebo přidělení, a *daimon* znamená vydavatele; a horoskop je podíl a dispence, která je dána nebeskému kolu na jeden časový okamžik.

Na druhou stranu mýtus je nadčasový a nelokalizovaný, stejně jako znamení a planety v astrologii, než ustrnou do pozice horoskopu narození. Mýtus neexistuje jako věc v čase a prostoru. Achilla bojujícího s Hektorem před hradbami Tróje lze vysledovat až k historické události, která nastala v předklasickém Řecku v určitém století, protože, jak Schliemann zjistil, skutečně

existovala Trója a trojská válka. Ale válečník-hrdina, jehož je Achilles jednou tváří, nemůže být takto přišpendlen, stejně jako hrdinův boj s bratrem-nepřítelem. Toto téma propuká spontánně v každé kultuře v každé době; je to obraz archetypální lidské situace. To, že se také navenek projevuje, není tedy překvapivé, protože historie odráží tyto archetypální vzorce stejně jako jednotliví lidé. Není ani překvapivé, že příběhy, jako je ten Achilleův, jsou připomínány a převyprávěny století po století. Stále rezonují i ve zjevně zkroceném a technologickém životě moderního západního muže a ženy. Mýty jsou tvůrci a jmenovateli kultury stejně jistě jako lidé. Nemají žádnou konkrétní podobu, žádnou časovou nebo prostorovou realitu, ačkoli jména a místa v konkrétních verzích daného mýtu nesou tato časové a geografické pečete. Jsou to tendence, záměry, faktory uspořádání: obrazy pudových vzorců.

Mám sklon fantazírovat o bozích, hrdinech, mytických protagonistech, shromážděných v uzavřeném stínu kolem zvěrokruhu za planetami. Tam, kde konkrétní mýtus může najít kongeniální domov v rezonančních vzorcích v individuálním horoskopu, pak tento mýtus vstoupí do života člověka a přilne k němu po celý život jako jeho *daimon*. Přizpůsobí si tuto astrologickou konfiguraci do svého vlastního příběhu. Různí bohové jsou možná více či méně doma v různých horoskopech a někdy radikálně opačné postavy se snaží žít v rámci jednoho horoskopu. Vstupují a vystupují v různých fázích života, jako herci na povel, podle tranzitů a progresí. A můžeme se s nimi setkat v podobě „jiných lidí“, stejně jako ve svých vlastních motivech a charakteru. Nenapadá mě lepší paralela než řecké divadlo, kde každý herec nosil masku – zvanou *persona* (od které Jung tento termín převzal) –, aby oznámil archetypální roli, kterou hrál. Herec pod maskou však zůstal neviděn a neznámý až na své druhy. Tak se možná zjevujeme bohům, rozehráváme si své role a věříme, že jsme „jiní“ a „svobodní“, zatímco po celou dobu tančíme starodávný tanec, který byl choreografován od počátku věků. Možná je tedy dobře se zeptat, v souladu s duchem hry, který bůh, nebo která dvojice či skupina protagonistů, se spojí s Venuší ve Vodnáři naproti Plutonu v Lvu, nebo s Ascendentem ve Střelci, nebo s konjunkcí Marse a Jupitera v Blížencích v kvadratuře k Saturnu v Panně v desátém domě. Neboť dokud nemá člověk pocit, že působí mytické drama, jsou astrologické výroky roztříštěné a neúplné a zdá se, že pouze popisují statické chování. A svůj příběh neprozrazují.

Nikdy mi nepřišlo příliš produktivní hrát s horoskopem hry „Řekni mi, jaký je můj mýtus“. Existuje tolik mýtů a jedinec tyto myriády různých témat přemění, zkombinuje či uvaří do samostatného vývaru, který ani ti nejmoudřejší z astrologů nedokážou v několika větách skutečně vymezit. Také si kladu otázku, zda je skutečně možné představit si průběh hry, dokud jsme ještě na jevišti. Možná, že na druhé straně smrti se může číst celý scénář, ale nejvíc, co můžeme v daném okamžiku zahlédnout, je scéna, kterou právě předvádíme, a souvislosti s minulými scénami a nepatrným intuitivním záchvěvem toho, co by mohlo být dalším dějstvím dramatu.

Většina mýtů, na které se budu na následujících stránkách odvolávat, je řeckých, s občasnými útržky egyptské a germánské tradice. Není to proto, že by ostatní mytologie byly irelevantní, ale proto, že se v nich příliš neorientuji. Zůstává na čtenáři, aby zjistil, které mytické obrazy mu nejvíce rezonují, nebo se mu nejlépe osvědčují, a aby mou astrologickou řeč dále rozšiřoval podle svých vlastních zkušeností. Osobně mě přitahuje mnohost a jemnost řeckého panteonu, který je, s výjimkou hinduismu, také nejironičtější a plný humoru. Přesto jsem se setkala s lidmi, kteří hluboce milují neúprosnou důstojnost a prostotu egyptského mýtu, romantiku a „finančnictví“ keltských pohádkových tradic, nebo morální poctivost severoamerických indiánských povídek anebo vášnivý mysticismus ruských lidových povídek, či grandiózní kosmický záťah hinduistických bohů. Věřím, že jedinec často pociťuje silné spojení i s bohy svého vlastního dědictví – rodinného, národního a rasového. S těmito „dědičnými“ bohy se člověk setkává ve snech, i když by se dalo věřit, že je dávno opustili cyničtější rodiče a prarodiče. Bible samozřejmě oplývá některými z nejbohatších a nejhlubších mytických témat a není mnoho aspektů lidské ságy, které by nezahrnovala; i když jsou někteří, kterým by tento způsob pohledu na věc mohl připadat urážlivý, raději je vidí jako soubor konkrétní a doslovné pravdy, zatímco příběhy jiných náboženství a kultur jsou „pouhým“ mýtem. Na druhou stranu je prospěšné připomenout, že pro Řeky byli Oidipus a Orfeus, Achilles a Zeus, Erínye, Gorgony, Matka Dia a Moira, stejně věcní a „skuteční“ pro tuto kulturu, jako je pro nás Ježíšův život.

Dokonce ani jediná postava, jako je měsíční bohyně Artemis nebo bůh podvodníků Hermes, nemůže být odstraněna z příběhů, do nichž je zasazena. Mýtus obsahuje pohyb a není statický. Popisuje procesy a pohyby, stejně jako

kvality. Znamení zvěrokruhu, nahlížené mytickýma očima, je také dynamickým příběhem, nikoliv jedním souborem charakterových rysů či jedním způsobem chování. Každé znamení obsahuje své vlastní konflikty, rozpolcenosti, duality, motivy, nedostatky, touhy, kolize a rozlišování mezi postavami. Mám zkušenost, že když se tyto dynamické postavy pohybují v osobnosti – a jejich pohyby lze nejzřetelněji vidět ve snech a v astrologických tranzitech a progresích –, odrážejí pohyb mezi různými částmi psychiky. Pokud své mýty zviditelníme, což každý z nás dělá v různých obdobích života, vtáhneme do svého života ostatní, aby převzaly tu či onu roli, a nevědomě se ztotožníme s tou či onou postavou příběhu. Tímto způsobem jsou mytické postavy aktivním a dynamickým aspektem našeho osudu, *daimonů*, a my vtahujeme vnější svět do našich vlastních mýtů v místech, kde se mýty vnějšího světa dotýkají našich. Tak my, jako nádoby pro mýtus, vytváříme svůj osud.

VIII. Mýtus a zodiak

Beran

Nemáme všichni jednoho Otce? Nestvořil nás jeden Bůh?

Malachiáš 2:10

Už jsme se setkali s divokou postavou Área — Marsem, bohem války, vládcem znamení Berana. Nyní musíme uvažovat o samotném Beranovi, protože souhvězdí, která jsou spojena se znameními zvěrokruhu, jsou složitá a velmi stará a obsahují mnoho témat, která dodávají tradičním výkladům astrologie překvapivé rozměry. Pravděpodobně se nikdy nedozvíme, jakým postupem se konkrétní zvíře či postava spojily s určitou skupinou hvězd. Ale stejně jako u jmen, která byla planetám propůjčena, i u těchto archaických asociací panuje zvláštní synchronní „přesnost“. Skopec byl Egypťanům znám jako prvotní bůh Ammon, neboli Amun, jehož jméno znamená „skrytý“. O tomto starobylém božstvu Berana se říkalo, že je tou silou, která stojí za neviditelným větrem. Byl také nazýván „tím, kdo zůstává ve všem“, a představovali si ho jako duši všech pozemských jevů. Řekové spojovali boha stvořitele Ammona s vlastním otcem Diem, neboť falický Ammon ztělesňoval síly pokolení a oplodnění, inicioval a poté udržoval kontinuitu tvůrčího života.

Numinózní rozmnožovací síla egyptského boha s beraní hlavou naznačuje, že v Beranu je více než pouhý boj. Toto božstvo je obrazem falické síly, ať už tato sídlí v muži nebo ženě; neboť Ammon je původní tvořivý duch, který ze sebe vytváří zjevný vesmír. Pro tento dynamický impuls neexistuje žádný „důvod“; je to prostě atribut Berana, stejně jako je falická síla vrozeným atributem egyptského Ammona a řeckého Dia a také biblického Jehovy. Zeus či Djeus ve starém indoevropském jazyce znamená „světlo nebes“, a Zeus je tak iluminátorem, daimonem blesku a záření, osvětlení a osvícení. Často jsem se divila, proč se tradiční čtení Berana zřejmě nedotýká intelektuální síly a vize, se kterou jsem se v tomto znamení často setkávala. Viděla jsem mnohem více Beranů (a do toho zahrnuji spíše Berany vycházející, Měsíc v Beranech atd., než striktně Slunce v Beranech), kteří se věnují duševnímu a duchovnímu osvícení, nežli tradiční honosné sportovce – Berany, kteří žijí pro fyzické boje.

Když Řekové začali spřádat své magické, mytické příběhy kolem souhvězdí, která zdědili po Babylonu a Egyptě, spřádali kolem obrazu Skopce příběh nadpřirozeného skopce, seslaného Diem, který zachránil Frixe a Hellé před jejich zlou macechou a odnesl je na zádech ke Kolchidě. Hellé upadla a utopila se v moři, které bylo po ní pojmenováno Helléspont,¹²² ale Frixovi se podařilo dorazit do Kolchidy a dostal se pod ochranu krále Aiéta, samotného mága a syna slunečního boha Hélia. Frixus obětoval skopce a zavěsil jeho rouno v posvátném háji hlídaném drakem, kde se proměnilo ve zlato; a bylo to stejné zlaté rouno, které Iásón a jeho posádka Argonautů hledali přes mnohá nebezpečí. Vlna byla pro Dia posvátná a znovu se nám předkládá toto nehledané spojení mezi Beranem a ohnivým králem bohů. Zdá se, že toto zlaté rouno a Iásónovo pátrání po něm vykresluje téma zabití Starého otce a hledání individuální duchovní identity, kterou považuji za jádro dramatu Skopce Beran.

Příběh Iásóna je důležité pro naše zkoumání vzorců vývoje, který je neodmyslitelně spjatý s Beranem. Rouno totiž pocházelo z Iolkosu, Iásónova rodiště, a je určitým způsobem symbolem jeho „pravého“ otce, jeho vlastního vnitřního ducha. Iásónův příběh je typický pro hrdinský mýtus. Byl právoplatným dědicem trůnu Iolkose v Thesálii, ale jeho zlý strýc si tuto moc uzurpoval a život dítěte byl ohrožen. V utajení byl poslán k moudrému Kentauru Cheirónu, kde byl vychován a vyučován válečnému umění.

¹²² Dardanely.

Uzурpované královské dědictví a ohrožené dětství jsou, jak zdůrazňuje Campbell ve své práci o hrdinském mýtu, archetypálními vzorci, které se objevují v příběhu každého hrdiny. Nenarodí se automaticky jako hrdina, ale musí se k němu dostat zkouškami a utrpením, aby našel to, co bylo vždy jeho, ale věděl to. Iásón se musí ve svém pátrání potýkat se dvěma destruktivními muži, dvěma králi, a zde je nám představen archetypální boj s Hrozným otcem. V Neumannově díle *O původu a dějinách vědomí* píše o „otcích“ jako o představitelích práva a pořádku, kteří předali nejvyšší hodnoty civilizace. Ztělesňují svět kolektivních hodnot, které se v psychické struktuře projevují jako „svědomí“. Hrdina se tak musí stát porušovatelem starého zákona, protože je nepřítelem starého vládnoucího systému a jsoucího soudu svědomí. Proto se nutně dostává do konfliktu s otcem a jejich osobními mluvčími, kterými jsou v příběhu Iásóna nejprve zlý strýc Peliás a podruhé čaroděj-král Aiétés. „Zlý král“ neboli postava osobního otce, reprezentující starý vládnoucí systém, vyžle hrdinu do boje s monstrem – Sfingou, čarodějnicemi, obry, divokými šelmami atd. — doufajíc, že to prokáže jeho zkázu... S pomocí svého božského otce se však hrdinovi podaří netvora porazit. Jeho vyšší přirozenost a vznešený původ jsou vítězné a samy se osvědčují ve vítězství. Zřícení, které mu přál negativní otec, se vrací k jeho slávě a k vlastní zkáze negativního otce. Vyhnání syna starým králem, boj hrdiny a zabití otce tak spolu smysluplně korelují. Tvoří nezbytný kánon událostí, které jsou symbolem a vlastně předvídaný samotnou existencí hrdiny, který jako nositel nového, musí zničit staré.¹²³

Když Iásón dosáhl bojechtivého věku, vrátil se na Iolkos a rozhodl se uplatnit své dědictví. Na své cestě ztratil sandál, když pomáhal staré ženě (která byla ve skutečnosti přestrojenou bohyní Hérkou) překročit potok. Zlý strýc Peliás mezitím obdržel věštbu, která ho varovala, aby si dával pozor na muže s jedním sandálem. Když se ti dva střetli, nasadil Peliás nevýraznou tvář, uznal Iásóna za právoplatného dědice a okamžitě ho poslal vyzvednout zlaté rouno, které jeho předek Frixus přinesl do Kolchidy, aby mohl být neklidný Frixův duch uložen k odpočinku. Hrozný otec tak posílá syna do nebezpečí v naději, jak říká Neumann, že to prokáže jeho zkázu. Jason v reakci na to shromáždil slavnou posádku Argonautů a podnikl cestu přes mnohá nebezpečí, za pomoci bohů Athény, Poseidona a Héry ke dvoru krále Aiéta. Zde zabil draka

¹²³ Neumann, *The Origins and History of Consciousness*, s. 176.

s pomocí královny dcery Médey, kněžky a čarodějky, ukradl rouno, vrátil se do Iolkosu, kde se zbavil strýce Pelia a stal se králem.

Impuls pouštět se do nebezpečných situací za účelem prokázání své mužnosti je pro Berana charakteristický a, ač to může znít na první pohled zvláště, charakteristický pro ženu Berana i pro muže Berana. Neboť tento Příšerný Otec se neomezuje pouze na muže, stejně jako hledání „pravého“ tvořivého Otce uvnitř. Samotné rouno, emblém tohoto „vnitřního“ a individuálního souboru duchovních hodnot, se zdá, jak jsme viděli, jako teriomorfní neboli zvířecí reprezentace „skrytého“ boha. Král Aiétés, který je jeho strážcem, je nad Peliem v tom, že je polobožský a mág; je to archetypální Hrozný Otec, kde Peliás je ten osobní. Že jde spíše o osud než o pouhé nápadité cvičení, mi napovídá počet Beranů, s nimiž jsem se setkala, kteří byli hnáni životem a zakoušeli problémy s tyranským či omezujícím a destruktivním osobním otcem.

Tento otec svého syna často oslaboval, nebo byl příliš kritický a potlačující k přirozenému „dědictví“ syna, nebo synovi bránil v jakémkoliv nezávislém tvůrčím projevu. Podobná situace často nastává v životech beraních žen, kde otec není o nic méně dominantní nebo restriktivní a manžel – který je nevědomky vybrán, protože je jako otec a v mýtu je nezbytnou postavou – přebírá roli odmítnutí povolení k samostatnému životu. Hrozný otec se může ještě dlouho po dětství znovu objevit v podobě institucí nebo nadřízených při práci, nebo může vyplout na povrch jako soutěžící o vytouženou milenkou nebo cenu. Tento vzorec není „patologický“; je mytický a do jisté míry je obrazem nutnosti Berana. Otec zde stojí jako překážka i jako prostředek růstu. Iásónovi se podařilo najít jeho rouno a přivést ho zpět domů prostřednictvím ženy. To je také charakteristické pro mýtus hrdiny, protože „žena“ je anima, nevědomí samo v masce „pomocnice“ a „nevěsty“, která nalézá řešení tam, kde individuální ego žádné nenajde. Kdyby byl Iásón ženskou postavou, nepochybně by mu pomohl Aiestův syn, protože nepřátelství v ženské psychice, jak se zdá, plní stejnou funkci, pokud jde o vývoj. Ve skutečnosti Iásónovi pomáhala nejedna žena, protože i když argonauti tvořili člun plný mužských válečníků, byla to bohyně Héra, vděčná za Iásónovy rané služby, kdo ho vyvedl z nepěkných zmatků, s nimiž se na své cestě setkal. A Médea se svými čarodějnickými a okultními schopnostmi mu pomohla uniknout hněvu

krále Aiesta, strážce rouna. Iásón však doložil typický beraní problém, když se vrátil do Iolkosu, protože už ho Médea unavila a dvořil se dceři korintského krále, vzdal se spojení s vnitřním „čarodějnickou“ animou, která mu pomáhala, a místo toho toužil po ženě, která by mu mohla přinést kolektivní moc a uznání. Nespokojil se s tím, co dostal, ale musel mít víc a ještě víc. To je ta vada, arogance, která je Beranovým nebezpečím, a pokud si to jedinec neuvědomuje, dovede ho k pádu. Tak Iásón rozhněval Médeu, která nebyla ženou, kterou lze brát na lehkou váhu; a z pomsty zabila nejen novou nevěstu, ale i jejich vlastní děti, a utekla na voze taženém okřídlenými draky a nechala svého bývalého milence pod kletbou. Poté to s Iásónem šlo z kopce, byl stárnoucí a nemohoucí, a nakonec byl zabit úderem do hlavy spadlým dřevem, které se ulomilo z jeho vlastní hniající lodi.

Netvrdím, že potupný konec Iásóna je nutně osudem Berana. Ale jeho problém určitě je. Je ironické a věrné jemným tragikomickým nuancím mýtu, že mladý hrdina, který bojuje se starým Hrozným Otcem o nastolení nového řádu, by měl zavrhnout své vlastní vnitřní ženské já, aby se mohl dvořit právě té kolektivní moci, kterou předtím prodělal svou výpravu za bojem. Záhadná identita mezi hrdinou a jeho nepřítelem je zde naznačena, neboť Iásón se na konci svého příběhu stal sám Hrozným Otcem a nemesis, která ho provází, spočívá v tom, že jsou zabíjeny jeho vlastní děti. Na vnitřní úrovni je možná tento smutný konec slavného příběhu pro Berana nezbytnou pasáží, než začne nový cyklus a vyvstane nová výprava za novým rounem. Mnohé může být zničeno dříve, než Beran povstane ze svého rozpadu a bude se věnovat další výzvě. Beran jako otec nebo matka spíše než jako syn či dcera trpící rukou panovnického otce může zjistit, že mýtus je stejný, ale role se změnily a jeho vlastní děti se bouří proti jeho poslední tyranii.

Kromě Diova zlatého falického rouna existují i další mýtičtí skopci, kteří byli spojováni se znamením Berana. Lucían, římský básník, ztotožnil skopce se zlatým beránkem, který figuruje v příběhu o Átreovi a Thyéstovi, s nimiž jsme se setkali dříve. Když se tito bratři hádali o trůn Mykén, podle jedné verze příběhu se Zeus rozhodl urovnat spor ve prospěch Átreia tím, že mu poslal zlatého beránka, symbol suverenity. Ale Thyestés svedl Átreovu manželku a přesvědčil ji, aby pro něj ukradla zlatého beránka. Zeus pak vyslal ještě působivější předzvěst: slunce změnilo svůj směr na nebesích a den se změnil v

noc. Proti tomu nikdo nemohl nic namítat a Átreus se řádně stal králem a Thyestés byl vyhnán. Už jsme viděli, co se dělo dál. Ale opět se zde setkáváme s obrazem skopce jako posvátného pro Dia, symbolu boží síly a dominance a předmětu sporu mezi dvěma bratry. Tato hádka je dalším sporem o mužské nadřazenosti a moci, jejímž znakem je skopec, a krádež ženy i zlatého beránka odráží další dimenzi Beranova osudu: milostný trojúhelník, který není ani tak o požadovaném předmětu, jako spíš o konkurenci, která s ním souvisí. Zajímavé je i to, že skopec je ve Starém zákoně primárním obětním zvířetem. Právě šelma je nabízena Jahvemu, který má mnoho podobností jak s Diem, tak s Ammunem – zejména s tím druhým, „tím skrytým“. Jahve ze Starého zákona je velice dvojznačný Otec a jeho vztah ke svému dobrému sluhovi Jobovi je stejně dvojznačný jako vztah mezi hrdiny, jako je Iásón, a hroznými otci, s nimiž musí bojovat.

Existují i jiné mýty, které jsou pro Berana důležité, ale ten, jímž bych to nyní ráda uzavřela, je ten, který začal tuto kapitolu: příběh Oidipa. To se může zdát překvapivé, protože Oidipus se díky Freudovi stal emblémem matčina syna, který musí bojovat s otcem, aby získal svou krvesmilnou a dlouho vytouženou cenu. Pro Freuda je problémem Oidipa problém mužské fantazie – přání sjednotit se s matkou (nebo, pod nálepkou „Komplex Élektra“, fantazijní přání ženy po sjednocení se svým otcem). Zabití Láia tak pro Freuda představovalo synovu hrůzu z kastrace jeho otcem a vražednou žárlivost, která pramení z jeho touhy nárokovat si matku. Freud však zřejmě celý mýtus nečetl, nebo se rozhodl jeho hlavní aspekty ignorovat. Oidipus zabil svého otce, aniž by se setkal se svou matkou. Byl to jeho vztek, který ho přemohl; rozzlobilo ho to, protože starý král trval na prvním průchodu úzkou cestou. Oidipus v příběhu je ohnivý a rusovlasý a jeho hněv je notoricky známý. Od počátku je jeho konflikt s Otcem: Odmítá přijmout Apollónovu věštbu, protože věří, že jeho vlastní vůle je schopna vyvrátit příkazy boha a osudu. Možná ironický vhled, který tento příběh nabízí, spočívá v tom, že násilná bitva mezi muži, vyplývající spíše z jejich vlastního vztahu a tajné identity než ze soutěže o jakoukoliv ženu či cenu, vede nakonec ke stejnému zdroji života. Zdá se, že Freud nepřikládal příliš velký význam původu kletby, která se na Oidipa vrátila, ale přiklání se k názoru, že je nesmírně důležitá. Tím, že znásilnil Pelopova syna, tak porušil zákony hostitele i hosta a kvůli násilnostem napadení porušil i zákony vlastního pohlaví. Právě toto porušení mužských „pravidel“ nakonec

vede ke zrození Oidipa a strašnému osudu, který ho čekal. V tomto případě je „hřích předků“ spíše na straně otce než matky a syn jej musí vymýtit. Otec není v „správném“ vztahu k mužskému principu; stal se skutečně hrozným a syn s ním musí bojovat. Jak rozumím mýtu o Oidipovi, je to od svého počátku příběh otce a syna.

Oidipova bitva v rodinách se zdá být prvořadým uzákoněním vzoru Berana a viděla jsem, jak se odehrává u mužů i žen. Ale smyslem bitvy není ani tak vlastnictví rodiče opačného pohlaví. Je to svržení starého řádu a prosazení nezávislého, individuálního ducha; a to se projevuje jako nelítostná soutěživost znamení. Jahve prohlašuje, že Jeho lid nesmí uctívat žádného jiného boha, a stejně tak i Beran, který často nemůže vystát žádného společníka svého vlastního pohlaví, pokud tento společník není natolik odlišný, aby neposkytoval konkurenci, nebo natolik podřadný, aby nepředstavoval hrozbu. Stejně jako jsou milostné trojúhelníky běžné u Vah z důvodů, které v patřičnou dobu prozkoumáme, tak i ony jsou z různých důvodů běžné u Berana. Záchrana slečny v nesnázích (nebo citlivého muže v nesnázích) je oblíbeným životním vzorem Berana, stejně jako boj proti smolařovi a ztracenému případu.

Ale utrápený milenec je méně důležitý než samotná bitva. Kdyby k žádné bitvě nedošlo, je pochybné, že by se Beran obtěžoval s dámou. Samozřejmě to nemusí být fyzická dáma; u některých Beranů je věcí, která musí být vykoupena ze sevření Hrozného Otce, idea, filozofie nebo tvůrčí přínos, který „otcové“ ve světě vůbec neoceňují. Je to sám Beran, kdo cítí tíseň a promítá ji do vnějšího předmětu, neboť Hrozný otec svého syna vykastruje tím, že mu nedovolí dosáhnout sebe naplnění a vítězství. Jak říká Neumann:

[Hrozný otec] jedná jakoby duchovní systém, který z vnějšku a shora zachycuje a ničí synovo vědomí. Tento duchovní systém se jeví jako závazná síla starého zákona, starého náboženství, staré morálky, starého řádu; jako svědomí, konvence, tradice nebo jakýkoli jiný duchovní fenomén, který se zmocňuje syna a brání jeho postupu do budoucnosti. Jakýkoli obsah, který funguje skrze svou emoční dynamiku, jako je paralyzující sevření setrvačnosti nebo invaze instinktem, patří do sféry matky, k přírodě. Ale všechny obsahy

*schopné vědomé realizace, hodnoty, ideje, morálního kánonu či nějaké jiné duchovní síly jsou spojeny s otcem – nikdy s mateřským systémem.*¹²⁴

Drama otce a syna se později ve zvěrokruhu znovu objeví, zejména ve znamení Lva a Kozoroha. Dimenze, se kterou se zde setkáváme v prvním znamení, je počáteční bitvou o svobodu, protože v nebi je místo pouze pro jednoho boha. Síla Dia, Ammona a Jahveho by postrádala smysl, kdyby se o práci dělilo několik dalších božstev, a pro Berana existuje a nikdy nemůže být jiné než jedno božstvo, „to skryté“, které se projevuje jako jeho vlastní falická síla. Protože jeho boj je s Bohem Otcem, Beran si musí být plně vědom toho, co dělá, a potřebuje uctívat božstvo, proti kterému usiluje. Jinými slovy, musí být spíše „oddaný“, nežli jen našťvaný. Pokud se bude chovat arogantně, jako to udělal Iásón, když odhodil Médeu stranou a usiloval o královskou vládu Korintu, pak jeho činy neomylně přijdou vniveč. Ale jeho setkání s Hrozným otcem vytváří osobnost a vnitřní „autoritu“; pak může nést odpovědnost za královský majestát, za který bojoval. Bez tohoto boje zůstává věčným synem svého otce, věčným rebelem, který hází kameny okny zvenčí, ale nikdy nemůže vstoupit na místo, kde se skrývá rouno, které ztělesňuje jeho vlastní mužství.

Býk

Matka Boží! Žádná paní, ty: Obyčejná žena obyčejné země!

Mary Elizabeth Coleridge

Tři různí mýtičtí býci si nárokují tu čest být spojeni s Býkem. Jedním z nich je bílý býk, který přenesl Evropu z jejího domova v Tyru na Krétu; tento býk byl sám Zeus, přeměněný do zvířecí podoby za obvyklým účelem unést nebo svést ženu podle svého výběru. Druhá je spíše kráva než býk, zvířecí podoba Íó, další Diovy milenky, kterou Héra ve své žárlivosti proměnila v krávu. Třetím a nejznámějším je krétský býk, do kterého se zamilovala Pásifaé, manželka krétského krále Minoa, a který zplodil monstrózního Minotaura, kterého musel hrdina Theseus zabít. Budeme zvažovat symboliku samotného býka a Afrodity s „kravskými očima“ – Venuše, planetární vládyně Býka, v pravý čas; ale nejprve začneme příběhem o krétském býkovi, který, jak se zdá, má hluboký vliv na osud Býka.

¹²⁴ Neumann, s. 187.

Král Mínós byl synem Europe a Dia, sám dítětem boha, který se stal býkem. Byl králem Kréty a ze svého ostrovního sídla měl velkou moc nad všemi řeckými ostrovy a částmi pevniny. Když byl mladý, bojoval se svými bratry Rhadamanthysem a Sarpedonem o trůn a prosadil svůj nárok božským právem. Modlil se k bohu Poseidonovi, pánu moře a zemětřesení, aby poslal býka z moře jako znamení a tuto modlitbu zpečetil slibem, že zvíře okamžitě obětuje jako oběť a symbol služby. Poseidon, který je také zobrazen v býčí podobě, vyhověl; bestie se náležitě objevila; a Mínós nastoupil na trůn. Když však spatřil majestát šelmy, napadlo ho, jaká by to byla výhoda, kdyby měl takového tvora ve svém stádě, a riskoval kupeckou záměnu, které by si bůh podle jeho mínění nevšiml a ani by mu to nevadilo. Nabídl na Poseidonově oltáři nejlepšího bílého býka, kterého vlastnil, a přidal posvátného býka ke svému stádu.

Poseidon se však tou záměnou nepobavil. Odvděčil se za rouhání tím, že přiměl Afroditu, aby u Minoovy ženy Pásifaé vzbudila neovladatelnou vášně pro býka. Přesvědčila Daidala, slavného umělce – řemeslníka, aby z ní učinil dřevěnou krávu, ve které by mohla býka přijmout v sexuálním svazku. Daidalos provedl práci, Pásifaé vstoupila do krávy a býk na oplátku vstoupil do Pásifaé. Z tohoto svazku se zrodil Minotaurus, ohavné monstrum s lidským tělem a býčí hlavou, které se živilo lidským masem. Mínós ve svém strachu a hanbě najal Daidala, aby vybudoval labyrint, v němž by se to odporné stvoření dalo ukrýt a do něhož byly skupiny živých mladíků a panen ponechány Minotaurovi k jídlu.

Hlavní chyba v tomto politováníhodném příběhu nespočívá na královně Pásifaé, ale na samotném Minoovi, i když královna jednala s osudem, kterého se dovolával. O vadě Minoa Joseph Campbell píše:

Převodl veřejnou událost k osobnímu prospěchu, kdežto celý pocit jeho udělení jako krále spočíval v tom, že už není pouhou soukromou osobou. Návrat býka měl symbolizovat jeho naprosto nezištné podrobení se funkcím jeho role. Jeho udržení na druhé straně představovalo impuls k egocentrickému sebe vyvyšování. A tak se z krále „z Boží milosti“ stal nebezpečný tyran Holdfast – sám za sebe. Stejně jako se tradičními obřady přechodu učilo jedince zemřít do minulosti a být znovuzrozen do budoucnosti, tak ho velké obřady udělení zbavily jeho soukromého charakteru a oblékly ho do pláště jeho povolání... Svatokrádeží odmítnutí obřadu se však jedinec oddělil jako celek od většiny

*jednotky celého společenství, a tak se Jedno rozpadlo na mnohé, a ty pak bojovaly proti sobě – každý sám za sebe – a mohly se řídit jen silou.*¹²⁵

Campbell dále popisuje tuto postavu tyrana – monstra, které je tak běžné v pohádkách (často obr, jako Fáfnir a Fasolt ve Wagnerově *Prstenu*); hromadění všeobecného prospěchu, monstrum dychtivé po nenasytných právech „mých a mých“. Je zajímavé poznamenat, že Hitler byl Býk, stejně jako Lenin a Marx.

Stejně tak královna Alžběta II., která, jak se zdá, do značné míry pochopila hlubší význam svého jmenování královnou a zůstává symbolem stability a morální pevnosti pro celé Spojené království. Ale tyran – monstrum, o kterém Campbell píše, je výzvou Býka, jeho temné tváře, která se musí v určitém okamžiku v životě potkat. Zemská moc, která umožňuje tyranovi získat jeho bohatství, tak jako Mínós sbíral bohatství a moc nad mořem, je darem Býka; ale dilema spočívá v jeho vztahu s bohem a v tom, kterému bohu slouží, božstvu nebo sobě. Příběh Minoa končí ve stagnující situaci, kdy ničivé monstrum leží v srdci zdánlivě bohaté říše. Tato situace stagnace nevyhnutelně vede k příchodu Thésea, hrdiny, který musí uvolnit patovou situaci. Je příznačnou ironií mýtu, se kterou jsme se již setkali v Beranu, že Theseus – který je stejně jako Mínós králem a božským otcem – je dítětem býčího boha Poseidona. Tvor, jemuž musí čelit v srdci labyrintu, je temná bestiální podoba jeho vlastního duchovního otce a také symbol hříchu Minoa. Mínós, jeho Minotaurus a hrdina Theseus jsou tedy spojeni stejným symbolem býka, protože jsou aspekty stejného archetypálního jádra. A Mínós a Theseus jsou v jistém smyslu jeden druhému dvojníci, protože jeden se dopouští hříchu proti bohu, zatímco druhý jej musí vykoupit. Ale co je to býk, symbol moci, který musí být zasvěcen bohu? V obrazech Berana jsme viděli, že skopec je spojen se skrytým Bohem, s falickou mocí a silou a všemohoucností Otce. Býk je úplně jiné zvíře. Není ohnivý; je pozemský, a i když je spojen s úrodností země, není to totéž jako úrodná tvořivost nebes. V buddhistickém příběhu o zkrocení býka (který je někdy zobrazován jako vůl) je muž zobrazen v různých fázích vývoje, kde se musí naučit zkrotit vzpurného býka a kde nakonec člověk a býk zmizí a jsou odhaleni jako součást téže božské jednoty. Býk není zlý, ale je-li mu dovoleno řídit člověka, pak ho to může dovést do záhuby, neboť je vydán na

¹²⁵ Campbell, s. 21.

milost a nemilost svým tužbám. Ani represe však není odpovědí. Člověk a býk musí předvést tanec, při kterém si každý začne vážit toho druhého. V těchto východních obrazech je vyobrazen problém vztahu mezi egem a instinkty a tento problém leží ve středu Býkova schématu vývoje.

Jiné mytické příběhy také zobrazují boj s býkem. Jedním z nejmocnějších je zoroastrijský bůh — muž Mithra, Vykupitel, který je vždy zobrazován ve své slavné čepici s rukama kolem býčího hrdla. Herakles také musí porazit býka. Zdá se, že tyto motivy dobývání a obětování býka pojednávají o podrobení se většímu Já a uvědomění si, že síla býka není „moje“, ale musí směřovat k více transpersonálnímu cíli. Ať už považujeme býka nebo, jako v mýtu o Íó, krávu, čelíme témuž zvířeti. Prvořadým spojením s tímto tvorem je, není divu, bohyně Afrodita, které se říká „kravské oči“ a jejíž povaha nám může hodně napovědět o významu této šelmy, s níž je osudem Býka se setkat a zkrotit ji.

Afrodita – Venuše má více „osobnosti“ a jasnější obrysy než prakticky jakákoli jiná řecká bohyně. Ona není jen abstraktní pojem, který má zosobňovat nějaký matně tušený řád ve vesmíru. Je strašně živá a tato vlastnost se přenáší z jejích soch, které jsme zdědili, pocházející z doby před řeckou érou k velké bohyni Ištar Středního východu. Je obdařena štědrá a tělesnou náklonností a naprostým nedostatkem rozpolcenosti v sexu. Paul Friedrich to ve své knize *O významu Afrodity* nazývá „sluncem zalitou sexualitou“ ve srovnání s ženskými božstvy, jako jsou Artemis a Athéna, pro něž je sexuální akt postaven na roveň znečištění. Tam, kde je tělo pro většinu Olympanů znečištěním, je pro Afroditu posvátné. To je částečně důvod, proč je obvykle zobrazována nahá, kde jsou ostatní bohyně téměř vždy zakryté. Zdá se, že ztělesňuje nahou, nestydatou povahu. Působí také jako prostředník mezi světem nesmrtelných a světem mužů, stejně jako to dělá Zeus, protože se ráda páří se smrtelníky. Obecně platí, že smrtelný muž, který má sexuální styk s bohyní, je potrestán smrtí nebo kastrací nebo ještě hůř. S takovým příkladem jsme se setkali u Ixióna, který byl za pokus svést bohyni Hérú potrestán navždy k ohnivému kolu. Ale Afrodita je potenciální milenkou každého boha nebo hrdiny, který ji zaujme. V tomto smyslu je připravena vstoupit do inkarnace, mít vztah ke světu živých lidí a pozemských věcí. V její nahotě se na ni mohou dívat smrtelníci; proto je přístupná lidské zkušenosti, na rozdíl od bohů, jako je

Apollón a Artemis, kteří zůstávají nepolapitelní a trestají ty, kteří pohlédnou příliš blízko.

Afrodita je aktivní žena: Hraje aktivní roli v namlouvání a svádění, lásce a milování. Nikdy není znásilněna nebo napadena mužem; je sexuálně tak silná, že by to nebylo možné. V žádném případě se nepodobá ženám podobným obětem, které Zeus a ostatní mužští bohové pronásledují, unášejí, znásilňují a ponižují. Afrodita je obrazem relativní sexuální rovnosti, vzácná bytost na dobu v historii, kdy se převládající kolektivní pohled nakláněl opačným směrem. Je také patronkou kurtizán, i když stejně nadšeně předsedá vášnivému sexu v manželství. Zatímco Héra, královna bohů, stojí za strukturami a morálními kodexy, které svazují instituci manželství v kolektivu, Afrodita ztělesňuje její manželskou radost a plodnost. Plození, touha a uspokojení, ozdoba a kultura, krása a erotické umění: to vše k ní patří. Její milování je civilizované umění, na rozdíl od fyzického násilí a dravosti Áres-Mars. Paul Friedrich píše:

Popudy sexuality jsou přirozené; na druhou stranu sofistikované milování je vysoce kulturní. Afrodita je prostředníkem mezi těmito dvěma, „dává je dohromady“. Nebo, lépe, nečiní je identickými, ale propojuje je a do značné míry je překrývají. Jinak řečeno, můžeme souhlasit s tím, že je „bohyní extáze“, ale měli bychom uznat, že toto vytržení harmonicky spojuje přírodní a kulturní složky.¹²⁶

Afroditiny dary však mají dvojí ostří. Umění lásky a uspokojení touhy může spojit muže a ženu v harmonické sexualitě a šťastném manželském životě. Ale na druhou stranu mohou vyvolat rivalitu, žárlivost a vášně, které akutně ohrožují vztahy mezi jednotlivci, příbuzenskými skupinami a dokonce i národy. A tak vášně Minoa pro posvátného býka vede k ohromné vášni jeho manželky pro téhož býka a z toho netvora se stává rakovina, která hnije království zevnitř. Dokonce i kráva, která vypadá jako mírumilovné stvoření, může vést k chaosu a zkáze. V raných kosmogoniích neměla Afrodita matku, ale narodila se spojením moře a oddělených genitálií Úrana poté, co byl vykastrován svým synem Kronem. To naznačuje, že ať je Afrodita jakákoli, není mateřská v běžném smyslu, ačkoli je plodná. Možná by bylo vhodnější říci, že v

¹²⁶ Paul Friedrich, *The Meaning of Aphrodite*, University of Chicago Press, 1978, s. 145.

žádném případě není manželkou, ačkoli upřednostňuje fyzické radosti manželství. Friedrich naznačuje, že je nejvíce „solární“ z bohyní:

Artemis a Héra jsou silně měsíční, první se obvykle pohybuje v měsíčním půlnočním vzduchu, druhá je často zobrazována s měsíčním srpkem. Jejich symbolika má bohaté předchůdce ve staroevropské civilizaci a samozřejmě existuje obecnější psychologická souvislost mezi měsícem a menstruací, panenstvím a ženským principem obecně... Je to Afrodita, která je v mnoha pasážích jednoznačně solární více než kterákoli jiná bohyně, a tato solárnost je přirozeně spojena s její zlatostí. Všimněte si, že svádí Anchise za denního světla. Mezi její sluncem zalitou sexualitou a Artemidinou tajuplnou a měsíční úzkostí a nepřátelstvím, pokud jde o tělesnou lásku, existuje hluboký rozpor nebo kontrast.¹²⁷

To vše vykresluje živý portrét jednoho aspektu našeho býka. Člověk se může ptát, proč si ji tedy Theseus nebo Mithra musí podmanit, neboť Afrodita se zdá být neškodnou bohyní s vlastnostmi, které naše současná kultura nutně potřebuje. Ale právě díky její Isti začala trojská válka a spoušť, kterou způsobuje, je vždy hrozbou pro vztah, ať už na individuální, nebo kolektivní úrovni. Je to velmi nejednoznačná bohyně. Ve Spartě byla uctívána jako bohyně krvavé bitvy a její egyptský protějšek Hathor, bohyně s kravskou hlavou, se také údajně vyžívala v krvi a porážkách. Možná se musíme znovu podívat na Hitlera, jemuž vládla nejen Slunci v Býku, ale i vycházejícím Váhám, a proto mu dvakrát vládla Venuše. Buddhistický vzorec se zdá být nejvhodnější: Nezabíjejte býka, ale naučte se s ním tančit v rozvíjejícím se vzoru vzájemného respektu, aby se býk stal lidštějším a člověk zvířecím. Setkala jsem se s mnoha Býky, kteří se pokoušeli vyrovnat se s potenciálními problémy býka, jeho silnými vášněmi a jeho cílevědomou žádostivostí, „rozdělením“, tedy stažením se do intelektu, aby se vyhnuli hrozbě ohromujících smyslů. To samozřejmě není řešení; to je to, co udělal Mínos tím, že vecpal Minotaura do labyrintu. Tělo se pak obvykle vzbouří proti tyranii mysli. Podobně jsem se setkala s Býky, kteří jsou uvězněni ve svých smyslech, kde býk nebo kráva řídí muže či ženu; a to také neuspokojuje ani býka, ani lidského partnera, protože pak jsme zpět u krále Minoa, který zavrhuje Já a pokouší se vlastnit pro své vlastní uspokojení to, co není jeho, s tragickými následky.

¹²⁷ Friedrich, s. 79.

Doposud jsme se zabývali ženskými aspekty býka. Afrodita je však součástí mytického páru, a přestože není manželkou v konvenčním slova smyslu, je vdaná: za podivného boha Hérafaista, který se latinsky nazývá Vulkán a kterého jí dal za manžela Zeus a Héra. Kdykoli jsou bohové v mýtu spárováni tímto způsobem, mám pocit, že něco označuje dvě poloviny jediného archetypálního vzoru. Ačkoli je svatba Afrodity a Hérafaista nepohodlná, přesto je manželstvím; je jejím „pravým“ manželem. Musíme o něm proto uvažovat, protože nám také může poskytnout pohled na povahu a osud Býka.

Héraistos je božský kovář a je zrcadlen kovářskými bohy mnoha kultur, protože je ošklivý a chromý. Má mnoho společného s germánskými trpaslíky, protože je pozemským tvorem a jeho dovednost spočívá v jeho umění a fyzické síle. Podle vyprávění byl při narození tak slabý a nemocný, že ho jeho znechucená matka Héra shodila z výšin Olympu, aby se zbavila rozpaků nad tak ubohým synem. Setkala jsem se s tímto smutným vzorem v raných životech mnoha Býků, jejichž rodiny doufaly v něco okázalejšího a zářivějšího, než je pomalé a zemité stvoření, kterým býčí dítě tak často je. Héraistos toto neštěstí přežil, protože spadl do moře, kde se o něj starala mořská bohyně Thetis a pomohla mu založit jeho první kovárnu. Její laskavost odměnil mnoha krásnými a užitečnými předměty. Nakonec Héra uviděla Thetis s krásnou broží, kterou Héraistos vyrobil, a když zjistila, že tvůrcem je právě její ztracený syn, povolala ho zpět na Olymp, kde mu nabídla jemnější kovárnu, provdala ho za Afroditu a udělala kolem něj velký povyk. Nakonec svůj spor urovnali a on zašel dokonce tak daleko, že vyčítal Diovi, jak se zachoval k Hére, když král bohů pověsil svou manželku za zápěstí z nebe, protože se proti němu vzbouřila. Zeus ho v hněvu shodil z Olympu podruhé a celý den padal. Při dopadu na zem si zlomil obě nohy a zchromnul; poté mohl chodit jen se zlatými podpěrami nohou. Graves o něm říká:

Héraistos je ošklivý a vznětlivý, ale v pažích a ramenou má velkou moc a veškerá jeho práce má nedozírnou zručnost. Kdysi vyrobil sadu zlatých mechanických žen, aby mu pomohly v kovárně; mohou dokonce mluvit a plnit ty nejtěžší úkoly, které jim svěřuje. A vlastní sadu třínohých stolů se zlatými

*koly, rozmístěných po jeho dílně, která může sama chodit na setkání bohů a zase zpátky.*¹²⁸

Toto je zvláštní manželství mezi krásnou, netečnou a zlomyslnou Afroditou a jejím ošklivým, neforemným, ale nadaným manželem. Pohrdá jeho ošklivostí a je mu navždy nevěrná, přesto se od něj nemůže odloučit. Myslím si, že tato dvojice postav tvoří neklidné jádro znamení Býka, protože ve znamení je to, že má úžasnou zručnost, sílu a vynalézavost Héfaista, ale je pomalé, neohrabané a neokoukané, a také to, co ztělesňuje krásu a která pohrdá vlastní fyzickou nedokonalostí. Ať už Býk činí tento podivný sňatek prostřednictvím skutečného partnera, nebo tvoří vnitřní konflikt mezi idealismem a zemitostí znamení, přesto je toto manželství dané, jakýmsi osudem. Ego se možná potřebuje vyrovnat s bestiálním býkem; ale býk sám je rozdělen mezi svou hrubost a svůj půvab, a všechny tři zahrnují *daimona*, který naplňuje toto klamně jednoduché znamení.

Blíženci

Bojoval jsem se svým dvojčetem, nepřítelem uvnitř, dokud jsme oba nepadli u cesty...

Bob Dylan

Dvojčata měla vždy numinózní konotaci. Navzdory našim moderním znalostem biologických procesů, které vedou k narození jednovaječných dvojčat, je nicméně fascinující a znepokojující dívat se na dva lidi, kteří vypadají jako jeden člověk, a přesto jím nejsou. Různé skupiny dvojčat jsou spojovány se souhvězdím Blíženců a všechna nesou tuto fascinující vlastnost. Jedním z nejméně známých, který je spojen s Blíženci, je dvojice zvaná Zéthos a Amfíón, kteří byli syny Dia a Antiope. Zéthos byl silný a energický a opravdový válečník; Amfíón naopak dostal od Herma dar lyry a hrál na ni mistrovským uměním. Zéthos opovrhoval závislostí svého bratra na „ženských“ činnostech, zatímco Amfíón energicky hájil hodnotu umění a intelektuálního života. Tímto mýtem se již dotýkáme jednoho ze základních konfliktů Blíženců: jeho přirozené protikladnosti.

¹²⁸ Graves, *The Greek Myths*, Vol. 1, s. 87.

Dvojčata Castor a Polydeukés (latinsky Pollux) jsou mnohem známější než Zéthos a Amfión a jsou to dvojice obecně spojovaná s hvězdami souhvězdí Blíženců. Byli to synové Lédy, manželky spartského krále Tyndarea. Zeus se proměnil v labuť, aby se dvořil dámě, která v důsledku jejich spojení snesla dvě vejce. Z jednoho vejce se vyklubal Castor a Klytaimnéstra, se kterými jsme se již setkali jako s manželkou Agamemnóna. Tyto dvě byly smrtelné děti, potomci krále Tyndarea. Z druhého vejce vzešli Polydeukés a Helena, kteří byli dětmi Dia. V příběhu jsou tedy dvě sady dvojčat, jeden muž a jedna žena: Castor a Polydeukés, jimž se říká Dioskúrové – což označuje syny Boha –, a Klytaimnéstra a Helena. Polovina každého páru je smrtelná, napůl nesmrtelná. Zde je ztělesněn nejen motiv nepřátelských bratrů (či sester), ale také bratrosesterských dvojčat. V příběhu se Castor a Polydeukés pohádali s další skupinou dvojčat, zvaných Idás a Lynkeus. V následné bitvě byl Castor, který byl smrtelný, zabit. Polydeukeův zármutek nad ztrátou milovaného dvojčete byl tak velký, že apeloval na svého otce Dia, aby bratra vrátil k životu, nebo aby přijal vlastní život jako výkupné za Castorův. Zeus, poněkud mimo realitu, projevil soucit s dvojčaty a oběma bratrům bylo dovoleno těšit se alternativně z dobrodiní života, když jeden den prošli pod zemí v Hádově říši a druhý v nebeském příbytku Olympu. Dvojčata tak odrážejí cyklickou zkušenost protikladů, protože když jsou smrtelná, musí okusit smrt a temnotu, ale když jsou božská, užívají si potěšení bohů. Tradičně se uvádí, že Blíženci jsou náladové znamení, které má sklon přejít od nadšení k depresi. To není překvapivé, když vezmeme v úvahu tento mýtus, který živě zobrazuje protichůdné zkušenosti otroctví smrtelného těla s jeho pocitem ztráty a smrti a povýšení do říše ducha a věčného života.

Mýty o narození „nebeských dvojčat“, z nichž jedno obvykle představuje dobro a druhé zlo, se vyskytují v eposech Řecka, Říma, Egypta, Indie a Číny. Jsou jedním z velkých archetypálních motivů mýtu. Někdy obě dvojčata identickým způsobem přinášejí dobro pro lidstvo nebo pro jejich nejbližší společnost, a tak byla dvojčata hinduistické tradice, Ašvinové, velcí vozatajové nebes, tvůrci deště a dárci plodnosti. Ale častěji jedno dvojče zosobňuje světlo a druhé tmu. V římských bájích byla dvojčata Romulus a Remus syny boha války Marse a vyrůstala kojená vlčicí; založili město Řím. Ale bratři se o to místo pohádali a Remus, ve snaze zabít Romula, byl sám zabit. Remus je „temný“ bratr, který se snaží zničit svého „světlého“ bratra Romula a dojde ke

špatnému konci. Toto spárování temné síly se světlem se dotýká hlubokého lidského dilematu, problému toho, co Jung nazývá stínem, vnitřním nepřítelem, který je zároveň bratrem, zrozeným ze stejného lůna, kterého nelze nikdy zcela přemoci, ale s nímž je třeba věčně bojovat. Jiný obraz tohoto problému lze nalézt ve vztahu mezi Ježíšem a Jidášem v Novém zákoně. Ve Starém zákoně se setkáváme s bratry Kainem a Ábelem, kteří ačkoliv nejsou dvojčata, představují polaritu. Kain je temný bratr, Ábel světlo. Satan a Kristus jsou podobně oba synové Boží; stejně tak Ezau a Jákob, další dvojice znesvářených bratrů. Zdálo by se, že *daimon*, který předsedá Blížencům, přivádí jednotlivce do nevyhnutelného konfliktu s tímto temným opakem. Často jej zažívá někdo jiný, nejčastěji v sourozeneckém vztahu, kde jeden bratr nebo sestra je ten „hodný“, kterého rodiče milují, a druhý je ten „špatný“, který nese projekci stínu rodiny. V těchto externalizovaných situacích je mnohem obtížnější odhalit vnitřního nepřítele a válku protikladů, které se nakonec musí střetnout ve středu.

Ivor Morrish napsal mimořádně zajímavou knihu s názvem *Temné dvojče*, ve které zkoumá téma dvojčat ve vztahu k problému stínu a zla. O dvojčatech píše:

I když jsme použili termín „dvojčata“ ve vztahu k protikladu dobra a zla, je třeba hned na začátku poznamenat, že mnoho „dvojníků“ v mytologii se vztahuje jednoduše k sourozencům, obvykle bratrům, z nichž jeden je „dobrý“ nebo dělá přijatelné věci a ten druhý je „špatný“ nebo vykonává činnosti, které jsou v jeho společnosti považovány za „zlé“ nebo nepřijatelné. Na dvojčata se však vždy pohlíželo jako na něco zvláštního, a ne-li přímo spojeného s božstvím, přesto jako na dvojčata mající nějakou neobvyklou moc nebo manu, která působí v opozici, spíše jako kladné či záporné síly elektřiny nebo severní a jižní pól magnetu. V konceptu dvojčete tedy existuje určitá harmonie nebo rovnováha, blízkost a podobnost bez úplné identity; a nakonec, alespoň v mytologii, je naznačena určitá opozice, která může vést přes rostoucí nepřátelství k pokusu jednoho dvojčete zničit druhé.¹²⁹

Moje zkušenost s Blíženci mě naučila, že v raném věku je buď to „dobré“, nebo to „špatné“ dvojče odděleno a vrháno ven na někoho nebo na něco jiného v životním prostředí. Jedinec tím, že se dostává do kolize s tímto

¹²⁹ Ivor Morrish, *The Dark Twin*, Fowler & Co. Ltd, London, 1980, s. 37.

opakem, začíná pomalu zjišťovat, že je to on sám, i když k tomu často dochází až ve druhé polovině života. V případě skutečných dvojčat – a setkala jsem se s mnohými narozenými Blíženci – je to totiž ještě obtížnější, protože obvykle je jedno z dvojčat extrovertním a sebevědomým dvojčetem a druhé utlumeným a „neurotickým“ dvojčetem a tlak rodiny a společnosti, nemluvě o jejich vlastních potřebách, ztěžuje vznik odloučení. Dříve či později se však vnitřní bitva projeví. Přesto, jak Morrish upozorňuje, tyto protiklady jsou v rovnováze.

Jedno bez druhého je neúplné a celá osobnost je závislá na obou. Ani jedno by se bez druhého nevyvinulo. Protiklady se mohou lišit. Stejně jako první dvojčata, která jsme potkali, Zéthos a Amfíón, může být spor mezi mužským a ženským, nebo mezi intelektuálními a emocionálními hodnotami nebo mezi duchovními a tělesnými cíli. Nebo může spadat mezi negativní a pozitivní vlastnosti, z nichž oba extrémy jsou u Blíženců obvykle přítomny. Jak zní rýmováčka: „Když byla dobrá, byla velmi dobrá, a když byla zlá, byla strašná.“ Pokud to ostatním lidem připadá výstřední nebo obtížné, je to dvojnásob obtížné pro Blížence, který se obvykle důkladně plete a který musí najít způsob, jak tyto válčící principy sladit a zároveň přijmout fakt, že se možná nikdy zcela nesplynou s nějakou roztomilou, harmonickou a idealizovanou jednotkou bez konfliktu. Nebezpečí spočívá v tom, že pokud Blíženec nedokáže čelit vlastní protikladnosti a protikladu, stín (nebo světlo) nevyhnutelně projeví na sourozencích, přátelích, partnerech nebo, což je ze všeho nejobtížnější, na dítěti stejného pohlaví, které pak může být odsouzeno k tomu, aby jednalo na „špatné“ straně rodiče, protože tato špatnost musí existovat někde mimo, má-li si rodič zachovat své uspokojení.

Téma temnoty a světla zasahuje ještě hlouběji do mýtů a prostupuje vizi velkých světových náboženství. Hermes, kterého brzy detailněji prozkoumáme, vstupuje do alchymie jako Merkur, nejednoznačný a nevyzpytatelný, temný – světlý duch, který opus provází, a přesto hrozí, že jej vždy zničí. Je nestálý, androgynní, základní hmota i elixír, nositel všech myslitelných protikladů a je zobrazován jako temné dvojče Krista. Merkur je tedy chtonickým dvojníkem Syna Božího, který se narodil do temnoty Matky Země. Dualistická náboženství, jako je zoroastrismus, také odrážejí tuto dvojznačnost vesmíru s dvojí tváří. Ahura Mazda (Ormuzd) je světlý princip, zatímco Angra Mainju (Ahriman) je temný. Ormuzd podporuje život, štěstí a věčnou pohodu; Ahriman hledá jen

smrt, bídu a utrpení. Očima Blíženců se vesmír propadá do protikladů a stejně jako Castor a Polydeukés tráví polovinu času v Hádu a polovinu na Olympu, tak i Blíženci vnímají v životě jen to dobré, právě jen zlo. V severském mýtu Baldur a Logi ztělesňují hádající se bratry. Baldur je krásný, půvabný a idylický; ve skutečnosti je příliš dobrý na to, aby to byla pravda. Logi je temný a mazaný – virtuózně zobrazený v Bayreuthské produkci *Prstenu* ke stoletému výročí jako ošklivý hrbáč, pokřivený tělem i myšlenkami – a je nakonec zodpovědný za Baldurovu smrt. Alberich a Wotan stojí v tomto vztahu v *Prstenu*, kde sám Wotan uznává jejich dvojnost a říká si „bílý“ Alberich, zatímco trpaslík je „černý“ Alberich. V lidském měřítku se Siegfried a Hagen postaví proti sobě jako zlatý hrdina a jeho černý stín. Ale smrt Siegfrieda rukou Hageny je, stejně jako smrt Baldura rukou Logiho, určitým způsobem nutností nebo osudem. Bystrý hrdina je trochu moc bystrý, trochu moc nezranitelný a trochu moc daleko od běžného lidského utrpení a obyčejné lidské touhy splnit svůj určený úkol vykoupení. Může se zranit jen zezadu, což naznačuje, že jasný hrdinský postoj dokáže v životě odvrátit cokoliv kromě stínu, nevědomí. Na konci *Prstenu* se vše zdá temné a depresivní, protože hrdina byl zničen a svět bohů se chýlí ke konci. Ale pokud jsem správně četla Wagnerovo téma, zdá se, že říká, že to, co zbylo po zničení, je lidstvo samo, poté, co se gigantický svět dvourozměrných bohů propadl do soumraku. Jidáš tedy musí zradit Ježíše a Ježíš musí splnit svou stanovenou oběť, aby člověku mohl být nabídnut symbol, který spojuje protiklady v životě. Kain musí zničit Ábela a být odpovídajícím způsobem označen a Satan musí přesvědčit Boha, aby potrestal Joba, a musí sužovat Evu, aby snědla jablko. Richard Donington ve své knize o cyklu *Prstenu* říká:

*Je-li Hagen do jisté míry osobní stín Siegfrieda, je Alberich samotným princem temnot. Pokud se člověk pustí do ďábla, tato scéna nám připomíná, že je to proto, že ďábel je tu vždy, aby ho pobízel. Ďáblova provokace však hraje svou roli v růstu charakteru, který do značné míry spočívá v poznání, jak neoddělitelné (ale ne nesmiřitelné) dobro a zlo jsou. Ďábelská je spodní strana božství.*¹³⁰

Wagner, který byl sám Blíženec, byl s problémem pravděpodobně docela důvěrně obeznámen. Jistě se k nám v životopise zapsal jako veskrze

¹³⁰ Richard Donington, *Wagner's Ring and Its Symbols*, Faber, London, 1963, s. 232.

rozporuplný, nesnesitelný a obtížný muž, ale také jako jeden z největších umělců, jaké kdy historie vytvořila. Méně okázalí Blíženci mohou získat stejně hluboký vhled a mám pocit, že turbulentní změny, k nimž v životě Blíženců tak často dochází a které jsou tak často podporovány vlastní podvodnou stínovou stránkou jednotlivce, jsou hluboce nezbytné.

V mýtech můžeme také najít nepřátelské sestry, protože jako u všech znamení může být pohlaví hrdiny stejně snadno nahrazeno svým opakem. Inanna a Ereškigal, s nimiž jsme se setkali již dříve v knize, jsou dvě takové nenapodobitelné sestry a opět se „světlo“ má co učit – nic menšího než smrt a regenerace – z rukou té „temné“. Artemis a Afrodita jsou také nepřátelé v řeckých bájích, jak jsme viděli, když jsme zkoumali některá mytická témata Býka. Panenství Artemis a Afroditina žádostivost jsou v naprostém rozporu. Téma „druhé ženy“ (což se také zdá být opakujícím se tématem v životě Blíženců) se objevuje v souvislosti s Hérrou a všemi četnými láskami jejího manžela Dia. I v příbězích se setkáváme s tématem dvou žárlivých žen, které někdy soupeří o náklonnost muže, jindy soupeří o moc: Sněhurka se svou zlou královnou a Popelka s jejími ošklivými, žárlivými sestrami. Psyche a Afrodita spolu bojují o lásku k Erótu a dokonce i Dorotka musí bojovat se zlou čarodějnici ze Západu v Čarodějovi ze země Oz. (Roli Dorotky hrála v klasickém filmu Judy Garland, Blíženec.) Žárlivost mezi sourozenci, závist mezi přáteli, konflikty s rivaly – všechna tato témata jsou vnějšími uzákoněními mýtu o Blížencích, který je bohužel až příliš často chápán jako soutěž mezi dvěma polovinami sebe sama.

Postava Herma v sobě ztělesňuje tuto nejednoznačnost a mihotání světla a stínu, jehož dalším znakem jsou dvojčata. Hermes je Diův nejchytřejší syn. Narodil se Maie, což je jméno nymfy a také jméno, jímž Zeus oslovuje velkou bohyni Noc, když hledá její proroctví. Hermes tedy není jen dítětem obyčejné ženy; je to starší, mocnější božstvo a spojení Dia a Maie se stává nejen dalším z jeho obvyklých znásilňování, ale spojením jasného ducha s temnými, nezměrnými hlubinami nevědomí a přírody samotné. V příběhu se praví, že Zeus se jí dvořil v temné jeskyni pod rouškou noci a ona porodila syna velké prohnání: Istivého lichotníka, lupiče a zloděje dobytka, nositele snů a nočního lovce (např. Kerenyi to říká: „stejně jako ti, kteří číhají v ulicích před branami“).

Hermes začal svou pestrú kariéru tím, že vynalezl lyru a ukradl dobytek svého bratra Apollóna. Později se stal zasvěceným Poslem na cestě do Hádova domu v podsvětí, čímž plnil úřad Psychopompa, provázejícího duší. Tak může procházet světy nahoře a dole a smrtelnou říší, která leží mezi tím. Je jediným božstvem, kterému není přiděleno žádné „místo“, neboť jeho místem je pohraničí, cesty a průchody a křižovatky, kde jsou pohřbíváni sebevrazi a věšeni zločinci. Lidské bytosti mají z Herma užitek, ale někdy je v temné noci úmyslně svede z cesty. Zajímavé je, že jedna verze o narození boha z něj činí dvojče Afrodity; oba jsou dětmi boha oblohy Úrana a mají stejné narozeniny čtvrtý den lunárního měsíce. Jejich synem byl Erós, velký daimon lásky a sváru. Tento zvláštní příběh o Hermově narození nám nabízí další rozměr jeho postavy, protože je mnohem víc než pouhý podvodník. Jeho dvojče a spřízněná duše je bohyně plodnosti a jejich dítě je obrazem velké svazující síly života. Hermes podporuje vztah i prostřednictvím rozporů a oddělenosti a spojuje věci skrze jejich odlišnosti; a naopak.

Podle popisu Waltera Otta Hermes „postrádá důstojnost“. Jeho síla spočívá v jeho vynalézavosti. Své činy provádí Istí a čarováním; magie je pro něj vhodnější než hrdinství, což je možná důvod, proč byly v renesanci magické texty, se kterými jsme se dříve setkali, přiřazeny k Tříkrát Mocnému Hermu. Je arcičarodějem a patronem kouzelníků. Od něj také pochází zisk, chytře vypočítaný nebo zcela nečekaný - ale většinou ten druhý. Otto píše:

To je jeho pravá charakteristika. Jestliže člověk najde na cestě cennosti, pokud má člověk náhlé štěstí, poděkuje Hermovi. Pravidelné slovo pro jakoukoli neočekávanou událost je hermaion a známý výraz pro chtivost je „obyčejný Hermes“ (koinos Hermes). Člověk se jistě musí často hodně trápit, než dostane dar tohoto boha, ale nakonec je to vždy šťastný nález. Hinduistický bůh Púšan je paralelou Herma, protože tento bůh také zná cestu a vede ji, brání člověku, aby zabloudil.¹³¹

Jung byl fascinován někdy brilantní, někdy temnou postavou podvodníka, a zejména Merkurem alchymistů. Tato postava pro něj představovala tajemnou hybnost nevědomí, někdy destruktivní, někdy humornou, někdy děsivou; ale vždy nejednoznačnou a vždy plodnou. Tato

¹³¹ Otto, *The Homeric Gods*, s. 108.

neutuchající plodnost, která spřádá sny a noční můry našeho spánku, byla ztělesněna předklasickými Řeky, kteří umísťovali Herma – sochy boha – volící boha – na každou křižovatku. Hermes nebyl nic jiného než potutelně se usmívající vousatá hlava umístěná na vrcholu pravoúhlého sloupu se vztyčeným falem ukazujícím cestu. Jung ve své eseji o archetypu podvodníka (šejdíře) píše:

Motiv šejdíře se neobjevuje jen ve své mytické podobě, ale stejně naivně a autenticky se objevuje i v nic netušícím moderním člověku – kdykoli v podstatě cítí, že je vydán na milost otravným „nehodám“, které maří jeho vůli a jednání se zdánlivě zlými úmysly.¹³²

Jung spojuje tuto lstivou postavu se stínem a my jsme se vrátili do kruhu k nepřátelským bratrům z mýtu o Blížencích.

Takzvaný civilizovaný člověk zapomněl na podvodníka. Vzpomíná na něj jen obrazně a metaforicky, když podrážděný vlastní neobratností mluví o tom, že si s ním osud zahrává nebo o zaklínání věcí. Nikdy netuší, že jeho vlastní skrytý a zdánlivě neškodný stín má vlastnosti, jejichž nebezpečnost přesahuje jeho nejdivočejší sny. Jakmile se lidé shromáždí v masách a ponoří jednotlivce, stín se zmobilizuje, a jak ukazuje historie, může být dokonce personifikován a inkarnován.¹³³

Osud si s Blíženci jistě zahrává, protože to je atribut jeho vlastní duše. Hermova tvořivá plodnost se odráží v dlouhém seznamu Blíženců, kteří nám zanechali dědictví velkého umění; Wagner, Dante a Thomas Mann jsou mezi nimi pouze tři. Ale mám pocit, že otravné „náhody“, o kterých Jung píše, a konflikty se soupeři, které se zdají být rozesety po cestě Blíženců, mohou vést k hlubokému zhodnocení nádherné nejednoznačnosti života a tajemství temného-světlého boha. Blížence by bezpochyby nudilo něco menšího.

¹³² Jung, CW9 Part 1, para. 469.

¹³³ Jung, CW9 Part 1, para. 478.

Rak

Z vody pochází veškerý život.

Korán

Souhvězdí Raka, jak zdůrazňuje jeden spisovatel, je nejnenápadnější postavou zvěrokruhu. Skromný Krab dokonce nebyl vždy krabem; protože Egypťané si jej představovali jako brouka, který válel kouli trusu. To byl scarabaeus, symbol nesmrtelnosti, s hnízdem země v drápech. V egyptském mýtu je to obraz sebe-tvorby, protože se věřilo, že vzniká ze svého trusu. (Ve skutečnosti, pokud je to tím správným slovem, kulička trusu chrání vajíčka a larvy.) Brouk skarabeus se jmenoval Khepri, což znamená „ten, kdo vyšel ze země“, a byl postaven na roveň bohu stvořiteli Atumovi, což je forma boha slunce, protože brouk před sebou tlačí svou kouli trusu, a Atum tlačí sluneční kouli po obloze. I když je souhvězdí Raka skromné, jeho symbolika zdaleka není bezvýznamná. Chaldecům a později novoplatonikům se Krabu říkalo Brána lidí, kterou duše sestupovala z nebeských sfér do vtělení. Tyto numinózní asociace s Rakem naznačují dimenzi poněkud odlišnou od dobré kuchařky a matky, s nimiž jsme konfrontováni v populární astrologické tradici. Hugh Lloyd-Jones ve své knize Mýty zodiaku uvádí:

*Podle některých raných řeckých spisovatelů začal zvěrokruh spíše Rakem než Beranem. Zdá se, že to odpovídá myšlence, že představuje první vznik života, vstup ducha do tělesného těla. Vrchol čtvrtého domu v horoskopu, který je přirozeným domem Raka, byl odedávna spojován s koncem života; zde je také zobrazen jako počátek, neboť to je bod slunce o půlnoci, kdy starý den umírá a rodí se den nový. V egyptském mýtu bůh slunce proplouvá každý den nebesy ve své zlaté lodi a každou noc sestupuje do jeskyní podsvětí; tam bojuje se strašlivým hadem a za každého úsvitu vychází jako vítěz, aby začal nový den. Toto hluboce mystické spojení Raka se samotným semenem a zdrojem života jej spojuje nejen s pramatkou, ale také s Otcem, neboť tento mýtický jazyk se týká nejen vynoření z lůna, ale také duchovního semene, které oplodní a začne nový život.*¹³⁴

¹³⁴ Hugh Lloyd-Jones, *Myths of the Zodiac*, Duckworth, London, 1978, s. 27.

Viděla jsem tento mystický prvek silně působit v životech mnoha lidí v Raku; a může sedět paradoxně bok po boku s konvenčněji mateřskými a osobními vlastnostmi znamení.

Řecký mýtus o Krabovi jej umísťuje pevněji do říše Matky. Krab se objevuje v sáze o Héraklově dřině, zejména během bitvy tohoto hrdiny s Hydrou, devítihlavým hadím netvorem, který ničil krajinu města Lerna. Během boje všechny ostatní živé bytosti upřednostňovaly Herakla, ale z bažiny, ve které žila Hydra, vylezl obrovský krab, jehož poslala bohyně Héra, aby porazil hrdinu, který byl jejím nepřítelem. Krab vzal Herakla do klepet, poranil ho do nohou a kotníků a tímto poměrně charakteristickým Račím manévrem málem prohrál hrdina svůj boj. Ale nakonec Hérakles na kraba dupl a rozdrtil ho. Héra jej uctila za to, že splnil její přání tím, že jej umístila do nebes.

Héřina nenávist k Héraklovi (jehož jméno s hlubokou ironií znamená „sláva Héry“) je zdánlivě proto, že byl synem jedné z Diových milenek. Ale ve skutečnosti je to hněv matriarchátu proti povýšenému hrdinovi, který ohrožuje její vládu. Určitě existuje temnější tvář Raka, která odráží tento problém, a boj o osvobození se od moci matky i matky je často výrazným a obtížným problémem v životech lidí v Raku. Krab je zde archaickým Rakem, pro kterého je mateřství vším a pro kterého je otec pouhým živitelem semene. Tento regresivnější prvek v Raku staví sám sebe proti nároku ega na vědomí a svobodu volby, stejně jako archetypální Hrozná Matka raději bojuje se svým synem a dokonce ho ničí, než aby mu dovolila uniknout z nadvlády. Krab v mýtu používá klasické račí lstivosti, chňapne po nohách, místo aby hrdinu přímo konfrontoval. Jinými slovy, podkopává stabilitu hrdiny, zatímco on bojuje s monstrem. Krab a Hydra jsou ve spojení a je vidět, že tento poněkud nepřitažlivý model funguje v určitých vztazích, kdy jeden z partnerů nominálně dává lásku a podporu, zatímco druhého tajně podkopává během svého nejtěžšího zápasu. To je temná stránka znamení, které musí čelit cokoli, co je u jedince hrdinské. Problém kraba Héry také není výhradně ženský, protože krab číhá v bažinách mužů i žen, u nichž je Rak v nativním horoskopu silně obsazen. U mužů Raků lze často spatřovat velké potíže v souvislosti s jejich vlastním pohlavím, protože „hrdinské“ aspekty mužského pohlaví vypadají pouze brutálně, agresivně a násilnicky.

Tak se nám předkládají dvě dimenze Raka: Hrozná Matka, která se snaží udržet si kontrolu nad rodící se individualitou, a Božský Otec, který je zdrojem života a ke kterému jedinec tíhne. Erich Neumann v knize *The Origins and History of Consciousness* naznačuje, že tito dva světoví rodiče jsou nedílnou součástí téže jednoty, která se myslí jedince a dítěte jeví jako androgynní a byla po tisíciletí představována jako světový had nebo Úroboros, had, který požírá svůj ocas a požírá se, jen aby se znovu zrodil. Tento Úroboros je nejstarším symbolem původu člověka, vyvěrající z oné hloubky počátku, kdy svět a psychika jsou stále jedním, a kde původní otázka o původu světa je zároveň otázkou o původu člověka, původ vědomí a původ sebe sama. V odpovědi na otázku: „Odkud jsem se vzal?“ tento silný obraz vyvstává z hlubin, které jsou zároveň matkou i otcem. Je to původní dokonalost, než začaly protiklady a konflikty, vejce, ze kterého se zformoval svět. Proto je Úroboros prvotním tvořivým prvkem – to, co Jung nazval oceánem kolektivního nevědomí –, který sám sebe zabíjí, snoubí se a oplodňuje navždy. Rak představuje toto mateřské lůno, ale není pouze mateřské. Je to také spojení mužských a ženských protikladů, Rodiče Světa se spojili ve věčném soužití. Cítím, že Rak je hnán hledat tento božský zdroj; to je jeho *daimon*, který je zobrazen jako začátek života před fyzickým oddělením a narozením a jako konec života, když je duše opět spojena v jednotě s Jediným. Je to tedy jak regresivní touha po lůnu, tak mystická touha po Bohu. Je pochopitelné, že projekce tohoto prvotního symbolu dopadá nejprve na osobní matku, což je možná důvod, proč se tak mocně vynořuje v životech Raků bez ohledu na to, zda je skutečně, v jakémkoli objektivním smyslu, tak mocná. Klasický „mateřský komplex“ Raka ve skutečnosti není o osobní matce. Je to první fáze postupného odvíjení se směrem k vnitřnímu zdroji, i když obvykle Rak v různých obdobích svého života bude hledat tento zdroj vtělený do „mateřské“ osoby, muže nebo ženy, která se o něj může „postarat a odstranit“ jeho strach z izolace a separace. Také ženy s Rakem hledají tuto Matku – Otce ve svých vztazích, nebo se jí samy snaží stát v aktu mateřství. Zdá se však smutným, i když nutným osudem, že mnoha Rakům jsou odepřeny skutečné děti, nebo je musí nechat jít, aby se v životě mohl uplatňovat hlubší význam mýtu a božský rodič se mohl stát vnitřní schránkou.

Existence v době před počátkem je prý spojena s předzvěděním. Tvor, který stále existuje v kole, se podílí na poznání nezformovaného, je ponořen do

oceánu moudrosti. Prvotní oceán, který je také symbolem původu – protože jako prstencový had je úroboros také oceánem –, je zdrojem nejen stvoření, ale také moudrosti.¹³⁵

Spolu s problémem toho, co Neumann nazývá „úroborický incest“ – tou drtivou touhou stáhnout se ze života do objetí rodičů – je v Raku také nesmírná tvůrčí síla. To je sféra nezformovaných obrazů, jimž dá umělec život, a z toho důvodu mám větší sklon spojovat si Raku s básníkem, umělcem a hudebníkem, nežli s dobrou kuchařkou a hospodyní. Seznam je velmi dlouhý – Proust a Chagall jsou jen dva zástupci – a je působivý. Zdá se, že tento *daimon*, který stojí za Rakem, se nejvíce zabývá zrodem obrazů oceánské říše, ať už v podobě tělesného dítěte nebo uměleckého stvoření. To druhé je pro Raku často důležitější než to první; a může být promítnut na „kreativního jedince“, jehož potenciální Rak se rozhodl žít.

V řeckém mýtu patří oceánská říše, která je zdrojem života, bohyni moře Thetis. Je zároveň blahodárnou a životaschopnou, i netvorem; její předchůdkyní v babylonském mýtu je velká mořská obluda Tiamat, kterou zabil bůh ohně Marduk a z jejíhož rozsekaného těla vzniklo celé stvoření. Thetis nebo Tethys je tedy Creatrix. Její jméno pochází ze slova *tithenai*, které stejně jako *daimon* a také jako *moira* znamená „disponovat“ nebo „nařídít“. Na začátku Genesis se nad vodami pohybuje duch Boží. Ale Thetis není jen Bůh, ona jsou samotné vody a existovala dlouho předtím, než vznikl hebrejský Jahve, obsahující v jejích hloubkách muže i ženu, semeno a lůno dohromady. Říká se jí také Néreidka, jejíž jméno znamená „mokrý živel“. Z tohoto jména pochází podivná mytická postava Nérea či Prótea, prorockého „mořského starce“, který je vyobrazen jako lev s rybím ocasem, jelenem a zmijí vynořující se z jeho těla. Je to mořský otec stejně jako Néreidka nebo Thetis je mořská matka a je to prorok a mění podobu. Chce-li někdo od něj dostat odpovědi, musí ho nejprve spoutat a počkat, až se promění do různých děsivých zvířecích forem; až nakonec na sebe vezme svůj vlastní zvláštní tvar a nevysloví hlas proroctví. Odysseus při svém dlouhém putování hledal radu u Prótea a musel snášet jeho změnu tvaru, dokud mu starý *daimon* nakonec neřekl, co si přál slyšet. Tento akt svázání starého muže z moře a trpělivého čekání, zatímco on zmutuje do všech myslitelných tvarů bestie a nestvůry, naznačuje důležitý

¹³⁵ Neumann, *The Origins and History of Consciousness*, s. 23.

aspekt tvůrčího procesu, kde se umělec musí pevně držet něčeho nevýslovného, co se kroutí a proměňuje, až se objeví jako stabilní obraz. Svědčí to i o analytickém procesu, kdy je třeba se pevně držet obrazů snů a fantazií, které mění tvar, dokud nepřinesou smysl stravitelný vědomím.

Rak měl tedy vždy pověst nejednoznačného a těžko identifikovatelného, což je podle mě eufemismus. Je v povaze vody a nevědomí plynule klouzat z jednoho tvaru do druhého; a v povaze Raka je žít ve světě, kde nic není úplně stejné jako před pěti minutami. Možná, že způsob, jakým Odysseus jedná s Próteem, je obrazem něčeho, co je pro Raka se důležité naučit: zachytit kouzelného starce z hlubin a pevně se ho držet, dokud se nevzdá své moudrosti. Bez Prótea by Odysseus nemohl znovu najít cestu domů, ale byl by věčně bloudil po vodách, navždy bez domova.

Poseidon se chtěl dvořit Thetis, ale bylo prorokováno, že každý syn Thetis bude větší než jeho otec. Toto téma naznačuje, že děti vodní říše v sobě nesou něco numinózního, a také otevírá další téma, které je pro Raka relevantní. Toto je vztah matky k synovi a vztah Raka ke svým dětem obecně, biologický nebo jiný. Poseidon upustil od námluv a Zeus (který ji v některých verzích příběhu chtěl sám) rozhodl, že Thetis se musí provdat za smrtelníka, nežli ohrozit bohy porodem dítěte, které by mohlo ohrozit největší z Olympů.

Tak se mořská bohyně, která je také prorokyní ve své mužské podobě Prótea, může spojit pouze s muži. Jinými slovy, její tvůrčí síly musí být směřovány prostřednictvím lidského vědomí a lidského vyjádření. Zdá se, že to je paralelou k něčemu, co řekl Jung, že k proměnám a vývoji psychiky nemůže docházet jakoby samo od sebe, ale závisí na interakci s egem, přestože vztah, stejně jako Thetis a její smrtelný milenec, je vztahem čehosi božského s něčím lidským. Tento zvláštní paradox je zobrazován i v alchymii, kdy akt vypuštění božského Merkura, kamene mudrců, z lůna země závisí na účasti lidského alchymisty, protože alchymistické umění „zdokonaluje to, co příroda zanechává nedokonalé“. Jung cituje mystika Angela Silesia ze sedmnáctého století:

Vězte, že beze mne nemůže Bůh žít žádný okamžik; Kdybych měl zemřít, pak by už nemohl přežít. Bůh nemůže beze mne stvořit jediného červa; [...] Já jsem velký jako Bůh, a On je malý jako já; On nemůže být nahoře, ani já pod

*Ním nebudu... ...Jsem Boží dítě, Jeho syn, A On je také mým dítětem; Jsme dva v jednom, syn i otec vlídní.*¹³⁶

Výsledkem hádek na Olympu o osud Thetis bylo, že se provdala za muže jménem Péleus.

V něm nesla slavného hrdinu Achilla, který nese všechny znaky Raka. Graves nazývá jeho chování „hysterickým“, když truceje ve svém stanu před hradbami Tróje, a v dětství se ho Thetis snažila ochránit před zapojením se do trojské války tím, že ho převlékla za ženu. Thetis ve skutečnosti porodila Péleovi sedm synů a věrna své matriarchální povaze nedokázala snést myšlenku, že to budou smrtelné děti, které jsou odsouzeny k smrti. Podařilo se jí jich šest ukrást a spálit jejich smrtelné tělo, aby mohli vystoupat na Olymp a zaujmout svá místa mezi bohy. Péleus byl tímto zničením svých synů pobouřen a podařilo se mu zachránit Achilla těsně předtím, než bylo celé dítě spáleno; otec držel ruku pevně na synově kotníkové kosti, která zůstávala smrtelná. Zdá se, že tato verze příběhu předchází příběhu, že Thetis ponořila svého syna do řeky Styx, aby ho učinila nesmrtelným, přičemž zapomněla na kotník, který držela. Ale sentiment v obou příbězích je stejný. Když jsem se s tímto mýtem setkala při práci v lidských životech, často má podobu numinózní projekce na oblíbené a milované dítě, od něhož se očekává, že dosáhne olympských výšin, i když je při tom zničena lidskost dítěte. Někdy Rak, pokud neexistují žádné skutečné děti, na které by se tato vize nadlidského výkonu mohla promítnout, bude pěstovat tento postoj ke své vlastní kreativitě a shledá, že cokoli, co z něj vychází, je vadné a nechutné, pokud to není božské. Zdá se, že je zde problém, proč Rak často nevyužije svůj tvůrčí potenciál sám, ale počká, až se úkolu zhostí milovaný partner nebo dítě.

Achilles má poměrně zvláštní historii. Bylo prorokováno, že buď zemře mladý a získá velkou slávu, nebo bude žít dlouhý, ale neslavný život doma. Zdá se, že Osudy o něm nebyly rozhodnuté nebo mu daly více možností než většina lidí. Jeho matka Thetis přirozeně preferovala druhou možnost, ale sám Achilles se rozhodl pro první možnost. Nemyslím si, že je třeba to brát doslova, o nic víc, než si nějaký mýtický motiv žádá doslovné uzákonění; ale rozhodně boj za osvobození od bohyně znamená riskovat smrtelnost a možná i zemřít na jiných

¹³⁶ Jung, CW6, para. 432.

úrovních, aby se stal svobodným. Tato monumentální snaha ze strany Raka je často činem, který uvolňuje potenciál tvůrčí představivosti. Ale je stejně mnoho, možná mnohem více Raků, kteří se rozhodnou pro jinou cestu a zůstávají po celý život blízko pohodlí Matky a obětují jakýkoli potenciál, kterého by mohli dosáhnout. Thetis se aktivně podílela na zabránění Achilleovi, aby se připojil k válečníkům jdoucím do Tróje, jak jsme viděli; a zdá se, že Rak prožívá osobní matku, jako by ho brzdila od života. Ale Achilla objevil, jak se mezi ženami ukrývá, Odysseus, který ho zavlék do války. Během bitev vidíme, jak mu neustále překáží jeho bohyně-matka, která spěchá do jeho stanu a přináší nové brnění, pořádné oblečení, čisté prádlo a tak dále. Člověk se diví, že Homér nezmiňuje kuřecí polévku. Kdyby Ilias nebyla tak skvělá a tragická pohádka, byla by docela veselá; a rozhodně je tato jeho část bolestně zábavná. Jediná věc, která má moc vytáhnout trucujícího Achilla z jeho stanu k boji, je smrt jeho nejdražšího přítele a milence Patrokla. Teprve pak se ukáže jeho skutečná odvaha a statečnost. Zdá se, že i toto je aspekt Raka: že nic nepřiměje znamení k otevřené konfrontaci se životem - kromě hluboké emocionální ztráty.

Téma Velké bohyně je nit, která prochází mnoha dalšími znameními zvěrokruhu v tom či onom aspektu. Zdá se, že Rak ji popisuje jako nositelku života a vládkyni moře. Ona je děložními vodami, ze kterých se vynořuje dítě, a nevědomými vodami, z nichž se vynořuje individuální identita; a tento velký obraz Matky zůstává vždy nejmocnější silou v Rakově životě. V pozdějším životě má tendenci přesouvat se z osobní matky jako výhradní nositelky do tvořivého nevědomí, ale ať už se s ní Rak potká v jakékoliv podobě, je k ní vždy připoután v dobrém či zlém. Světlou tváří tohoto *daimona* je převládající mateřské pouto, které paralyzuje muže i ženu a svazuje je tak, že se individuální potenciál utopí. Světlá tvář je potenciál porodní asistentky obrazů nevědomí. Otázka odloučení od matky je v Rakově životě monumentálním rituálem přechodu a musí se tak dít ne jednou, ale mnohokrát, na mnoha různých úrovních. Stejně jako samotný krab, který musí zůstat v blízkosti vody i pevniny, je Rak dohnán k tomu, aby se jednou nohou věčně ukotvil ve vodě v betonovém světě, aby se on sám nakonec mohl stát lůnem, skrze které se mohou rodit rodící se děti moře.

Lev

Pět sáhův v hloubi tvůj otec spí, korály z jeho kostí jsou, a perly z jeho očí dvou, on hnilobou nic netrpí. Leč mořskou přeměnou tu vzrost' překrásný z něho mnohý skvost; sbor Nymf na věčné prospání mu umíráčkem vyzvání. Slyš! Zvonku hlas! – cin, cin, zní cinkání.¹³⁷

Bouře, Shakespeare

Znamení Lva, stejně jako znamení Býka, je klamně prosté. Zvykli jsme si na popisy hlasitého a královského exempláře lidových tradic a dalo by se snadno uvěřit, že toto znamení nemá hlubší význam než extrovertní a exhibicionistickou ukázkou energického života. Ve Lvu však působí nečekaně složitý vzorec a postava krále v mýtech a příbězích nás zavede velmi daleko od konvenčně mělkého a okázalého lva do mnohem mystičtějšího terénu. Dlouho jsem byla přesvědčena, že Lvu, ovládanému Sluncem, a tedy spojenému s tajemstvím individuality a „osudovou“ cestou individuálního zrání, ve skutečnosti nejde o „vytváření“ něčeho, čemu mohou ostatní tleskat. Zdá se, že hlouběji popisuje vývoj jedinečné individuální esence a její hledání jejího zdroje. Ačkoli má být Lev „tvůrčím“ znamením a přirozeně vládne pátému domu, zkoumání velkých jmen mezi malíři, básníky, romanopisci a hudebníky odhaluje převahu Blíženců, Raka a Ryb; ale Lev je na zemi smutně v pozadí. Ať už jde o jakoukoliv kreativitu, cítím, že Lvím velkým výtvozem má být on sám. Proto stejně jako Kozoroh, jehož v pravý čas prozkoumáme, a podobně jako Beran, s nímž jsme se již setkali, symbolika Lva krouží kolem tématu krále a jeho syna, nebo hrdiny a jeho otce. A jak uvidíme, i když lev má mnoho ženských konotací v mýtech a je jednou z Matčinych doprovodných bestií, boj mezi člověkem a lvem a hrdinovo pátrání po duchovním otci či nadosobní hodnota v jeho vlastním životě jsou úzce spjaté.

Lva zvěrokruhu znali Egypťané i Babyloňané a v letních měsících souvisel se spalujícím žářem slunce. Sachmet, egyptská sluneční bohyně, má lví hlavu a spaluje zemi svým vztekem. Řekové však ztotožnili lva s tvorem, se kterým Herakles bojoval v jednom ze svých úkolů, s nemejským lvem, jehož poslala z Měsíce na zem Héra, aby trápil hrdinu, který byl jejím protivníkem. Proč měl tento lev pocházet z Měsíce a od bohyně, uvidíme; ale, jak příběh pokračuje,

¹³⁷ Shakespeare, William: Bouře. Přeložil Ladislav Čelakovský. 1870. Dějství první, druhá scéna. Ariel.

první z Heraklových úkolů vyžadoval, aby zabil bestii beze zbraně. Starý muž nasměroval hrdinu do lvího doupěte. Jakmile se dostal na dostřel, vystřelil šíp, který bestii zasáhl, ale Héra ji učinila nezranitelnou a šíp se odrazil. Pak se za ní Hérakles vydal se svým kyjem, čímž porušil pravidla boje. Lev se uchýlil do svého doupěte, jeskyně se dvěma ústy. Hrdina zatarasil jeden vchod kameny a narazil na šelmu ve tmě. Hérakles ohromně bojoval, podařilo se mu jej uchopit pod krkem a udusit. Pak lva stáhl z kůže a celou dobu poté nosil jeho kůži.

Příběh o muži bojujícím se šelmou je nejstarším z archetypálních motivů. Setkali jsme se s ním již v mýtech spojených s prvními čtyřmi znameními. V nejširším slova smyslu je to boj mezi rozvíjejícím se egem a jeho instinktivními kořeny, který je třeba zkrotit, než se jedinec stane skutečně individuálním. Ale je to zvláštní druh šelmy, která je zde nejdůležitější, protože se jedná o lva a ne o berana, býka, draka či mořského monstra nebo nepřátelského bratra. Sachmet, jak jsme viděli, představuje agresivní, ohnivou povahu lva. Kybéle, velká bohyně Malé Asie, jezdí na voze taženém dvěma lvy a Dionýsos, kterého potkáme později, také nosí lví kůži jako Herakles a je často zobrazován se lvy ve své družině. Ale vlastnosti lva, i když jsou často spojovány s ženstvím, jsou velmi horkokrevné a ohnivé vlastnosti, daleko od chladnokrevné hadí moudrosti plazí Matky. Jung říká o lvu následující:

V alchymii je lev, „královské zvíře“, synonymem pro Merkuria, nebo přesněji pro fázi jeho proměny. Je to teplokrevná podoba požírajícího dravého monstra, které se poprvé zjevuje jako drak... Přesně to má ohnivý lev vyjádřit – vášnivou emocionalitu, která předchází rozpoznání nevědomých obsahů.¹³⁸

Lev je také spojován s žádostivostí a pýchou. Má nezaměnitelný erotický aspekt, odtud spojení s Dionýsem a Kybéle, ale je to také bojové zvíře a vyvolává zdravé, ale i destruktivní, agresivní pudy. Když jsme potkali Kraba, potkali jsme chladnokrevné stvoření z podmořské říše žen. Ale lva lze zkrotit a může reagovat na lidskou péči – lvy chovala jako domácí mazlíčky egyptská a perská královská rodina –, a my se potýkáme s něčím mnohem bližším vědomí: s panskými vášněmi srdce. Hérakles a lev jsou jistě vyobrazení podle starobylého vzoru člověka bojujícího se zvířetem, ale tento hrdina si obléká kůži tvora, kterého zabil. On sám se tak stává lvím, ale zanícené vášně jsou nyní

¹³⁸ C. G. Jung, *Mysterium Coniunctionis*, CW14, para. 404.

potlačeny. Nelze si představit, že by si nasazoval krabí krunýř, protože ten je od lidského života příliš vzdálený. Znak kralování je v tom nejhlubším smyslu spojen s touto schopností zápasit s vášněmi. Člověk, který nedokáže potlačit své ohnivé pudy, nemůže vládnout druhým, ani jim sloužit jako příklad.

Pravděpodobně se nemýlíme, budeme-li předpokládat, že „král zvířat“, známý již v helénistické době jako transformační stádium Hélia, představuje starého krále... Zároveň představuje krále v jeho teriomorfni podobě, tj. jak se objevuje ve svém nevědomí. Zvířecí forma zdůrazňuje, že král je přemožen nebo překryt svou zvířecí stránkou, a proto se projevuje pouze ve zvířecích reakcích, které nejsou ničím jiným než emocemi. Emocionalita ve smyslu neovladatelných afektů je v podstatě bestiální, a proto lze k lidem v tomto stavu přistupovat pouze s obezřetností vlastní džungli, nebo jinak s metodami zvířecího cvičitele.¹³⁹

Myslím, že žádný astrolog by netvrdil, že tato vlastnost ohnivé vášnivosti je pro Lva příznačná. Lev je však etapou v procesu, jak naznačuje Jung; a právě tento proces či vzor nás přivádí do sféry „osudu“ Lva. Z toho, co jsem spatřila ze životních dějin Lva, s nímž jsem spolupracovala, by se zdálo, že je třeba provést alchymistické dílo. Lvu není dovoleno zůstat ve své bestiální podobě, ale musí ustoupit něčemu jinému. Zdá se, že znepokojivým aspektem vzoru je, že se Lvem je často zacházeno, jak popisuje Jung, s obezřetností „vhodnou pro džungli“ nebo s „metodami trenéra zvířat“ — bičem a bodcem. Pro Lva je to bolestný proces, jehož dětské srdce je hluboce poraněno reakcemi jeho druhů na jeho vlastní výstřelky. „Myslel to tak dobře“, ale jiní si toho jaksi neváží; častěji se rozčilují. Pokud sám Lev důležitost tohoto procesu nevnímá, život ho spíše násilně poučí, že se lev nemůže volně potulovat mezi lidmi bez nějaké odvety. Tvořivější je, že se Lev rozhodne podstoupit pátrání ze své vlastní vůle, a proto mýtem, který se mi nejvíce spojuje se znamením, je příběh Parsifala. Toto je spíše středověký než řecký mýtus, ale jeho kořeny jsou mnohem starší; a prakticky ve všech svých podrobnostech cítím, že zobrazuje životní vzor Lva.

Obecné obrysy příběhu o Parsifalově výpravě za grálem jsou dobře známé, navzdory mnoha různým verzím. Tajemný, život zachovávající a obživu vydávající předmět nebo nádobu střeží král na hradě, který je ukrytý nebo

¹³⁹ Jung, CW14, para. 405.

obtížně k nalezení. Král je chromý nebo nemocný a okolní krajina je zdevastovaná nebo zpustošená; takový je stav věcí v Eliotově básni Pustina, která vychází z mýtu o hledání grálu. Králi může být navraceno zdraví pouze v případě, že hrad najde rytíř nápadné okálosti a na první pohled na to, co tam vidí, položí jistou otázku. Pokud tuto otázku opomene položit, pak vše zůstane jako dříve, hrad zmizí a rytíř se bude muset znovu vydat na cestu za pátráním. Pokud se mu to konečně podaří, po mnoha toulkách a mnoha dobrodružstvích, zahrnujících zejména setkání erotického druhu (neboť Lev bude nejprve hledat svůj poklad v lásce, než zjistí, že může ležet v něm), a pokud pak položí otázku, král se uzdraví, země se začne opět zelenat a hrdina zdědí království a stane se strážcem grálu.

Tento příběh na svém počátku popisuje stav duchovní nemoci. Starý král nemůže pomoci své zemi ani svému lidu a je na bedrech mladého muže, aby ve zkoušce obstál. Ale testem není úskok. Je to otázka, tedy schopnost uvědomit si význam věcí, kvalita reflexe. Parsifal začíná svůj příběh bez otce, vychován svou matkou v izolovaném lese. Tento začátek, který nemá žádného otce (nebo žádný otcovský princip, i když může být přítomen fyzický otec), je něco, co jsem viděla v životech mnoha Lvů. Otec buď chybí, nebo je na nějaké hlubší úrovni zraněn a nemůže poskytnout pocit tvůrčí obnovy života, který syn nebo dcera potřebuje; a tak se dítě musí vydat hledat tento princip v podobě svého životního dobrodružství.

Pět rytířů v lesklé zbroji projíždělo lesem, a když je Parsifal spatřil, byl ohromen a rozhodl se, že se stane rytířem. Jeho matka, stejně jako Thetis s Achillem, se přirozeně snažila zabránit jeho odchodu, ale Parsifal není syn matky. Ani netrucoval, ani se nepřevlékal za ženu, aby se skryl, ale prostě odešel, aniž by se rozloučil. Jeho matka pak okamžitě zemřela žalem. To se zdá být pro Lva nezbytným obřadem, ačkoli na začátku svých dobrodružství je Parsifal nemotorný a drsný. Je to skutečně král ve své teriomorfni nebo zvířecí podobě, nevědomý nastávající vládce, přemožený emocionálním afektem. Parsifal pak bojoval s Rudým rytířem, který se podle barvy brnění zdá být dalším obrazem ohnivé emocionality Lva v barvě krve, ohně a života. Stejně jako Herakles si Parsifal oblékl brnění svého poraženého nepřítele. Pak se setkal s půvabnou ženou v tísní a přijal její zasvěcení do erotických umění; svou

dámu však opustil se stejnou neohrabanou bezcitností, s jakou opustil svou matku.

Nakonec Parsifal došel k hluboké řece, přes kterou nebyl viditelný přechod; osud ho přivedl na konec cesty. Byl přiveden na místo svého potenciálního úkolu. Uviděl rybáře, který mu řekl cestu k hradu Grálu; a hrad se náhle objevil tam, kde předtím nic nebylo. Brána byla otevřená, protože byl záhadně očekáván, a čekal na něj trpící Rybář-Král. Král v příběhu byl zraněn do třísla nebo stehna: nemůže plodit, protože jeho mužnost je zraněná. Toto je jemně vykreslený obraz kastrace. Parsifalovi se pak zjevila vidina meče, kopí, ze kterého kapala krev, panny nesoucí zlatý grál zasazený drahými kameny a další dívky nesoucí stříbrný podnos. Studenti Tarotu poznají tyto čtyři posvátné předměty jako čtyři obleky z pohárů, mečů, holí a pentaklů a studenti Junga poznají čtveřici, která symbolizuje celistvost Já. Když tyto čtyři svaté předměty mījely, Parsifal se neodvážil říci nic. Uchýlil se do lože, a když se probudil, našel hrad opuštěný; po jeho odchodu mu pak jiná žena, s níž se setkal, vyprávěla o nezdaru, který právě dovršil. Položil snad otázku – Komu grál slouží? –, pak by byl král uzdraven a země obnovena. Parsifal, poprvé představený se svým osudem, ho, jak se říká, napálil.

Hrad mohl znovu objevit až poté, co dosáhl potřebné zralosti a potřebného soucitu. Zpočátku pro něj nic z toho nic neznamenal; byla to jen show pro jeho zábavu. Emma Jung a Marie-Louise von Franz ve své knize Legenda o grálu zdůrazňují nedostatek schopnosti trpět, která je pro mladého Parsifala charakteristická. Wagner se ve své velké opeře o vykoupení chopil tohoto tématu Parsifalova nedostatku soucitu. Hrdina nejprve vstoupí na pódium poté, co sestřelil nevinnou labuť pro jeho ryzí pobavení, a bratři z hradu Grálu ho za jeho bezcitnost tvrdě pokárají. Jung a von Franz říkají:

*Jeho skutečná provinění spočívala ve skutečnosti v primitivní jednoznačnosti jeho chování, která vznikla z neznalosti vnitřního problému protikladů. Neříká to, co udělal, ale to, že nebyl schopen posoudit, co udělal.*¹⁴⁰

Parsifalova necitlivost vůči své matce, vůči Rudému rytíři (kterého zabil bez osobního důvodu – není to jeho spor –, ale prostě proto, že se chce předvést), vůči Blanchefleur (ženě, kterou zachrání a poté opustí) a vůči

¹⁴⁰ Emma Jung a Marie-Louise von Franz, *The Grail Legend*, Hodder & Stoughton, London, 1971, s. 183.

samotnému králi Grálu (s nímž ještě nemá soucit a nevyhnutelnou otázku, která z tohoto soucitu vyvstává) je ztělesněn v alchymistickém obrazu lva, zvířecí podobě budoucího krále. Tato naivní nemotornost je, jak se domnívám, nedílnou součástí mladého či nezralého Lva, stejně jako stav bez otce; ale i přes tuto neobratnost si ho osud vybere pro vizi grálu dříve, než je připraven to pochopit. Ať už je grál jakýkoli – pocit osobního osudu, brzký úspěch, mladistvá spiritualita –, zdá se, že ke Lvu přichází brzy, ne kvůli práci, ale často díky přirozeným darům a intuici znamení. Pak je ale ztracen, protože smysl pro jeho význam nebyl definitivně vyřešen, a ego si nárokuje úspěch pro sebe. Musí být tedy znovu nalezen ve vědomí a často skrze mnoho útrap.

Králova rána je ústředním bodem Wagnerova Parsifala, a přestože zkreslení Parsifalova příběhu podle Wagnera prozrazují o skladateli tolik jako o Parsifalovi, Wagner si přesto zvolil archetypální téma, jen částečně čerpané z von Eschenbachovy středověké básně Parzival. V opeře dostal král Grálu Amfortas ránu od zlého mága Klingsora ve chvíli, kdy byl král zranitelný v náručí svůdné Kundry, té dvojznačné ženské postavy, která slouží temnotě i světlu. Klingsor chtěl být rytířem Grálu, ale Amfortas ho odmítl; tak se kouzelník vykastroval, aby se stal nezranitelným vůči erotickému pokušení, a z pomsty ukradl kopí Amfortasovi. V důsledku zranění a ztráty kopí se Království Grálu ocitlo v troskách. Možná nám to dává určitý náhled na jedno z dilemat Lva; neboť v záři a ušlechtilosti svých aspirací nedovolí vstoupit nízkému stínu, své vlastní chybné lidskosti. Ten odmítnutý stín vrací úder z nevědomí prostřednictvím dezintegrujících účinků nekontrolovatelné erotiky. Amfortas bez zbraně chřadne v náručí Kundry; nemůže si udržet svou „čistotu“ vidění, a je tak výsměchem, ušpiněným králem, který již není schopen střežit grál a je zraněn vlastní hlodavou vinou. Lev samozřejmě není jen Parsifal, ale také nemocný král a také zlý kouzelník; a je to také žena, která zničí krále, ale později poslouží k jeho uzdravení. Poté, co Parsifal opustil hrad Grálu, prožil mnoho dobrodružství a mnoho utrpení. Díky těmto zkušenostem získal moudrost i soucit. Pak se konečně mohl znovu vrátit do hradu, podívat se na grál a položit osudnou otázku. Na jeho slova se král uzdravil a odhalil, že je Parsifalův děd; a správa hradu a grálu nyní patřila mladému rytíři. Takže syn bez otce nakonec najde otce, ale je to vyšší otec než ten tělesný. Toto je dědeček, Velký Otec, který je laskavým zdrojem tvůrčího života a který začíná příběh jako starý, unavený a potřebující vykoupení. Cítím, že nejhlubším

nutkáním Lva je toto hledání Já, ústřední hodnoty v životě – což je v mytických termínech stejné jako hledání otce. Není to tentýž otec, kterého potkáme v Kozorohu, neboť otcem Kozoroha je senex, pozemský zákonodárný princip, který omezuje a strukturuje světský život. Ani otec Berana není konfrontován s bohem ohně Jahvem, se kterým musí bojovat. Otec Lva je zářivý životodárce, uctíváný po tisíciletí jako slunce. Je to milosrdnější Bůh Nového zákona, jehož hojný proud soucitu je ztělesněn v obrazu grálu. Přesto tento otec-bůh potřebuje obnovu prostřednictvím úsilí člověka porozumět mu. Proto je Lev, obvykle reprezentovaný jako okázalý extrovert, motivován zevnitř hluboce duchovním nutkáním. Ale jednotlivec jako Lev může zůstat navždy mladým Parsifalem, nevědomý si smyslu své existence a neschopný položit otázku.

Ani k vykoupení nedochází po způsobu indické doktríny spásy, podle níž je třeba všechno brát jako nic jiného než iluzi. Zde se to děje jiným způsobem, ne působením boha (ačkoli je to přirozeně *Deo concedente*, protože kdokoli to vykoná, musí k tomu být Bohem určen), a také ne prostřednictvím přírody, ale výhradně neochvějným úsilím člověka, Parsifalem; stejně jako ani více, ani méně než toto nelze přenést do opusu alchymie nebo k realizaci Já. Je však třeba poznamenat, že Parsifalova cesta ke Grálu, opus alchymie a realizace Já mají toto společné s křesťanským způsobem spásy: všechny znamenají *opus contra naturam*, tj. nikoliv nejmenším, ale největším odporem.¹⁴¹

Tato snaha o individuální realizaci samozřejmě není pouze vlastnictvím Lva. Je to základní cesta lidské duše a o individuaci a osudu si řekneme více později. Ale mýtus o Parsifalovi, i když je v širším slova smyslu použitelný pro každého muže a ženu, zdá se, že někdy až děsivě předznamenává vzorec života Lva. Možná, že otázka odhalení toho, co by mohlo znamenat být jednotlivcem, je pro Lva prvořadým zájmem, tím nejrelevantnějším problémem, který ho může napadnout. Není proto divu, že Jung, který byl sám Lvem, vyvinul koncept individuace, který se ukázal být tak důležitý pro moderní hloubkovou psychologii. To, že to byla záležitost jeho srdci nejbližší, je z pohledu astrologa předvídatelné, pokud někdo ví něco o mýtickém pozadí znamení; byl to samozřejmě jeho osud. Tak raný úspěch, kterého se těšil jako Freudův oblíbený žák a vyvolený dědic, pro něj nestačil, kde mohl uspokojit (a uspokojil) ostatní. Jeho vlastní mýtus ho donutil jít osamělou cestou do vlastních hlubin, takže

¹⁴¹ Jung & von Franz, s. 294.

pohled na psychiku, který si nakonec vyvinul, vycházel z jeho vlastní zkušenosti, vlastní intuice, vlastního bádání a vlastního vhledu. A byla to podivně lví cesta, kroužící blíž a blíž ke středu, o němž Jung vycítil, že je stejně nábožensky založený jako instinktivní zážitek. Pro vzor je příznačné i jeho zklamání z otce, který byl duchovním, jenž ztratil víru. Jung tomuto „nepřítomnému“ otci přisuzoval velkou část své vlastní touhy, totiž hledání jiného druhu otce, přímou zkušenost s numinozitou. Lev, stejně jako Kozoroh, často prožívá toto zklamání v osobním otci, protože se zdá – a obvykle skutečně je – „zraněný“, nějakým způsobem neplodný, duchovně „chromý“ a nemůže nabídnout trvalou vizi života jako smysluplného a obohacujícího zážitku.

Nyní musíme Parsifala nechat za sebou a zvážit jeden poslední mýtický obraz ve vztahu ke Lvu: Apollón, bůh slunce. Toto božstvo, jehož slavná svatyně v Delfách zobrazovala vytesaný do kamene příkaz „Človče, poznej sám sebe“, je nadřazený a dokonce grandiózní bůh. Je obrazem vznešenosti ducha a sám o sobě je jakýmsi grálem. Jak to říká Walter Otto v *The Homeric Gods*, Apollón je „projevem božství uprostřed pustoty a zmatku světa“ a je nejvznešenějším z řeckého panteonu. *Phoebus*, jeden z jeho přívlastků, znamená „čistý“ nebo „svatý“. Na bohu je cosi tajemného a nepřístupného, co si žádá posvátný odstup. Apollón je velký léčitel a čistič. Odstraní znečištění hmotné reality a navrátí nečistého muže či ženu do stavu milosti. Je to něco podobného: ztráta pocitu vrozeného hříchu, jež je svázán se zkušeností Já. Vztah Apollóna k prosebníkovi je vztah Grálu k Parsifalovi a otázka je stejná; odtud příkaz nade dveřmi do chrámu. Jak říká Otto:

*Život se má osvobodit od takových záhadných bariér, démonických zapletení, nad nimiž ani ta nejčistší lidská vůle nemá žádnou moc. Apollón proto radí lidem v nouzi, co je třeba vykonat a co zůstalo nedokončeno, kde může být nutné usmíření a podřízení se.*¹⁴²

Jak tomu psychologicky rozumím, Apollón je obrazem síly vědomí, kterou mu vložilo Já, které láme „prokletí“ a čistí nečisté, osvobozuje jednotlivce od „záhadných bariér“, které vystupují z temného světa nevědomí. Je to síla ega v celé své slávě, vítěz v bitvě s podsvětním hadem Pythonem, nádoba Boha jako lidská realizace. Lidé se modlí k Apollónovi, když potřebují jasné vidění, neboť

¹⁴² Otto, *The Homeric Gods*, s. 70.

jeho šíp proniká i do těch nejtemnějších dilemat a jeho hudba utiňuje zmatené a rozbouřené srdce.

Apollón není bůh žen. S těmi ženami, jimž se dvoří, má ve skutečnosti spíše smůlu, protože obvykle má rivala, který je úspěšnější než sám bůh. Takový je často model u Lva, který má možná mnoho obdivujících obdivovatelů, ale často se mu nedaří získat vybraný objekt. Mám pocit, že Lev není pro ženu to nejjednodušší znamení, protože jeho podstata je tak jasně a mistrně spojena s říší Loga. Možná z tohoto důvodu se zdá, že mnohé ženy Lva svědčí o lvici, o emotivnější tváři znamení, místo aby se pustily do dlouhého zápasu o dosažení pocitu vnitřního smyslu, jehož je Parsifal symbolem. Parsifal nepatří výlučně ani mužům, ani ženám, neboť individualita není výsadou ani jednoho; ani problém vykoupení skrze soucit a pochopení hlubšího zdroje, který je skutečným stvořitelem osobnosti.

Panna

Satane, hlupák jsi všech hlupáků, když od člověka nerozeznáš šat. Každá nevěstka byla jednou pannou.

William Blake, Brány ráje

Již jsme se setkali s jedním z mýtů, který považuji za důvěrně spjatý s Pannou: únos Persefony. Ačkoli jsem se o tomto mýtu zmínila ve vztahu k Plutonu a Štíru, postava samotné Persefony je charakteristická postava *koré* — dívky —, a její osud odráží něco, co je pro Pannu velmi důležité. Právě tento obraz *koré* bych nyní ráda prozkoumala úplněji.

Souhvězdí panny Řekové ztotožnili s bohyní Astraiou (neboli Diké), která představuje princip spravedlnosti. Podle Hésioda byla dcerou Dia. Kdysi žila na zemi, během Zlatého věku, kdy mezi lidmi nebyly žádné rozbroje ani krveprolévání. Seděla ve společnosti obyčejných lidí a shromažďovala starší na tržišti a naléhala na ně, aby dodržovali přírodní zákony. S postupnou zkažeností lidí však Astraia pojala nenávist k lidské rase, kvůli jejím zločinům a navždy opustila zemi, vylétla do nebe, aby se připojila ke svému otci Diovi a stala se souhvězdím Panny. Pro Hésioda je postava Astraie přísná a trestající zločin; má mnoho společného s Nemesis, se kterou jsme se již setkali. Ale tato spravedlnost není o soudech a jemnostech společenských vztahů. Ještě něco

takového potkáme, až přijedeme prozkoumat Váhy. Astraia, která je obecně zobrazena, jak nese svazek klasu, je pozemská bohyně. Jane Harrison ve své studii o sociálním původu řeckého náboženství Themis píše:

Diké [Astraia] je způsob života každé přírodní věci, každé rostliny, každého zvířete, každého člověka. Je to také způsob, použití, pravidelný chod toho velkého zvířete Vesmíru, způsob, který se projevuje v ročních obdobích, v životě a smrti vegetace; a když se ukáže, že tato tělesa závisejí na nebeských tělesech, Diké se projevuje ve změnách vycházejících a zapadajících souhvězdí, při dorůstání a ubývání Měsíce a v denních a ročních postupech Slunce.¹⁴³

Zde máme něco nepodobného starověké postavě Moiry, ačkoli Astraia není tak prvotní bohyní, ani není zodpovědná za rozdělování osudu. Zdá se, že je obrazem vnitřní uspořádanosti přírody a její znechucení lidstvem je mýtickým obrazem tradičního panenského znechucení z nepořádku, chaosu a plýtvání časem a prostředky. Stejně jako Astraia, i Panna nemá příliš pochopení pro ty, kteří jí svévolně nadělali nepořádek. Všechny věci mají svůj čas a místo v rámci řízení bohyně; každá přirozená forma ve vesmíru má svůj vhodný cyklus a hodnotu. Není překvapivé, když znamená předseda takový *daimon*, že Panna inklinuje k ritualismu a k vizi života tam, kde by měla být navrácena „spravedlnost“.

Frances A. Yates napsala pozoruhodnou studii o tématu Panny Astraia ve státovědě šestnáctého století (nazývané příhodně Astraia), kdy byla královna Alžběta I., která byla sama Pannou, ztotožněna s touto mytickou postavou. Yates má k nebeské Panně následující komentáře:

Rodičovství Panny je nejasné; někteří ji nazývají dcerou Jova a Themis; jiní dcerou Astraie a Aurory; jiní jí říkají Érigoné, dcera Ikara, zbožné panny, kterou malý pes dovedl k tělu jejího mrtvého otce. Má spojení s několika božstvy. Klas v její ruce naznačuje, že musí být Ceres [Déméter]. Někdy je spojena s Venuší. Jiní si myslí, že je Fortuna, protože její hlava mizí mezi hvězdami. V její povaze je náznak Isis... ale ženské božstvo, kterému se nejvíce podobá, je Atargatis, syrské bohyni, uctívané pod jménem Panna Nebes v Kartágu a spojené s Uranií a stejně jako Isis s Měsícem. Spravedlivá panna je

¹⁴³ Jane Harrison, *Themis*, Merlin Press, London, 1977, s. 517.

*tedy komplexní povaha, plodná a neplodná zároveň; spořádaná a spravedlivá, přesto zabarvená orientálními měsíčními vytrženými.*¹⁴⁴

Vskutku složité: Panna jako by ztělesňovala hluboký paradox, kombinaci vzpřímené a téměř školácké Astraey, postavené bok po boku s orgiastickými bohyněmi lunárních nevěstek z Malé Asie. Tento paradox představuje pro Pannu obrovský konflikt a právě z tohoto konfliktu vzniká vzorec vývoje Panny. Ať už se jedná o střet mezi osobním a profesním životem, mezi manželstvím a nezávislostí (společné téma), mezi spiritualitou a materialismem, mezi morálkou a opuštěností, Panna s těmito protiklady bojuje po celý život a snaží se je obsáhnout. Jednotlivec v Panně se často pokusí ztělesnit jedno, zatímco obětuje druhého, a to obecně vyvolává potíže, protože se zdá, že osud znamená takové rozdělení neumožňuje. Cítím, že Persefona, jak se s ní setkáváme v mýtu, ztělesňuje pouze jednu polovinu paradoxu Panny; rozhodla se zůstat spíše pannou než nevěstkou a její tajná neživá stránka – v příběhu reprezentovaná Gaiou nebo Afroditou – nevyhnutelně vede k jejímu únosu a vynucenému sňatku s pánem mrtvých.

Slovo „panna“ je stejně jako znamení složité. V dnešní době jsme náchylní chápat to jako odkaz na sexuální neporušenost a nezkušenost, ale to je daleko od původního smyslu tohoto slova. Naše astrologická Panna ve svém mýtickém kontextu je sotva panna. Stačí se podívat na postavy, jako je černá Artemis z Efezu se svými stovkami řader, na jejíž příkaz strávila každá mladá žena noc v chrámu prostitucí s cizím člověkem jako oběť bohyni před svatbou, abychom našli rozpor s naší interpretací dvacátého století. Přesto je Artemis nazývána „panenskou“. Jak píše John Layard ve své eseji o panenském archetypu: V první řadě, i když si nyní myslíme, že slovo „panna“ je synonymem pro „cudný“, nebylo tomu tak ani u řeckého slova *parthenos*, ani u hebrejského *almah*, z kterýchžto „panna“ je nejběžnějším biblickým překladem. Neboť řecké slovo se používalo pro neprovdanou dívku, ať byla cudná nebo ne, a ve skutečnosti se vztahovalo také na neprovdané matky. Hebrejské slovo znamená podobně „nemanželský“ bez odkazu na předmanželskou čistotu.¹⁴⁵

To nás nevyhnutelně vede k problematickému obrazu děvky, protože starověké panenské bohyně jako Atargatis a Artemis z Efesu byly samy

¹⁴⁴ Frances A. Yates, *Astraea*, Peregrine Books, London, 1977, s. 32.

¹⁴⁵ John Layard, 'The Virgin Archetype', in *Images of the Untouched*, Spring Publications, Dallas, 1982, s. 170.

nevěstkami a jejich chrámy sloužily prostitutky, které ztělesňovaly božstvo a propůjčovaly zbožným mužům svou božskou přízeň, čímž je také pozvedly do polobožského postavení. V tomto smyslu je prostitutka totéž co mytická panna, protože je archetypálním obrazem svobodné ženy, která je oddána především svému nitru a teprve sekundárně muži. Layard píše: Slovo „panna“ tedy v tomto smyslu neznamená cudnost, ale naopak, těhotenství přirozenosti, svobodné a nekontrolované, odpovídající na lidské úrovni nesezdané lásce, na rozdíl od ovládané přirozenosti odpovídající manželské lásce, navzdory skutečnosti, že z právního hlediska je pohlavní styk v rámci manželského svazku jediným druhem, který je považován za cudný.¹⁴⁶

Je vidět, proč tento vnitřní paradox vytváří značné napětí v Panně, která je známá jako velmi napjaté znamení. Vnitřní morálka Panny, když je skutečně niterná a není vypůjčená od převládajícího kolektivu – jako je tomu u bázlivějších členů znamení –, není v rozporu s tím, co by se dalo považovat za poněkud nekonvenční sexuální chování. Přesto tato vnitřní morálka sama o sobě může být velmi silná a neméně založená na pocitu „lehkosti“ než konvenčnější kodexy. Během své práce jsem se setkala s řadou profesionálních prostitutek a některé z nich byly Panny nebo Panny na Ascendentu, nebo s Měsícem či Venuší v Panně; a byla jsem nucena uznat tuto podivnou dichotomii silného vnitřního mravního smyslu ve spojení s tím, co by společnost považovala za hrubě nemorální či amorální chování. Často mě to přimělo zamyslet se, kdo jsou ty skutečné děvky v tom smyslu, kdy to slovo obvykle používáme. Mám pocit, že příběh Persefony je mýtus, který se stane doslovným osudem pouze tehdy, když se Persefona nedokáže spojit se svým opakem – Afroditou –, a pokusí se lpět na panenství v doslovnějším smyslu, tedy nevinnosti a zavržení života. Pak má život, jako Hádes, způsob, jak vytrysknout z hlubin a vnutit dívce zkušenost. Ale i když se tento mýtický vzorec naplní – a existuje mnoho úrovní a druhů znásilnění –, ze zkušenosti se objeví něco plodného. Je zřejmé, že toto téma se nezabývá pouze sexuálními záležitostmi, ale ztělesňuje celkový pohled na život. Smilstvo panenských bohýň neznamená pouze sexuální dostupnost pro všechny volající o nic víc než že výraz „panna“ znamená pouze sexuální neporušenost. Chápala bych to spíše jako otevřenost proudu života, ochotu důvěřovat přirozenému řádu, přijetí

¹⁴⁶ Layard, s. 171.

proniknutí a změny. Na rozdíl od populárních popisů Panny cítím, že tento paradoxní *daimon* tvoří skutečné jádro znamení. Ale je těžké toho dosáhnout, stejně jako je obtížné hledání grálu pro Lva a usmíření protikladů pro Blížence, zkrocení býka pro Býka a tak dále. Pro Pannu je mnohem snazší a běžnější prchat do ritualizovaného nebo obsesivního chování, kde přísnější aspekty Astraey zaplavují plodnost a radost Atargatis. To je často předehra k příchodu psychosomatických symptomů, neboť Atargatis je božstvo, které si žádá vstup skrze ten nejzákladnější projev života – tělo.

Vrozený paradox Panny je krásně vyjádřen v gnostickém textu ze čtvrtého století nazvaném Hrom – Dokonalá mysl. Toto je objevná rozprava předaná ženskou postavou, která jako by zosobňovala myšlenku Sofie neboli moudrosti.

... Neboť já jsem první a poslední. Já jsem tou ctěnou a tou opovrhovanou. Jsem děvka a svatá. Jsem žena a panna. Jsem matka a dcera. Jsem částmi své matky. Já jsem ta neplodná a mnozí jsou její synové. Já jsem ta, jejíž svatba je slavná, a nevzala jsem si manžela. Já jsem porodní asistentka a ta, která nerodí. Jsem útěchou svých porodních bolestí. Jsem nevěsta a ženich a je to můj manžel, kdo mě zplodil. Jsem matka svého otce a sestra svého manžela a on je můj potomek.¹⁴⁷

Několik měsíců jsem měla příležitost pracovat s vysoce inteligentní ženou, jejíž Slunce i Ascendent jsou v Panně. V horoskopu narození má také konjunkci Měsíce, Saturnu a Uranu v Blížencích v desátém domě, která se zabývá prožíváním matky. Od této matky se má analyzantka, již budu říkat Susan, dozvěděla, že velcí „oni“ vládli na zemi i v nebi a že kodexy konvenční morálky nelze prolomit bez přísné odplaty. Sama matka – jak naznačovala mocná a rozporuplná konjunkce desátého domu – měla značnou ambivalenci v otázce konformity a na hlubší úrovni v otázce „role“ být ženou. Susan také cítila tuto ambivalenci, ale byla si toho velmi nevědomá, zjevně nechtěla, když jsem ji poprvé potkala, nic víc než manžela, domov a děti a neměnné bezpečí po zbytek života. Bohužel se stále zamilovávala do ženatých nebo homosexuálních mužů, kteří nakonec nebyli schopni poskytnout to, co hledala. I když je to přitažlivá a okouzlující žena, zdálo se, že svému tělu nepřikládá

¹⁴⁷ *The Thunder, Perfect Mind*, from *The Nag Hammadi Library*, translated by George W. MacCrae, E. J. Brill, Leiden, 1977.

žádnou hodnotu, doslova se vrhla do náruče každého, kdo jí projevoval trochu náklonnosti; byla tudíž děvka v tom negativnějším smyslu, že z těchto setkání nečerpala žádnou radost, ale cítila, že se od ní „očekává“ a že je nutné zaplatit za „lapaní“ manžela. Po několika letech tohoto smutného a sebedestruktivního chování se znovu zamilovala do ženatého muže, ale tento nový milenec vykazoval známky hluboké připoutanosti a připravoval se opustit svou ženu, aby jí nabídl trvalejší vztah. To Susan zdaleka nepotěšilo, ale okamžitě ji naplnilo pocity velké úzkosti. Také ji sužovala vina, protože rozbití manželství jí připadalo jako neodpustitelný hřích.

Nebudu se dále rozepisovat o rodičovských důsledcích Susaniny záliby v trojúhelnících, ani o nedostatku reflexe jejích vlastních rozporů, který byl pro ni tak charakteristický. Asi po dvou měsících práce mi donesla následující sen:

Budu se cvičit jako prostitutka. Přicházím do školy, kde se všechny ženy mají učit sexuální umění. Před tímto místem je jakýsi obchod, kde to má na starosti příjemný muž. Mám z tohoto místa zvláštní radost, ale vysvětluji muži, že se bojím, že pojmu odpudivého muže jako svého prvního zákazníka. Říká mi, že nemusím mít sex s nikým, koho nechci. Musím si také vybrat pár náušnic z vystavené v okně. Většina z nich je velmi zdobená, ale vybírám pár jednoduchých zlatých prstenů.

Zdá se, že tento sen zvěstuje určitý druh zasvěcení. Pocit viny, který Susan prožívala, souvisel s jejím silným erotickým poutem k otci, což bylo nesnesitelné nejen kvůli matčině žárlivé kritice, ale také proto, že její ztotožnění se s matkou – reflektované Měsícem desátého domu – ji vedlo k přijetí stejné kolektivní morálky. Nový vztah probudil tyto erotické pocity, které zůstaly zcela potlačeny i přes dlouhý řetězec milenců. Skutečnost, že našla muže, kterého sama chtěla, spíše než muže, o kterém si představovala, že by ji mohl chtít, ji přivedla do krize. Sen předznamenal počátek zvýšeného uvědomování si vlastního těla jako vlastního platné zákony a vlastní touhy, spíše než jako předmětu, který lze nabídnout výměnou za lásku a bezpečí. Susanino zasvěcení do obchodu, který je novodobým symbolem starověkého chrámu, ji přivede ke zkušenosti bohyně, která si nárokuje prvního milence jako potvrzení ženskosti, než se žena může stát připoutanou k manželovi. Zde je iniciátorem nevraživost převlečená za majitele obchodu a ten potvrzuje její právo řídit se příkazy vlastní povahy. Stačí, když se spojí s těmi, po kterých

sama touží. Zlaté náušnice nenaznačují jen snubní prsteny – což opět naznačuje paradox –, ale také její vlastní celistvost, její Já. Sen proto naznačuje, že toto setkání s mytickou děvkou v ní samotné, konstelované jejím novým vztahem, znamená začátek Susanina individuálního vývoje. Tento druh snu není neobvyklý u žen jakéhokoli znamení, které čelily takovým mateřským problémům, jaké zažila Susan. Ale citovala jsem zde sen, protože tolik ztělesňuje ,osud‘ Panny.

Zásadní pro mytickou postavu Panny se zdá být otázka udělování vlastních darů nebo štědrosti, jak si kdo přeje, podle vnitřních zákonů, spíše než uspokojení očekávání získat odměnu. Esther Harding ve své knize *Women's Mysteries* píše o panenské bohyni:

Hlavní charakteristikou bohyně ve fázi srpku je, že je panna. Její instinkt není použit k tomu, aby zajala nebo posedla muže, kterého přitahuje. Nevyhrazuje se vyvolenému muži, který se jí musí odvděčit svou oddaností, ani její instinkt není zvyklý na to, aby pro sebe získala bezpečí manžela, domova a rodiny. Zůstává pannou, i když je bohyní lásky. Je v podstatě touž v sobě... Její božská moc nezávisí na jejím vztahu k manželu-bohu, a proto její jednání nezávisí na potřebě takového usmířit nebo se přizpůsobit jeho vlastnostem a postojům. Své božství totiž nese sama o sobě.¹⁴⁸

Lidské bytosti nejsou bohyně a tento popis numinózního mytického obrazu pravděpodobně nebude dosažitelný, leda jako vnitřní zážitek ve vzácných okamžicích života. Ale cítím, že Panna usiluje o tento stav a vnější události se často spojí, aby jej pomohly vytvořit. Někdy partner nemůže zajistit jistotu, ve kterou se doufá, nebo je nutné strávit období života o samotě. Tyto zdánlivě „osudové“ happeningy ukazují spíše na vnitřní potřebu žít z vlastních hodnot než z hodnot druhých. Bájná panna vztah nevyklučuje, ale pokud se Panna snaží vyhnout zodpovědnosti vlastní povahy, mají tyto vztahy sklon být přinejlepším neuspokojující a přinejhorším katastrofické.

Můžeme se ptát, jak se mocný obraz panenské bohyně, která je také nevěstkou, může vztahovat na muže, ve kterém vyniká znamení Panna. Ale stejně jako mužské postavy, se kterými jsme se setkali, jsou stejně relevantní pro ženy, ženská postava Astraey může stejně tak symbolizovat vnitřní

¹⁴⁸ Esther Harding, *Women's Mysteries*, Rider & Co., London, 1971, s. 124.

integritu pro muže. I muž-Panna může po určitou dobu svého života bojovat s kolektivními očekáváními a klidnou jistotou dělat to, co je přijatelné, a jeho hodnoty mohou být stejně tak hodnoty společnosti na začátku jeho dospělého života. Panny obou pohlaví jsou často chyceny v dilematu, že si musí vybrat mezi bezpečnou, dobře placenou a nakonec neplodnou cestou vnější poddajnosti a úrodnou, ale často osamělou cestou vnitřní loajality. Panna je jedinečná mytická postava; vládne, jak říká Harding, sama o sobě, a to ji nechává v podstatě samotnou, protože její pravdy musí být nakonec její vlastní. Zdá se, že Greta Garbo, jedna z našich slavnějších Panen, tomu dala hlas velmi doslovným způsobem. Někdy je tato samota Panně na čas vnucena, aby v tichu vlastní společnosti bylo slyšet vnitřní hlas. Osamělost a samota samozřejmě nejsou totéž; neboť člověk může mít hluboké společenství a zůstat v kontaktu se svou bytostnou odlišností.

Nyní bych se chtěla blíže zaměřit na pár Démétér – Persefona, protože tyto dvě postavy, matka a dcera, jsou úzce spojeny s Pannou. Protože Lev je příběh otce a syna, Panna může být také příběhem matky a dcery. Ačkoli muž Panna může zažít tyto postavy prostřednictvím animy a žen ve svém životě, mýtus není o nic méně relevantní. Démétér a Persefona tvoří jednotu, paradox ženy jako dívky a matky. Jung o tomto paradoxu říká následující:

Démétér a Koré, matka a dcera, rozšiřují ženské vědomí nahoru i dolů. Dodávají mu rozměr „starší a mladší“, „silnější a slabší“ a rozšiřují úzce omezenou vědomou mysl vázanou v prostoru a čase, dávají jí náznaky větší a komplexnější osobnosti, která má podíl na věčném běhu věcí... Mohli bychom tedy říci, že každá matka obsahuje svou dceru v sobě a každá dcera svou matku, a že každá žena zasahuje zpět do své matky a dopředu do své dcery... Vědomé prožívání těchto vazeb vytváří pocit, že její život je rozšířen po generace – první krok k bezprostřední zkušenosti a přesvědčení, že jste mimo čas, což s sebou přináší pocit nesmrtelnosti.¹⁴⁹

Zdá se mi, že pocit nesmrtelnosti, o kterém Jung píše, patří spíše do „obyčejného“ života než do transcendentní říše mužského ducha. Je to nesmrtelnost přírody, „lehkost“ každodenní rutiny. Toto tajemství matky a dcery nabízí další rozměr rituálu Panny, jehož kořeny tkví v hlubokém prožitku

¹⁴⁹ Jung, CW9 Part 1, para. 316.

každého okamžiku života jako nového začátku, který se vynořuje z předchozího cyklu a vytváří cyklus další.

Jung ve své eseji o *koré* napsal, že dívka musí být vždy obětována, aby se mohla stát matkou. To je její „osud“. Nemusíme to brát doslovně, protože mnoho žen se doslovnými matkami nestává a muži také ne. Ale pokud je mateřství v hlubším smyslu o vyživování potenciálů a zrodu vnitřního vzoru ve vnějším životě, pak se toto mytické téma skutečně vztahuje na Pannu obou pohlaví, která je obvykle svým *daimonem* nucena projevit svou nadání a nadání navenek výrazným a konkrétním způsobem. Ale pokud mají být tyto vnitřní potenciály vyjádřeny formou, pak dívka musí zemřít, protože naděje na dokonalost mizí s jakýmkoli fyzickým výtvozem. Mám podezření, že fascinace panenstvím, kterou má mnoho mužů (svědčí o tom množství filmů, které se zabývají sváděním a deflorací mladé dívky, nemluvě o hluboce zakořeněném kolektivním očekávání, kdy žena musí vejít do svatebního lože nedotčená a zachránit svého manžela) má své kořeny v tomto mýtu. Znečištěné zboží uráží Pannu, ale zboží musí být znečištěno, má-li se žít. Anima-postava, která se této fantazii dokonalosti v západním vědomí nejvíce přibližuje, je postava Marie, která ztělesňuje uzavřenost a posvátnost neposkvrněné duše. Marie zůstává zázračně pannou i po narození Ježíše, a to odráží stále se obnovující vlastnosti panenské bohyně, která může být nevěstkou a matkou, která si však zachovává svou esenciální neporušenost.

Neřekla jsem nic o Hermu-Merkuru, který je planetárním vládcem Panny, částečně proto, že jsme se s ním již setkali v Blížencích a mnoho z jeho atributů patří také Panně. Ale nikdy jsem se necítila dobře s Merkurem jako jediným popisem složité sítě charakterů, které náleží Panně. Možná existuje další planeta, která čeká na nalezení a která by mohla být spoluvládcem; nebo možná ne. Hermes může být někdy viděn v ženské podobě v alchymistických textech, kde je zobrazen jako mořská panna nebo meluzína s rybím ocasem. Tento lunární Hermes s rybím ocasem je starodávným obrazem syrské bohyně Atargatis, která je sama poloviční rybou a o níž Frances Yatesová vycítila, že má nejbližší k Panně. Ve své ženské podobě je alchymistický Mercurius panenskou matkou, lůnem hmoty, které přivede božského syna – který je také Mercurius, ve své mužské podobě. Máme-li se spokojit s Merkurem jako planetárním vládcem Panny, pak musíme naše chápání tohoto paradoxního lunárního

rozměru rozšířit. Je totiž lunární a navzdory expresivnosti, chytrosti, obratnosti a bystrosti, které jsou Hermovými dary Panně i Blížencům, se za vším ve své nezměrné záhadě rýsuje postava panenské bohyně.

Váhy

Je vázán potřebami královské rodiny a nemůže si jen tak vybrat, koho chce – protože volba, kterou udělá, by mohla ovlivnit bezpečnost a zabezpečení celé země. Když se rozhodne, musí udělat to, co je správné pro zemi, kterou vede.

Shakespeare, Hamlet

Váhy jsou jediným znamením zvěrokruhu, které představuje neživý předmět. Může to znít urážlivě, ale naznačuje mi to, že když se dostáváme do bodu rovnováhy, který se odráží v podzimní rovnodennosti, setkáváme se s něčím, co je velmi vzdálené instinktivnímu království. Váhy mají velmi matoucí ranou mytologii, a to se možná hodí, protože schopnosti úsudku, reflexe a volby, které se zdají být tak základními rysy znamení, jsou plodem vědomého úsilí a nikoli „přirozeným“. Samotné jméno Váhy, které znamená Rovnováha, se podle všeho nevyskytlo před druhým stoletím před naším letopočtem. To vedlo některé autory k domněnce, že toto znamení v rané astrologii ani neexistovalo jako samostatná entita. Místo toho byl Štír dvojnásobný oproti současnému souhvězdí a zahrnoval dva odlišné aspekty nebo aspekty. Část nebes, která se nyní nazývá Váhy, byla původně známá jako *Chelae*, Štírovy drápy. To je velmi sugestivní: že váhy vyváženého úsudku se měly vyvinout z toho, co bylo původně uchopovacím orgánem temného podsvětí tvora, který vždy představoval chtonickou říši. Je to, jako by naše vznešená schopnost úsudku vzešla z něčeho mnohem staršího, archaičtějšího a primitivnějšího a postupem času se vyvinula v to, co nyní chápeme jako objektivní nebo nestranné hodnocení. I když jsou Váhy téměř „nové“, obrazy mínění v mýtech jsou mnohem starší. Egypťané používali váhy jako symbol soudu nad dušemi mrtvých Osirisem v podsvětí a mýtus o tomto obřadu průchodu je možná relevantní pro naše chápání Vah. Zdá se, že Egypťané znali rovnováhu, ačkoli Babyloňané ne; a *Chelae* byly někdy zobrazovány jako váha-rameno. Ještě podivnější obraz k nám přichází z Babylonu: jsou zobrazeny drápy štíra držící zářící pochodeň. Uprostřed těchto matoucích obrazů toho, co nyní známe jako

Váhy, se zdá, že se začíná vynořovat jediná postava: bohyně spravedlnosti, jakási civilizovaná Moira, která získala něco rafinovanějšího než temný a krvavý pud pomsty. Tato bohyně soudí podle lidských zákonů a morálky, ale na rozdíl od Astraey, která je spíše reprezentací uspořádaného vzorce přírody. Posouzení ve smyslu Váhy spočívá na pečlivém posouzení a uvážení před vyslovením jakéhokoli rozsudku.

V egyptském rituálu, když duše zemřelého bezpečně překročila oblast mezi zemí živých a královstvím mrtvých, byla Anubem, egyptskou podobou Herma Psychopompa, průvodcem duší, uvedena do přítomnosti Osirise. Uprostřed soudní síně byla vztyčena obrovská váha, vedle níž stála Maat, bohyně pravdy, připravená zvážit srdce zesnulého. Mezitím se netvor Amemait, jehož jméno znamená „požíračka“ – druh raných Erinyí, zčásti lev, zčásti hroch, zčásti krokodýl – krčil a čekal, až sežere srdce viníků. Dvačtyřicet osob sedělo kolem ve svých rubáších; některé měly lidské hlavy, jiné hlavy zvířat. Každému z těchto hodnotitelů musela duše zesnulého prohlásit své „negativní doznání“ – tedy seznam všech špatných věcí, které neudělal. Po tomhle přišlo zvážení duše. V jedné z misek váhy umístil Anubis Maat samotnou, jinak pírkou pravdy, které bylo jejím symbolem. Do druhé misky vložil srdce zemřelého. Pokud byly obě misky v rovnováze, a tudíž pokud hříchy toho člověka nepřevážily pírkou Maat, pak boží soudci vynesli příznivý verdikt.

Zdá se, že Maat, stejně jako řecká Athéna, kterou také spojují s Váhami, má zosobněné právo, pravdu a společenský řád. Je to rozhodně myslící, civilizovaná Moira, vynoření něčeho, co odráží přirozenou pomstychtivost štírových drápů. Zákon Maat není zákonem Matky, ale zákonem etických a morálních kodexů společnosti. Čtyřicet dva soudců v síni mrtvých představovalo čtyřicet dva „nomů“ neboli provincií Egypta a hříchy jednotlivce velmi souvisely s jeho chováním ve společnosti. Athénu jsme v této roli již potkali v příběhu o Orestovi; její lidský soud, který hlasuje o osudu mladého prince, je něco „nového“, něco jiného než hašteřící se a rozzlobení bohové. Je to, jako by zde mýtus naznačoval, že v této eminentně lidské, i když „nepřirozené“ schopnosti racionálního úsudku leží potenciální řešení nebo bod rovnováhy mezi kolizemi a konflikty v nevědomé psychice, které Řekové tak rádi představovali jako spory božstev a rodinné kletby. Bohyně Astraia má také něco z této kvality diskriminujícího úsudku, i když, jak jsme viděli, leží v jiné

sféře; ale podle mých zkušeností mají Panna i Váhy podobný pocit rozhořčení nad porušením pravidel. Ale zdá se, že Váhy promítají tuto vizi spravedlnosti do života zvýšeným způsobem. Tvoří základ intenzivního idealismu znamení a víry ve spravedlivost života. Nikdy jsem neměla pocit, že by se Váhy zabývaly, jak by nám řekly některé populární popisy, romantickou láskou, květinami a svíčkami, kromě abstraktního zájmu o vhodné rituály námluv podle ideálního pojetí. Romantický „pocit“ není vlastností Vah. Znamení je mnohem více spojeno s otázkami etiky a morálky, úsudku a rozdělování. Toto téma morálky je téma, se kterým jsem se v životě Vah setkala mnohokrát, protože ve znamení je to, co touží po ověření tohoto božstva, které drží dokonale vyvážené stupnice úsudku; a k dosažení takového zážitku jsou nerovnováha a extrémy a porušování zákona nezbytnými událostmi, jimž Váhy jen tak neuniknou.

Mýtický obraz Osirise soudícího duše mrtvých je zobrazením soudu bohů nad člověkem a implikuje existenci univerzálních principů dobra a zla, podle kterých je třeba žít lidský život. Tyto principy nejsou „přirozené“, protože nejsou zákony království přírody. Ale patří do oblasti lidského ducha a jeho vize dokonalosti. Existují dva mytické příběhy, které bych nyní ráda prozkoumala, kde je primárním tématem lidský soud nad bohy, a tyto mýty, jak cítím, mají vztah ke vzorcům, které formují vývoj Vah. V těchto příbězích je lidská bytost povolána, aby rozhodla o otázce, o níž se přou bohové, stejně jako lidská porota v Aténách musí vynést rozsudek mezi Apollónem a Eríniemi. Problém, který po takovém soudu nastává, je také relevantním tématem v mýtech a naznačuje, že soudit bohy není jednoduchá záležitost, ani záležitost bez důsledků. V postavě Osirise a misek Maat můžeme vidět vizi, která je drahá srdci Vah: Vesmír je nakonec správný a spravedlivý a dobro je odměněno a zlo potrestáno. Neexistuje žádné znamení tak orientované na „dobro, pravdu a krásu“, jak to říká Platón, i když to, jak je toto dobro definováno, závisí nakonec na definici jednotlivce. Váhy to však nevidí jako individuální problém, ale spíše jako problém hledání univerzální etiky, která přesahuje pouhou lidskou volbu. Ale v jádrech Parise a Teiresiáse najdeme dva lidi, kteří jsou kvůli své nadřazené zkušenosti a vnímání povoláni k něčemu, co sami bohové udělat nemohou. Vize spravedlivého kosmu je tedy něco, čím může lidský duch přispět k životu a bohům, spíše než naopak. Paris i Teiresiás trpí následky, které mi připadají typické pro takové pletky, do nichž mají Váhy sklony upadat.

Posuzování, jak tyto příběhy napovídají, je totiž riskantní prací, protože sami bohové nebudou hrát podle pravidel.

Paris byl synem krále Priama a královny Hekabé z Troje. Orákulum nebo sen varovaly jeho matku, že z něj vyroste zkáza jeho země. Proto bylo nemluvně ponecháno na hoře Ida, kde ho zachránila a kojila medvědice. Ale jeho královské narození bylo nakonec rozpoznáno mimořádnou krásou, inteligencí a silou mladého prince. Vzhledem ke své zdatnosti k ženám a svým nadřazeným schopnostem soudit si ho Zeus, aby rozhodoval mezi třemi znesvářenými olympskými bohyněmi. Mladík jednoho dne pásł dobytek, když se před ním objevil Hermes, doprovázený Hérrou, Athénou a Afroditou. Hermes mu podal zlaté jablko a doručil Diův vzkaz: „Paride, jelikož jsi tak pohledný, jak jsi moudrý v srdečných záležitostech, Zeus ti přikazuje posoudit, která z těchto bohyň je nejkrásnější, a udělit vítězce zlaté jablko.“

Vzhledem k tomu, že Paris nebyl žádný hlupák, pochopitelně se této žádosti zalekl, protože dobře věděl, že cokoli udělá, vyvolá hněv dvou božstev. A tak jako správná Váha galantně nabídl, že jablko rozdělí rovným dílem mezi všechny tři. Diovi se však toto vytáčení nelíbilo a požadoval, aby si mladík vybral. Paris pak prosil všechny bohyně, aby se na něj nezlobily, kdyby prohrály; neboť tento úkol mu byl podsouván proti jeho přání a nic si nevybral. Všechny tři slíbily, že nebudou usilovat o pomstu, pokud soutěž prohrají. Bohyně pak byly vyzvány, aby se svlékly. Athéna trvala na tom, aby si Afrodita sundala svůj slavný pás, což způsobilo, že se do ní všichni zamilovali a poskytlo jí to nespravedlivou výhodu. Afrodita trvala na tom, aby si Athéna sundala bojovou prilbu, díky čemuž vypadala ušlechtileji a vznešeněji. Héra se k takové taktice nesnížila, pouze si svlékla šaty s důstojností, která se slušela královně bohů.

Héra pak nabídla Paridovi vládu nad celou Asií a slíbila, že z něj udělá nejbohatšího muže naživu, pokud si ji vybere. Paris, který je typickou váhou, nebyl nijak zvlášť přitahován odpovědností tak obrovského bohatství a moci. Athéna pak slíbila, že zvítězí ve všech jeho bitvách, ale protože se jedná o mýtus Vah, a ne o Berana, ani to jej nelákalo. Afrodita, která byla sama zdaleka nejlepším soudcem toho, co motivovalo Parida, mu za manželku slíbila nejkrásnější ženu na světě. To byla Helena, dcera Dia a Lédy a manželka krále Meneláa z Mykén. Paris namítal, že Helena už byla vdaná; jak by pak mohla být

jeho ženou? Nech to na mně, řekla Afrodita a Paris ji bez rozmýšlení ocenil zlatým jablkem. Tímto rozsudkem utrpěl nenávist Héry i Athény, které porušily své vlastní sliby, že budou laskavými poraženými, vyrazily ruku v ruce, aby naplánovaly zničení Tróje. Když Paris nakonec potkal Helenu na dvoře svého manžela, oba se do sebe okamžitě zamilovali a během královny nepřítomnosti spolu utekli a uprchli do Tróje. Tento incident vyprovokoval Řeky, aby pomstili urážku, a poskytl jim záminku, aby udělali to, co vždy chtěli: vypálit Tróju do základů. Během této války byli Helenou zabiti nejen Paris, ale i jeho tři synové, ale Helena, která byla jako Afroditin pěšák polobožská a bezúhonná, byla vrácena kajícně svému manželovi.

Paris, jeden z nejvážnějších mytických hrdinů, byl tedy konfrontován s nutností učinit úsudek – jeden z osobních hodnot a etické volby –, na což reagoval charakteristickým způsobem. To, že došel ke špatnému konci, neznamená, že toto je konkrétní osud Vah, i když někdy volby Vah v lásce vedou ke značnému zmatku a potížím. Viděla jsem dost typických milostných trojúhelníků Vah, kdy jsou na jednotlivce kladeny takové volby, aby ho vtáhly do poměrně namáhavých emocionálních dilemat (a někdy i finančních), abych byla přesvědčena, že v tomto mýtu leží typický vývojový vzorec znamení.

Na druhou stranu Teiresiás je poněkud jiný druh postavy. Když se s ním setkáme v příběhu o Oidipovi, je to slepý věstec, proslulý svým vhledem a úsudkem. Je to on, kdo varuje Oidipa, že tou prokletou věcí, která zamořila Théby, je sám král. Zajímavý je ale příběh Teiresiásovy slepoty. Existuje několik verzí tohoto příběhu a v jedné z nich byl Teiresiás, stejně jako Paris, vyzván, aby posoudil, kdo je ze čtyř bohyň nejkrásnější: Afrodita a tři Grácie. Udělením ceny jedné z Grácií vyvolal hněv bohyně lásky, která ho proměnila ve starou ženu. Nejznámější verze mýtu však začíná, když se kdysi toulal po hoře Kylléne.

Tam spatřil dva hady, kteří se spojili. Když ho oba napadli, udeřil je holí a samici zabil. Okamžitě se proměnil v ženu a strávil několik let jako oslavovaná nevěstka. O sedm let později se mu náhodou přihodilo, že spatřil stejnou scénu na témže místě, a tentokrát znovu získal svou mužnost zabitím hadího samce. Vzhledem ke svým neobvyklým zkušenostem s oběma pohlavími ho pak Zeus vyzval, aby rozhodl o soudu mezi ním a Hérrou. Tito dva se hádali, jak bylo jejich zvykem, o Diově nevěře k jeho ženě a bůh se bránil argumentem, že když se s manželkou podělil o lože, měla se lépe, protože ženy měly ze sexuálního aktu

větší potěšení. Héra to popřela a trvala na tom, že pravda je opačná, protože proč by jinak měl být její manžel tak flagrantně promiskuitní? Teiresiás, předvolaný k urovnání sporu, odpověděl:

*Budou-li části lásky a rozkoše počítány jako deset, třikrát tři připadnou ženám, jedna pouze mužům.*¹⁵⁰

Héra byla touto odpovědí tak rozhořčena, že jej oslepil. Ale Zeus se nad ním slitoval, protože se koneckonců postavil na stranu boha; tak mu byl poskytnut vnitřní zrak a schopnost porozumět prorocké řeči ptáků. Také mu byla dána délka života, která trvala sedm generací a bylo mu dovoleno ponechat si svůj dar vhledu i v temných polích podsvětí.

Paris i Teiresiás jim vnutili nutnost vynést soud. Tato nutnost pramení ze samotných bohů, kteří jsou zjevně ve sporu. V případě Parida není těžké rozeznat povahu výběru, protože se ve skutečnosti nejedná o soutěž krásy, ale spíše o rozhodnutí o tom, co je pro něj nakonec nejcennější. Jane Harrison píše o soudu Parida:

*Je to úzkost z váhání končící volbou, která urychluje největší tragédii řecké legendy. Ale než tam byl Paris, byla tu volba. Přesné prvky volby se v různých verzích liší. Athéna je někdy Moudrost a někdy Válka. Ale obecně Héra je Královská nebo Vznešená; Athéna je Statečná; Afrodita je samozřejmě Láska. A o čem přesně má „mladý muž“ rozhodnout? Kdo z těch tří je nejkrásnější? Nebo po jakých darech touží nejvíc? Vůbec na tom nezáleží, protože obojí jsou různé způsoby, jak říci totéž.*¹⁵¹

Zdalo by se, že podle Diova nařízení nemusí mít Paris všechny tři, a to také naznačuje něco o „osudu“ Vah. Nemůže si dát svůj dort a taky ho sníst. Parida bychom mohli nahradit ženou a třemi mužskými božstvy stejně snadno jako soutěžící. Dalo by se plodně spekulovat o tom, jaké pak budou prvky Volby. Mohl by někdo upřednostnit Dia s jeho darem moci, nebo Dionýsa s darem vytržení, nebo Apollóna s jeho darem dlouhého zraku? Nebo snad Área pro jeho odvalu, Herma pro jeho chytrost, nebo Hérafaista pro jeho umělecké schopnosti? Tento mýtus nepopisuje výlučně mužský problém. Je možná relevantní, že mezi atributy bohyní – anima nebo duše – si musí Paris vybrat;

¹⁵⁰ Graves, *The Greek Myths*, Vol. 2, s. 11.

¹⁵¹ Jane Harrison, *Prolegomena*, Merlin Press, London, 1962, s. 298.

není povolán k tomu, aby si vybíral mužské cíle, které upřednostňuje, ale ty, které se týkají jeho nejhlubších vnitřních hodnot. Ale volba jedné věci před druhou, již život zdánlivě nutí Váhy, je nejen v rozporu s vrozenou touhou tohoto znamení mít všechno proporcionálně, nežli jednu věc na úkor druhé. Takový soud s sebou nese i psychologické důsledky, neboť každé rozhodnutí etického druhu učiněné egem znamená vyloučení nebo potlačení nějakého jiného obsahu psychiky, což vyvolává obrovskou ambivalenci a někdy i velké utrpení. Domnívám se, že slavná „nerozhodnost“ Vah nepochází z žádné vrozené neschopnosti činit rozhodnutí, ale ze strachu z důsledků, které tato rozhodnutí ponesou. Dalo by se namítnout, že se Paris rozhodl špatně. Ale ať si vybral kteroukoli z bohyň, ostatní dvě by se zlobily; a kdyby se vůbec odmítl rozhodnout, Zeus by ho srazil k zemi.

Není překvapivé, že si Váhy věčně stěžují na nespravedlnost života. Tak to je; nebohý Paris nežádal o svůj osud a snažil se mu ze všech sil vyhnout rovným rozdělením jablka. Od počátku je však vybrán díky svým vynikajícím zkušenostem a nadhledu, a z toho vyplývá, že za své dary a úspěchy musíme platit. Možná, že život je přece jen spravedlivý. Zdálo by se, že vývoj Vah zahrnuje zvláštní paradox: že znamení je zamilované ke spořádaným zákonům života a vkládá velkou víru do jejich férovosti, a přesto je neustále konfrontováno s neuspořádanými a nemorálními aspekty života, které tříští a rozdělují hýčkanou jednotu Vah. Přesto lze v těchto zdánlivě nespravedlivých zvratech vysledovat stopy hlubšího a ironičtějšího řádu. Sklon Vah uvíznout ve volbě mezi dvěma ženami, dvěma muži, dvěma povoláními nebo dvěma filosofiemi naznačuje, že i když toto znamení neuneslo rozdělení nebo disharmonii ve vesmíru, něco uvnitř samotných Vah je provždy poháněno k tomu, aby se rozdělily a aby se mohly objevit prostřednictvím prohlubujícího se poznání procesů volby.

Teiresiás došel k lepšímu konci než Paris, i když i on musel trpět za svůj soud. Ale existují kompenzace. Jeho příběh je zvláštní. Jeho začátek, s vizí spojení dvou hadů, naznačuje jakési archetypální vnímání původu života. S Úroborem, hadem, který požírá, zabíjí a plodí sebe, jsme se setkali ve znamení Raka a úroboros je v alchymii často představován jako dvojice hadů nebo draků tvořících kruh jednoty. Teiresiás očividně sledoval hluboké tajemství, protože tito hadi jsou Hadem světa, muž a žena dohromady. Tak ho napadají, protože

nemá co hledět. Je to jako mýtický útok Artemis na Aktaíóna, který náhodou narazil na její koupel: Příroda žárlí na svá tajemství. Chladný intelekt Vah nepochybně slídí tam, kam není „dovoleno“ chodit, zvláště v oblasti lásky, a láska se často obrací a napadá Váhy pro jeho nezaujatý úsudek. V obraně Teiresiás zabije hadí samici – možná se tak snaží ochránit před instinktivní stránkou života. Obětuje přitom své vlastní mužství. To je možná obraz ceny zaplacené za tuto fázi cesty, za výrazné potlačování a nechuť k tělu a tělesné pachy života, které jsou pro Váhy tak charakteristické, mohou vést ke ztrátě sebe sama a k zaprodání duše. Ale nakonec budoucí prorok znovu zažije svou vizi původu života a při této druhé příležitosti se brání proti prvořadému patriarchálnímu principu, který z něj dříve učinil nepřítele jeho vlastní sexuality. Tak je navrácen sám sobě. Tato houpačka mezi mužem a ženou, duchem a tělem, se zdá typická jak pro muže Vah, tak pro ženu Vah. Totéž platí i pro symbolickou zkušenost opačného pohlaví, kdy se člověk odcizuje vlastní biologii a je posedlý transsexuálním nevědomím. Muži Vah jsou tradičně známí svou náklonností k „ženské“ sféře zdobení a zkrášlování, zatímco ženy Vah jsou známé svým jasným racionálním myšlením a organizačními schopnostmi. Tento mýtus naznačuje, že často ambivalentní sexualita Vah má archetypální kořeny.

Právě v důsledku moudrosti, kterou Teiresiás získal, byl Diem poctěn, aby vyřešil novomanželskou hádku Olympu. To je jako Paridův soud: smrtelník je požádán, aby poskytl to, co sami bohové nemají, schopnost nezaujatým úsudkem uvažovat o protikladech. Teiresiás trpí za svůj úsudek, ale kdyby se postavil na stranu Héry, Zeus by ho místo toho bezpochyby potrestal. Stejně jako Paris, a kupodivu jako Job ve Starém zákoně, byl i Teiresiás nucen zaplatit za svůj příliš velký vhled do povahy samotných bohů. Ale starý prorok dostal výměnou dar a obraz slepoty v mýtu je často zobrazením očí obrácených dovnitř: k Já. Tak se již nemůže nechat svést světskou krásou. Wotan v teutonském mýtu také nabídl jedno ze svých očí výměnou za poznání. Prorokův dlouhý život a postavení cti v podsvětí naznačují, že něco věčného zůstává za smrtelným rozpětím moudrosti, za kterou musel zaplatit tak vysokou cenu.

Přikláním se k pocitu, že Paris je obrazem pro mladistvé Váhy, Teiresiás pro vyzrálé. Tato otázka volby nějakým způsobem postupuje od nutnosti rozhodnout, kde leží vlastní hodnoty, a následných konfliktů do záblesků hlubších dilemat, kdy se sami bohové odhalují jako dvoj-tvární a potřebují

pomoc lidského vědomí. Prostřednictvím tohoto vhledu se mění jak člověk, tak bohové. Toto je téma, jemuž Jung adresoval *Odpověď Jobovi*, a věřím, že je to jedno ze základních témat osudu Vah. V neposlední řadě ze všech možných lekcí obsažených v příbězích Parida, Teiresiáse a dokonce Joba je poznání, že bohové nemusí být tak stejní jako lidé. Pokud to Váhy nakonec přijmou, pak se jejich role nositele civilizace a reflexe stane opravdovou a bude důstojnou ušlechtilostí lidského ducha.

Štír

*Zde můžeme vládnout bezpečně a podle mého uvážení. Vládnout stojí za
ctižádost i v pekle: Lepší vládnout v pekle, než sloužit v nebi.*

Milton, Ztracený ráj

V předchozích kapitolách jsme se setkali s říší archaické Matky, jejíž teriomorfními obrazy jsou pavouk, had a drak. Tito chladnokrevní tvorové, daleko od teplých království savců, jichž je člověk součástí, jsou obrazy autonomních nevědomých funkcí těla: had jako střevní proces, velryba a mořská obluda jako lůno, kořenová čakra u paty páteře, která je sídlem života. Všechny mýty, které jsme prozkoumali ve vztahu k Plutonu, se týkají Štíra, protože v ponurých postavách Pána nebo Paní Velkého místa dole jsou vyobrazeni vládoucí *daimoni* tohoto znamení zvěrokruhu. Podívali jsme se také na souhvězdí Štíra ve vztahu k lovcí Oriónovi, který urazil bohyni Artemis-Hekaté a byl zničen jejím obřím štírem seslaným z hlubin. Existují další mytické obrazy, které považuji za relevantní pro toto znamení, a tyto kruhy kolem archetypálního tématu hrdiny a draka. Stejně jako jsou beran, lev, krab a nepřátelský sourozenec různými aspekty hrdinova pátrání, je drak výraznou entitou, příbuznou světového hada a reprezentací démonických sil nevědomí, které působí jako Hrozná Matka. Bytosti jako Erinye jsou jejími aspekty, ale jednou z jejích nejčastějších tváří je hadí monstrum. Dračí boj je univerzálním motivem, ale týká se především Štíra, který se musí možná hlouběji a častěji konfrontovat s touto plazí tváří instinktivního života s její děsivou a ničivou silou. Jeden klasický mýtus tohoto druhu je o Héraklově bitvě s Hydrou. Dalším příkladem je Siegfriedovo střetnutí s drakem Fafnerem, který střeží poklad Nibelungů. Možná se všichni musíme někdy v životě vypořádat s tímto drakem; ale pro Štíra je zde jakási cyklická kolize, trvalá a stále hlubší konfrontace s

dračí říší. Další živý obraz bitvy s temnými silami je zobrazen v příběhu Perseus a Gorgona. Jako všichni správní hrdinové se i Perseus narodil magicky. Jeho otcem byl Zeus, v dětství ho ohrožoval zlý mužský příbuzný a vyrůstal v neznalosti svého skutečného původu. Zažil mnoho dobrodružství, z nichž ne všechna se nás týkají, ale jeho konfrontace s Medúzou je archetypálním motivem Štíra. Samotná Medúza je součástí Štírovy cesty, protože stejně jako všechny mýty tvoří hrdina a monstrum jednotu, dva aspekty celku. Jak příběh pokračuje, Medúza byla kdysi krásná žena, která náhodou urazila bohyni Athénu: Gorgony se jmenovaly Sthenó, Euryalé a Medúza, všechny byly kdysi krásné. Ale jedné noci ležela Medúza s Poseidonem a Athéna, rozzuřená, že spali v jednom z jejích vlastních spánků, ji proměnila v okřídlenou obludu s planoucíma očima, obrovskými zuby, vyčnívajícím jazykem, tvrdými drápy a hadími kadeřemi, jejíž pohled proměnil lidi v kámen.¹⁵²

Jiná verze tohoto příběhu vypráví, že Medúza byla znásilněna Poseidonem a že děsivá tvář, která jí ztuhla na tváři, byla výrazem její hrůzy a rozhořčení. Ať tak či onak, jsme zpět u známých štírovských témat znásilnění a dotčené sexuality. Ať už byla Medúzina děsivá ošklivost výsledkem pobouřené Athény nebo pobouřeného ženského ducha, jsou v mnoha ohledech totéž, protože Athéna, panenská bohyně, která je Diovou moudrostí, je obrazem soudu proti necivilizovanému chování. Medúzina tvář je portrétem ženského hněvu a nenávisti a její účinek na každého, kdo se na ni náhodou podívá, je paralýza. Jako psychologický obraz je to mimořádně vyhraněný, neboť tato trvalá nenávist k životu a hořkost, která vede k vnitřní apatii, jsou oba problémy, kterým musí mnozí Štíři dříve či později čelit. Perseus dostal za úkol zabít Medúzu, aby zabránil násilnému provdání své matky za krále Polydekta. Zde je motiv vykoupení jedné ženské postavy tím, že si podmaní jinou, temnější, ale obojí je v podstatě Matka. Osobní matka může být vykoupena jen tehdy, když bude konfrontována ta archetypální. Často v muži dědictví matčina podvědomého vzteku a hořkosti poskvrňuje jeho vlastní vnitřní duši, takže v sobě nese její nenávist k ní; pak se otázka vykoupení nejen osobní matky, ale i vlastního anima ze sevření Gorgony stává otázkou kritickou.

Tato bitva o osvobození ženství z černější tváře přírody je nedílnou součástí cesty pro muže i ženy Štíra.

¹⁵² Graves, *The Greek Myths*, Vol. 1, s. 127.

Perseovi na jeho výpravě pomohlo několik božstev. Athéna ho varovala, aby se nikdy nedíval přímo na Medúzu, ale pouze na její zrcadlový odraz, a předložila mu jasně naleštěný štít. Jako symbolický obraz je to docela samo vysvětlující; schopnost reflexe, symbolického myšlení, je zásadní při vyrovnávání se s ohromujícím vztekem Medúzy. Hermes také pomohl Perseovi, dal mu adamantinský srp, jímž usekl Gorgoně hlavu. Získal také pár okřídlených sandálů, kouzelnou tašku, která obsahovala useknutou hlavu, a tmavou helmu neviditelnosti, kterou přispěl Hádes. Všechny tyto magické nástroje bylo možné získat pouze návštěvou tří starých Graií,¹⁵³ jež měly mezi sebou jediné oko a zub a které znaly tajnou cestu do Gorgonina doupěte. Ve skutečnosti jsou další podobou tří osudů, Moirai. Osud tedy musí být s ním – jak by řekli alchymisté, *Deo concedente*. Hrdina přirozeně ve svém pátrání uspěl se všemi těmi božskými silami na jeho straně. Uvolnil, jako druh vedlejšího produktu, kouzelného koně Pegase, který vyrostl z Medúzina těla. Tohoto koně na ní zplodil Poseidon, ale ona ho kvůli své nenávisti nemohla porodit. Tak ji Perseus propustil, stejně jako sebe. Okřídlený kůň je mostem mezi protiklady, pozemský tvor, který má moc vzestoupit do duchovní říše. Perseus byl poté schopen použít hlavu Gorgony proti svým nepřátelům, protože po dobytí samotného tvora byl v pozici, kdy mohl využít jeho mocných vlastností ve prospěch cílů zaměřených více na vědomí.

Gorgona a Hydra, se kterou se Herakles musí setkat, jsou, jak se mi zdá, charakteristické obrazy ničivosti, s níž je úkolem Štíra se vypořádat. Medúzu lze setnout pouze silou odraženého obrazu, protože zírat přímo na ni znamená být přemožen vlastní temnotou. Toto je psychotický stav a slepá hrůza a paralýza, se kterou se člověk setkává u určitých forem psychózy, nemůže najít lepší symbol než Gorgoninu hlavu. Hydra má také zvláštní vzorec, podle kterého ji lze dobýt, protože stejně jako Medúza je to napůl božská bytost, a stejně jako ona, když zplodí okřídleného koně, je objektem spíše proměna než útěk nebo potlačení.

Hydra měla podle Gravesova popisu úžasné psí tělo a devět hadích hlav, z nichž jedna byla nesmrtelná. Byla tak jedovatá, že její dech nebo pach jejích stop by mohl zničit život. Toto atraktivní stvoření zná mnoho Štírů. Hérakles ji musel nejprve přinutit vystoupit z temné jeskyně hořícími šípy, a pak zadržel

¹⁵³ Graie: Enýó, Pefrédó a Deinó.

dech, když ji chytil. Ale obluda ho málem přemohla, protože sotva byla jedna hlava rozdrčena, na jejím místě vyrostly další dvě nebo tři. Hrdina zakřičel na svého vozataje Ioláa, aby zapálil jeden roh Iesu. Pak, aby zabránil Hydře vytvářet nové hlavy, opálil kořeny planoucími větvemi. Tak byl omezen tok krve – vypálen –, a Héraklés mečem usekl nesmrtelnou hlavu, jejíž část byla zlatá, a zakopal ji, stále syčící, pod těžkou skálu.

Tyto dva dračí souboje – Perseus s Gorgonou a Hérakles s Hydrou – ztělesňují moudrost o přípravě plazího jedu a nakládání s ním, jež člověk najde, když se dostane dostatečně hluboko. Ani jedno monstrum nelze přemoci pouze hrubou silou. Reflexe je nezbytná a oheň – ať už to bereme jako pálení intenzivních emocí, které se drží uvnitř, nebo jako světlo vhledu a vědomí. Obě stvoření jsou božská a nemohou být nakonec zničena, i když se mohou proměnit. Ať už tato monstra popisují emocionální temnotu, se kterou se tolik Štírů musí potýkat, nebo jsou promítnuta do světa a jsou vnímána jako světové zlo a utrpení, které je třeba očistit, Štírův *daimon* ho žene do střetu se vším, co je děsivé, temné a destruktivní v životě. Mnoho Štírů přispělo svými prostředky k boji s monstrem ve společnosti: Martin Luther (Slunce ve Štíru), Gándhí (Ascendent ve Štíru) a Freud (Ascendent ve Štíru): jsou jen někteří, kteří posunuli boj s draky na úroveň, která přinesla změny ve společnosti a kultuře. Ale nejhlubší vyjádření této bitvy je uvnitř jednotlivce, protože Medúza a Hydra se setkávají ve špinavých zákoutích a bažinách vlastní duše. Nezůstávají pohřbené, ale povstanou a vyzvou jedince ne jednou, ale mnohokrát v průběhu života; a každý výskyt potenciálně přináší nové ovoce.

Existuje jemnější podoba draka, než jsou tyto, se kterými se může Štír setkat, a to je ztělesněno v mýtu o Faustovi. Zde stejně jako u Parsifala vstupujeme do světa středověkých legend, ale postava mága a jeho boj s temným dvojníkem, hadím Mefistofelem, je prastarý příběh. Sám Mefistofeles je skutečným synem Matky, „síly, která chce navždy zlo, ale koná navždy dobro“. Příběh o Faustově touze po moci a potěšení, o jeho zkaženosti a konečném vykoupení zplodil v průběhu věků opery, romány, divadelní hry a sny, protože i když máme dnes větší potíže s vírou v taková stvoření, jako jsou Gorgony a Hydry, Mefistofeles je jen těsně za rohem. Mýtus o mágovi je příběh o muži nebo ženě, kteří jsou z hořkosti, osamělosti a izolace od svých bližních ochotni vyměnit svou duši za moc nad všemi těmi věcmi v životě, které ho

zranily. Tak získá magickou moc, ale jeho duše již není jeho vlastní a je odsouzen k věčnému zatracení. Jeho ďábelský dvojník ho teď pronásleduje všude a ničí jakoukoli rozkoš, kterou mu moc mohla poskytnout. Nakonec je všechno, čeho se dotkne, zkažené. Přesto je hrdinný, jako Lucifer ve Ztraceném ráji (Milton měl také Ascendent ve Štíru), protože se odvážil proniknout do sfér, kam by obyčejný, „dobrý“ člověk neměl sílu vstoupit. A stále si uchovává něco, co stojí za záchranu, co Bůh chce. Proto je na konci Goethovy velké básně vykoupen.

„Můj slib mě absolutně zavazuje. Svévolně jsem pohrdal Bohem a stal jsem se křivou přísahou a nevěrný vůči Němu a věřil jsem a důvěřoval jsem více ďáblovi než Jemu. Proto k Němu nemohu znovu přijít ani získat žádnou útěchu z Jeho milosti, o kterou jsem přišel. Kromě toho by nebylo upřímné a nebylo by to ku prospěchu mé cti, kdyby bylo řečeno, že jsem porušil své pouto a pečeť, které jsem vytvořil svou vlastní krví. Ďábel čestně dodržel slib, který mi dal, a proto čestně dodržím slib, který jsem složil a uzavřel s ním.“¹⁵⁴

Tak podle středověké biografie (která připomíná spíše biografickou fikci) promluvil skutečný doktor Faust, stínová a nevýrazná postava, která přišla o život při demonstraci vzletu a která se vrací k tradici čaroděje Šimona Mága ze Skutků. Marlowe se ve svém dramatu držel blízko legendy o zkaženém a pošetilem doktoru Faustovi, ale Goethe, který měl Ascendent ve Štíru, a viděl do toho hlouběji, z toho vytvořil výpověď o cestě duše temnotou k Bohu. Goethe se soustředil na Faustův egoismus a neklidné tápání po moci jako na svou velkou chybu, ale do své postavy vlil všechnu poskvřenou velikost padlého anděla Lucifera. Tento egoismus otevírá dveře Mefistofelovi, duchu negace. Namísto toho, aby byl tento plazí ďábel příliš horký a zapálený vášní, je chladný, tak chladný, že chřadne vše, co je mladistvé a nevinné. Philip Wayne v úvodu svého překladu Fausta píše:

Je to snad jednoduché přísloví, ale má svou hloubku, že jediným hříchem je cynismus. O tomto Goethově ďáblovi musí být známo, že je oceňován. Je světově nejpřesvědčivějším portrétem Satana a cynismus, posměvačnost, negace, je klíčovou notou jeho intelektuality... Je modernější než včera. Dnešní písař se s ním setká, pokud ke své tajné nelibosti zjistí, že v kanceláři je každé

¹⁵⁴ E. M. Butler, *The Myth of the Magus*, Cambridge University Press, 1979, s. 128.

slovo aspirace okamžitě překrouceno úšklebkem do samolibosti. Zdá se, že Satan má současnou činnost s prastarým názvem; neboť se ukazuje, že staré slovo diabolos má před naší historií stejný kořen jako balistika¹⁵⁵ a znamená zhruba „pomlouvač“.¹⁵⁶

Postoj cynické negace je pro mnoho Štírů mor. Často leží pod optimističtějším povrchem a jedinec nezná svou vlastní destruktivní negativitu, kromě jejich bezděčných účinků v životě. Je to druh deprese nebo apatie, přesvědčení, že nakonec nic nebude fungovat; a často pramení ze zoufalství z dětství a ze zvláštní citlivosti k temným stránkám psychiky, kterou jedinec Štíra vlastní, když je velmi mladý. Faust nakonec uzavře s Mefistofelem dohodu, že ďábel může mít jeho duši, pokud se někdy pokusí zastavit život a držet se přítomného okamžiku, místo aby dovolil změnu a tok. To je možná spojeno s pevností Štíra, který se kvůli hořkosti a negativitě může často pokoušet vlastnit něco šťastného či příjemného, místo aby jím protékal život; a v okamžiku posedlosti je štěstí ztraceno. Ukazuje se tedy, že Štírova pověst žárlivosti a majetnictví, která v rámci jeho vztahů často funguje jako špatný osud, má složitější kořeny. Takhle to Faust říká Mefistofelovi:

Řeknu-li v prchavé hodině: „Zůstaň, tak krásný jsi, zůstaň!“ Pak mě svaž svým osudným řetězem, neboť v ten den zahynu.¹⁵⁷

Na konci básně Faust téměř vyslovuje ona osudová slova. Ale neklidný snaživý duch v něm ho zachrání před pádem do této pasti. Přestože si špiní ruce zkažeností a temnotou, je to nezbytný aspekt jeho honby nejen za mocí, ale i za osvícením a láskou. Proto je mu mnoho odpuštěno. Andělé na vrcholu, vznášející se ve vyšší atmosféře a nesoucí vše, co je Faustovo nesmrtelné, vzhůru k nebi, prohlašují:

Spasen je náš duch-protějšek, v míru, zachráněn před zlými úklady; „Neboť ten, jehož snahy nikdy neustanou, je náš pro jeho vykoupení“. Má-li Jeho duše, dotčená nebeskou láskou, posvátný kvas, přichází ho pozdravit shůry, Společnost nebes.¹⁵⁸

¹⁵⁵ To vyšlo ze slovesa *diaballein* — doslova „předhazovat“, složeniny předpony *dia-* „přes, skrz“ a *ballein* „házet“ (viz též *balistika* aj.)

¹⁵⁶ Goethe, Faust, část 1, přeložil s úvodem Philip Wayne, Penguin Books, 1949, s. 22.

¹⁵⁷ Goethe, Faust, část 1, s. 87.

¹⁵⁸ Goethe, Faust, část 2, s. 282.

Dyáda Fausta a Mefistofela mi připadá jako živý portrét konfliktu, který je Štíru vlastní a který i přes svou náchylnost k pýše a egoismu, cynismu a touze po moci přesto nepřestává usilovat o prožitek lásky, který je nakonec jeho vykoupením. Ať už si o Faustovi můžeme myslet cokoli, je jedním z nejsložitějších a největších literárních výtvorů, protože ztělesňuje archetypální lidské dilema. Ve druhé části Goethovy básně se pohybuje alchymistickým opusem, vzduchem, vodou, ohněm a zemí, sestupuje do tajemného světa matek a nakonec opět stoupá do nebe; a během této cesty spalování a očištění nikdy neopustí své oduševnělé úsilí.

Junga postava Fausta fascinovala. Viděl v něm ztělesnění problému, který je vlastní západní kultuře, obtížnou a trnitou cestu kráčející po úzkém laně mezi zřeknutím se života pramenícím z trpkého cynismu o možnostech světa a příliš velkou ztotožněním se s říší materiálního uspokojení a shovívavostí v ní. Protože je Faust člověkem duchovním i smyslným, padá za oběť pastem obou: na jedné straně nechuti k lidskosti a na druhé straně odmítání Boha. Jung popisuje svůj složitý charakter takto:

Faustova touha se stala jeho zkázou. Jeho touha po onom světě s sebou přinesla odpor k životu, takže byl na pokraji sebezničení. A jeho stejně naléhavá touha po krásách světa ho uvrhla do nové zkázy, pochybností a bídy, která vyvrcholila tragédií smrti Markétky. Jeho chybou bylo, že udělal to nejhorší z obou světů, když slepě následoval nutkání svého libida, jako člověk přemožený silnými a násilnickými vášněmi.¹⁵⁹

Představuji si, že na tomto portrétu vidím velkou část *daimona* Štíra, který násilně táhne nahoru i dolů, a přesto, stejně jako primitivnější obraz dračího boje, musí čelit a nakonec se naučit žít s tímto vitálním a děsivým obrazem instinktivního života, jehož jsou Gorgona a Hydra negativními tvářemi. Vznešené aspirace Štíra, které, jak Jung zdůrazňuje, mohou vést k nechuti k životu, a jeho mocná smyslnost, která se chce utopit ve světě, jsou extrémně nepohodlnými spolubydlíci. Přesto vyvěrají ze stejného tajemného jádra, napůl sexuality a napůl spirituality, které vede Fausta na jeho dlouhou cestu. Obtížná kombinace spiritualizované erotiky a erotické spirituality je pro Štíra hrstka. Není překvapivé, že tak mnoho Štírů jako by jedno či druhé

¹⁵⁹ Jung, CW5, para. 119.

potlačovalo nebo sublimovalo v zoufalství, že není možné usmíření. Faust si obé důkladně osvojuje, i když „z obou světů udělal to nejhorší“, a zůstává postavou potenciální důstojnosti a vykoupení.

Střelec

Nic jistějšího než nejistoty; Štěstí je plné svěží rozmanitosti: Konstantní v ničem jiném než nestálosti.

Richard Barnfield, The Shepherd's content

Než prozkoumáme postavu Kentaura, který představuje souhvězdí Střelce, musíme nejprve zvážit Jupitera, planetárního vládce znamení, jehož řecké jméno je Zeus. Setkali jsme se s ním již několikrát, zejména v souvislosti se znamením Berana, ale Zeus má pozoruhodně dobře zdokumentovanou „životní historii“ a stejně jako Afrodita je jedním z nejvitálnějších a nejživějších z bohů.

Určité rysy, které patří Diu-Jupiteru, se již projeví v zábavném převyprávění příběhu o Stvoření světa Robertem Gravesem. Hlavní z těchto vlastností je silně soutěživá, dobyvatelská, bombastická povaha tohoto ultramužského božstva. Ačkoli jsou tyto vlastnosti tradičně spojovány s Beranem, neméně jsem je viděla u Střelce, který není zdaleka tak pohodový a dobromyslný, jak je obvykle popisován v populární astrologické tradici. Ačkoli je Zeus stvořen Rheou a je mu dovoleno třímat moc pouze s jejím souhlasem, je odhodlán odstranit všechny známky své závislosti na ženě. Nikdy se mu to ale úplně nepodaří, protože sňatek s Hérrou, královnou bohů, ho znovu připoutá k jeho ženské stránce. Ale neselže pro nedostatek snahy. Příběhy Dia a jeho milenek a jeho bouřlivého manželství s jeho sestrou-matkou-nevěstou odhalují vysoce individualistickou osobnost tohoto mocného boha, který není tak „mačo“,¹⁶⁰ jak se zdá.

Zeus se nedostal k moci jednoduše prostřednictvím svého vítězství nad Titány; vítězství, které skutečně dlužil matce Gaie (Rhea) a některým z jejích

¹⁶⁰ Španělský výraz pro chlapeckost, asertivně až agresivně maskulinní způsob chování.

dětí. Jeho panství bylo založeno mnohem více na manželstvích, na loajalitě s dcerami a vnučkami Gaie.¹⁶¹

Zeus je otcem bohů a lidí. Již jsme viděli, že jeho jméno, *djeus*, znamená „nebeské světlo“, takže je *daimonem* blesku a světla. Když se objeví jako vítězný král bohů, svrhne vládu pozemských Titánů a založí své vlastní nebeské panství, odrážící nástup do kolektivního vědomí duchovního principu, který je větší než Moira. Je proto vhodné, aby Střelec následoval Štíra, protože Zeus ztělesňuje to, co patří spíše věčnému duchu než smrtelnému tělu. Je zván Bohem deště Vrháčem, Lijákem, Otcem, Králem a Spasitelem. Nabízí světlo ducha, na rozdíl od odsouzeného a osudného života těla, drženého v neřestném sevření Nutnosti. Toto je, jak tomu rozumím, primární vize Střelce – toto neustálé hledání ducha, který překoná osud a smrt. S ohledem na tajemství, které zahaluje „zkázu“ a její dovršení – tedy kde se protínají kruhy bohů a osudu –, lze si představit, že čím větší je božstvo, tím snadněji se může postavit na roveň temné Nutnosti nebo ho dokonce nahradit. Když Agamemnón promluví o své osudové slepotě, jmenuje Dia před Moirou. Myšlenkami na „Diovo nařízení“ nebo na „bohy“ se však představivost mění od temného osudu k inteligentnímu plánu a poradě.¹⁶²

Tak jako Střelec povstává z výparů „kalného osudu“ a střetu s podsvětím, které je ztělesněno ve Štíru, tak Zeus povstává z nadvlády chtonické Matky a přebírá vládu nad bohy a lidmi. Z temnoty Faustovy říše „Matek“, kde byla uznána a přijata lidská bezmoc a smrtelnost, jeho rozdělení na rodinný osud a jeho podíl na kolektivním zlu, stoupá ona jasná aspirace, která tvoří jádro všech náboženských rituálů: příslib nesmrtelného ducha s jeho vlídnou péčí, čekajícího v objetí dobrého otce. Bohové, kteří nyní vládou životu jako průvodci a jako ideje, již nepatří zemi, ale éteru; a odtud ze tří říší a jejich bohů... pouze jedna zůstává jako místo božské dokonalosti, a to je Diova říše světla.¹⁶³

Tak Walter Otto popisuje Dia, který je mnohem pohodlnějším božstvem než Moira – i když nepředvídatelným –, a mnohem bližším Bohu naší židovsko-křesťanské dispensace.

¹⁶¹ Kerenyi, *The Gods of the Greeks*, s. 91.

¹⁶² Otto, *The Homeric Gods*, s. 283.

¹⁶³ Otto, *The Homeric Gods*, s. 158.

Ale Zeus není zcela svobodný, ani není zcela ve vedení. Možná nahradil Moiru, nebo alespoň Aeschylus tomu věřil, ale jeho manželství s Hérkou je věčným trnem v jeho božském oku. Tato svatební smlouva – vždy zdůrazňovaná jako smlouva, závazná a trvalá vazba jako runy smlouvy vytesané do Wotanova kopí ve Wagnerově Prstenu – ho navždy spojuje s ženským světem formy. Na rozdíl od židovsko-křesťanského božstva nemůže Zeus své ženě uniknout. Héra je manželka i sestra a Kerenyi zdůrazňuje důležitost jejího postavení: ona a Zeus představují manželství naprosto rovných. Zapojují se do věčných manželských hádek, jako je ta, se kterou jsme se setkali v souvislosti s prorokem Teiresiásem, a tato hádka je tématem, které, jak se zdá, odpovídá životnímu vzoru Střelce. Zeus navždy pronásleduje jiné ženy. Seznam jeho milenek a jeho nezákonných potomků vyplňuje svazky. Héra mu to vždy maří, špehuje ho, perzekuuje své soupeře, kazí mu romantické idyly a pokouší se jeho nemanželské děti zničit nebo dohnat k šílenství. Tito dva zůstávají věčně uzavřeni v bitvě a věčně oddáni, obraz ohnivého stvořitele-ducha svázaného se světem formy, světem lidských pout a lidských závazků, světem morálky a „slušnosti“ a světské odpovědnosti, která je součástí Střelecké přirozenosti stejně jako divokou promiskuitou, jejímž emblémem je Zeus.

Není proto divu, že se tolik Střelců bezhlavě pouští do osudu manželství, jaké bylo Dia a Héra. Střelecká učebnice se vyhýbá manželství, protože se cítí v pasti příliš mnoha pravidel a rigidních očekávání. Nesnáší být „svázaný“ a dává přednost „spontánnosti“, což znamená, že důsledky svých činů považuje za nelibé a raději se jim vyhýbá. Mám ale zkušenost, že ty pozdě oddané Kentaury, muže i ženy, čeká nějaký osud. Mají tendenci dříve či později najít svou Hérku. Samozřejmě to nemusí být manžel nebo manželka, může to být zaměstnání, nebo důvod, ke kterému je jednotlivec vázán, nebo dům, nebo nějaký jiný předmět ve vnějším světě. V jedné verzi Diovy ságy Héra, jejíž jméno prostě znamená „milanka“, ho svedla milostným šarmem, kouzelným podvazkem. Bratr a sestra vešli tajně do manželského lože pod oceán, aby se vyhnuli pomstě svého otce Krona. Toto svádění magickým podvazkem, který se zdá být tak svůdný, má tendenci chytit do pasti Střelce, který navzdory své zdánlivé světskosti a své povaze milující svobodu má tendenci zůstat pozoruhodně naivní, pokud jde o motivy jiných lidí. Často je to skutečné těhotenství, které ho (nebo ji) uvězní. Bez Héry by však Zeus nebyl ničím. Jak Kerenyi zdůrazňuje, za většinu své moci vděčí jí a jejím příbuzným a třenice a

napětí způsobené nedotknutelným manželským svazkem ho víc než ženou do neustálých nezákonných milostných vztahů. Také ho udržuje vitální a při životě. Bez tohoto tření by ochabl a zlenivěl, vlastnosti, které projevuje v mnoha příbězích, a je pochybné, že by pronásledoval své lásky s takovým nadšením, kdyby mu nebyly zapovězeny.

*„Nedbám tvého hněvu; i kdybys měla uprchnout na nejzazší konec země a moře, kde přebývají bez slunečního svitu a větru Iapéthos a Kronos; i kdybys při svém putování cestovala tak daleko, nevšímá bych si tvého hněvu“.*¹⁶⁴

Říká Zeus Héře v Homérovi, protože jedním z jejích způsobů, jak odplatit jeho nevěry, je, podobně jako její lidské protějšky, opustit ho a vydat se na opakované cesty, které vždy končí jejím návratem a jejich usmířením. Navzdory tomu, že ho Homér vylíčil statečně, ve skutečnosti dbá na její hněv; musí vlekle znovu prosadit své mužství.

Zeus se spojil s Eurynomé, dcerou Okeána, a zplodil s ní tři Dobročinnosti neboli Grácie. *Charis* je podle Kerenyiho slovo, z něhož je odvozeno *chairein*, „radovat se“; také je naše slovo „charita“. Je opakem *erinus* a Erinye, jež ztělesňují nenávist a pomstu a hněv Matky. Zde Diovo potomstvo poskytuje protipól k podsvětí ovládanému Matkou, protože „radovat se“ znamená být za hranicemi šera Moiry. Zeus se také spojil s Themis, Titánem, a ona mu porodila Hóry. Jmenují se Eunomia („zákonný řád“), Diké („spravedlivá odplata“) a Eiréné („mír“). Jeho snaha osvobodit se od Héry tedy vytváří mnoho vlastností, které tradičně spojujeme se Střelcem; a co je možná důležitější, rodí se říše spravedlnosti, která je alternativou k nelítostné pomstě Přírody a Nutnosti, Nemesis a Moiry.

Dalším Diovou milenkou byla Mnémosyné, což znamená „paměť“, a jejich dětmi bylo devět Múz, nositelů kultury. Nejpodivnější z jeho lásek byla sama bohyně Nutnost. Zde se Zeus spojuje s Moirou. Wotan to činí také s prorockou bohyní Země Erdou a zplodí s ní Valkýry. Zeus podle příběhu pronásledoval Nutnost po zemi a přes moře. Transformovala se do mnoha podob, aby mu unikla, nakonec si vybrala tu husu. Na oplátku se proměnil v labuť a spojil se s ní. Snesla vajíčko a z tohoto vajíčka se narodila slavná Helena, se kterou jsme se již setkali a která pomohla rozpoutat trojskou válku. (V

¹⁶⁴ Kerenyi, *The Gods of the Greeks*, s. 98.

běžnější verzi příběhu je matkou Heleny Léda, královna Sparty.) Při dobývání Moiry tak Zeus uvalil na lidstvo jiný druh osudu: osudovou krásu, osudovou přitažlivost. Moirin smrtelný osud může být zlomen osvícením ducha, ale ona se pomstí v osudové síle sexuální přitažlivosti.

Seznam smrtelných žen, které Zeus svedl nebo pronásledoval, je nekonečný. S Danaé zplodil hrdinu Persea; se Semelou, boha Dionýsa; s Európou, krétského krále Mina; s Démétér, s jeho sestrou-bohyní, dívku Persefonu; a dál a dál. Co chápu jako hlavní bod v tom všem, je jeho nekonečná plodnost, jeho bezmezná kreativita, jeho neklid a nestálost a jeho proteovská vynalézavost. To jsou jeho vlastnosti; ale Héra je jeho osud.

Nyní se můžeme přesunout ke zvláštní postavě Cheirona nebo Chirona, Kentaura, jehož obraz tvoří souhvězdí Střelce. Existují dva příběhy o jeho původu. V jednom Ixión, smrtelník, spatřil bohyni Héro a zatoužil po ní. Protože byla svědomitou manželkou a také toužila přimět svého manžela k žárlivosti, oznámila to Diovi, který, aby objevil pravdu, vytvořil z oblaku obraz své ženy a nazval ji Nefelé. Ixión, oklamán podvodem, objal mrak a zplodil s ním dítě, které bylo napůl muž, napůl kůň. Někdy se tomuto dítěti říká Kentaur a spojil se s klisnami na hoře Pelion a vyšlechtil rasu Kentaurů, těch divokých lesních obyvatel, na jejichž čtyřnohé tělo koně byla posazena horní část těla muže. Cheiron byl jedním z nich. Někdy je kůň-dítě představován jako samotný Cheiron.

Druhý příběh o zrození Kentaura z něj činí syna Krona-Saturna, a tedy nevlastního bratra Dia. Kronos kdysi ulehl s Philyrou, dcerou Okeána, a byl při činu překvapen svou manželkou Rheou. Načež se proměnil v hřebce a odcválal, přičemž nechal Philyru porodit své dítě jako napůl muže a napůl koně, Kentaura Chirona. Philyra, opovrhující nestvůrou, kterou musela kojit, se modlila k bohům, aby ji osvobodili, a byla proměněna v lípu.

Ať vezmeme v úvahu jakýkoli příběh, Cheiron je synem Země, smrtelníkem nebo Titánem, a ne Olympanem. Byl znám jako nejmoudřejší a nejspravedlivější z Kentaurů. Jeho sláva jako léčitele, učenice a proroka se rozšířila všude. Ale je to chtonické božstvo a patří do skupiny falických nebo polozvířecích vychovatelů bohů, kteří symbolizují moudrost přírody a samotného těla. Cheiron se stal králem Kentaurů a v jeskyni pod vrcholem hory

Pelion vychoval hrdiny a syny bohů. Mezi nimi vynikal Asklépios, polobožský léčitel, jehož Kentaur učil lékařským uměním.

Na staré vázové malbě se objevuje v rouchu pokrytém hvězdami, s vyvráceným stromem přes rameno nesoucím kořist z lovu a se psem po boku: divoký lovec a temný bůh.¹⁶⁵

Tento „lovec a temný bůh“ má tragický osud. Stejně jako Zeus je uvězněn a je to jeho tělo, které ho polapí. Zatímco bavit Herakla na hoře Pelion během snahy tohoto hrdiny zajmout erymantského kance, byl náhodně zraněn jedním z Heraklových šípů – do kolena, chodidla nebo stehna, v závislosti na verzi mýtu, ale v každém případě do jeho koňské části. Tyto šípy byly namočené v krvi Hydry, kterou hrdina zabil a kterou jsme potkali před pár stránkami; a byly smrtelným jedem.

Hérakles, zarmoucený nehodou se svým starým přítelem, vytáhl šíp a Cheiron sám dodal léky na převaz rány. Nebyly však k ničemu a Kentaur se s kvílením v agónii odebral do své jeskyně. Zemřít nemohl, protože byl nesmrtelný, ale nemohl žít, protože jed Hydry neměl protijed a jeho muka se nedala zmírnit. Mnohem později, když se Prométheus dopustil krádeže ohně a byl potrestán Diem a pak osvobozen Héraklem, požadoval Zeus náhradu za Prométhea, nesmrtelného, který sestoupil do podsvětí a místo něj utrpěl smrt. Tímto nesmrtelným byl Cheiron a vynálezce uzdravovacího umění na sebe vzal smrt dobrotivého Titána Prométhea, který přinesl člověku oheň.

Je to smutný příběh s ještě smutnějším koncem. Vznešená a laskavá postava moudrého Kentaura si takový osud sotva zaslouží. Přesto obraz trpícího Cheirona s jeho nevléčitelnou ranou jaksi zapadá, jako stín ke světlu, k panovačné a neuhasitelné postavě Dia, krále bohů a lidí. Možná, že tam, kde je tolik světla, musí být tma. Rána spočívá ve zvířecím aspektu Kentaura a je v noze – na té, na které musíme stát nebo zaujmout svůj postoj v hmotném světě. Cheiron je jedním z dlouhého seznamu chromých bohů, kteří byli zraněni na chodidle, nebo jinými slovy ve vztahu k fyzické realitě. Veškerá jeho moudrost mu nemůže pomoci, protože jed Hydry je nevléčitelným jedem stínové stránky života. Mám pocit, že tento smutek a zranění jsou nedílnou součástí Střelce a tvoří jakousi depresi nebo zoufalství pod jasným

¹⁶⁵ Kerenyi, *The Gods of the Greeks*, s. 160.

optimistickým povrchem znamení. Věřím, že to je důvod, proč mohou být Střelci tak maničtí ve svém namáhavém úsilí být šťastní a zábavní. Zeus vytváří v nebi hromy a blesky a neexistuje žádné pozitivnější nebo odolnější znamení. V jeho jeskyni je však ukryt trpící Kentaur, který dokáže léčit a dávat moudré prorocké rady na neduhy každého člověka kromě jeho vlastních, a který je otráven střetem své vlídné povahy s temnotou a jedem světa.

Snad i díky této ráně je Střelec schopen nabídnout naději a optimismus sobě i ostatním, a nikoli navzdory tomu. To není znamení, které je v těle jako doma; není to příjemné ani s omezeními a světskými požadavky života. Postava Střelce je skutečně postavou Dia. Jeho směr je vzhůru, sleduje let lukostřeleckého šípu, a smysl pro smysluplnost života a dobrosrdečnost ducha je to, co ostatní nejsnáze rozpoznají a ocení. Ale ve Střelcově nadšeném kázání evangelia je někdy fanatismus a fanatismus je obecně úzce spojen s hlubokými vnitřními pochybnostmi. Zjistila jsem, že se pod tím někdy skrývá hluboká hořkost a bolest, která je v jistém smyslu nevyléčitelná: to znamená, že je to psychický fakt, který vytváří velkou část Střelcovy aspirace a dává impuls k jeho vzestupu. Je nevyléčitelná, protože člověk nemůže být bohem. Nelze tedy říci, že tato deprese nebo zranění jsou „špatné“, protože jsou v mnoha ohledech nejkreativnějším aspektem znamení. Jinak řečeno, je to utrpení zvířete v člověku, které nemůže létat tak vysoko, které je němé a které je vázáno na přírodní zákony. Toto je část, která zbyla z bitvy ve Štíru, jed, který zůstává. Pokud Střelec dokáže čelit takové ráně, pak ho to nezměrně posiluje, protože neaspiruje tak vysoko, a proto může produkovat se svými dary praktičtěji a relevantněji. Důležité je také Cheironovo sebeobětování, protože obětuje svůj život jménem Prométhea a se souhlasem Dia zaujímá jeho místo v podsvětí. Jeho vlastní dary, dary pozemské magie, jsou tím pro lidi ztraceny, zatímco dar ohně, který dal Prométheus, je nyní přijatelný a již není hříchem. Co to může znamenat, nejsem si jistá; ale naznačuje to téma oběti magické intuice a „štěstí“, které Střelce tak často provází v rané fázi jeho života a které možná bude muset ustoupit vědomějšímu přizpůsobení se světu.

Zeus je *daimon*, který předsedá Střelci, ale mýtus Cheirona visí v pozadí a tvoří stínové podsvětí znamení. Jednou jsem potkala muže Střelce, který mi řekl, že měl skutečnou ránu: těsně po svatbě, když mu bylo dvacet, měl nehodu, když spadl ze schodů. Do kyčle mu vnikla tříska a rána se nikdy

nezahojila. Přes nejlepší lékařskou péči a kúry různých antibiotik zůstal septický a nadále mírně hnísal a způsobil mu značné bolesti. Neustálá přítomnost tohoto fyzického problému, ačkoliv nebyl natolik závažný, aby narušil jeho pracovní nebo osobní život, stačila k tomu, aby ho uklidnil a přiměl k zamyšlení, protože takový problém v těle vyvolává zvláštní a autonomní pocit – jako by přišel odjinud a má vlastní mysl. Náhodou mě slyšel mluvit o mýtu Cheirona na workshopu a zjistil, že je znepokojivé a zároveň překvapivé, že jeho vlastní život tak přesně odpovídá mýtu. Stejně tak jsem to považovala za znepokojivé, ale ne překvapivé, protože jsem se již dříve setkala s doslovným naplněním mýtů. Je vždy trochu děsivé, když se svět archetypálních obrazů odívá do masa tak zjevným způsobem.

Obvykle jsme skrytější ve způsobech, jakými prožíváme dávné příběhy. Člověk se musí ptát sám sebe, co taková věc může znamenat. Možná, že tomuto muži mohlo stačit jen něco tak hmatatelného a nepříjemného, jako je fyzické postižení, aby obrátil jeho obvykle odchozího a ohnivého ducha dovnitř, aby uvažoval o tak hlubokých otázkách, jako je bod svého života nebo hlubší smysl manželství, které se shodovalo se zraněním.

Ale přesně sem vede Cheironova rána. Stejně jako vše ostatní v mýtu lze chápat teleologicky. Rána směřuje vzhůru k Diovi a věčnému životu ducha; a také ukazuje na stejně božský život těla, které musí nést tak ohnivou duši a podle toho trpí. Stejně jako *magnum miraculum* v *Corpus Hermeticum*, i Střelec je tvor hodný důstojnosti a cti, zčásti *daimon* a zčásti bůh, zčásti zvíře a zčásti nesmrtelný, který obrací své oči k nesmrtelné polovině sebe sama, a pak musí zaplatit nezbytnou cenu péčí o trpící tělo, jehož tak dlouho nevnímal.

Kozoroh

Nevěděli jste, že musím být v domě svého Otce?

Lukáš 2:49

Na předchozích znameních jsme viděli, jak mýty nejsou pouze obrazy životních vzorců, ale jsou také způsoby vnímání, které podbarvují způsob, jakým jednotlivci vidí a prožívá svůj život. Proto se jeví uvnitř i vně jako vlastnosti duše a jako světské události. Pro Štíra je život zaměřený na bitvu s hadím netvorem nebo s ďáblem; pro Střelce při letu vzhůru z trpícího těla do náruče věčného ducha. U Kozoroha, jehož známá koza je jedním z nejstarších symbolů chlípnosti, chtíče a plodnosti, jeho *daimon* krouží opět dolů a duch, osvěžený svým zjevením „světla nebes“, se nyní připravuje na zasvěcení do otroctví ve jménu Otce.

V Homérovi i Hésiodovi má planeta Saturn dva Titány, kteří řídí její síly: Kronos a Rhea. Byli to bohové země, jež s Gaiou zplodil Úranos, nebeský otec. Odpuzován jejich ošklivostí je vyhnal do Tartaru. Gaia přesvědčila své syny, aby zaútočili na jejich otce, a vyzbrojila Krona, nejmladšího ze sedmi, pazourkovým srpem, signaturou měsíce a moci bohyně. Kronos uchopil otcovy genitálie do levé ruky, usekl je a hodil orgány do moře. Kapky krve vytékající z rány dopadly na Gaiu a ona porodila Erinye. V tomto příběhu je zapouzdřen konflikt velmi odlišný od hašteření Dia a Héry, i když jsme se s jeho aspekty setkali již v Beranu: konfrontace mezi otcem a synem.

Téma oběti starého krále, aby byla zajištěna úrodnost plodin, je prastarý motiv, který spojují zejména se znamením Kozoroha. Král musí zemřít, nový král se musí narodit a ti dva musí bojovat a ve smrti se ukázat jako jeden. V Beranu se syn setkává s otcem jako bohem ohně, jehož žárlivý hněv zpochybňuje rodící se mužství. Ve Lvu se syn setkává s otcem jako nemocným duchem, jehož zranění musí být vykoupeno vědomím. V Kozorohu je otcem samotná země, princip reality. Alchymie převzala tento motiv starého krále a zobrazila jej, jak sestupuje do hlubin moře, kde se páří se svou matkou nebo sestrou, je rozřezán a znovuzrozen jako mladý král z lůna své choti. Starý král Kronos pojídá své děti, aby se ochránil před jejich hrozbou, dobře ví, že ho může potkat stejný osud jako jeho vlastního otce; skrytý syn povstane ve vzpouře, stejně jako on sám, příběh nevyhnutelný jako osud sám. Kronova

zemitá povaha jako Titána ho okamžitě spojí s Matkou Země. Gaia a Rhea jsou stejná bohyně, obě představují plodnost Země. Kronos není nezávislý mužský princip, ale spíše mužská stránka generativního principu, kterému Matka předsedá. Jeho bratřenci, Pan a Priapus, jsou falickými obrazy plodnosti přírody. Kronos a jeho srp jsou podle Gravesa symboly spojené s rituální královskou obětí: srp nesený Saturnem, Kronovým římským protějškem, měl tvar vraniho zobáku (slovo Kronos neznamena jen „čas“, ale také „vrána“), a věřilo se, že vrána po oběti ukrývá duši posvátného krále. Tento rituální srp dal signál smrti, který by oplodnil zemi a obnovil úrodu. Kronos byl v Athénách uctíván jako bůh ječmene Sabazius a byl každoročně kácen v kukuřičném poli a nařikal jako Osiris. Sám je mladým i starým králem, protože to, co udělá svému otci, se později stane jemu. Tato dualita a jednota otce a syna je jedním z dominantních mytických motivů Kozoroha.

Starověký symbol obětování krále je také novější, než bychom si mysleli, protože je přítomen v postavě Krista, syna Božího a krále Židů. Narodil se (jako všichni obětující králové-vykupitelé) o zimním slunovratu, narozeninách, které sdílí s Mithrou, Tammúzem, Adonisem a dokonce i králem Artušem. Toto je roční období, kdy je slunce nejslabší a svět je nejtemnější. Země leží v troskách a lidé touží po vykoupení; neplodnost a smrt leží všude, v neposlední řadě v duších lidí. T. S. Eliot v *Pusté zemi*¹⁶⁶ to vyjadřuje nejkrásněji:

*Jaké to jsou kořeny, které se prodírají, a jaké to větve vyrůstají na tomto kamenném rumišti? Synu člověka, ty to nevíš ani neuhodneš, neboť znáš jen kupu rozbitých model, kam bije slunce a kde suchý strom nechrání, cvrček nedá úlevu a na suchém kameni nezazní voda.*¹⁶⁷

S touto pustinou jsme se setkali v příběhu Parsifala a Grálu; ale kde je Parsifal verzí Lva, Kozoroh je verzí samotného nemocného krále Grálu. Stejně jako Attis je Kristus, syn Boží, přibit na kříž: strom hmoty, matka, hmotný život. Je to obraz, který se podobá, jak věděl Fraser ve *Zlaté ratolesti*, s každoročně obětovaným králem, který byl rozřezán a zaorán do země, aby obnovil úrodu. Ale rituální rozkouskování eucharistie obnovuje ducha a dávno za sebou zanechalo prototyp, který měl obnovit přírodu. Téma pustiny a dlouhého čekání na spasitele v depresi, zoufalství a mrtvosti je až příliš často vzorem v

¹⁶⁶ Eliot, T., S.: Pustá země. Bedřich Stýblo. 1947.

¹⁶⁷ T.S. Eliot, *The Waste Land*, in *The Complete Poems and Plays of T. S. Eliot*, Faber, London, 1969, s. 61.

životech těch, kteří se narodili pod Kozorohem, v neposlední řadě těch, kteří dosáhli světského úspěchu, o nějž údajně znamená tak tvrdě usiluje.

Uzákonění mýtu lze spatřovat zdánlivě obyčejnými způsoby. Tíživé nesení nevítané zodpovědnosti, tak příznačné pro Kozorohův rituál přechodu, jako by toto ukřižování v hmotě odráželo. Věznění, omezování a otroctví patří do rané části Kozorohova života, ať už to znamená jít pracovat do otcova podniku nebo si vzít ženu, se kterou počal, nebo jakoukoli z nesčetného množství závazků, které se vážou bez naděje na propuštění. Kozoroh do tohoto otroctví často dobrovolně vkročí, i když se mu mohou otevřít i jiné alternativy. Je to, jako by hledal a vítal tento osud, kvůli nejasným a často nevědomým pohnutkám. Setkala jsem se také s mnohými Kozorohy, kteří tento den zúčtování odkládali co nejdéle, žili téměř zcela v *puelle*, báli se utrpení otroctví a neméně ho ovládali ve vzpouře jako v poddajnosti. Ale osud Kozoroha není osudem Střelce. Otcova náruč není otevřena pro přijetí takového marnotratného syna, pokud nezaplatil dobrou, pevnou mincí, protože tento Otec nežije v nebi, ale na zemi samotné. Marnotratník musí jít zpátky a dolů, aby byl přibit na kříži světské zkušenosti. Ke Kozorohu patří i krize zoufalství a ztracené víry, Kristovo volání na kříži: Otče, proč jsi mě opustil?

Mýtické téma smíření s otcem je jedním z témat, o kterých Joseph Campbell výmluvně píše v *Hrdinovi s tisícem tváří*. Zdá se, že Kozoroh téměř vždy shledává osobního otce zklamáním, stejně jako Lev, protože Otec, kterého hledá, není nic menšího než bůh. Ale hněv tohoto otce je pro Kozoroha hluboce významný problém. Saturn je Hrozná Země-Otec a jeho požírající a ničící tvář, jeho žárlivost, paranoia a touha po moci vyvolávají zkušenost viny a hříchu, které se zdají být tak zakořeněné v psychologii Kozoroha.

Obrovský aspekt otce je reflexem vlastního ega oběti – odvozeným od senzační dětské scény, která tu zůstala, ale promítala se už dříve; a pevné modlářství oné učitelské ne-věci je samo o sobě chybou, která člověka drží prosáklého pocitem hříchu, a utěšňuje tak potenciálně dospělého ducha z vyváženějšího, realističtějšího pohledu na otce, a tím i na svět. Usmíření (v jednom okamžiku) nespočívá v ničem jiném než v opuštění onoho dvojího monstra, které se samo vytvořilo – draka považovaného za Boha (superego) a

draka považovaného za hřích (potlačené Id) ... Člověk musí mít víru, že otec je milosrdný, a pak spoléhat na toto milosrdenství.¹⁶⁸

Chápu Campbella tak, že tím říká, že polarita otce-syna, pomstychtivý zákonodárce, jehož přísná a strukturovaná pravidla života se střetávají s bujnými, libinózními kozími touhami syna, existuje uvnitř jediného jedince. Zdá se, že morálka a hanba, zákon a bezpráví, tvoří některé z polárních protikladů Kozoroha. Syn musí čelit otcovu trestu, jen aby zjistil, že otec je uvnitř sebe; a otec, starý král, musí čelit synově vzpouře, jen aby zjistil, že je to jeho vlastní mladistvý duch, o kterém si myslel, že už dávno přerostl. Zasvěcení syna otcem je vnitřní zkušenost, která je, zdá se, osudem, Kozorohovi ve skutečném rodičovském vztahu často upírána, a proto ji musí hledat v sobě na hlubší úrovni. Podle tohoto popisu nemluvím jako obvykle jen o mužích, neboť tato konstelace otce-syna patří stejně tak ženě a její schopnosti efektivy a soběstačnosti ve světě jako muži.

Když dítě přeroste lidovou idylu matčina ňadra a obrátí se tváří v tvář do světa specializovaného jednání dospělých, přechází duchovně do sféry otce – který se pro svého syna (nebo dceru) stává znamením budoucího úkolu. ... Ať už to ví nebo ne, a nezáleží na jeho postavení ve společnosti, otec je zasvěcujícím knězem, jehož prostřednictvím mladá bytost přechází do širšího světa.¹⁶⁹

Tento obřad zasvěcení, s jeho odhalením otce nejprve jako zlobra a pronásledovatele, jeho požadavkem na přijetí „pravidel“ a podmínek světa a jeho konečnou vizí milosrdného Otce a nesmrtelné duše, se zdá být archetypální saturnskou cestou. Mladý muž nebo žena si nepřejí dodržovat podmínky nebo nutné přípravy; musí se to udělat hned, musí se to stát teď, proč by člověk měl čekat? To je vlastnost *puera*, pro niž musí být všechny věci okamžité a spontánní. Iniciaci Kozoroha však nevyhrává chlapecká ani holčičí povaha. Pro každého, kdo prochází tranzitem nebo progresí zahrnující Saturn, je tento rituál nabízen na nejhlubší úrovni; pro Kozoroha se v životě opakuje znovu a znovu, neboť ke každé věci, která stojí za to, se musí přistupovat cestou, která se vine kolem Otcova trůnu.

¹⁶⁸ Campbell, *The Hero With a Thousand Faces*, s. 113.

¹⁶⁹ Campbell, *The Hero With a Thousand Faces*, s. 117.

„Pojď, ó Dithyrambe, vstup do tohoto mého mužského lůna“.

Volá Zeus k Dionýsovi, svému synovi v Euripidových Bakchantkách, a tento vstup do světa Otce a odloučení od Matky tvoří leitmotiv Kozorohova průchodu životem. Toto hnutí se často projevuje na pracovním poli: závazek k povolání a světskému životu. Přijetí pozemské odpovědnosti a omezení je také procesem přechodu od bytí syna k bytí otce, od chlapce k muži, od neuzemněného ducha k aktivnímu přispění v inkarnaci. Vtělení zahrnuje také smysl pro komunitu, druh služby, a jedním z nejtěžších aspektů sestupu je účast na životě komunity – což je dráždivé a hrozbou, protože se zdá, že to kazí jeho specialitu a jedinečnost, a uráží jeho narcistické zaměření. „Uvěznění“, které s takovým závazkem souvisí, je paradoxně také osvobozující. Je to smíření s Otcem, bez něhož nemůže do života vstoupit žádné skutečné žití víry. Jinak duch zůstává někde ideálem „tam nahoře“ a upadá na kousky, když se podrobuje zkoušce výzvy, konfliktů a neúspěchu. Neúspěch je nezbytným aspektem Kozorohovy cesty, neboť jeho víra je bezvýznamná, pokud není souzena proti jeho zoufalství.

Následuje sen klienta Kozoroha, muže, který si nechal vyložit horoskop v období, kdy Saturn, jeho vládce slunečního znamení, procházel ve spojení s Plutem přes Ascendent na konci Vah. Tento dlouhý tranzit ho v mnoha ohledech namáhal. Můj popis témat uvěznění a omezení ho vyprovokoval, aby mi ten sen vyprávěl.

Jsem s manželkou ve vězení. Je to zvláštní místo, protože dveře jsou otevřené a my můžeme volně odejít. Ale je tu pocit, že jsem dobrovolně přijal toto uvěznění. Za dveřmi stojí strážkyně, starší tmavá žena. Dívá se neosobně, ale nezasahuje. Mojí ženě je nepříjemné zavírat dveře, což považuji za nezbytné, abychom ukázali, že jsme svobodně souhlasili. Uklidňuji ji a říkám jí, že uvěznění nebude trvat věčně, ale z důvodů, které jsou ve snu nejasné, to musíme přečkat.

Na začátku tranzitu můj klient pociťoval velkou nespokojenost se svou prací, manželstvím, dětmi a vlastním fyzickým tělem. Všechno v jeho životě vypadalo jako past. Dosáhl značného úspěchu na poli práva, ale nikdy neměl pocit, že je to skutečně „on“; vždy bylo něco jiného, co mohlo být lepší. To je charakteristické pro *puer*, jež žije ve věčně provizorním stavu, kdy to

„skutečné“ je vždy později, ale nikdy ne teď. Nyní je to pouze zkušební provoz, a proto není hoden plného nasazení. Můj klient měl vždy pocit „jednoho dne, až vyrostu“, pocit nespokojenosti a fantazii větší slávy a úspěchu a uspokojivějšího vztahu „jednoho dne“. Mladík ještě není připraven stát se otcem, protože se bojí ztráty tvůrčích možností a zničení fantazie, že může být čímkoli. Zůstal tedy mladým, ačkoli můj klient byl ve skutečnosti otcem a až do středního věku. I když se věkově rozrůstal, teprve začal prožívat vnitřní zasvěcení otce k synovi a paradoxní svobodu dobrovolného uvěznění.

Tento sen mi naznačuje, že můj klient se postupně měnil v průběhu tranzitu Saturna-Plutona přes Ascendent, a že byl na pokraji pochopení, že to „skutečné“ je to, co je v jeho životě. To je ve své nejhlubší podobě náboženský postoj, neboť je to přijetí toho, co bylo dáno, a dobrovolné rozhodnutí zacházet s tím, co bylo dáno s respektem a s veškerou péčí. Téma tohoto snu, který se mi zdá být o konečném vyrovnání se se životem, jaký je, zaznívá i v románu Mary Renault *Král musí zemřít*, kde starý král Pittheus z Troizény říká mladému Théseovi:

*Poslouchej, a nezapomeň, a já ti ukážu záhadu. Není to oběť, ať už přichází v mládí nebo stáří, nebo ji bůh vykonává; není to krveprolití, co svolává moc. Je to souhlas, Thései. Připravenost je vše. Smývá srdce a mysl od bezvýznamných věcí a nechává je otevřené bohu. Jedno umytí však nevydrží celý život; musíme ho obnovit, jinak se prach vrátí, aby nás pokryl.*¹⁷⁰

Motiv dobrovolného uvěznění a ukřižování se jako červená nit táhne snovým a fantazijním životem Kozoroha. To se zdá být pravdivé bez ohledu na náboženské přesvědčení jednotlivce nebo jeho pohlaví; neboť vztah mezi *puer* a *senex*, mladým a starým mužem může být stejně relevantní pro ženu, jejíž tvůrčí duch hledá vyjádření ve vnějším životě. Zrození v těle, pocit hříchu před hněvivým otcem, zoufalství a otroctví a temná noc, cynismus a ztráta víry a úsvit pocitu pevného duchovního principu nebo etického kodexu, podle kterého se člověk může konečně zavázat – to vše je v lidské podobě uzákoněním mýtu o vykupiteli, který musí zemřít, aby obnovil starého krále. Pokud život neposkytuje zkušenosti připravené pro Kozoroha, aby provedl svůj obřad, pak si své problémy vytvoří sám. Není divu, že vzhledem k volbě snadné

¹⁷⁰ Mary Renault, *The King Must Die*, s. 17.

nebo těžké cesty si Koza téměř vždy vezme tu těžkou. Stejně tak není překvapivé, že teprve později v životě vyhlíží jášající chlapec, konečně ovládaný Otcem, oči muže středního věku nebo mladé dívky, plné radosti mládí, které ve skutečném mládí nejspíš postrádala, a usmívá se z tváře zkušené ženy. Tato víra tvrdě bojovala, pochybovala, ztrácela se a znovu nacházela v temnotě, to je výživa zralého Kozoroha, který – muž či žena – pak může s grácií zplodit další generaci.

Prostřednictvím křesťanské církve (v mytologii pádu a vykoupení, ukřižování a zmrtvýchvstání, „druhé narození“ křtu, iniciačního políčku na tvář při biřmování, symbolického jedení Těla a pití Krve) slavnostně a někdy účinně jsme sjednoceni s těmi nesmrtelnými obrazy iniciační moci, jejichž svátostním fungováním člověk od počátku svého dne na zemi odpuzuje hrůzy své fenomenality a zvítězil ve vše proměňující vizi nesmrtelného bytí.¹⁷¹

Z psychologického hlediska jsou *puer* a *senex* ztělesnění v mýtu o tom, že Saturn-Kronos nejprve svrhne svého otce, pak se stane otcem, pak pohltí své vlastní syny, aby jim zabránil udělat totéž, a nakonec je sám svržen mladým Diem. Ať už je *senex* osobním otcem, souborem rigidní „superegové“ etiky uvnitř člověka, nebo vnějšími institucemi a autoritami vnějšího světa, Kozorohův *daimon* ho zřejmě žene do tohoto cyklu, aby v sobě mohl prožívat jeho dualitu. James Hillman ve své knize *Puer Papers* cituje z desátého století *Picatrix* modlitbu k Saturnu:

„Ó vznešený pane, jehož jméno je velké a jež stojí nad nebem každé jiné planety, kterého Bůh učinil jemným a vznešeným! Ty jsi vládce Saturn, jež je chladný a suchý, temný, autor dobra, věrný ve svých přátelstvích, věrný svému slovu, pevný a setrvávající ve svých láskách a nenávisti; jehož poznání dosahuje daleko a hluboko, pravdivý ve Tvých slovech a slibech, svobodný ve Tvých operacích, osamělý, vzdálený od ostatních, blízko utrpení a smutku, daleko od radosti a oslav; jsi starý, starobylý, moudrý, bídny a rušíš poznání dobrých věcí; jsi autorem dobra a zla. Ubohý a mučený je ten, kdo se stal nešťastným, kvůli Tvým neštěstím, a štěstí má opravdu ten, koho se Tvé štěstí dotkne. Bůh do Tebe vložil síly a účinnosti a ducha, který způsobuje dobro a zlo. Žádám Tě, otče

¹⁷¹ Campbell, *The Hero With a Thousand Faces*, s. 123.

*a pane, podle Tvých vznešených jmen a nádherných činů, abys pro mě udělal to a to.*¹⁷²

Netřeba dodávat, že tato modlitba je množstvím paradoxů a rozporů. Hillman poukazuje na to, že v postavě Saturna je duální aspekt mnohem reálnější než u kterékoli jiné řecké božské postavy – dokonce více než u Herma. Otec Saturn je zhoubný i pravdomluvný, štědrý i lakomý, hrozný i milosrdný. Čím v této modlitbě není, tak mladým; neboť mládí samo o sobě je zkušené v prosebníkovi a je promítáno ven. Hillman se domnívá, že astrologie je sama o sobě saturnským uměním, protože se týká limitů a hranic, v nichž se jedinec musí rozvíjet:

*Takže popisy osobnosti senex dané astrologií budou vyjádřeními senex podle senexu. Je to popis zevnitř, sebe-popis spoutaného a provázaného stavu lidské přirozenosti zasazené do strádání jejích charakterologických mezí a jejíž moudrost přichází skrze utrpení těchto hranic.*¹⁷³

Přijmout tyto limity znamená v jistém smyslu pro otce a syna stát se jedním.

Nyní bych ráda prozkoumala podivnou kozorybu, která je astrálním znakem znamení. Mýtický příběh spojený s touto konstelací se zprvu zdá být odtržen od tématu ukřižování a vzkříšení krále. Podle Gravesa je tou rybou-kozou nebo kozou-rybou (podle toho, kam chcete klást důraz) Amalthea, kozanymfa, která kojila mladého Dia na hoře Dikti, když jej jeho matka Rhea ukryla před požírajícím hněvem svého otce Krona. To je paradox a setkali jsme se s ním již v několika mýtech. Kronos sám je stará koza a bůh plodnosti; v germánském mýtu i v řečtině je koza spojována se sklizní obilí a hojným rohem hojnosti plným plodů časné zimy. Amalthea je pomocná koza, ta, která dává život mladému a bezmocnému synovi; Kronos je ničící koza, která sežere vlastní mláďata. Tedy, stejně jako v případě Thésea se svým otcem-býkem, všechny postavy spojuje jediný symbol.

Zeus byl vděčný Amaltheii za její laskavost, a když se stal pánem vesmíru, postavil její obraz mezi hvězdy jako Kozoroha. Také si vypůjčil jeden z jejích rohů a stal se z něj Roh hojnosti, který je vždy naplněn jakýmkoli jídlem nebo

¹⁷² James Hillman, *Puer Papers*, Spring Publications, Dallas, 1979, s. 15.

¹⁷³ Hillman, *Puer Papers*, s. 17.

nápojem, po kterém jeho majitel touží – jakýmsi grálem. Tuto štědrou stránku Saturnu uctívali Římané v jejich Saturnáliích, které se shodovaly s našimi Vánocemi; jinými slovy, v Saturnově měsíci. Zdá se, že podivné párování pozitivních a negativních stránek kozy zakotvené v tomto mýtu naznačuje, stejně jako u Thésea, že existuje hluboká tajná dohoda mezi temnými a světlými aspekty téhož božstva. Hrozný otec, který se snaží svého syna tajně a nevědomě zničit, mu také nabízí záchranu prostřednictvím ženského aspektu téhož označení, který on sám nosí. Právě s touto tajnou dohodou je docela úžasné se setkat při analytické práci. Člověk si uvědomí, že navzdory individuálním obavám, rezistenci, symptomům a problémům, existuje něco, ať už se rozhodnete pro jakékoliv slovo, které má tajný účel právě těmto symptomům a problémům, jako by se dělily samy proti sobě, a přitom na nějaké velmi skryté úrovni nerozdělené a pracující směrem k větší celistvosti jedince. Princip, který způsobuje Kozorohu největší utrpení – strnulý, provinilý, úzký, bojácný, paranoidní starý král – je také tentýž princip, který mu dává vytrvalost, odhodlání a předvídavost probojovat se přes to, co ho blokuje, stejně jako v mýtu, kde se jedna tvář daimona Krona pokouší zničit, zatímco druhá tvář, Amalthea, pomáhá a chrání. V souvislosti se symbolikou kozy-ryby je zajímavé zjistit, že s ní souvisí mýtus ještě starší než ten o Kronovi a Amaltheii. Jedná se o starověkou postavu sumerského boha vody Ey, jehož symbolem je koza s rybím ocasem. Tento bůh Ea se později přeložil do řečtiny Oannes a jméno Oannes se zase stalo Janem; a dojdeme k mýtické postavě Jana Křtitele, který má starší teriomorfni předchůdce a který prorokuje příchod vykupitele. To je paradox toho podivného otce-boha, ke kterému je připoután Kozoroh, *daimon* jeho osudu. V mnoha ohledech se podobá Jahvemu, i když je to spíše Boží zákon než Boží oheň, se kterým se setkáváme v Kozorohu. To je ten zvrácený a antinomický Bůh, který sužuje i obdařuje Joba a paradoxně, podle křesťanské doktríny, přivádí na svět Jeho jediného syna a pak jej ukřižuje, čímž sám trpí osudem smrtelníků, aby vykoupil jak jeho, tak i tajně Sebe.

Vodnář

Neboť milosrdenství má lidské srdce, lítost lidskou tvář, a Láska a Hrůza jsou vznešené formy lidství.

Blake, Písničky nevinnosti a zkušenosti

Nyní se dostáváme ke znamení „Nového věku“, který byl v 60. letech prohlášen za věk lásky a bratrství, ale který, jak se stále více ukazuje, může být o něco složitější. Vodnář je složité znamení se dvěma planetárními vládci, Saturnem a Uranem; ale jeho vládci, na rozdíl od těch ze Štíra, nemají mnoho společného. Ve skutečnosti jsou to nepřátelé v řeckém mýtu, jak jsme viděli, a zdá se, že boj mezi nimi zobrazuje vrozenou dualitu nebo nejednoznačnost uvnitř samotného Vodnáře. Krona-Saturna už jsme viděli poměrně dost a o bohu nebe Úranovi je málo mýtického materiálu, kromě osudu, který mu hrozí z rukou jeho syna. Vlastně jediná významná informace, kterou o tomto starobylém a nepochopitelném božstvu máme, je, že ho odpuzovaly děti, které zplodil se svou matkou-manželkou-sestrou Gaiou, zemitých Titány a groteskní storuké obry, a uvěznil celé potomstvo v Tartaru, útrokách podsvětí, aby neurazily jeho estetické oko. To nám o Vodnáři vypovídá mnohé, vlastně víc, než by se mohlo zdát z nedostatku materiálu. Viděla jsem tento proces represe zemitého a bestiálního tak často u Vodnářů, že se zdá být zásadní nutností znamení. Urážlivost, kterou urážliví a chtoničtí mají na Vodnáře, je možná odpovědná za jeho neustálé úsilí o reformu a vykoupení lidstva a jeho téměř divoký civilizační instinkt, který navždy znepokojuje nižší aspekty lidské osobnosti jako pes na kost. Stejně jako Úranos i „nebeský“ *daimon* perfekcionismu nakonec trpí v rukou toho, koho vyvrhl, ale je vykoupen v jiných, nejednoznačnějších formách. Odříznuté genitálie, které Kronos odhodí do moře, zplodí bohyni Afroditu, která v sobě spojuje jak smyslnost pozemských Titánů, tak estetiku boha nebes, který je jejím otcem. Erínye, jak jsme viděli, jsou také jeho potomci, zrození z jeho utrpení a krve a jsou jakýmsi trvalým zákonem proti prolévání krve příbuzných.

Ale musíme se podívat dále než na Úrana, máme-li pochopit mýtický vzor Vodnáře. Mám pocit, že stejně důležitou postavou, která ztělesňuje velkou část významu tohoto znamení, je blahodárný Titán Prométheus, který pochází ze stejné rasy jako Kronos, ale který se staví na stranu Dia v jeho boji proti svému otci a který se nakonec postaví na stranu člověka proti bohům. Prométheus je

velký kosmický sociální pracovník, jehož krádež ohně od Dia, který má dát člověku, ztělesňuje ducha, který se nespokojí s pouhým instinktivním životem, ale musí být navždy lepší a osvěcenější.

V příbězích existuje určitá neshoda ohledně Prométheova narození. Všichni se shodují, že to byl Titán, ale někdy je to Héřino nemanželské dítě a někdy syn Titána Iapétha. Jeho jméno znamená „ten, kdo předvídá“ nebo „prozřetelnost“. Měl bratra Epiméthea, jehož jméno znamená „ten, kdo se učí pouze z události“, nebo „nepozorný“. Zdá se, že společně tito dva Titáni popisují opačné vlastnosti lidského ducha. Protože byl Prométheus nadaný prozíravostí, znal výsledek povstání Dia proti svému otci Kronovi, a přestože byl sám Titánem, moudře raději bojoval na Diově straně. Asistoval u zrodu bohyně Athény z Diový hlavy a ta ho zase učila architektuře, astronomii, matematice, navigaci, medicíně, metalurgii a dalším užitečným uměním. Ty zase předal člověku. Ve skutečnosti nejstarší verze mýtu o Prométheovi vypráví, že to byl sám Titán, kdo se souhlasem Athény vytvořil lidi z hlíny a vody v podobě bohů; a Athéna jim vdechla život. Je to podobné jako v talmudském popisu Stvoření, kde archanděl Michael (Prométheův protějšek) na příkaz Jahveho zformoval Adama z prachu.

Umění, která Prométheus naučil člověka, ho označují za *daimona* kulturního impulsu. Je obrazem onoho instinktu, který se snaží povznést člověka nad jeho zvířecí původ – tedy stát se božským. V Aischylově Upoutaném Prométheovi je dlouhá pasáž, která výmluvně vyjadřuje dary, které Titán proti vůli Dia udělil člověku:

*Zeus nebral ohled na ubohé lidi, rozhodl se je zničit a vytvořit další rasu. Tomuto účelu nebyl nikdo jiný, než já: Odvážil jsem se. Zachránil jsem lidskou rasu před rozemletím na prach, před úplnou smrtí.*¹⁷⁴

Prométheus dále mluví o tom, jak lidé nemohli rozumět ani vidět věci správně, ani chápat svět kolem sebe; jak nemohli stavět domy bez tesařství; jak nedokázali pochopit uspořádaný cyklus střídání ročních období a pěstování plodin. Vypráví o tom, jak je zasvětil do astronomie a matematiky, výcviku zvířat a péče o ně a stavby lodí. Učil je také lékařství a léčení a proroctví a čtení znamení a práce se zlatem, stříbrem a železem.

¹⁷⁴ Aeschylus, *Prometheus Bound*, translated by Philip Vellacott, Penguin Books, 1961, s. 27.

*Takže zde je celá pravda jedním slovem: Všechny lidské dovednosti a věda byly darem Prométhea.*¹⁷⁵

Tento vlídný impuls dobré vůle vůči lidstvu považuji za jedno z dominantních témat ve Vodnáři a je to určitě téma, které většina popisů znamení zobrazuje. Ale mýtus o Prométheovi není tak jednoduchý, protože v příběhu je další postava, která také patří k Vodnáři, s nímž je Titán zapleten do příbuzenství a nepřátelství: Zeus, král bohů. Zeus chtěl zničit člověka a ušetřil ho pouze na Titánovu prosbu; a on byl postupně rozzlobenější na rostoucí síly a talenty, které Prometheus lidskému chráněnci začal projevovat. Toto je žárlivý Bůh z Genesis, který si nepřeje, aby jeho stvoření mělo podíl na ovoci Stromů poznání a života, aby se člověk nestal Bohem. Zeus je zde spíše jako jeho vlastní otec Kronos a zdá se, že ztělesňuje ten aspekt psychiky, který si nepřeje stát se vědomým, ale pokouší se mařit a brzdit vývoj individuálního ega, hrozí hrozivými tresty a vštěpuje odpadlíkovi pocit hříchu. Prométheus je neustále v rozporu s Diem v otázce, kolik nebo jak málo by mělo být lidstvu dovoleno v jeho rozvoji. Je to, jako by tato dvě božstva představovala nějakou hlubokou pravdu o naší podstatě. Cítím, že Vodnář, jehož silný impuls k rozvoji civilizovaných a vědomých aspektů člověka je dobře znám, má v sobě rovněž stejně silný protikladný aspekt, který tvoří drama jeho vlastního mýtického vzoru.

Prométheus dokazoval své pohrdání Diovou tyraní mnoha způsoby. Podle příběhu byl jednoho dne Titán pozván, aby vystupoval jako arbitr ve sporu o to, které porce obětního býka by měly být obětovány bohům a které dávat lidem k jídlu. Stáhl zvíře z kůže, spojil ho a sešil jeho kůži tak, aby vytvořila dva pytle s otevřenými ústy. Do jedné vložil lahodné maso ukryté pod nevábným žaludkem. Do druhé vložil holé kosti pokryté bohatou vrstvou tuku. Pak nabídl Diovi volbu. Bůh, který se dal snadno oklamat, si vybral pytel s kostmi a tukem a ve vzteku nad podvodem potrestal Prométhea tím, že odepřel člověku dar ohně. „Ať si jedí maso syrové!“ Vykřikl. Prométheus se pak vydal za Athénou, svou patronkou, která ho po zadním schodišti pustila na Olymp. Zapálil pochoděň u ohnivého slunečního vozu a vylomil z něj úlomek žhnoucího dřevěného uhlí. Tento vrazil do prohlubně obrovského stonku fenyklu. Pak uhasil pochoděň, odkradl se a předal posvátný plamen člověku.

¹⁷⁵ Aeschylus, *Prometheus Bound*, s. 35.

Zeus přísahal pomstu. Nařídil Héfaištovi, božskému kováři, aby vyrobil hliněnou ženu. Čtyři Větry jí vdechly život a všechny olympské bohyně ji vyzdobily. Tuto ženu, zvanou Pandora, Zeus poslal jako dárek Epimétheovi, Prométheovu bratru. Ale Epimétheus byl varován svým prozíravým sourozencem, aby nepřijímal žádné dary od Dia, a tak ženu odmítl. Zeus pak nechal Prométhea nahého přivázat ke sloupu vysoko v kavkazských horách, kde mu celý den, rok co rok, rval játra chamtivý sup (nebo orel). Každou noc játra znovu celá narostla. Epimétheus, znepokojený osudem svého bratra, se oženil s Pandorou. Otevřela nádobu, před níž ho Prométheus varoval, aby ji držel zavřenou, a v níž se snažil uvěznit všechny Zášti, které by mohly lidstvo sužovat: Stáří, práce, nemoc, šílenství, neřest a vášeň. Ty vylétly v mraku a zaútočily na rasu smrtelníků. Ovšem pomlouvačná Naděje, kterou Prometheus také zavřel do sklenice, muže svými lžemi od všeobecné sebevraždy odradila. Utrpení Prométhea, které Zeus zamýšlel jako věčné, však bylo konečné, neboť hrdina Hérakles prosil o jeho propuštění a bylo mu vyhověno. Už jsme viděli, jak Kentaur Cheiron nabídl výměnu smrtelnosti s Titánem, aby Hádes nebyl ošizen o duši. Poté, co kdysi odsoudil Prométhea k věčnému trestu, Zeus stanovil, že aby se titán jevil stále jako vězeň, musí nosit prsten vyrobený z jeho řetězů a zasazený kavkazským kamenem. Lidstvo nyní začalo nosit prsteny a věnce na počest svého dobrodince a Zeus nastražil šíp, kterým Hérakles střílel na supy, jenž trýznil Titána ve hvězdách, jako souhvězdí Šípu.

Prométheus je vykupitelem lidstva z temnoty. Jak sám říká v Aischylově tragédii, všechna umění a vědy, které lidská rasa vyvinula, pocházejí od něj. Tento blahodárny aspekt mýtické postavy je dostatečně rozpoznatelný v zájmu Vodnáře o lidské blaho a rozvoj. Ale problém Dia je méně jednoduchý, stejně jako obraz jeho trápení. Zde je paradoxní problém, kdy se touha po vědomí střetává s touhou po nevědomí. Prométheus není „člověk“ ve smyslu ega; je to *daimon*, který se snaží pomáhat člověku v rozvoji. Toto neustálé napětí na archetypální úrovni vytváří nevyhnutelné utrpení, protože srážka je nevyhnutelná. Na Prométhea můžeme pohlížet jako na hrdinu, protože nabídl člověku božský tvůrčí oheň. Ale z hlediska světa bohů se dopustil zločinu, hříchu, a tato situace je situace, o kterou se Jung zvláště zajímal: pocit hříchu, který vzniká, když je vynaloženo jakékoli úsilí na individuální realizaci.

Jung měl na Ascendentu Vodnáře, a proto jeho zaujetí tímto problémem muselo mít něco společného s ním, stejně jako něco, co pozoroval u svých pacientů. Tím, že otevřel Pandořinu skříňku nevědomí, paradoxně hrál jak roli Prométhea, tak Dia. Jeho neustálé pochybnosti o platnosti jeho vlastní práce jsou, myslím, určitým náznakem toho, co by ten sup nebo orel útočící na játra mohl znamenat; neboť játra jsou ve starověké astrologicko-fyziologické korelaci orgánem Dia – Jupitera, a proto Diův sup ničí tu část smrtelného těla, která je také samotným bohem. Opět se vracíme k onomu zvláštnímu zdvojení symbolů, se kterým jsme se již několikrát setkali. Bůh trestá Prométhea prostřednictvím samotného aspektu Titána, který odráží boha. Možná by se to dalo popsat jako jeho víra nebo víra v sebe sama. Zjistila jsem, že vedle skutečného altruismu Vodnáře existuje také hluboká pochybnost o sobě samém, a jen zřídka jsem viděla lidi, kteří by byli tak zběhlí v sebetrestání a sebeponižování jako právě Vodnáři, kteří dokázali nějak vyjádřit prométheovského ducha a přispěli něčím, jakkoli malým, k individuální nebo kolektivní evoluci. V tradiční astrologii je Slunce „v detrimentu“ ve znamení Vodnáře, a to prý naznačuje, že princip sebevyjádření a sebevědomí je omezován neustálým zájmem Vodnáře o moc a názor skupiny. Vodnář je často sužován hrůzou z toho, že je „sobecký“ a je ze všech znamení nejvíce prošpikovaný slovy „měl bys“. Mýtus naznačuje hlubší terén pro tento strach ze sebe naplnění. Implikuje problém pocitu hříchu, který doprovází jakoukoliv skutečnou snahu o rozvoj. Genesis představuje akt uvědomění jako porušení tabu, jako by vědění znamenalo, že byla bezbožně překročena nedotknutelná bariéra. Myslím, že Genesis má pravdu v tom, že každý krok k většímu vědomí je jakousi Prométheovskou vinou: skrze vědění jsou bohové takoví, jací byli okradeni o svůj oheň, tj. něco, co bylo majetkem nevědomých sil, je vytrženo ze svého přirozeného kontextu a podřízeno rozmarům vědomé mysli. Muž, který si nové poznání uzurpoval, však trpí proměnou nebo rozšířením vědomí, které se už nepodobá vědomí jeho bližních. Pozvedl se nad lidskou úroveň svého věku („stanete se podobní Bohu“), ale tím se odcizil lidstvu. Bolest z této osamělosti je pomstou bohů, protože už se nikdy nebude moci vrátit k lidstvu. Je, jak praví mýtus, připoután řetězy k osamělým útesům Kavkazu, opuštěn od Boha a člověka.¹⁷⁶

¹⁷⁶ C. G. Jung, *Two Essays on Analytical Psychology*, CW7, para. 243.

Nemohla jsem to vyjádřit lépe než Jung a nepochybně až příliš dobře znal „bolest této osamělosti“, protože ukradl značné množství ohně. Netřeba dodávat, že izolace od ostatních je pro sociálně smýšlejícího Vodnáře hluboce bolestivé dilema. Jsme Jungovi příjemci; ale nepochybně sám muž musel, navzdory prominutí trestu, k němuž v mýtu dochází, nadále nosit prsten ukovaný z jeho řetězu, připomínku provinění proti bohům. Všechny tradiční oblasti snažení Vodnáře – věda, vynálezy, sociální péče, psychologie, dokonce i astrologie – jsou poskvřněny touto osamělostí, která je cenou za urážku Dia. Tvoří tajný stínový impuls za tím, kdo „musí“ pomáhat druhým, protože právě prostřednictvím těchto pomáhajících vztahů je zmírněna určitá malá část intenzivní osamělosti vzhledu. Je dobré si připomenout, že Lucifer, ten vzpurný anděl, který se postavil proti přáním Božím, znamená v latině „nosič světla“, a že ve Vodnáři jsme se setkali s jinou formou dialogu mezi vzpurným synem a žárlivým otcem. V Kozorohu se tento dialog odehrává mezi otcem, který vykryštoval do starých strnulých forem, a synem, který se bouří proti těmto světským omezením na úkor své vlastní produktivity. Ve Vodnáři čelíme tomu žárlivému bohu, jehož stvoření nezákonně prozradilo tajemství jeho původu. Pravděpodobně je relevantní, že v jedné verzi mýtu o Prométheovi Zeus odpouští trest nikoli ze soucitu nebo přízně Héraklovi, ale protože Prométheus prozíravě zná budoucí osud, který čeká krále bohů. Zeus, který se zdráhá nechat mu tyto informace zatajit, se nechá vydírat. Opět se setkáváme s tím záhadným levorukým stiskem ruky, kterým je tajná dohoda mezi vědomím a nevědomím. Zeus, i když mohl pro svůj hřích rozstřílet Prométhea na atomy, dovolil mu dál existovat a dokonce se i osvobodit, protože Titán měl něco, co sám král bohů potřeboval. Vyžadoval od Prométhea znalost budoucnosti a vedení, jak se s ní vyrovnat. Toto je opět stará alchymistická hereze, že Bůh potřebuje člověka, aby dosáhl díla dokonalosti. Je to také jedno z hlavních témat, které se Jungovým dílem prolíná a které mu dodává tak hluboce mystický pocit. Boj o individualizaci není jen „lékem“ na neurotické nepohodlí, ale posvátným dílem konaným pro člověka i Boha. Ego a nevědomí tak mají podivně ambivalentní vztah. Jsou to nepřátelé, a přesto jsou na sobě závislí. Zeus a Prométheus vzešli ze stejného semene: Úranos, bůh oblohy, který je obrazem věčných nebes. Jsou však jiného původu: Zeus je Olympan, a tedy „vzdušný“, zatímco Prométheus je Titán, a tedy „zemitý“. Jeden je spojen s

duchem, druhý se světem. Jejich jemně vyvážený vztah je plný nebezpečí, přesto je to partnerství rovných, pokud jde o hodnotu, ne-li povahu.

Nyní můžeme uvažovat o aktuálním souhvězdí Vodnáře a o mýtech, které jsou s ním spojeny. V egyptské tradici byl Vodnář bůh, který vládl řece Nil. Říkalo se mu Hapi a byl zobrazován jako silný tlustoch s ženskými ňadry, oblečený jako lodník nebo rybář, který pobýval poblíž Prvního kataraktu v jeskyni, kde ze svých uren vyléval vodu do nebe a země. Protože celá egyptská civilizace závisela na každoročních záplavách Nilu, byl Hapi důležitým božstvem. Ale kromě vylévání vody nekonal nic jiného. Řekové vložili do souhvězdí zcela jiný mýtus: ten o Ganymédovi, krásném synovi trojského krále Tróa Trójského. Podle tohoto příběhu to byl ten nejkrásnější mladík na světě a Zeus po něm toužil a vybral si ho jako nositele pohárů bohů. Olympan se přestrojil za orla a unesl chlapce do nebe. Poté Hermes jménem Dia předal králi zlatou vinnou révu a dva skvělé koně jako náhradu. Ganymédes se stal nesmrtelným a rozdával bohům nektar, zatímco Zeus zasazoval jeho obraz mezi hvězdy jako Nosič vody. Jaký význam může mít tento krásný mýtus pro složitou psychologii a osud Vodnáře, není hned zřejmé. Robert Graves k tomu má následující připomínky:

Mýtus Zeus – Ganymédes si získal obrovskou popularitu v Řecku a Římě, protože poskytoval náboženské ospravedlnění pro vášnivou lásku dospělých mužů k chlapci... Šířením platónské filozofie se dosud intelektuálně dominantní řecká žena zvrhla v neplacenou dělnici a chovatelku dětí všude tam, kde byli Zeus a Apollón vládnoucími bohy.¹⁷⁷

Nyní se přikláním k tomu, protože ne všichni Vodnáři jsou homosexuálové, chápat tento okouzlující příběh řeckých gay bohů spíše symbolicky než doslova. Graves spojuje mýtus s odmítnutím ženství a snížením jeho síly. To je jistě relevantní téma pro Vodnáře. Je zde patrná hrůza ze základny a biologických vlastností spojených se znamením – to už jsme viděli v příběhu o Úranovi odmítajícím své titánské děti –, a také je zde hluboký strach z iracionálna. Obraz homosexuality v mýtu by mohl mimo jiné naznačovat výlučně mužský svět, místo, kam ženy a instinktivní rovina života nemohou vstoupit – spojení, které neploď žádné jiné potomky než ty, které mají mysl a

¹⁷⁷ Graves, *The Greek Myths*, Vol. 1, s. 117.

ducha. To platí o ženě Vodnáři o nic méně než o muži Vodnáři, protože je často více doma v mužské společnosti a mužských ideálech. Kmenový zvyk odebírat pubescentní chlapce od matek a usazovat je do výhradně mužských „klubů“ nebo skupin, aby čelil síle ženské, matriarchální říše, je antropologickou paralelou, která naznačuje, jak archetypální je snaha o mužskou sílu při vyloučení ženstva. Zeus a Ganymédes společně odmítnou Héra. Když si král bohů vezme milenkou, Héra může alespoň soutěžit. S Ganymédem se k němu nemůže ani přiblížit. Mám pocit, že jde o vodnářský vzor, i když se obecně vyskytuje v jiných sférách než v sexuální. Toto znamení je zcela jistě bojovníkem za světlo a ducha a jediným ženským božstvem, s nímž sám Prométheus vůbec měl co do činění, byla Athéna, sama sotva přítelkyně Velké Matky, protože je otcovou panenskou dcerou. Prométheovský svět je tedy mužským světem, v němž se zobrazuje drama boje za evoluci a jeho nevyhnutelné důsledky.

Ryby

Kdybych polovinu radosti tvé měl, ze rtů mých by splynul zpěv, jímž oněměl by svět a ztichlý stál – jak já, když ty jsi pěl.

Shelley, Skřivánkovi

Znamení Ryb je opředeno mýty, protože na rozdíl od mnoha jiných zvířetnickových tvorů rodová linie tohoto posledního znamení jasně předchází Řeky o mnoho staletí. Ryby jsou také jedním z nejpřekvapivějších znamení, protože zkoumání jejich mýtů přináší poznatky, které nejsou běžně spojovány s tradiční „citlivou duší“, která se může stát opilcem, hudebníkem nebo zdravotní sestrou. Poslední znamení je také první, protože tvoří pozadí, ze kterého bude pramenit nový cyklus; a při tomto pohledu není divné, že nás symbolika Ryb spojuje nikoli s bohem Neptunem, ani s žádným jiným mužským božstvem, ale s Pramatkou, kterou jsme již potkali ve znamení Raka, jejímž projevem je voda.

Ryba má velmi starou a pestrou symboliku. Je to jeden z těch teriomorfních obrazů, které pokrývají spektrum od orgiastických vodních hlubin bohyně plodnosti až po transcendentní tělo Krista. Stejně jako holubice, která prochází stejným spektrem a je ptákem Ištary a Afrodity a také symbolem

Ducha Svatého, je ryba pohanská i křesťanská a v podstatě ženská. Pokud se probojujeme spleť propojených příběhů a božstev, nakonec dojdeme ke společnému tématu. Nejranější egyptské a babylonské příběhy o dvou nebeských Rybách je spojují se syrsko-fénickým rybím kultem velké bohyně Atargatis, se kterou jsme se setkali v souvislosti s Pannou. Její chrámy měly jezírka s posvátnými rybami, kterých se nikdo nesměl dotknout. V těchto chrámech se rituálně jedly rybí pokrmy, protože samotná bohyně byla někdy zobrazována v podobě ryby a její kněží nosili rybí kůže. Tato rybí bohyně měla syna, zvaného Ichthys, a i on byl rybou. Později se vyvinul v babylonského boha ryb Ey, který je také spojován s Kozorohem, kozo-rybou. Atargatis a Ichthys jsou také Ištar a Tammuz, Kybéle a Attis, Afrodita a Adonis. Podle babylonského příběhu našly dvě ryby v Eufratu obří vejce, které hnaly k pevnině. Tam se na něm usadila holubice. Po několika dnech se z vejce vynořila bohyně Atargatis. Na její žádost byly ryby poctěny tím, že byly umístěny na nebesa. V řecké verzi tohoto příběhu Afrodita a její syn Erós uprchli před monstrem Tyfónem a přestrojili se za ryby; nebo v jiné verzi byli zachráněni rybami, kterým byla jejich laskavost oplacena místem na obloze. Aby nebyly odděleny, jejich ocasy byly svázané k sobě.

Že Velká Matka a její sezónní, rituálně obětovaný syn-milenec jsou ryby, není tak divné, pokud rozumíme způsobu, jakým byla ryba symbolizována v mýtech. Jung to hezky popisuje:

Mytologické Velké Matky jsou obvykle pro své syny nebezpečím. Jeremiáš se zmiňuje o vyobrazení ryb na raně křesťanské lampě, kde je zobrazena jedna ryba požírající druhou. Jméno největší hvězdy v souhvězdí známé jako Jižní ryba – Fomalhaut, „rybí tlama“ – by se dalo vykládat v tomto smyslu, stejně jako je v symbolice ryb každá myslitelná forma požívání concupiscentia připisována rybám, o nichž se říká, že jsou „ctižádostivé, libidní, nenasytné, lakomé, chlípné“ – zkratka symbol marnosti světa a pozemských požitků („voluptas terrena“). Za tyto špatné vlastnosti vděčí především svému vztahu s matkou a láskou – bohyní Ištar, Astarte, Atargatis nebo Afroditou. Jako planeta Venuše má své „exaltatio“ ve znamení zvěrokruhu Ryb.¹⁷⁸

¹⁷⁸ C. G. Jung, *Aion*, CW9 Part 2, para. 174.

Takže jedna z těchto ryb je velká bohyně plodnosti a druhá její syn. Je požírající, destruktivní a lascivní: prvotní svět instinktu. On je Vykupitel, Ichthys, Kristus. Jsou navždy svázaný provazem, který svazuje jejich ocasy; nemohou jeden druhému uniknout. Ambivalentní postoj k rybě ve starověké náboženské symbolice odráží toto párování, protože na jedné straně je nečistá a je znakem nenávisti a zatracení, na druhé straně je předmětem úcty. Je ironií, že ryba byla také posvátná pro Tyfóna, toho netvora, před kterým bohyně a její syn uprchli v přestrojení za ryby; znovu se tedy setkáváme s opakováním jediného obrazu v mýtu, kde pronásledovaný i pronásledovatel nosí stejnou podobu a to, co vykupuje, má stejnou tvář jako to, co je zatraceno. Možná jsme zde konfrontováni s obrazem pomíjivého, ale posvátného života individuální duše, zrozené z Matky a odsouzené k návratu k ní, navždy s ní svázané, přesto na krátkou dobu hnojivo země a tvůrčí jiskra, která obnovuje život.

Rybí mýtus je tedy úzce spjat s Matkou a jejím milencem – synem, a zejména s mytickou tragédií o synově brzké smrti a vzkříšení. Sezónní bůh vykupitele je rozřezán samotnou Matkou nebo jedním z jejích totemových zvířat – kancem, hadem, jelenem, vlkem. S tímto vykupitelským synem jsme se setkali ve Lvu a v Kozorohu, ale v těchto znameních je synem svého otce. V Rybách se setkáváme s Matčíným dítětem, hořkosladkým příběhem o synovi, který je „propůjčen“ jen na období a jehož drásavý příběh se k nám dostal jen slabě maskovaný křesťanskou naukou. Souvislost astrologického věku Ryb a křesťanství je zřejmá, zejména v odkazech samotných evangelií – „rybáři lidí“, rybáři jako první učedníci, zázrak z chlebů a ryb. Symbolika ukazuje Krista a ty, kdo v něj věří, jako ryby, ryby jako jídlo při náboženském jídle, křest jako ponoření do vody a tak dále. Rozřezaný Kristus je rituálně sněden, jeho krev rituálně vypitá; v tomto smyslu je přímým potomkem Attise, Tammúze a Adónise a jeho brzká smrt na dřevěném kříži, stromovém symbolu Matky, je osudnou smrtí ne proto, že to provedli Římané nebo Židé, ale proto, že její Matka znovu povolala domů.

Téma vykupitele a oběti je velmi blízké srdci Ryb. Ať už se jednotlivá Ryba více ztotožňuje s obětí a stane se tím, koho život rozsekal, nebo s vykupitelem, který je zachráncem utrpení, není mezi nimi moc na výběr, protože jde o dvě stránky téže věci. Stejně tak nenasytná ryba, bohyně, od níž musí být oběť zachráněna, nebo které musí být vykupitel obětován, aby

zprostil ostatní hříchu. Tyto tři obrazy – zachránce, oběť a požírající monstrum hříchu a zatracení – jsou nedílnou součástí téhož mýtického motivu. Výstižně bylo řečeno, že lidé v Rybách se inkarnují, aby trpěli nebo aby se zachránili. Jako zobecnění je pravdivější než většina ostatních a obvykle platí obojí, protože soucit má pouze zraněný. Žádné znamení není tak nakloněno prezentovat se jako oběť života, ani žádné znamení nemá tak sklony k opravdové empatii k utrpení. Ani jsem neviděla žádné znamení, které by tak rychle sklouzlo do chaosu a orgiastické svévoli a rozpuštění, které je ztělesněno v podobě divoké bohyně Atargatis, vodního živlu, z něhož, jak nám říká Korán, pochází veškerý život.

Co nám to říká o vývojovém vzoru Ryb? Především si myslím, že to znamená, že tyto dvě ryby nelze oddělit. Pro Ryby je chaotický svět Matky vždy nepříjemně blízko. Z těchto hlubin mohou Ryby, stejně jako Rak, tvořit; existuje dlouhý seznam hudebních, uměleckých a literárních „velkých jmen“, která projevila sladké a tragické touhy tohoto vodního světa s jeho bezmeznými hlubinami. Většina těchto lidí ve svém osobním životě velmi trpěla. Toto otroctví do světa nevědomí není pro člověka v naší kultuře snadný úkol. Pro mužskou psychologii je často děsivé shledat, že je Synem Matky, protože rozkouskování se vždy tak blízko rýsuje; a dokonce i v umělecké tvorbě je zkušenost smrti a rozkouskování pro Ryby nedílnou součástí. Setkala jsem se s mnoha Rybami, jež se snažily stát se superracionálními, intelektuálními stvořeními, ale vždy to vyznívá trochu falešně, protože těsně pod povrchem leží iracionální svět. Tyto Ryby se často osudově zapletou s lidmi, kteří pro ně předvádějí chaotický svět bohyně; tak se zástupně dotýkají hlubin a stávají se „ošetřovatelkami“ šílenců. Einstein, Ryba, která nejvíce přispěla do světa vědy a matematiky, byl nestydatým mystikem. Moc dobře věděl, čím dar jsou jeho intuitivní vhledy. Přesto žít v takové blízkosti hlubin, být připoután k Matce takovou šňůrou, není snadný život. Zdaleka snazší je žena, která se ztotožňuje s Matkou a pomáhá oběti-manželovi, životem zraněnému milenci, nemocnému pacientovi, který potřebuje její péči. Děsivá stinná stránka tohoto scénáře spočívá v tom, že ona (nebo on) může mít velkou nevědomou investici do toho, že milovaná osoba zůstane nemocná. A i když je taková identifikace částečně úspěšná, vynořuje se také orgiastická temnota bohyně a její sklon požírat svého milence-syny. V našem moderním světě showbyznysu bychom mohli uvažovat o filmové hvězdě, jakou je Elizabeth Taylorová, sama Ryba, pro

ztvárnění takové role ve dvacátém století, hledající svého vykupitele v absurdně dlouhém seznamu manželů-kandidátů.

Planeta Neptun, která je astrologickým vládcem Ryb, není podle mého názoru příliš dobrým mýtickým popisem hlubin tohoto znamení. Neptunovi předchůdci leží v řeckém bohu Poseidonovi, Zemětřesiteli a Pánu Býků. Je spíše pozemským než vodním božstvem, ačkoli nominálně vládne moři; ale tato doména je převzata od mořské bohyně Thetis. Oceánské hlubiny vždy náležely bohyni, stejně jako hlubiny podsvětí, a Neptun je velmi pozdní příchod. Babylonský Ea je vhodnější obraz, ale nelze jej oddělit od matky. Pokud si mám vybrat jedinou mytickou postavu, která ztělesňuje to, co chápu jako podivnou androgynní složitost Ryb, podívala bych se na boha Dionýsa, o němž Walter Otto ve své studii o božstvu věří, že je obrazem „tvůrčího šílenství“ a jehož Kerenyi ve své studii nazývá „iracionálním základem světa“. V narození, životě a vlastnostech Dionýsa najdeme živý popis *daimona*, který vládne Rybám a překlenuje duchovně vznešený svět svého otce Dia (Jupiter je spoluvládcem Ryb) a šílené, extatické hlubiny Matky.

Kerenyi začíná svého Dionýsa rozlišováním dvou řeckých slov pro život, *zoë* a *bios*. *Bios* nese prsten charakterizovaného života; připisuje se zvířatům, když je třeba odlišit jejich způsob existence od rostlin. Od tohoto kořene samozřejmě odvozujeme naše slovo biologie. Naproti tomu *zoë* je život obecně, bez další charakteristiky. Zvířata a rostliny každý mají své období a umírají; ale život jako *zoë* je nekonečný a nezahrnuje smrt. Je to životní síla, která se udržuje prostřednictvím cyklických změn forem. Kerenyi cituje Karla Otfrieda Mullera, klasického filologa a mytologa devatenáctého století:

*Povaha přemáhající mysl a spěchající z jasného sebevědomí (jehož nejdokonalejším symbolem je víno) leží na základech všech dionýských výtvorů. Cyklus dionýských forem, který představuje zvláštní a zřetelný Olymp, představuje tento přírodní život se svými účinky na lidskou mysl, pojatý v různých fázích, někdy v ušlechtilějších, jindy v méně ušlechtilých tvarech; v samotném Dionýsovi se odvíjí nejčistší květ v kombinaci s inspirací, která vzbuzuje duši, aniž by ničil poklidnou hru citů.*¹⁷⁹

¹⁷⁹ C. Kerenyi, *Dionysos*, Routledge & Kegan Paul, London, 1976, s. 27.

Pokud se dokážeme probrat manýrismem tohoto popisu z devatenáctého století, zdá se, že z toho plyne pocit jednoty na pudové i duchovní úrovni. Je to stav mystiky s přírodou, se zvířaty, rostlinami a vínem, které se všechny objevují v hmotné identitě s bohem.

Tato extatická jednota s přirozeným, nehynoucím životem – nejlépe známá v individuálních snových představách jako orgie – se v osobnosti boha spojuje se zážitkem akutního utrpení. Dionýsos je jakýmsi stínovým Kristem, Kristem s falem, protože on sám je stejně jako Kristus oběť i vykupitel.

Matka Dionýsa je v mýtech pojmenována různě. Někdy je to Démétér, kterou Zeus znásilnil; někdy Persefona, její dcera. Obvykle je to Semela, dcera thébského krále Kadma, se kterou měl Zeus tajný milostný poměr. Héra, jako obvykle žárlivá, se převlékla za starou sousedku a přesvědčila dívku, aby požadovala, aby se před ní Zeus objevil ve své pravé podobě. Semela, která si neuvědomovala, že by ji to mohlo zničit, přemlouvala krále bohů k závazku, že jí dá všechno, po čem touží, a pak ho požádala, aby odhalil svou božskou hlavu. Byla už v šestém měsíci těhotenství. Zeus, odsouzený svým vlastním slibem, byl nucen zjevit se jako hrom a blesk a Semela byla spálena na popel. Ale Hermes zachránil jejího nenarozeného syna, vpravil ho do Diova stehna a v pravý čas ho vysvobodil. Tak byl Dionýsos nazýván „dvakrát zrozeným“ nebo „dítětem dvojitých vrat“. Je to muž narozený z muže, přesto je to zženštilý bůh a bůh žen, obvykle zobrazován jako zženštilý mladík s měkkými rysy. Při narození byl rohatým dítětem, korunovaným hady. Jedním z jeho totemů je koza, symbol plodnosti a chtíče. Na Hériny příkazy se jej Titáni zmocnili a navzdory jeho proměnám ve zvířecí tvary ho roztrhali na kusy.

Kusy vařili v kotli, zatímco z půdy, kam spadla jeho krev, vyrašil strom granátového jablka.

Jeho babička Rhea ho ale zachránila a znovu přivedla k životu. Byl vychován v tajnosti, převlečen za dívku (jako Achilles, který trpěl podobnou nedůstojností). Ale Héra ho znovu našla, když dosáhl mužnosti, a přivedla ho k šílenství. Vydal se na toulky po celém světě, doprovázen svým učitelem Silénem a společností divokých Bakchantek. Umění révy vyučoval v Egyptě a Indii a pak se vrátil, aby se potuloval po Řecku. Nakonec dorazil do Théb, místa narození své matky. Tam se králi Pentheovi, jehož jméno znamená „ten, kdo

trpí“ (jako Dionýsos sám), znelíbil a jeho i jeho otrhaný konvoj zatknul. Dionýsos však krále dohnal k šílenství a Pentheus zjistil, že místo boha spoutal býka. Bakchantky unikly a vyrazily zuřivě do hor, kde trhaly divoká zvířata na kusy. Král Pentheus se je pokusil zastavit, ale zanícen vínem a náboženskou extází si ho Bakchantky v čele s královou matkou Agave podaly a roztrhaly úd po údu a utrhyly mu hlavu. Tak ho potkal stejný osud jako boha, kterého zavrhl.

Příběh o Dionýsovi je krutý a sám bůh předvádí divokost, která nemá obdoby u žádné mýtické postavy kromě té, které je nejbližší: Temná Matka jako Kálí, Bastet nebo Sachmet. Že bych měla spojovat tuto vlastnost divoké krutosti s jemnými a neškodnými Rybami, se může zdát zvláštní; ale je také dobré vzpomenout si na historické Ryby, jako byl Kemal Atatürk, který v roce 1915 uznal za vhodné zmasakrovat téměř milion Arménů v genocidě téměř srovnatelné s nacistickým Německem. Takové Ryby ztělesňují požírající rybu znamení, netvora Tyfóna, který je věčným společníkem vykupitele. Je to vrozená divokost povahy, dav, který zabíjí Krista, kanec, který trhá Adonise, Matku smrti, která vyžaduje maso dětí a srdce vyrvaná z ňader svých obětních obětí. Ale příroda může být také milující a mírný, stejně jako Dionýsos. Sladkost a extáze jeho obřadů, které zahrnovaly jak brutalitu rozřezaných zvířat, tak dojemnou jednotu s bohem, ztělesňovaly tohoto ambivalentního ducha povahy, daimona, která je zástupně destruktivní a zároveň slibuje věčný život. Kerenyi cituje Bernharda Schweitzera:

*Je to forma světové zkušenosti, jedna z těch velkých základních forem konfrontace člověka s věcmi, které nazýváme „mystické“ a jejichž specifickou povahu lze charakterizovat pouze heslem „dionýská“.*¹⁸⁰

Podivné spojení mezi mystikou, hledáním spojení s božským a krvavými krutostmi ztělesněnými v Dionýsově pomstě Pentheovi, jeho lidskému dvojníkovi, je jedním z těch paradoxů, které vědomí těžko stravuje. Je vlastní prakticky všem příběhům o svatých, které spojují svaté se zlým a sadistickým; nějak tyto postavy patří k osudům, které přitahují. Věřím, že v Rybách žijí tyto dva protiklady vedle sebe. Mohlo by být dokonce možné navrhnout, že každý generuje druhé. Není proto divu, že mnoho Ryb prchá do bezpečí intelektu, aby vyrovnali toto dilema. Nepřátelství mezi Hérrou a Dionýsem, synem Dia –

¹⁸⁰ Kerenyi, *Dionysos*, s. 28.

mladým bohem se někdy říká „podzemní Zeus“, což naznačuje identitu mezi oběma – je nepřátelstvím (a láskou) mezi matkou a synem, kde hranice mezi láskou a nenávistí, posedlostí a ničením, rozmazáváním a erotikou se stává pohlcováním. Dionýsos je Zeus žen, zatímco Olympian je Zeus mužů. Při uctívání Dionýsa se ženy držely v ústraní; na obřadech nesmí být přítomen žádný muž. Naše slovo mánie je stejné jako řecké *mania*, což znamená jak zuřící lásku, tak zuřivou nenávist či hněv. Slovo Mainada, ženská uctívачka boha, pochází ze stejného kořene. Sám bůh se nazývá *mainomenos*, což znamená zuřící ve smyslu vášnivý. Vykoupení z divokosti vášní je úkolem syna, vykupitele; vášně samy jsou Matkou. Přesto zvláštním způsobem tento bůh, po kterém aspirant touží, s nímž hledá jednotu, není ve skutečnosti mužským božstvem, a už vůbec ne patriarchálním Jahvem ze Starého zákona nebo řeckým Diem. Je to androgyn, stejně žena jako muž. Jak hrůza, tak touha začínají a končí ve stejném moři. Kerenyi, který píše o břečťanu a hroznu, jež jsou ve spojení s Dionýsem, říká:

Růst břečťanu představuje pouze konejšivě, uklidňující vlastnosti. Zde je odhalen zvláštní aspekt života: jeho nejméně teplý, téměř záhadný aspekt, který také představuje had. Taková je zoë redukovaná sama na sebe, ale věčně se reprodukuje. V břečťanu je přítomen nikoli jako význam, ale jako realita: nikoli jako význam symbolu nebo jako alegorie abstraktních myšlenek, ale konkrétní a uklidňující navzdory svému nepoživatelnému hořkému ovoci. Sladké plody nese vinná réva, která svým pomalým, šířícím se růstem dokáže poskytnout největší klid, a svou rychle kvasící šťávou vzbuzující největší neklid, život tak teplý a intenzivní, že jedna živá bytost způsobí druhé, že což je nesmiřitelný opak života: smrt.¹⁸¹

Ať už Ryby v tomto mytickém dramatu hrají jakoukoliv roli, jsou všichni ve skutečnosti herci; nebo, řečeno vhodněji, všichni herci v něm žijí. Bůh Dionýsos a posměvačné ego Penthea, které odmítá zpustlého daimona, jsou ve skutečnosti toutéž postavou, neboť oba sužuje stejný osud: šílenství a rozčtvrcení. Jsou to Titáni, kdo ničí boha, a jsou ze země. Možná je to obraz utrpení, které duch Ryb snáší vtělením do hustého masa. Tělo může být vězením a požíračem ducha, ale i duch není jen spasitelem, ale požíračem těla. Jistě, v Rybách si ti dva nasednou. Klasický alkoholik nebo narkoman Ryb při

¹⁸¹ Kerenyi, *Dionysos*, s. 64.

hledání ducha roztrhá své tělesné vězení. Přesto provolání Anonymních alkoholiků, která pomohla tolika trpícím tímto problémem, spočívá ve vložení víry v moc větší, než je on sám.

Možná je osudem Ryb žít s tímto mimořádným *daimonem*, protože jeho zavržení, jak naznačuje mýtus o Pentheovi, může být nebezpečné. Život sám se může rozkouskovat, pokud není vítán. Ztotožnění se s postavou Mesiáše je také námětem Ryb. Stejně tak identifikace s obětí, protože jak jsme viděli, jsou jedno a totéž. Hluboký soucit, kterého jsou Ryby schopny, a jejich tvůrčí přístup do hlubin bezmezného vodního světa jsou dary snášet blízkost takového boha.

Na předchozích stránkách jsme se setkali s řadou mýtických kamenů a postav, z nichž každá zosobňuje jinou stránku složitého tance života. Existuje samozřejmě množství příběhů, které jsem vynechala, ale doufám, že byla propůjčena určitá příchut' způsobu, jakým mýtus, který, jak se zdá, vyjadřuje smysl a cílevědomost prožitku, a astrologická znamení, splývají dohromady. I když jsem v zájmu soudržnosti popisovala obrazce každého astrologického znamení, jako by se vztahovaly specificky na znamení Slunce, ve skutečnosti se mi to nezdá. Ačkoli v natálním horoskopu dominuje Slunce i Ascendent a vzory obou těchto umístění jsou velmi důležité pro vývoj jedince, cokoliv v horoskopu lze nahlížet mytickými očima. To zahrnuje aspekty mezi planetami, stejně jako umístění domů, a je to velmi komplikovaný vzor takto utkaný, který sděluje individuální kvalitu konkrétního horoskopu. V různých astrologických textech bylo zdůrazněno, že při podrobném zkoumání natálního schématu se obvykle najde několik témat, která se budou opakovat. Stejně tvrzení může říci například Venuše ve Štíru, Pluton v sedmém domě, několik planet v osmém domě a tak dále; a primární témata, která se tímto způsobem objevují, tvoří páteř horoskopu a hlavní příběhovou linii individuálního života.

Totéž nastane, když použijeme mýtus jako rozšíření astrologie. Podíváme-li se na jednotlivá astrologická umístění z pohledu příběhu i z pohledu vlastností, pak v rámci individuálního horoskopu většinou zjistíme, že se konkrétní mýtické postavy a příběhy opakují. Při zkoumání horoskopu Ruth například příběh Háda a Persefony naznačují nejen silné aspekty Plutona, které stojí proti Slunci a Merkuru a v kvadratuře Marsu a také Jupitera, ale také Ascendentu v Panně, a Sluncem v šestém domě, který je přirozeným domem Panny. Také vládce horoskopu, jímž je Merkur, je zapojen do velkého kříže a je

v přesné opozici k Plutonu. Ačkoli je tedy Ruth Ryba, plutonské téma je dominantní v jejím horoskopu a v jejím životě. To je zdůrazněno konkrétní dobou, kdy za mnou přišla, protože se aktivoval velký kříž, a tak mytická témata, která se k němu vztahují, byla v jejím životě obzvláště důležitá.

Nikdo nemůže, jak jsem zdůraznila, být s mýty příliš doslovný. Jsou však časy a situace, kdy archetypální pozadí událostí a emocí pomáhá jedinci „nahlédnout“ do toho, co se děje, způsobem, který pozvedne prožitek z rámce příčiny a následku a dá mu hluboký a nadčasový rozměr. Je nejen uklidňující, ale někdy i transformační, cítit a vědět, že my jako jednotlivci jsme součástí divadla a že našim malým osobním problémům, dilematům a utrpení propůjčuje starodávný příběh důstojnost. V tom smyslu, že jsem ztotožnila mýtus s osudem a charakterem, je „příběh“ nebo „schéma“ mostem mezi oblíbenou myšlenkou „potenciálu“ a konkrétní realitou těch věcí, které nemůžeme změnit. Archaické téma *daimona*, které je nám dáno při narození a utváří naše životy zevnitř, nabízí důstojnost osudu i individuální volbě a umožňuje „s radostí konat to, co musím“. Nevím, zda je *daimon* skutečně aspektem Moiry, nebo zda jsou to samostatné věci; ale ačkoli se zdají být tak nespojitelné, mám podezření, že odvetný osud a osud se nakonec tak moc neliší. Může se stát, že za nimi je jednota, ústřední vzor, který ještě musíme prozkoumat a promyslet.

Pronoia

IX. Osud a synchronicita

Jistému M. Deschampsovi, když byl chlapec v Orléans, jednou pan de Fortgibu daroval kousek švestkového pudinku. O deset let později objevil v pařížské restauraci další švestkový pudink a zeptal se, jestli si dá kousek. Ukázalo se však, že švestkový nákyp už objednal pan de Fortgibu. O mnoho let později byl M. Deschamps pozván, aby si dal jako zvláštní raritu švestkový nákyp. Zatímco to jedl, poznamenal, že jediné, co chybí, je pan de Fortgibu. V tu chvíli se otevřely dveře a dovnitř vešel starý muž v posledním stádiu zmatenosti: pan de Fortgibu, který zavítal na špatnou adresu a vtrhl na večírek omylem.¹⁸²

Při zkoumání osudu jsme urazili značnou vzdálenost a ponechali jsme za sebou starověký svět – nebo by se tak alespoň zdálo. V Jungových spisech najdeme nové slovo pro osud a nový koncept tajemné uspořádanosti psychiky a světa; a tento nový koncept je možná vhodnější pro dobu, ve které naše zvýšené racionální vědomí touží spíše po vědeckých hypotézách než po mýtech. Nicméně zkušenost osudovosti je stále s námi, jak naznačuje poučující příběh výše, a proto musíme nyní uvažovat o obtížném konceptu synchronicity, abychom pochopili, jakou hloubku koná psychologie této otázky osudu.

Ráda bych začala dvěma příběhy. První je z článku Dr. Gerharda Adlera „Úvahy o „náhodě“, „osudu“ a synchronizaci. V tomto článku Dr. Adler píše o záhadné události, která vedla k jeho setkání s Jungem a k jeho následnému proškolení a životní práci analytika.

Jako mladý muž jsem měl velmi rád tanec a zvláště maškarní plesy, které byly v Berlíně v módě dvacátých a začátkem třicátých let. Myslím, že to bylo v roce 1928, kdy jsem protancoval dvě noci téměř bez spánku. Následujícího rána, v neděli, jsem byl pěkně vykulený. Takže mě vůbec nepotěšilo, když mě probudil telefon přítele... a pozval mě na večírek, který se chystal odpoledne uspořádat. Odmítl jsem, ale nakonec zvítězila přesvědčovací síla mého přítele a

¹⁸² C.G. Jung, *The Structure and Dynamics of the Psyche*, CW8, para. 431.

šel jsem. Když jsem vstoupil do místnosti, mé tehdy velmi náchylné oko okamžitě upoutal pohled na krásnou dívku. Když mě s ní můj přítel seznámil, představování vypadalo takto: „Doktor Adler – paní Adlerová.“ Taková věc člověka napadne; aspoň mě to zasáhlo... Docela jsme si popovídali a oba jsme na sebe byli docela zvědaví. Rozhodli jsme se tedy v rozhovoru pokračovat při jiné příležitosti. Potkali jsme se znovu, několikrát poté. Stručně řečeno, toto první setkání, ne-li ještě společných duší, ale pouze společných jmen, vedlo k blízkému a neplodnějšímu přátelství. Ale – a teď přijde to prasknutí – jak se ukázalo, má jmenovkyně Junga viděla a byla hluboce prosáklá jeho myšlenkami. V pravém animálním stylu ve mně vzbudila značnou zvědavost na tohoto podivného muže a jeho analytickou psychologii; do té doby jsem se mnohem více zajímal o Freuda... „Takhle to začalo“ – ale co je to „takhle“?... Zde byl osud dvou lidí hluboce propletený ve složitém obrazci, na základě toho, co se v běžném jazyce dá nazvat jen náhodným setkáním. Náhoda, osud, péče o vnitřní podporu na změnu a směřování – jak je lze rozplést? V každém případě zde můžeme rozeznat „smysluplnou shodu“ vnitřních osudů a vnějších událostí.¹⁸³

Dr. Adler uvádí další osobní příklady tohoto zjevného vzniku tajného vzoru do běžného života, kdy má člověk pocit, že „něco“ utváří směr, kterým se jedinec vyvíjí. Důležitost takových událostí lze často vidět až s odstupem; a tyto výskyty nejsou vždy tak zvláště nápadné jako ten uvedený výše. Ale „náhodná“ setkání, která se stejně jako *deus ex machina* řeckého divadla náhle objeví v cestě a zvěstují krizi nebo změnu významného významu pro budoucnost, mohou přijít i jinými způsoby než setkáními s významnými lidmi. Někdy může správná kniha, prakticky „spadlá“ z knihovnické police, nebo správný film, na který se přátelé zdráhali podívat, nebo „náhodná“ událost, jíž jsme byli svědky na ulici, nebo bezvadně načasovaná nehoda či nemoc, či dokonce zdánlivě „špatná“ událost, jako je krádež, sehrát přízračně významnou auru, protože se shoduje s dobou, kdy dochází k vnitřním změnám. V takových chvílích je jedinec určitým způsobem vnímavější k symbolickému významu toho, co viděl nebo potkal. Pro ostatní snad událost nic neznamená, ale u jedince, v němž rezonuje, vyvolává silný pocit, že se děje něco důležitého, a tento pocit je nejtěžší ignorovat. Slyšela jsem to popisovat nejčastěji jako pocit

¹⁸³ Gerhard Adler, 'Reflections on "Chance", "Fate", and Synchronicity', in *The Shaman from Elko*, C. G. Jung Institute of San Francisco, 1978, s. 90.

„osudu“, jako by bylo dosaženo nějakého uzlového bodu, vynořilo se nějaké tušení nebo intuice, že nastala křižovatka. Ačkoli někteří lidé jsou na takové události možná citlivější než jiní – možná to souvisí s intuitivní funkcí, která má tendenci poměrně snadno kreslit smysluplná spojení –, nejsou v žádném případě omezeni na ty, kteří se zajímají o esoterická umění nebo hlubinnou psychologii. Stávají se každému a i ta nejprozaičtější duše, když dostane šanci, bude mít zvláštní příběh. Tyto „smysluplné náhody“ vyvolávají přesvědčení, že jiný svět leží někde pod tím zdánlivým, a při vhodných příležitostech proniká zkušenostmi osudové uspořádanosti.

Dr. Adler si klade otázku, jaký je vztah mezi vnitřním a vnějším a zda tyto dvě věci nejsou tak odlišné, jak se na první pohled zdá.

Je v nás nějaký osud, který předurčuje vzorec našeho života, nebo jsou to skutečné zkušenosti, které jej formují? Jsou zážitky, se kterými se setkáváme, předurčené, nebo je tak intenzivně cítíme a tak dobře si je pamatujeme z vnitřní potřeby? Nebo existuje shoda vnitřních potřeb a vnějších událostí, propojenost vnitřku a vnějšku, která činí toto rozdělení na dvě sféry irelevantním a dokonce zavádějícím?¹⁸⁴

Mám pocit, že toto spojení mezi „duší“ a „osudem“ je ztělesněno v mytických obrazech, kterými jsme se zabývali na předchozích stránkách. Mýty, jak jsme viděli, překračují hranice mezi „vnitřním“ a „vnějším“ a projevují se na obou úrovních. Pokud ale mýty odrážejí základní vzorec, co potom naplňuje vzorec tak zvláštními událostmi, jako bylo setkání doktora Adlera s paní Adlerovou? Každý astrolog se v každém horoskopu setkává s „mezi-místem“ mýtu, protože se zdá, že astrologický vzorec popisuje charakter i osud, jako by šlo o totéž. Mýtické vzorce znamenání zvěrokruhu jsou zvláště jasnou ilustrací toho, jak se vnitřní způsob vnímání a prožívání shoduje s vnějším životním vzorem. Něco „jiného“ se však snaží vyprovokovat „smysluplné náhody“, které nám připomínají jednotu nás samých s naším světem. Jung se domníval, že synchronní prožitky, které spojují vnitřní i vnější, zřejmě spočívají na archetypálních základech. Jinými slovy, pracuje se na něčem, co přesahuje umělé rozdělení mezi psychikou a „vnějším“ fyzickým prostředím – jedná se o inherentní uspořádací vzorec, který spojuje jedince s jeho konkrétními

¹⁸⁴ Adler, s. 90.

životními zkušenostmi ve společném významu. Myslím, že většina astrologů má zkušenost s tímto „archetypálním základem“ jako obecnou teorií, aby pochopili, proč planetární umístění nebo tranzit nebo pokročilý aspekt koreluje vnitřní kvalitu nebo trend s určitým typem zkušenosti. Hůře uchopitelná je specifická zážitku, jako je setkání popsané Dr. Adlerem. Jakkoli kauzální a mechanistický se astrolog může stát – a někteří pochopitelně hledají fyzický „účinek“, který by planety mohly mít na lidský život –, je těžké vysvětlit úžasné a někdy hluboce ironické události těchto „smysluplných náhod“, které Jung nazývá synchronicita.

Druhý příběh, kterým bych chtěla ilustrovat tuto zkušenost „osudovosti“ nebo smysluplného řádu, je příběh o mém vlastním úvodu do astrologie. Stejně jako osudové setkání dvou Adlerů, moje zkušenost spočívala na zdánlivě „náhodném“ setkání, i když ne s někým, kdo nese mé jméno. Během zimní přestávky třetího ročníku na univerzitě jsem se náhodou ocitla v Bostonu ve státě Massachusetts, kde jsem se seznámila s někým, kdo se zajímal o astrologii a esoterickou filozofii. V té době jsem neměla žádné zkušenosti ani zájem o takové věci, ale byla jsem zaujatá zmatky ohledně svého vlastního směřování – zda se věnovat psychologii nebo kariéře scénického a kostýmního výtvarnictví pro divadlo. Byla jsem „přemluvena“, neochotně a s jistou nelibostí, abych navštívila astrologa své známé – z něhož se vyklubala Isabela Hickey, tehdy bydlící v Bostonu, ale v širším astrologickém světě dosud neznámá. V této době, před téměř dvaceti lety, vlastně neexistoval žádný „větší“ astrologický svět, ale jen jednotliví lidé studující toto téma v relativním vakuu. Paní Hickey měla kolem sebe malý, ale oddaný okruh studentů a byla domluvena schůzka, aby mi přečetla horoskop.

Přirozeně mě čtení zaujalo, i když to bylo velmi krátké – jen půl hodiny –, a byla jsem zmatena jeho vhladem a přesností: dostatečně známá zkušenost pro každého laika, který se poprvé setkal s podivnými odhaleními horoskopu narození. Byla jsem rozhodně hluboce ohromena a donucena zvážít alternativní způsoby pohledu na věci z behaviorálně psychologického hlediska, které jsem se učila. Samotné čtení z horoskopu by však nestačilo k tomu, abych toto téma prostudovala do hloubky. Zdálo se však, že paní Hickey o mě projevila výrazný zájem, navrhla, že bych si jako student astrologie mohl dobře počínat, a nabídla mi, že mě zapojí do svých kurzů a poskytne nějaké soukromé

vyučování. Tato myšlenka se z mé strany setkala s nadšením, ale než jsem mohla její nabídky využít, ona z důvodů, které mi stále zůstávají nejasné, obrátila svůj počáteční zájem a vášnivě se mi znelíbila, urazila mě a znemožnila mi chodit na hodiny. Nebyla jsem a nejsem ohromena ani nyní, že mě mohla mít nerada; koneckonců jsem pravděpodobně stejně nesympatická jako ostatní. Ale intenzita a zjevná agresivita jejího útoku mě ohromila. Nenapadl mě žádný pozemský důvod, stejně jako ani mého přítele, a zdála se mi velmi nepodobná té moudré a soucitné ženě, s níž jsem se setkala poprvé a o níž všichni mluvili s úctou a láskou. Sotva jsem si s ní vyměnila víc než pár vět, a rozhodně jsem ji nijak vědomě neurazila. Snažila jsem se od ní získat kopii svého horoskopu, což byl pro její studenty běžný postup, ale byla jsem stroze odmítnuta. Moje kamarádka se pak pokusila najít kartu ve svých kancelářských složkách, ke kterým měla přístup, ale k mému úžasu mi řekla, že horoskop zmizel; všechny ostatní tam byly, až na ten můj.

Moje prvotní reakce na tento dost bolavý zážitek, který tak slibně začal a tak trapně skončil, bylo odpoutat se od celé věci. Opustila jsem Boston a ztratila jsem kontakt s přítelem, který mě poprvé představil paní Hickey. Ale ta věc ve mně hlodala a vzbudila poněkud paranoidní obavy, že o mně v mém horoskopu viděla něco strašného, co ji přimělo couvnout, nebo předvídala nějaký strašlivý osud, před kterým jsem nemohla být varována. Byla jsem také dost zraněná a následně i velmi naštvaná. Výsledkem toho bylo, že jsem se rozhodla naučit se sestavit si vlastní horoskop, abych mohla čelit jakékoli noční můře, kterou mohla rozeznat. Protože jsem mezi svými spolužáky psychologie neznala nikoho, kdo by se o astrologii byť jen vzdáleně zajímal, musela jsem se probojovat tím, co bylo tehdy k dispozici na toto téma, tedy jen málo knih, většinou spíše teosoficky zaměřených a pro psychologa nepříliš poučných. Tak jsem se vzdělávala procesem pokusů a omylů a experimentováním prostřednictvím diskuse s přáteli, jejichž horoskopy jsem sestavila. V době, kdy jsem si uvědomila, že v mém horoskopu narození se neodráží žádná monstrózní konfigurace nebo ohavný osud, jsem se stala závislou. Jak píše doktor Adler ve svém článku: „Takhle to začalo“ – ale co je „toto“?

Když se ohlížím zpět na tuto zkušenost, je nyní s odstupem zřejmé, že můj vlastní zmatek ohledně směru a moje vnitřní vnímavost k něčemu novému, co vstupuje do mého života, se synchronně shodovalo s právě popsány

vnějšími událostmi. Stála jsem na křižovatce a můj osud mě potkal. Jsem-li k sobě upřímná, musím uznat, že nepřátelská reakce, které jsem se dočkala, byla přesně tím správným spouštěčem, který mě nasměroval k tomu, abych se vydala vlastní cestou. Kdybych byla přijata a vychovávána jako jedna ze studentek paní Hickey, je zcela možné, že bych nyní stále byla jednou ze studentek paní Hickey, a nadále bych i přes její nedávnou smrt prováděla její velmi individuální astrologickou metodu se zvláštní směsí teosofických myšlenek a tradiční astrologické moudrosti. Místo toho jsem byla odsouzena najít svou vlastní cestu a rozvíjet své vlastní vhledy; a ať už má můj výzkum psychologické astrologie jakýkoli význam pro širší obor studia, je nepochybně vytvořen z mé vlastní přímé zkušenosti a pozorování a není produktem učitele nebo školy. Jsem za to hluboce vděčná, i za to zvláštní setkání, které jsem zažila, i když to bylo v té době nepříjemné a nepochopitelné, přestože pro mě stále je. Přirozeně jsem si rychle prohlédla tranzity a progrese v činnosti v době mého setkání s paní Hickey a jejich následných důsledků. Nejvýraznějším tranzitem při práci byl Jupiter procházející Blíženci a v direkční zastávce na mém nativním Uranu v sedmém domě. Toto je klasická reprezentace „osudového“ (nebo synchronního) setkání, které přineslo příležitosti, ale opustilo můj život tak rychle, jak přišlo. Od té doby jsem se naučila dávat pozor na tranzity Jupitera, protože i když často probíhají rychle a bez znatelných konkrétních užtků pro člověka, který sedí a čeká, až ho nebe zasype manou, často se shodují s příležitostmi, které mohou značně rozšířit jeho vize a porozumění. Člověk však musí jednat na základě takových průlomů, které se objevují v oponě, jež maskují vnitřní svět. Možná bychom udělali dobře, kdybychom si vzpomněli na Dia, který s bleskovou rychlostí pronásleduje a páří se se svými vyvolenými milenkami, a pak stejně rychle zmizí a nechá je oplodněné polobožským dítětem, které porodí.

Dalším relevantním aspektem platným v té době byla konjunkce progresivního Merkura s nativním Neptunem ve Vahách v desátém domě. I to hovoří samo za sebe, neboť zapojení desátého domu naznačuje nový směr, pokud jde o cíl a povolání, nebo na hlubší úrovni, pokud jde o případný přínos pro kolektiv. Vzhled Merkura je klasicky spojen s novými zájmy a sférami učení a Neptun je samozřejmě spojen se všemi druhy okultních a nadpozemských věcí. Při čtení této konkrétní konfigurace bych řekla, že odrážela „správný okamžik“ v mém vývoji, kdy jsem byla připravena, vnitřně, i když nevědomky,

setkat se s imaginárním světem nevědomí a jeho prastarými symboly, které se nakonec stanou mým povoláním v životě. Jak se říká v buddhistickém učení, když je žák připraven, učitel se objeví; i když v mém případě učitel zmizel stejně rychle a nechal mě, abych si našla cestu sama.

Tyto dvě konfigurace – tranzit Jupitera přes Urana a progresivní konjunkce Merkura s Neptunem – jsou primárními indikátory toho, že se „něco děje“ v době mého setkání s paní Hickey. Nejsou okamžitě rozpoznatelné jako monumentálně významné aspekty, jaké bychom mohli vnímat u progresí Slunce nebo v tranzitech vnějších planet. Překvapilo by mě, kdyby se nějaký astrolog podíval bez zpětného ohlednutí na tyto konfigurace a prohlásil: „Ach, tohle je jeden z největších zlomových okamžiků vašeho života“. To vyvolává důležitou otázku, která se týká vztahu mezi „významností“ v subjektivních termínech zkušenosti a zjevnou silou aspektů, které tuto zkušenost odrážejí v horoskopu. Zjistila jsem, že tyto dvě věci se nemusí nutně shodovat. Zdá se, že v tom, jak důležitý je konkrétní zážitek pro člověka, se kromě astrologických signifikátorů podílí ještě něco jiného; ale ať už je toto „něco“ cokoli, zdá se, že závisí na vhodném planetárním pohybu, který poskytuje kanál nebo „časovač“ pro jeho vyjádření, nebo že se to v něm odráží. Co by to „něco“ mohlo být, budeme zkoumat v pravý čas, až se dostaneme k otázce osudu a Já. Ale jak tomu rozumím, konstelace archetypálních obsahů a synchronních událostí nastává v koordinaci s planetárními tranzity a progresemi a význam této zkušenosti a její základní kvality jsou reflektovány zúčastněnými planetami. Důležitost zážitku pro jednotlivce však není nutně úměrná „síle“ tranzitu nebo progresi podle konvenčních astrologických pravidel.

V Jungových spisech na toto téma se dochází k závěru, že k synchronním událostem dochází, když je jedinec překonán emocionálním afektem. Tento proces popisuje takto:

Archetypy jsou formální faktory zodpovědné za organizaci nevědomých psychických procesů; jsou to „vzorové chování“. Zároveň mají „zvláštní náboj“ a vytvářejí numinózní účinky, které se vyjadřují jako ovlivnění. Vliv vytváří parciální abaissement du niveau mental, neboť ačkoli vzbuzuje určitý obsah na nadnormální stupeň jasnosti, činí tak tím, že z jiných možných obsahů vědomí vytahuje tolik energie, že temnou a nakonec upadnou do nevědomí. Vzhledem k omezení vědomí vyvolanému vlivem tak dlouho, jak trvá, dochází k

*odpovídajícímu snížení orientace, což zase dává nevědomí příznivou příležitost vklouznout do vyklizeného prostoru. Pravidelně tak zjišťujeme, že neočekávaný nebo jinak inhibovaný nevědomý obsah proniká a nachází výraz v afektu. Takové obsahy jsou velmi často podřadné nebo primitivní povahy a prozrazují tak svůj archetypální původ.*¹⁸⁵

Jednou ze zjevnějších situací, kdy můžeme vidět, jak tento proces afektu proniká a dezorientuje vědomí jednotlivce, čímž umožňuje neznámým nevědomým obsahům vystoupit na povrch, je prožitek zamilovanosti. Toto je extrémně úrodná půda pro synchronní události, jak Jung zjistil, když zahájil svůj slavný astrologický experiment s manželskými páry. Pro laika ohromující korelace hlubokého emocionálního prožitku s vysoce přesnou a statisticky pobuřující korespondencí astrologických faktorů mezi dvěma horoskopy narození zná každý astrolog, který se zabývá synastrií. Pokud je mi známo, neexistují žádné zvláštní astrologické faktory, které by s jistotou naznačovaly, že se člověk zamiluje, i když konstelace manželství v Jungově průzkumu zřejmě souvisí s konjunkcemi Slunce a Měsíce, trigony a sextily napříč horoskopy. Stav „zamilovanosti“ však není ověřeným faktem jako manželství a různí lidé jej zažívají různě. Venuše, Neptun a Měsíc jsou často ve spojení tehdy, když je přítomen nějaký silný afektivní stav, i když to nemusí být nutně „láska“. Ale viděla jsem, jak lidé prohlašují, že jsou zamilovaní v tak přísných konfiguracích, jako je Slunce k Saturnu nebo Mars k Uranu.

Zdálo by se, že vnitřní konstelace odrážená tranzitem nebo progresí přes nějaký citlivý bod v horoskopu narození a vnější setkání s „druhým“, který vyvolává tak ohromující emoce, jsou společně ukázkovým příkladem synchronicity. Někdy mě udivuje tajemný a nepochopitelný způsob, kdy se lidé nalézají na opačných koncích země, ale jejich komplexy jsou tak krásně sladěné, jejich rodičovská minulost je tak přízračně podobná a jejich horoskopy do sebe zapadají s krejčovskou přesností. Milovaným objektem za takových okolností, který je „zodpovědný“ za vyvolání takového přívalu archetypálních obrazů, je málokdy člověk, ale častěji něco polobožského, a to kvůli mýtické povaze projekce a numinozity, která takové prožitky hlubokého vnitřního světa doprovází. Těmto setkáním se obvykle říká „osudová“, protože tak to cítí. Je těžké to vyvrátit, protože u podobných setkání jistě existuje pocit „správnosti“

¹⁸⁵ Jung, CW8, para. 841.

nejen z hlediska jejich účinků v bezprostřední přítomnosti, ale také z hlediska jejich vlivu na průběh vývoje obou lidí.

Jak chápu tento proces ve vztahu k astrologii: konkrétní umístění v horoskopu narození odráží konkrétní „vzor“ nebo „psychické uspořádání“ v jednotlivci. Takové vzorce, které, jak chápu, jsou jádrem mýtických příběhů a také jádrem toho, co Jung nazývá komplexy, jsou v jistém smyslu osudem, protože jsou napsány od narození. Neptun umístěný v mém desátém domě se navíc liší od Neptuna v devátém domě někoho jiného, takže se jedná o vysoce individualizovaný osud. Jsem „předurčena“ setkat se s neptunickými zkušenostmi a projevit neptunská témata v oblasti povolání a kontaktu s veřejností, stejně jako dříve v životě, setkat se s planetou prostřednictvím dědictví po matce. Neptun v devátém domě by byl naproti tomu „předurčen“ k tomu, aby se s takovými zkušenostmi setkal v oblasti duchovních a náboženských záležitostí a v oblasti morálních a etických rozhodnutí. Jednotlivci tak vyjadřují univerzální motivy vysoce individuálními způsoby a starověká archetypální obraznost se projevuje vysoce osobními způsoby ve snech, jak jsem ukázala na mnoha příkladech.

Abychom na to navázali, tranzit nebo progrese spouští, nebo přesněji řečeno, se kryje se vznikem tohoto archetypálního potenciálu, a vliv se rozvíjí. V mém případě byl pocit nejasnosti a nerozhodnosti, kterým směrem se vydat, zkratkou, která umožnila nevědomí „vklouznout dovnitř“ s jeho zvláštními synchronizačními vlastnostmi. Nevědomí bylo aktivováno, protože byl „správný čas“. Jsem přesvědčena, že takové načasování je vlastní zrození organismu, stejně jako načasování, kdy rostlina rajčete vykvete a přinese ovoce, je vlastní jeho povaze. Jakoby náhodou jsem tedy potkala někoho, kdo mě „smysluplnou shodou okolností“ vnitřního objevu a vnější události zavedl do další fáze mého života.

Vnitřní zkušenost, připravenost prozkoumat neptunský svět, se navenek odrážela při setkání s paní Hickey a význam vnitřního i vnějšího dění se zase odrážel, v astrologickém smyslu, progresivním Merkurem v konjunkci s Neptunem a tranzitujícím Jupiterem stacionárně na Uranu. Jung měl pocit, že „zaseknuté“ situace mají tendenci plodit synchronní jevy, neboť situace bezvýchodné životní situace konsteluje kompenzační povahu nevědomí a archetypální sny a obrazy mají tendenci vznikat jako jakási „cesta skrz“. Z

hlediska astrologie je to však naopak. Je to archetyp, který urychluje pocit uvíznutí, neboť objevení se důležitého tranzitu či progresu je předzvěstí hluboké změny vnitřního vzorování jedince. Do života ega se tak pokouší vstoupit něco nového, co bylo dříve uzavřeno v pohádkovém spánku nevědomého potenciálu. Mám pocit, že právě kolize této nové zástavby se statickou situací prostředí, která byla dříve naprosto vyhovující, má za následek pocit zaseknutí. Slyšela jsem tolik lidí používat toto slovo v době, kdy horoskop odrážel blížící se změny velkého rozsahu, že jsem došla k závěru, že „ustrnutí“ je předběžnou fází jakéhokoli důležitého pohybu v horoskopu – a u jednotlivce. Člověk neuvízne, pokud něco pohybujícího se nenarazí na překážku. Někdy je překážkou již existující životní postoj, odrážející se vnější situací, která najednou začíná být příliš těsná. V takových chvílích se často setkáme s lidmi, kteří hledají pomoc v psychoterapii nebo navštěvují astrologa, protože život ztratil smysl, nebo člověk nemůže najít smysl, kudy se vydat. Do této situace se dostal i doktor Adler, když se setkal s paní Adlerovou. Byl „zaseknutý“, pokud jde o zmatek ohledně jeho směru. Taková byla i moje vlastní situace, když jsem se setkala s paní Hickey. Ale pohled do horoskopu v tak zdánlivě liknavých časech obvykle odhalí, že věci nejsou ani zdaleka uvízlé nebo stagnující; ve skutečnosti se pohybují ke zrání a je to ego, které je stále svázáno se svým starým pohledem, a přesto pociťuje nárazy nových větrů.

Jedna z nejpodivnějších věcí na synchronních jevech je prvořadý pocit nějakého druhu apriorního poznání v nevědomí. „Cosi“ – jsme zase zpátky u toho podivného neznáma – vědělo, že aby doktor Adler splnil požadavky svého vzoru, musí se dostat k Jungovi, takže „cosi“ evidentně zařídilo, aby paní Adlerová dorazila na stejný večírek, a „cosi“ také evidentně přesvědčilo jeho přítele, aby večírek vůbec uspořádal. Zní to absurdně, ale subjektivně mi to tak připadá. „Cosi“ také vědělo, že abych mohla splnit požadavky svého vlastního vzoru, musela jsem se setkat s astrologií, takže „cosi“ zajistilo, že jsem v Bostonu, spojilo mě to s přítelem, který mě představil paní Hickey, a také způsobilo, že se paní Hickey chovala způsobem, který ve mně zaručeně vzbuzuje tvrdohlavé odhodlání dozvědět se něco o tématu, které bylo popadnuto a pak tak bizarním způsobem vytrženo. Stejně tak „cosi“ zajistilo, aby se tato uspořádání shodovala s tranzitem a progresí, jež přesně odpovídaly významu doby.

Nyní si uvědomuji, že to „tomu“ přisuzuje některé dosti úžasné síly, a není divu, že toto „ono“, kdy člověk běží střemhlav do jeho fungování, je obecně prožíváno jako Bůh. Pocit vševědoucnosti nevědomí, bez jakéhokoli myslitelného kauzálního základu, dává vzniknout zvláštnímu pocitu osudovosti, když se setkáváme se synchronními událostmi. „Něco“ ví dost nejen na to, aby pohnulo psychikou, ale aby pohnulo i světem hmoty, nebo, jak se říká ve filmu „E. T.“, k „manipulaci s prostředím“. Zdá se, že „to“ má prsty, pokud je to vhodné slovo, ve vnitřním i vnějším světě, v říši ducha i hmoty, jako by mezi těmito protiklady skutečně neexistoval žádný rozdíl. To je to, co chápu pod Jungovým termínem „psychoid“, který používá k popisu povahy archetypu: Je to jednota, která zahrnuje a přesahuje protiklad psychického a fyzického, vnitřního a vnějšího, osobního a kolektivního, individuálního a svět. Jung cituje Lao-c':

*Existuje něco beztvarého, ale úplného, co existovalo před nebem a zemí. Jak stále! Jak prázdné! Závislé na ničem, neměnné, vše prostupující, neselehávající. Člověk si může myslet, že je to matka všeho pod nebem. Nevím, jak se jmenuje. Ale já to uznávám jako 'Význam'. Kdybych jej měl pojmenovat, nazval bych jej „Veliký“.*¹⁸⁶

Toto je *tao* východní filozofie, jež na Západě znali alchymisté jako *unus mundus*, jeden svět, vzájemně propojený a propojený jediný organismus života. Řekové to věděli také, když se vzdálili od Moiríny všemohoucnosti, jako *pronoia* nebo *nús*, mysl Dia nebo Boží Prozřetelnost.

Křesťanství přijalo tento koncept Boží Prozřetelnosti a postavilo ho proti starému pohanskému pohledu na osud, protože ačkoliv je v podstatě obtížné rozlišit mezi nimi z hlediska „osudovosti“, jejich subjektivní smysl je velmi odlišný. Moira, ženská tvář osudu, byla spojována s pocitem zkázy a smrti, protože žádný „plán“ v teleologickém smyslu nebyl nikdy přirovnáván k její moci; pouze představovala hranice přirozenosti. Boží Prozřetelnost, která má výrazně mužský nádech, má na druhé straně kvalitu „řádu“ a „záměru“, pohybu směrem k „dobru“ (ačkoli jak subjektivní, to může být předmětem debaty), a je spojená s láskyplnou péčí a vševědoucí, dobrotivou Vůlí.

¹⁸⁶ Jung, CW8, para. 918.

Když se raní náboženští spisovatelé pokoušeli popsat „něco“, co si představovali jako nepoznatelnou Vůli Boží, neboli Prozřetelnost, která zařizuje záležitosti života, jen těžko formulovali deformaci času, prostoru a kauzality, kterou, jak se zdá, jakýkoli zásah do této prozřetelnosti s sebou nese. Z tohoto důvodu se o Boží Prozřetelnosti hovoří jako o bytí mimo prostor a čas: Budoucnost a minulost jsou všechny přítomné současně v mysli Boha a celé stvoření se spontánně odehrává ve stejném okamžiku. Je to pouze ego, z psychologického hlediska, které prožívá život lineárním prostorem – časovým kontinuem, a když nevědomí vybuchne do oblasti vědomí s jeho doprovodnými synchronními jevy a kvalitou „absolutního poznání“, je prožitek prožitkem nadčasovosti a předem určeného osudu. Jung to uvádí takto:

„Absolutní poznání“, které je charakteristické pro synchronní jevy, poznání, které není zprostředkované smyslovými orgány, podporuje hypotézu o soběstačném významu, nebo dokonce vyjadřuje jeho existenci. Taková forma existence může být pouze transcendentální, protože, jak ukazuje znalost budoucích nebo prostorově vzdálených událostí, je obsažena v psychicky relativním prostoru a čase, tedy v nezobrazitelném prostoru – časovém kontinuu.¹⁸⁷

Tento problém toho, co náboženská osoba chápe jako Boží předzvěst, vedl v průběhu vývoje křesťanské teologie k poněkud ohnivým konfrontacím. Pro první duchovní bylo nepředstavitelné, že by Bůh mohl být čímkoliv jiným než vševědoucím; byl-li však vševědoucí, pak věděl, jakých hříchů se člověk dopustí v budoucnosti, což znamenalo, že hřích, spása a zatracení jsou již předurčeny.

Ale to příliš zavánělo starým pohanským pojetím osudu a problémem astrologie; a navíc, jestliže hříchy a spása člověka již byly napsány, pak nemělo velký smysl vyvíjet morální úsilí nehřešit, ani se obtěžovat zpočátku vedením církve. Muselo se tedy vymyslet něco jemnějšího, co uznalo Boží Prozřetelnost a zároveň zavrhl osud a nátlak hvězd. Bertrand Russell v této věci parafrázuje svatého Augustina:

Astrologie je nejen zlá, ale také falešná; to lze dokázat z různého štěstí dvojčat, která mají stejný horoskop. Stoické pojetí osudu (které souviselo s

¹⁸⁷ Jung, CW8, para. 938.

*astrologií) je mylné, protože andělé a lidé mají svobodnou vůli. Je pravda, že Bůh předem věděl o našich hříších, ale my nehrěšíme kvůli jeho předzvědění.*¹⁸⁸

Augustin byl hluboce přesvědčen, že všichni lidé sdílejí Adamův hřích, a proto si zaslouží soud.

Ze Svého velkého milosrdenství však Bůh předurčil některé lidi ke spasení; jiné předurčil k trestu, který si jejich hřích zasloužil. Všichni lidé, poskvrnění hříchem, si zaslouží zatracení, ale Bůh ze své svobodné volby vybírá některé, aby byli spaseni. Augustin zastával názor, že Bůh předem určil přesný počet těch, kteří měli obdržet Jeho milost, a že z tohoto vyvoleného počtu nelze přidat ani odebrat jedinou duši. Přesto, jak prohlašuje, andělé a lidé mají svobodnou vůli. Myslím, že to ilustruje některé obtíže, které vyvstaly kolem problému přizpůsobení lidské svobody volby s Boží vševědoucností.

Nauku o prozřetelnosti a předurčení zastával i Tomáš Akvinský, který stejně jako Augustin astrologii z obvyklých důvodů odmítl. V odpovědi na otázku: „Existuje něco jako osud?“, Akvinský navrhuje, že bychom mohli dát jméno „osud“ řádu, na nějž prozřetelnost zapůsobila, ale je moudřejší najít nějaký jiný termín, protože osud je pohanské slovo. To nevyhnutelně vede k argumentu, že modlitba je užitečná, ale Prozřetelnost je nezměnitelná. Bůh někdy dělá zázraky, ale nikdo jiný to nedokáže.

Zdá se mi, když jsem byla zpočátku konfrontována s touto složitou teologickou vizí osudu, který není osudem, ale chová se jako osud, a skutečně, kdyby se dalo použít jiné slovo: řada velmi významných církevních otců se nesmírně usilovně snažila sladit zážitek osudovosti v životě s náboženským pohledem, který musel osud nutně vyloučit, protože taková víra nahlodala zájem o církev jako prostředek spásy a závislost na ní. Právě tento problém propukl během reformace, kdy Kalvínova víra v předurčení vyvolených duší odstranila nutnost kněžství, které stálo jako prostředník mezi lidskými dušemi a Bohem. Člověk může pochopit teologické dilema a může dokonce obdivovat důmyslnost argumentu. Ale čím více jsem o této otázce přemýšlela, tím více mám pocit, že teologická odpověď Moiry jde poněkud hlouběji než pouhé intelektuální žonglování o zachování síly svaté budovy. To k tomu bezpochyby patří. Prozřetelnost ale možná není úplně stejná jako Moira, protože zákony

¹⁸⁸ Russell, s. 355.

Moiry, jak jsou vyjádřeny v řeckém mýtu, jsou kauzální. To znamená, že Oidipus je od narození předurčen k tomu, aby zavraždil svého otce a oženil se se svou matkou, a protože to napsala ruka osudu, musí z nutnosti naplnit věštbu. Augustin s námahou poukazuje na to, že Boží předtucha nevede lidi k hříchu. Je to spíše „absolutní poznání“ nevědomí, o němž Jung mluví, které, protože existuje v „nereprezentativním prostoru – časovém kontinuu“, vnímá minulost, přítomnost i budoucnost současně a vytváří vnější i vnitřní náhody života věčně znovu v každém okamžiku, protože každý okamžik je jedním věčným okamžikem. Nyní byl Jung mimořádně opatrný, aby trval na tom, že to, co popisoval, bylo nevědomí, nikoli Bůh; člověk by jako psycholog nemohl předpokládat, že zná Nepoznatelné. Ale způsoby, jimiž lidské bytosti zakoušejí Boha, na rozdíl od přirozenosti Boha, jsou jistě oblastí psychologie a tato lidská zkušenost předpokládá Boha, který se projevuje prostřednictvím synchronicity a zdá se, že má „absolutní poznání“, ale nenutí lidi hřešit. v tom smyslu, že Moira nutí naplnit konkrétní osud.

Pronoia neboli Prozřetelnost se tak stala jakýmsi protipólem ke staré stoické koncepci *heimarmenê*, osudu napsanému v nebesích. Ačkoli vše, včetně spasení, může být od počátku předurčeno v mysli Boží, není to totéž jako planetární nucení, protože vůle Boží v křesťanském smyslu nepředurčuje lidi k hříchu; zná jejich hříchy, což je jiné. Tak slavná modlitba Kleantha, kterou Russell cituje jako příklad pohanské víry v Prozřetelnost, by mohla být stejně snadno křesťanskou modlitbou s nepatrnou změnou názvu:

*Ved' mne, ó Die a ty, ó Osude, ved' mne dál, k jakémukoliv úkolu, který mně posíláš, ved' mě dál. Budu nebojácně následovat, neboť pokud budu v nedůvěře zaostávat a nebudu, následovat stále musím.*¹⁸⁹

To odráží Junga, když prohlásil, že svobodná vůle je schopnost dělat s radostí to, co člověk dělat musí.

Zdá se, že existuje určitý druh progresu nebo evoluce vyjádřený v přechodu od kauzálního a konkrétního osudu Moiry k synchronnímu osudu Boží Prozřetelnosti. Moiru, i když méně stravitelná pro vědomí dvacátého století, je snazší pochopit. Jungova definice synchronicity je, že jde o současný výskyt určitého psychického stavu s vnější událostí (nebo událostmi), která se

¹⁸⁹ Russell, s. 264.

jeví jako významová paralela k subjektivnímu stavu. To je v podstatě to, s čím se setkáváme, když interpretujeme jakékoli umístění v horoskopu narození, a zejména když bereme v úvahu prognostické faktory, jako jsou progrese a tranzity, horární horoskopy a solární návraty. Stejně jako problém mladého muže, který viděl Smrt na tržišti v Isfahánu, i problém, zda je možné se určité situaci vyhnout nebo ji změnit, se v jistém smyslu stává irelevantním. Někdo by se mohl ptát, zda, kdyby doktor Adler odmítl pozvání svého přítele na večírek, mohlo dojít k nějakému jinému „uspořádání“, které by ho poslalo do Curychu. Určitě jsem přemýšlela, kdybych se nesetkala s paní Hickey, co by bylo „uspořádáním“, abych se seznámila s astrologií. Ale to jsou nemožné otázky, protože stejně jako u zvláště přesných a „správných“ obrazů, které se objevují ve snech, byly situace, které se skutečně staly, absolutně a neomylně vhodné jak pro člověka, tak pro čas.

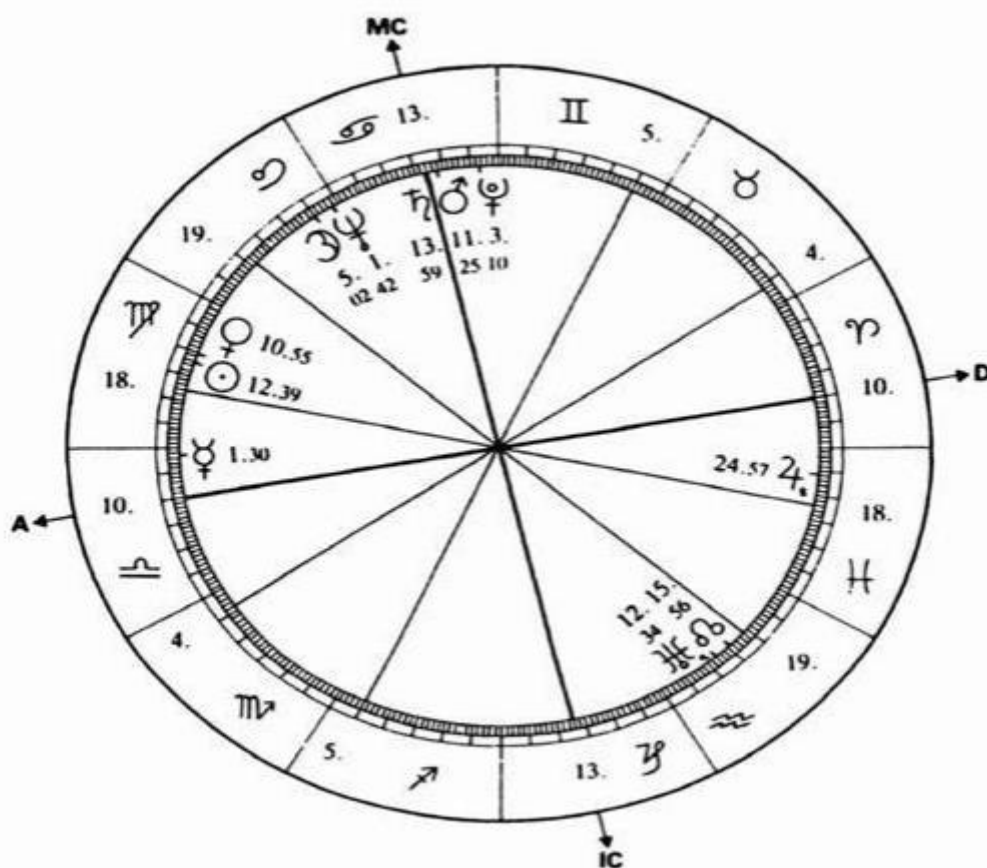
Existuje nespočet příkladů synchronicity, které vznikají v astrologické práci, kterou dříve nebo později zažije každý praktikující. Jsou součástí úžasné fascinace studia. Všechny příklady snů, které se shodují s kritickými tranzity, které jsem citovala, jsou synchronní. Stejně tak „obyčejné“ jevy, se kterými se setkává mnoho astrologů a také psychoterapeutů a které se laikovi tak těžko vysvětlují, a které se dějí tak často, že je člověk přestane zpochybňovat a místo toho se jen zasměje. Například se zdá, že člověk vždy upoutá klienty, jejichž problémy odrážejí nebo konstelují jeho vlastní, i když tito klienti vstupují do jeho života něčím tak neosobním, jako je reklama v novinách. Každý analytik má s takovými věcmi zkušenosti, stejně jako s téměř magickým způsobem, jakým, pokud se analytikovi podaří dosáhnout nějakého průlomu nebo má nějaký další vhled do svých vlastních problémů, dělají to i jeho analytici, aniž by mezi nimi o tom prolétlo jediné slovo. Zde se setkáváme se zvláštním *unus mundus* nevědomí, které spojuje analytika a analyzanta levorukým a tajným stiskem ruky, takže je občas obtížné rozlišit, čí psychika komu co dává. Slyšela jsem také mnoho kolegů si stěžovat na ty „špatné týdny“, kdy se něčí analyzanti, klienti, manžel nebo manželka, matka a dokonce i pokladní v bance stávají drzí, neovladatelní a obtížní bez zjevného důvodu; ale kde se při prohlídce horoskopu odhalí situace, kdy jedinec sám prochází nějakou důležitou změnou nebo krizí a vnější svět mu dopřeje povahu jeho vlastního konfliktu. To jsou chvíle, kdy se stávají „nehody“, přijde poštou daňový účet,

zloděj se vloupe do domu, praskne vodovod a vytopí sklep a člověk začíná mít pocit, že „něco“ je určitě na lovu.

Běžné jsou také „útěky“ klientů určitého znamení, kteří se k astrologovi dostaví, když se v horoskopu samotného astrologa objeví určitý pohyb. Všimla jsem si, že čas od času dostanu řadu klientů, obvykle asi tucet, kteří všichni mají Slunce, Měsíc nebo Ascendent ve stejném znamení, a dokonce ve stejném stupni, jeden po druhém; a k tomu dochází, i když se schůzky konaly v různých časech a v žádném konkrétním astrologickém pořadí. Když jsem prozkoumala své vlastní vnitřní problémy, obvykle jsem zjistila, že cokoli, co je reprezentováno tímto konkrétním symbolem zvěrokruhu, má pro mě v té konkrétní době nějaký význam. To se často shoduje s nějakým tranzitem v mém vlastním horoskopu, i když ne nutně s čímkoli v klientově. O těchto synchronních situacích bych mohla pokračovat donekonečna, protože se zdá, že se slétají jako vrány kolem astrologické a analytické práce. Možná je to dáno tím, že tato pole vyžadují neustálé setkávání s archetypálním materiálem a vztah k němu, a jakmile člověk vstoupí do tohoto archetypálního „pole“, je rychle vystaven podivnému způsobu, jímž se zdá být „uspořádané“ jak vnějšími, tak vnitřními událostmi.

Domnívám se, že do kategorie synchronních událostí patří i jevy jasnovidectví. Metody věštění, jako je tarot, jasnovidectví, I-ťing a tak dále, mají tendenci vyvolávat u laiků strach a ambivalenci, protože z toho vyplývá, že budoucnost je osudová. Na to samozřejmě neznám odpověď, i když mám k dispozici tak pěkný termín, jako je synchronicita. Ale pokud se na tyto věci podíváme z hlediska hlubinné psychologie, nemáme co do činění s „kauzálním“ osudem, který psal vše od začátku, ale spíše se smysluplným spojením mezi vnitřním stavem a vnějším děním, které se stává vnímatelným k vidoucímu, protože pronikl do archetypální říše. Jasnovidec tedy obešel běžné prostoro-časové kontinuum a dosáhl onoho „mezi-místa“, kde se minulost, přítomnost a budoucnost odehrávají najednou. Protože se zdá, že se jedná o sféru spontánního stvoření, zdálo by se, že pronikání vědomí má na toto stvoření určitý vliv, stejně jako vědecký pozorovatel ovlivňuje experiment, který pozoruje. Tak jsme viděli, jak práce se snovým materiálem, která je také průnikem do světa nevědomí, ovlivňuje jak pozorovatele, tak pozorovaného – i když není vždy jasné, kdo je skutečně pozorovatel nebo subjekt a kdo

pozorovaný objekt. Pokud existuje něco takového jako proměna osudu, pak zde leží určitá její možnost: vztah s archetypální říší. Totéž by se dalo říci o astrologické předpovědi: Dokud jedinec zůstane v nevědomí a zachová si svůj starý názor, pak každý nový vnitřní vývoj nabude předvídatelný výraz, protože se může projevit pouze podle dostupných kanálů. Ale pokud jsou pohyby nevědomí schopno přijímat ego v duchu skutečné otevřenosti, pak jsou ovlivněni oba partneři v rovnici a je stále obtížnější určit jakýmkoliv konkrétním způsobem přesné vnější vyjádření vnitřní dynamiky. Předpokládám, že toto se snaží vyjádřit astrologická škola „plánu“, ale nezdůrazňuje to dlouhý boj a úsilí potřebné k vytvoření tohoto vztahu s nevědomou psychikou. Tak jsme opět zpět u Marsilia Ficina a jeho „přirozené“ magie a také zpět u ubohého Jindřicha II., jehož smrt, synchronní s určitými planetárními tranzity, byla tak neobyčejně předvídatelná.

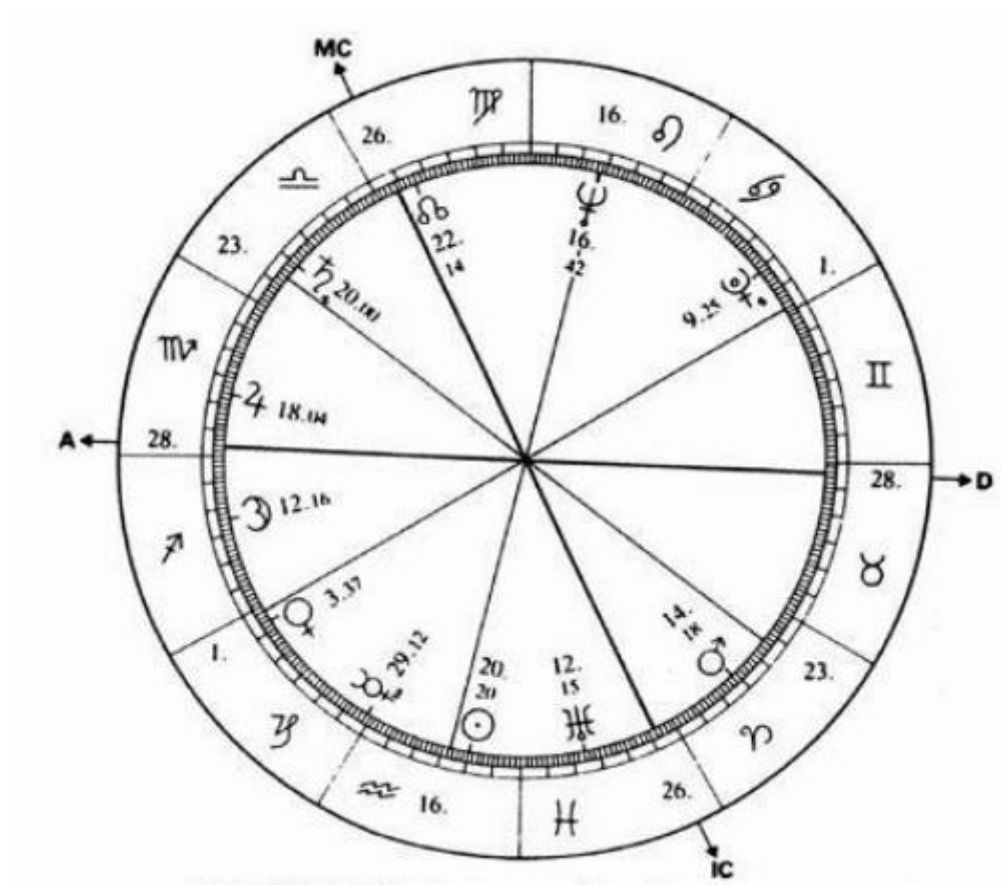

Horoskop narození Davida Batese

6. 9. 1915 8:00 Birmingham

Progrese smrti Davida Batese:

☉ 15 ♍ 01	♄ 16 ♎ 25.
♂ 1 ♊ 31	♁ 11 ♋ 52.
♂ 12 ♋ 35	♅ 2 ♉ 40.
♀ 26 ♌ 15	♁ 3 ♎ 06.
♀ 29 ♍ 42	A 22 ♍
♂ 15 ♉ 56	MC 15 ♊
♂ 4 18 ♈ 41.	

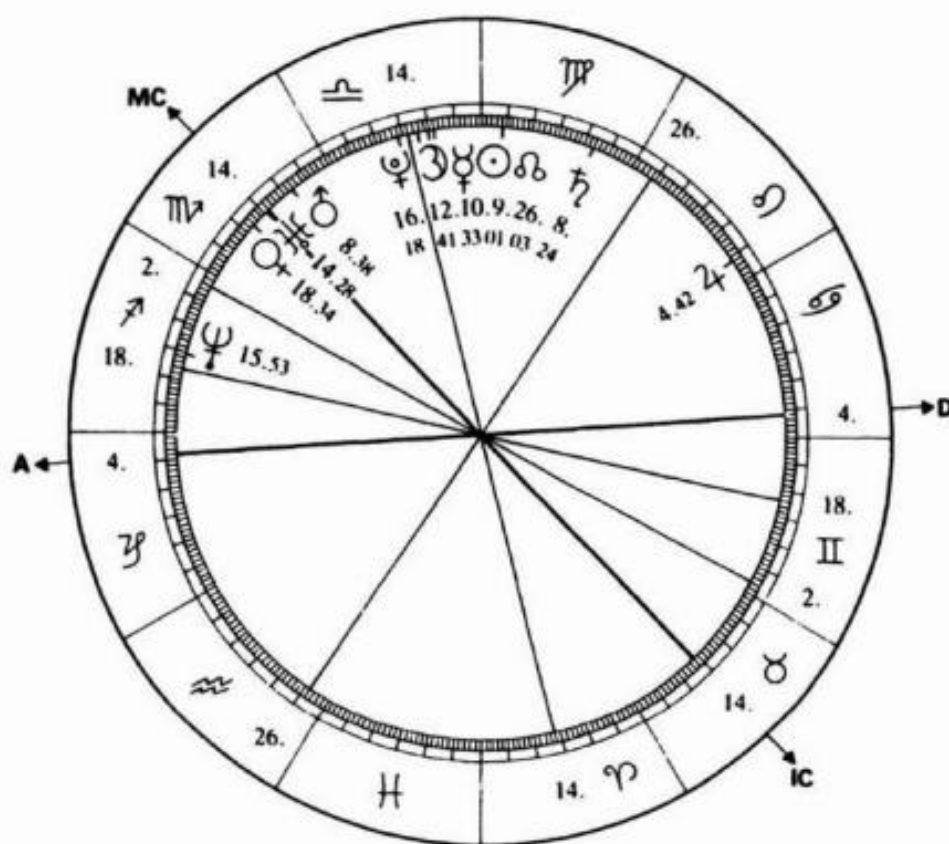

Horoskop narození Jeany Bates

10. 2. 1923 2:30 Hempstead

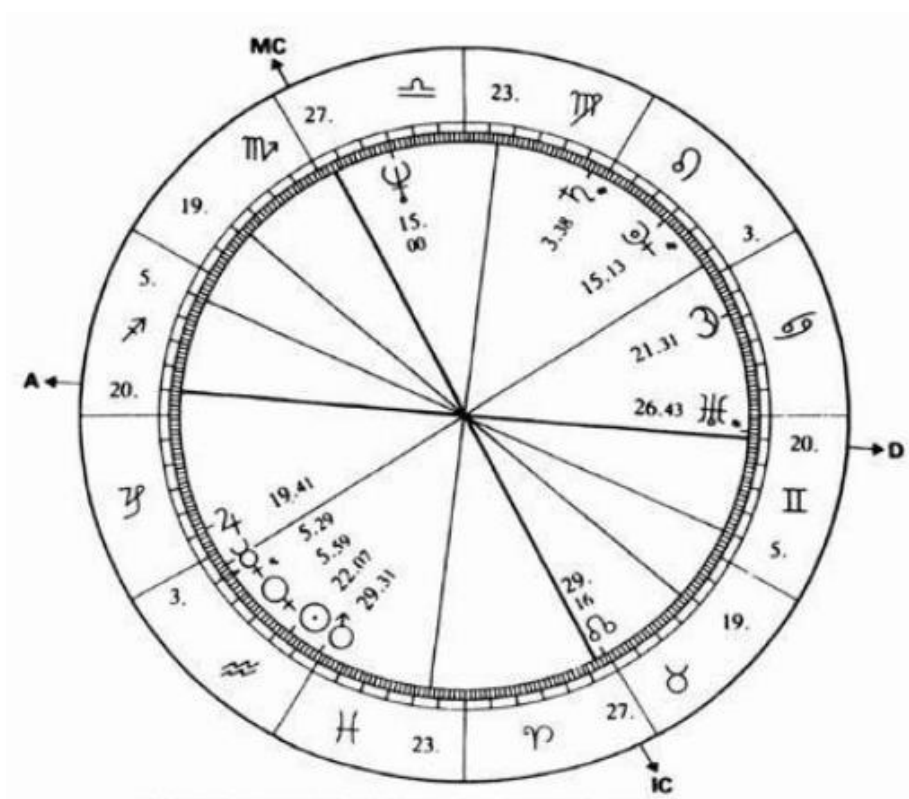
Progrese smrti Jeany Bates:

☉ 11 ♈ 14	♄ 16 ♎ 49
☾ 27 ♈ 27	♃ 15 ♈ 22
♂ 19 ♈ 32	♅ 15 ♏ 29
♀ 14 ♈ 17	☿ 9 ♏ 07
☿ 6 ♈ 48	♁ 15 ♏
♂ 23 ♏ 45	MC 24 ♏
♄ 17 ♏ 22	

Horoskop smrti Davida Bateše

2. 10. 1978 15:00 Wimbledon

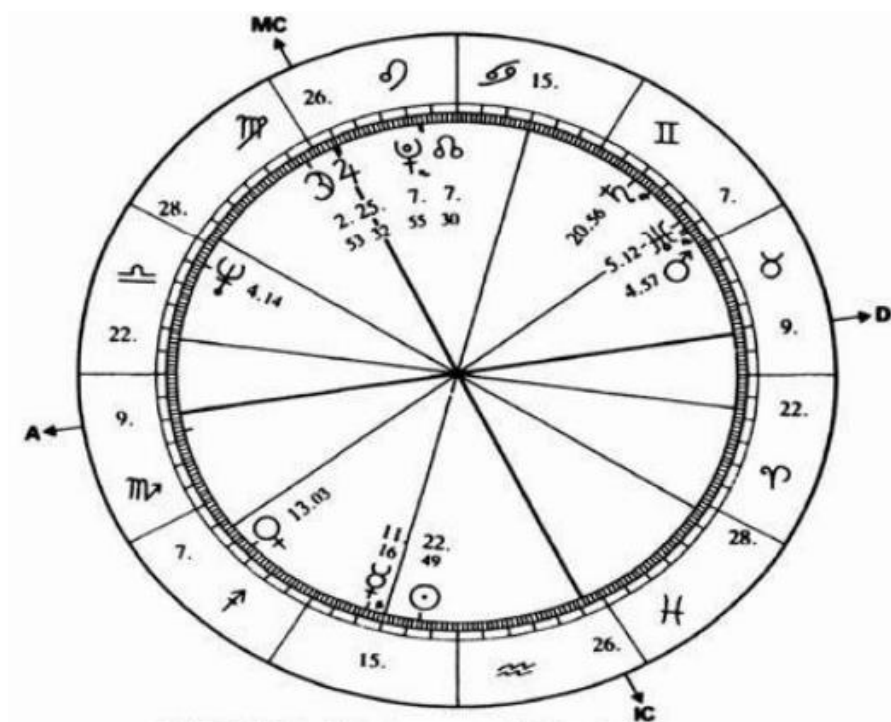

Horoskop narození Trevora Batese

11. 2. 1949 4:20 Londýn

Progrese smrti Trevora Batese:

☉ 22 ♈ 06	☿ 1 ♉ 17,
☾ 26 ♏ 36	♁ 26 ♊ 32,
♂ 27 ♏ 41	☿ 14 ♈ 23,
♀ 28 ♎ 00	☿ 14 ♏ 34,
☿ 13 ♈ 13	A 20 ♉
♂ 23 ♈ 03	MC 27 ♎
♀ 25 ♉ 32	

Horoskop narození Briana Bateše

14. 1. 1944 3:30 Londýn

Progrese smrti Briana Bateše:

♂ 28 ♋ 13	♂ 19 ♋ 41
♂ 4 ♋ 16	♂ 4 ♋ 50
♂ 5 ♋ 39	♂ 3 ♋ 46
♂ 7 ♋ 40	♂ 7 ♋ 08
♂ 25 ♋ 29	A 2 ♋
♂ 12 ♋ 42	MC 3 ♋
♂ 21 ♋ 17	

Výše je uvedena skupina rodinných horoskopů: muž a jeho žena a jejich dva synové. Tyto horoskopy jsem vybrala, abych ilustrovala případ osudu a synchronicity: náhlá a nečekaná smrt muže, jemuž budu říkat David Bates. Tato událost se odráží nejen v jeho vlastním horoskopu, ale i v horoskopech zbytku rodiny. Později uvidíme, že se to odráží i v horoskopech čtyř vnoučat, ačkoli byla příliš mladá na to, aby plně docenila svou ztrátu, a dobře ho neznala. Smrt, stejně jako zrození, je nejarchetypálnější událostí. Prožívá ji vše živé a její význam proniká do mnoha dimenzí vnitřního i vnějšího života. Výskyt úmrtí v rodině není ojedinělá událost, která se stane jedné osobě ve vzduchoprázdnu. Synchronně se odráží v horoskopech každého člena rodiny, i když jeho

vyjádření se v každém případě liší, protože prožitky znamenají pro různé lidi různé věci. V době smrti Davida Batese se v této rodině vyskytovaly i další okolnosti, které nebyly v příčinné souvislosti, ale jak uvidíme, byly významově propojeny. David zemřel na infarkt, když si užíval tenis, a před tím netrpěl žádnou nemocí nebo symptomy, které by mohly naznačovat, že se mu něco takového stalo v relativně mladém věku. Přesto uvidíme, že stín nějaké krize byl vržen již dávno předtím, i když možná není předvídatelný žádným konkrétním nebo určitým způsobem. Davidova fyzická smrt byla jednou událostí ve vzájemně propojené síti zážitků, vnitřních i vnějších, z nichž všechny nesou stejný archetypální punc smrti na té či oné úrovni. Měla jsem to štěstí, že jsem prostřednictvím Jean Bates – která poskytla údaje o narození jejího manžela a jejich synů – získala čas Davidovy smrti, abychom mohli prozkoumat i výše uvedený „horoskop smrti“. Jedná se v podstatě o hororový horoskop pro konkrétní čas události; a tento „horoskop smrti“ je sám o sobě výrazem synchronicity, zobrazující ne méně než čtyři planety plus severní uzel Měsíce v osmém domě a Uran, vhodný pro nenadálou smrt, umístěný právě ve středu nebes.

Vazby mezi horoskopy členů této rodiny jsou fascinující a odrážejí to, co jsme již viděli v případě rodiny René, autistického dítěte: opakovaný výskyt určitých znamení, aspektů a umístění domu. To samo o sobě je zvláštní kus synchronicity, protože pro takové recidivy neexistuje žádný kauzální základ, přesto k nim přesto dochází. V tuto chvíli bych se však ráda zaměřila na aktivní tranzity a progrese v horoskopu Davida Batese v době jeho infarktu. První a možná nejnápadnější progresivní aspekt ve skutečnosti bylo progresivní Slunce v 15. stupni Štíra, téměř přesně v kvadratuře k vzestupnému uzlu měsíce ve čtvrtém domě. Již jsme se setkali s poněkud zvláštní středověkou pověstí uzlů Měsíce, kde tranzit Saturnu přes vzestupný uzel v horoskopu krále Jindřicha byl signálem pro Lucu Gaurica o blížící se brzké smrti Jeho Nejkréšanského Veličenstva. Nejsem Gauricus a váhala bych, kdybych se tak doslovně vyjádřila k planetárním pohybům nad uzly, ale tento progresivní aspekt ve mně rozhodně vyvolává nepříjemný pocit, že se odráží nějaká nevyhnutelná krize nebo událost. Nemusím se zdržovat tradičním významem čtvrtého domu jako „konce života“. Má i další významy, včetně začátku života, vztahu s otcem a vztahu ke kořenům a vnitřnímu světu. David Bates měl možná možnost vyjádřit svou progresi přes kteroukoli z těchto úrovní, které mu mohly být otevřené;

nebo možná ne. Kromě progrese Slunce se progresivní Mars také přesunul do 15. stupně Lva, čímž se dostal do opozice vůči uzlu, takže progresivní Slunce a progresivní Mars byli také v kvadratuře. Nakonec se progresivní uzel sám přesunul do přesné konjunkce s natálním Uranem, také ve čtvrtém domě.

Gauricus by bezpochyby odepsal Davida Batese stejně jako francouzského krále, ale já se v tuto chvíli více zabývám významem těchto aspektů. Z těchto astrologických kontaktů je jistě cítit hněv a velký konflikt. Ať už se uvnitř Davida v době jeho infarktu dělo cokoli, myslím, že musel být nesmírně frustrovaný a nespokojený, možná s celou stavbou svého života a smyslem (nebo jeho nedostatkem), který v něm nacházel. Zdá se, že na něj doléhala určitá nutnost změny, se kterou se kvůli silné nevoli, kterou pociťoval ke všem „vnitřním“ věcem, zřejmě nedokázal vypořádat. Tato změna začala tři roky před jeho smrtí, když se progresivní Slunce přesunulo do kvadratury s natálním Uranem, vládcem pátého domu. Slunce vládne jedenáctému domu a je také umístěno v jedenáctém; tak se odráží konflikt mezi Davidovými cíli a aktivitami ve společnosti a jeho individuálním rozvojem. To naznačuje, že se od něj něco vyžadovalo ve sféře individuálního vyjádření; ale protože David nebyl člověk, který by tíhl k „sobecké“ introspekci, byla tato změna nebo přesun do nové dimenze zkušenosti zmařena. Jediné, co v době progrese dělal, byl odchod do důchodu; ale tento odchod se nijak nepromítl do žádné expanze. Bylo to prostě zastavení práce, zatímco všechno ostatní zůstalo úplně stejné.

Povoláním byl David Bates ředitelem chlapecké školy, což je povolání, které se mu vzhledem k jeho Slunci v Panně a středu nebes, zdá se, obdivuhodně hodilo. Měl svou práci rád a byl respektován a oblíbený jak svými studenty, tak svými vrstevníky. Pro Pannu, která celý život pracovala v jedné práci na jednom místě, je událost, jako je odchod do důchodu, velkou krizí, protože Panna má tendenci se ztotožňovat se svou prací a k vyvážení toho, co bylo ztraceno, je zapotřebí něco hlubšího než změna plánu. Toto tříleté období v Davidově životě, mezi progresí Slunce – Uranu a Slunce – uzlu, bylo obdobím úplné pře-orientace a příležitostí zjistit, kdo vlastně je, když byla vnější persona odstraněna. Že ta osobnost byla pro Davida dost posedle důležitá, můžeme vydedukovat z umístění Saturnu přesně ve středním nebi. To svědčí především o mimořádně dominantním a silném zážitku osobní matky, zdůrazněném přítomností konjunkce Měsíce – Neptuna ve Lvu, rovněž v desátém domě.

Později v životě odráží určitou úzkost nebo nejistotu ohledně postavení člověka ve vnějším světě a tendenci vždy se snažit dělat „správnou“ věc v očích druhých. Davidovy pocity ohledně jeho práce jsou komplikované; připadaly mu emocionálně naplňující a věnovaly mu velkou část sebe sama, což chápu jako konjunkci Měsíc – Neptun, kterou je třeba vyjádřit, ale zároveň lpěl jako příslovečný krab na „pravidlech“ a nedokázal najít v sobě to, aby dělal nebo si myslel něco, co nebylo „úctyhodné“.

Nemohl tak využít příležitosti, kterou mu nabídlo progresivní Slunce – Uran v kvadratuře. I když už ve společnosti nezastával stejné postavení, snažil se zachovat stejnou osobnost a stejný etický kodex. Stručně řečeno, pokusil se zůstat přesně stejným jedincem, jakým byl před aspektem Slunce – Uran. Mám pocit, že planeta jako Uran od nás vyžaduje maximum, protože se pokouší rozbít krystalizované postoje a uvolnit libido pro jiné účely. Pokud se jednotlivec nemůže tomuto druhu změny přizpůsobit, pak obvykle platí cena, kterou je třeba zaplatit později, a podle mých zkušeností je touto cenou často fyzická nemoc. Řečeno stroze, protože smrt v horoskopu Davida Batese se odráží spíše jako konflikt než jako harmonický vývoj, mám pocit, že mohl zemřít, protože něco v něm odmítlo nabízený nový život. Nyní lze tvrdit, že smrt je „nový život“ a že nejde o negativní událost, ale o pouhý přechod. Toto je hledisko, které zastává jak reinkarnace, tak ortodoxní křesťanství, ačkoli druhý konec přechodu se liší. S tímto filozofickým hlediskem v zásadách souhlasím a nemám ponětí, zda bylo Davidovi „souzeno“ zemřít. Ale z toho, co jsem sesbírala z jeho historie, to byl laskavý a jemný muž, který byl příliš plachý, než aby žil svůj život, a nesl s sebou neustálý pocit nespokojenosti a selhání. Smrt byla v tomto případě možná méně naplněním života než včasným únikem z něj. Někdy lze v době smrti vidět progrese, které odrážejí pocit klidu a naplnění; smrt je pak projevna jako dar, výkvět plného života. V případě Davida Batese jsou progrese turbulentní a odrážejí smrt jako konflikt.

Tranzity Davidovým horoskopem v době smrti dále posilují můj pocit nějakého nevyřešeného konfliktu, který nachází jediné možné východisko. Tyto tranzity jsou ve skutečnosti ilustrovaným „horoskopem smrti“. Pokud se podíváme na tento horoskop, bude zřejmé, že k zatmění Slunce došlo dříve v den Davidova skonu. Toto zatmění, které spojovalo tranzitující Merkur a tranzitujícího Plutona, přistálo s přesností střely Sidewinderu na Davidově

natálním Ascendentu. Zatmění také dopadlo v kvadrátu na konjunkci Mars – Saturn – Pluton ve středu nebe. Nyní jsme již měli nějaké vystoupení s Marsem – Saturnem – Plutodem, v příkladech Timothyho S. a Angely. Potlačenou intenzitu a vášně reflektovanou konfigurací zde nemusím rozvádět. Ať už by zatmění Slunce mohlo znamenat cokoli jiného, je v podstatě novým měsícem, a proto odráží nový začátek, konec jednoho cyklu a začátek dalšího. Protože Ascendent je nejintimnějším bodem horoskopu, který odráží zrození jedince a mýtus a zrcadlo jeho zásadního pohledu na život, zdá se, že se toto zatmění synchronizovalo s dobou, kdy byly zpochybňovány Davidovy staré postoje, reprezentované planetami ve středním nebi. Mars – Saturn – Pluton v Raku je o dost frustrovanější a omezenější než Mars – Saturn – Pluton ve Lvu, který dokáže svůj hněv alespoň ventilovat výbuchy vzteku. Ale citlivá a ústupová povaha Raka prakticky zaručuje, že dominantní planetou v této konjunkci bude Saturn, který drží všechny vášně a ambice na uzdě, aby nedošlo k vlnám ve světském postavení. David Bates byl podle názoru každého, kdo ho znal, vynikající ředitel; ale sám cítil, že se mu nikdy nepodařilo dosáhnout uznání nebo moci, po které toužil. Domnívala bych se, i když Jean Bates o tom nediskutovala a já jsem to nezkoumala, že se David cítil neschopný v mnoha smyslech toho slova, v neposlední řadě z hlediska svého působení na svět a z hlediska své základní mužnosti. Ve svém manželství se zdá, že byl flexibilnějším a submisivnějším partnerem. Davidova vůle, vášně a sebeprosazení byly vždy pevně svázány hlasem kolektivní autority reprezentované Saturnem; a byl to právě tento hlas, který byl napadán. Jiný a možná plutonštější pohled na to by byl ten, že Davidovo pouto k matce a kodexy chování, které mu stanovila, se prodlužovaly po celý jeho život, v profesní i osobní sféře; a toto otroctví nyní mělo příležitost se uvolnit se všemi souvisejícími důsledky.

Čtyři měsíce před svou smrtí byl Pluton stacionární na 13. stupni Vah, přesně v kvadratuře k Saturnu ve středu nebe. Bylo to počtvrté, kdy Pluton prošel tímto bodem, vyvrcholením dlouhého a podzemního procesu změn. Během tří let mezi odchodem do důchodu a smrtí, nebo, astrologicky uvažováno, mezi kvadraturami Slunce – Uran a Slunce – uzel také několikrát přešel Pluton nativním Ascendentem a vytvořil na něm dvě zastávky. Vzhledem k tomu, že Pluton je umístěn v devátém domě v horoskopu narození, nese tento tranzit s sebou důsledek zpochybňování filozofických a morálních názorů člověka a postupného uvědomování si ambivalentnějších aspektů Boha, který

byl pro Davida Batese odjakživa *summum bonum*, nic než dobro. Opět mám pocit, že David v době po svém odchodu do důchodu začal tušit pár věcí o sobě a svém životě a to, co viděl, se mu nelíbilo.

Možná začal pociťovat hněv nad nedostatkem skutečné svobody či individuality ve svém životě, nebo nad tím, jak se tak často uvěznil ve jménu kolektivní morálky. Jak uvidíme, křížové aspekty mezi horoskopy Davida a Jean mapou nejsou v žádném případě snadné a konflikty se mezi nimi rozvířily během tohoto tříletého období přeorientování. Tyto konflikty však zdaleka nevyšly najevo otevřeně, ale obě strany je přísně potlačovaly. Možná David potřeboval infarkt, protože jedinou alternativou k němu byl jiný druh smrti, se kterou se nemohl smířit.

Je také zajímavé si všimnout, že tranzitující Saturn vstoupil do Davidova nativního znamení a blížil se ke konjunkci jeho Slunce a Venuše v Panně v jedenáctém domě. Vzhledem k tomu, že Venuše je vládcem Ascendentu, a protože jedenáctý dům se týká mimo jiné vlastní vize budoucnosti a příspěvku ke skupinovým cílům, zdálo by se, že nastává období nutné krize a přehodnocování. Davidův životní styl a osobnost by mu však nedovolily podstoupit „dobrou“ krizi, aby zjistil, o co mu jde, když už nebyl ředitelem s prací, která mu dávala smysl života. Možná také začal pociťovat potíže v manželství, které je typické pro Saturna přes Venuši, to ale bylo atypické pro Davida, který se spojil se svou ženou, aby světu představil „dokonalý“ sňatek. Saturn zpravidla předkládá Venuši vhled do vztahu a omezení lásky – cizí i vlastní – a vyžaduje určitou „separovanost“, aby se realita obou lidí mohla ve vztahu přizpůsobit. Tento pár však měl sklon žít jako jeden amorfní celek, bez viditelné oddělitelnosti fyzického či psychického druhu.

Uvědomuji si, že to, co jsem řekla o Davidu Batesovi, zní, jako bych měla pocit, že jeho smrt byla nějakým způsobem selhání, neschopnost vyřešit konflikt. To není v souladu s Moirou, jejíž zákony vyžadují, aby všechny smrtelné věci zemřely; ani to není v souladu s žádným pragmatictější pohledem, který spatřuje smrt jako fyzickou událost, ke které v tomto případě dochází „náhodou“. Ale tato konkrétní smrt má zvláštní pocit; zdá se, že poskytla cestu ze slepé uličky. Nemyslím si, že to bylo „selhání“, protože věci ve skutečnosti nemohly být jinak. Vzhledem k obsahu horoskopu narození není při jemnosti a kultivovanosti temperamentu překvapivé, že jakékoli zjevné nebo

agresivní změny by Davida vyděsily a nesměly vstoupit do vědomí. Je-li postava osudem, pak Davidova postava modulovala Davidovu smrt, která byla nevyhnutelným důsledkem střetu postavy s jejím vlastním vynuceným růstem. Slunce v konjunkci s Venuší a Měsíc v konjunkci s Neptunem se kombinuje s Ascendentem Vah a středem nebes Raka, to vše se spiklo, aby se z Davida stal naprosto slušný člověk, který neměl rád hádky, nenáviděl ubližování lidem, vyhýbal se konfliktům – kdykoli to bylo možné – prostřednictvím mediace a diskuse, a zdržoval se odporu proti obecnému trendu. Jeho smrt tedy není „selhání“, ale psychická nutnost. Cítím však, že mohu být omluvena za to, že jsem zkoumala, jaké další možné druhy smrti by mohly být k dispozici, kdyby David přenesl více uvědomění na svou situaci. Možná by stejně musel zemřít; člověk to prostě nemůže vědět.

Než se podíváme na „horoskop smrti“ a horoskopy zbytku rodiny, je třeba zmínit ještě jeden tranzit. Jedná se o konjunkci tranzitujícího Jupitera k natálnímu Měsíci ve Lvu. Tato konjunkce byla v době smrti téměř přesná a s ironickou předvídatelností nastala ve znamení, které bylo po tisíciletí spojováno s fyzickým srdcem. Zde se setkáváme s dalším důkazem synchronicity: se vztahem mezi psychickou predispozicí odráženou znamením zvěrokruhu a orgánem ve fyzickém těle. Říci, že Lev „vládne“ srdci, implikuje kauzální situaci. Ale zdálo by se, že ať už Lev představuje jakýkoli archetypální princip, fyzické srdce a symbolická sféra srdce jsou spojeny do stejného obrazu. Již jsme prozkoumali mýtus o Lvu s jeho touhou po duchovním vykoupení a jeho energetickou honbou za zdrojem individuality. V okamžiku smrti se zdá, že to, co se v Davidu Batesovi konstelovalo, byla intenzivní touha po obnovení lásky a života. Za normálních okolností by se Jupiter přes Měsíc jevil jako „dobrý“ aspekt, protože „otevře srdce“. Ale náhlé vzednutí vitálního života, které se odrazilo v tranzitu, evidentně nemohlo najít žádný výraz; pro Davida se to ukázalo „příliš“, a i když to může znít květnatě a zjednodušeně, zdálo by se, že mu na nějaké vnitřní úrovni puklo srdce.

Vyobrazený „horoskop smrti“ se neliší od horoskopu narození v tom, že odráží vlastnosti okamžiku. Ale horoskop narození popisuje vzorce a vnitřní smysl života Davida Batese, zatímco tento horoskop popisuje kvalitu jeho smrti. Horoskop, jako je tento, nám může pomoci získat vhled do významu události, a to nejen z pohledu toho, jak planety ovlivňují horoskop narození

jednotlivce, ale také jako popis přirozeného nádechu a významu okamžiku smrti. Zdálo by se, že se zde nebesa spikla s Davidem Batesem v tom, že odráží horoskop, jehož důraz spočívá v říši smrti, protože čtyři planety, včetně Slunce, Měsíce a vládce horoskopu (Saturn), leží v osmém domě. To je tradičně dům, který se týká smrti, destrukce, regenerace a setkání s „druhým“ v hloubi sebe sama. Je to z velké části harmonický horoskop, bez opozice a jen se dvěma kvadraturami. Ale na tom shluku v osmém domě je něco krajně nepříjemného. Vezmeme-li to pouze jako okamžik v jednom dni, tento horoskop, vulgárně řečeno, naznačuje, že to byla vhodná chvíle, aby někdo zemřel.

Marc Edmund Jones ve své knize *Horary Astrology* uvádí následující komentář o principech, podle kterých takové horoskopy události fungují:

*Otázkou, kterou často klade ne-astrolog, je praktický problém: jak může mít toto namodelování nějaké triviální životní situace svůj odraz v nebesích? Odpověď najdeme v obecné shodě událostí ve spořádaném vesmíru nebo v integrálním energetickém systému.*¹⁹⁰

Princip synchronicity v kvalitě okamžiku je tedy stejně relevantní jako synchronní jevy ve vztahu k jedinci. Některé momenty jsou „smrtelnější“ než jiné, a toto je jeden z nich. Přítomnost smrti není spojena konkrétně s Davidovým horoskopem, ale je vlastností konkrétního časového okamžiku, kdy zemřel. To, že tento „smrtelně naplněný“ moment také velmi přesně ovlivňuje jeho vlastní horoskop (s takovými aspekty, jako je Jupiter v přesné konjunkci s Měsícem), jej činí ještě úžasnějším. Nedokážu vysvětlit důvod takových náhod o nic víc, než dokážu vysvětlit, proč kuřata pocházejí z vajec.

Davidův horoskop smrti není horoskopem osoby, ale okamžiku, a proto jej nemůžeme interpretovat podle vzorců lidské psychologie. V mnoha ohledech je takový horoskop holý, strohý, protože není vyplněn lidským masem. Mírumilovnost tohoto horoskopu s mnoha sextily a absencí opozic odráží s děsivou přesností mírumilovnost Davidova skonu. Pokud jde o typy úmrtí, náhlý a smrtelný infarkt je pravděpodobně jeden z nejméně nepříjemných; tedy Slunce, Měsíc, Merkur a Pluton v konjunkci ve Vahách jsou v sextilu k Neptunu, což naznačuje klidnou smrt. Otřesným popisem v horoskopu je přesná konjunkce Uranu se středem nebes. Ale to je vhodné pro

¹⁹⁰ Marc Edmund Jones, *Horary Astrology*, Shambhala, London, 1975, s. 58.

nenadálost události a také vhodné pro odloučení od milovaných prostřednictvím smrti dané konjunkcí Uranu a Venuše ve Štíru. „Horoskop smrti“ nám tedy velmi doslovně říká, jaké druhy vzorů nebo archetypálních vlivů v daném okamžiku působí. Nějakou dobu jsem cítila, že střed nebes, jako jeden ze čtyř úhlů horoskopu, se nezabývá pouze povoláním a matkou, ale i procesem fyzického projevu, možná ještě více než Ascendent – který se obvykle bere jako bod zrození. Před několika lety jsem shromáždila údaje o časech několika silných zemětřesení a zjistila jsem, že se Uran neustále objevuje ve středu nebe. To mě přivedlo k zamyšlení o středu nebes v souvislosti se zjevnými událostmi. Další výzkum kompozitních horoskopů mě přivedl k objevu, že v době, kdy se potenciální vztah konkretizuje, často dochází k silnému tranzitu přes střed nebes kompozitního horoskopu. V důsledku těchto a dalších pozorování jsem přesvědčena, že tento úhel horoskopu souvisí s věcmi, které vznikají v konkrétní realitě. Střed nebes tedy představuje nejen matku, ale matku jako tělo a fyzické vlastnosti jednotlivce jsou často reflektovány znamením a planetami ve středu nebes silněji než Ascendentem. Jinými slovy, střed nebes je místem vnější manifestace a konjunkce Mars-Uran-Venuše ve středu nebes Davidovy „smrti“ naznačuje náhlou, násilnou, oddělovací událost, která se ve vnějším světě odehrává přesně v tom okamžiku. Událost fyzické smrti, která se odráží v umístění Uranu do středu nebes, se mohla „přihodit“ pouze v doslovném smyslu přesně v okamžiku, kdy tato planeta dosáhla středu nebes – což se „náhodou“ shodovalo s přesným okamžikem Davidova infarktu.

Na svědectví tohoto „horoskopu smrti“ je jistě něco velmi podivného a zneklidňujícího. Z toho samozřejmě plyne, že každý okamžik si nese svůj vlastní vzorec a některé okamžiky jsou tísnivější nebo mocnější než jiné. Možná jsme nějakým způsobem „citliví“ na věčně se pohybující nebesa, takže to, co děláme, je vždy vhodné pro danou chvíli; nebo jinak, protože my sami jsme součástí onoho sjednoceného života, k němuž patří i nebesa, my a ona se shodujeme. Pokud se tedy na nebesích promítne nějaká archetypální konfigurace, jako je smrt – jak tomu zjevně bylo v době Davidova skonu –, pak ti jedinci, v nichž je souhvězdí stejné archetypální konfigurace, budou v tu chvíli reagovat prožitkem smrti na nějaké úrovni. Možná se na toto slovo synchronicita vrháme, protože to zní mnohem racionálněji, ale to, co cítíme, je prostě osud.

Ráda bych se nyní podívala na horoskop Jean Bates, jejíž vlastní zkušenost se smrtí jejího manžela se odráží velmi odlišným způsobem. Je zvláštní, že tranzity a progrese aktivní v té době nezahrnují sedmý dům, jak by se dalo očekávat u události, jako je smrt partnera. Spíše zdůrazňují čtvrtý dům, prostřednictvím konjunkce progresivního Merkura na nativní Mars ve 14. stupni Berana v tomto domě.

Ted' si nemyslím, že by z toho i Gauricus vyčetl „smrt manžela“, ale to, co jsem četla, i když to zpočátku může znít divně, je krize otce a kořenů. Z toho mohu pouze dovodit, že pro Jean byl její manžel víc otcovskou postavou než manželem a jeho prvořadým významem bylo zajištění domova, kořenů a bezpečí. Uvidíme, jak budeme pokračovat, zda je tato domněnka nějakým způsobem podpořena jinými aspekty. Vývoj v horoskopu Jean Bates uvádí to, že v krizi či potížích je spíše otcovská postava než manžel. Jelikož paní Bates zbožňovala vlastního otce a pohrdala svou matkou, není divu, že by se takový prvek stal nedílnou součástí jejího manželského života.

Pokud by si člověk přál být doslovný, mohl by Davidův čtvrtý dům coby Urana interpretovat jako osud náhlé smrti, náhlého konce života. Ve čtvrtém domě jsem se s Uranem setkala u několika velmi starých lidí, i když to nevylučuje možnost, že až odejdou, odejdou spíše znenadání než postupně. Stejně tak by se dalo doslova nahlížet na Venuši Jean Bates, vládce sedmého domu v opozici vůči Plutonu v osmém domě, a vyčíst si osud smrti partnera. Jean ve mně rozhodně nepůsobila dojmem, že by byla osobou, která by vpustila Plutona do svého manželství jinak. Byl to „dokonalý“ sňatek a jakákoliv temnota či destruktivita byla zcela nevědomá a skrytá.

Tato nativní opozice Venuše a Plutona byla spuštěna zatměním na 9. stupni Vah, které dopadlo na Davidově Ascendentu a které také připadlo v desátém domě Jean. Toto zatmění spolu s tranzitujícím Plutonem se také srazilo s nativním Marsem a progresivním Merkurem. Vzhledem k tomu, že Venuše – Pluton u Jean jsou v kvadrurním aspektu s Davidovou konjunkcí Saturn—Mars—Pluton, můžeme se domnívat, že v tomto vztahu mohly fungovat některé méně dokonalé prvky; je mezi nimi naznačena dosti turbulentní emocionální a sexuální situace prostřednictvím Davidova Saturnu přesně v kvadratuře k Marsu u Jean, a její Saturn je v kvadratuře na Davidův Mars. Jedná se o základní „manželský problém“, kdy každý z partnerů má sklon

mařit a rozzlobit toho druhého. Zvláštní je, že celá pavučina aspektů mezi oběma horoskopy byla v době smrti konstelace tranzitujícího Slunce – Měsíce – Merkuru – Plutona. Nejsem si jista, jak to mám číst, ale mám podezření, že David Bates, spojený s jakýmkoli jiným osudem a pohnutkami, které v této smrti mohly působit, opustil svou ženu jediným způsobem, jakým mohl.

Dalším zajímavým rysem v horoskopu Jean je to, že přesně ve stejnou dobu, kdy progresivní Slunce bylo v kvadratuře na Urana v Davidově horoskopu a on odešel do penze, prožívala Jean progresivní Slunce v kvadratuře k Plutonu.

I ona procházela hlubokými změnami; tři roky před tou událostí se na jejím obzoru také rýsovala určitá smrt. Řekla mi, že v tomto období byla docela „nemocná“, trpěla závratěmi a mdlobami, které nevedly k žádné lékařské diagnóze. My cyničtí analytici máme tendenci dívat se na citovou stránku takových symptomů, zvláště když se objevovaly v době, kterou Jean popsala jako „úžasnou“, kdy si byli s manželem zvlášť blízcí a nikdy se jeden druhému neztratili z očí. Progresivní Slunce v kvadratuře k Plutonu popisuje smrt partnera přesněji než aspekty platné v době skutečné smrti, a to je velmi záhadné. Je to, jako by pro ni něco zemřelo, dříve a shodou okolností s dobou, kdy David odešel do důchodu. To je to, co jsem myslela tím stínem této smrti vržené dávno předtím.

Možná, že teď, když už její manžel nebyl zahalený do svých kolektivních šatů, stála před výzvou poznat ho a postavit se temnějším prvkům ve vlastních pocitech vůči němu. Progresivní Slunce v kvadratuře k Plutonu naznačuje období, kdy je jedinec konfrontován se vším, co je temné, primitivní a neznámé o jeho vlastní povaze. Mám pocit, že Jean Bates se na tyto věci nemohla, nebo nechtěla dívat; odtud pramení „zatemnění“, které se v té době projevilo a které, bráno jako symbolický obraz, nemohlo být lepším popisem „upadnutí do bezvědomí“.

Zdá se, že pro oba tyto lidi, kteří se svým způsobem jistě hluboce milovali, ale nebyli dostatečně vybaveni, aby se vyrovnali se spleťtějšími nevědomými aspekty sebe samých a jejich vztahu, nastala krize. Za to je lze jen stěží „obviňovat“, protože hodnoty a standardy, se kterými byli oba vychováni, je jen stěží připravily na náročnější stránku manželství, jak ji zosobňuje Pluton, jež v obou horoskopech aspektuje Venuši i Mars. Aniž bychom věnovali dalších

padesát stran zvláštní psychologické pleti páru, stačí říci, že Davidova zkušenost s matkou a tedy i s ženami se odráží v jeho horoskopu jako nesmírně mocná a velmi manipulativní; zatímco jeho zkušenost s otcem a tedy i s možnostmi vlastního mužství se odráží jako frustrovaná a neuspokojivá. Jean má naproti tomu obraz matky podobný jako její manžel, protože oba mají Saturn v desátém domě; a její obraz otce také není nepodobný obrazu jejího manžela, protože její Slunce je v opozici k Neptunu, což naznačuje idealizaci a zbožňování maskující pocit ztráty a deziluze; zatímco Mars ve čtvrtém domě v opozici k Saturnu a v kvadratuře k Plutonu naznačuje skryté násilí a silnou nevyjádřenou sexualitu spojenou s otcem. Oba lidé tedy mají stejný vzor: represivní a mocná matka a frustrovaný a rozzlobený otec, který vypadal jako „slabý“. Možná, že každý z nich zažil toho druhého jako náhradního rodiče, což není neobvyklá situace v mnoha konvenčnějších mladých manželstvích. Toto incestní a hluboce nevědomé pouto se nezlomilo, dokud David „nešel do důchodu“ v obou smyslech toho slova za progresivního aspektu Slunce-Uran, a nezačal se osvobozovat. Atmosféra v domě, kde si dva lidé nikdy nezmizí z dohledu a současně procházejí velkými solárními progresemi na vnější planety, nemohla být klidná. Ale Jean Bates si nepamatovala vůbec nic špatného, kromě toho, že stále nevysvětlitelně omdlévala.

Tranzit Plutona, který protínal Davidův Ascendent a byl v kvadratuře k jeho Saturnu ve středu nebes, také, jak jsem již zmínila, stál v opozici nativního Marse u Jean a spouštěl jak konjunkci Mars – Saturn v horoskopu narození, tak progresivní Merkur – Mars. To opět implikuje situaci frustrace a hlubokého hněvu a potřebu změny a uvolnění. Hádala bych, že David a Jean začali objevovat všechny druhy hlubokých křivd vůči sobě navzájem, ačkoli žádná ze stran se s takovými emocemi nedokázala vypořádat. Jean je velmi charakterní Vodnář, jehož by ani ve snu nenapadlo, že by někomu řekl něco ubližujícího nebo sobeckého. Její výhled je pozitivní a vlídný a na jejím horoskopu je jen málo známek po Ascendentu Štíra nebo T-kříže Venuše – Mars – Pluton. Ale tato silná plutonská složka v ní naznačuje, že své pocity musela dát najevo prostřednictvím atmosféry a všemi možnými skrytými způsoby, a tyto pocity musely být skutečně velmi silné. Omdlévání obvykle splnilo svůj účel na povrchu, protože její manžel byl vždy nesmírně pozorný, starostlivý a oddaný, když se cítila „nemocná“. Na nějaké jiné úrovni však byl bezpochyby nadmíru rozzlobený. Mohu se jen domýšlet, co tato smrt znamenala pro Jean v jiných

úrovních, než je ta vědomá. Samozřejmě, že byla poté ponořena do období smutku a dezorientace, protože on byl tou nejdůležitější věcí v jejím životě. Ale mám pocit, že tato smrt byla také ztrátou bitvy, protože jejímu manželovi se podařilo vyklouznout z jejího sevření; a tak to bylo konečné osvobození od její stále naléhavější a rozzlobené potřeby vlastnit a v důsledku toho odmítnutí na nejhlubší úrovni.

Existují další tranzity, které jsou nepochybně relevantní v těchto dvou horoskopech, a vůbec jsem se nedotkla středních bodů,¹⁹¹ které by se jich mohly týkat, ani jiných metod prognostiky, jako jsou primární a terciární progrese nebo solární a lunární návraty. Ale aspekty, které jsem zmínila, vyprávějí pozoruhodně živý příběh smrti na mnoha úrovních, která se odehrává – nebo se snaží nastat – během značného časového období. Když vezmeme v úvahu, že načasování těchto aspektů bylo vlastní narození obou lidí, je ještě nápadnější pozorovat propletené křížové aspekty vyskytující se v době smrti. Netvrdím, že „příčinou“ Davidovy koronární choroby byly manželské problémy. Ale naznačuji, že výstup těchto problémů na povrch a psychická nutnost změny byly synchronní se smrtí.

Nyní bych ráda zvažil zkušenost otcovy smrti v horoskopech dvou synů, počínaje nejprve mladším synem, kterému budu říkat Trevor. Je zvláštní, že v Trevorově horoskopu nejsou v době smrti jeho otce žádné významné progresivní aspekty. Oba synové se odebrali od rodiny poměrně výmluvným způsobem – i když to paní Bates neřekli. Trevor emigroval do Austrálie a jeho bratr Brian do Ameriky několik let před událostí. V době smrti tedy Trevor nebyl zapleten do rodinných problémů, i když určité aspekty v horoskopu narození, jako je Měsíc v kvadrátu k Neptunu a Slunce v opozici k Plutonu, naznačují, že dilemata, která jeho rodiče nemohli sami řešit, přešla na další generaci. Trevor má také výmluvný kontakt Mars-Saturn, který sdílí s oběma rodiči a který je jakýmsi „rodinným podpisem“. Rok před smrtí se však projevil jeden významný progresivní aspekt: Slunce se přesunulo do 21. stupně Ryb a vytvářelo trigon na nativní Měsíc na 21. stupni Raka v sedmém domě. Tento aspekt, který je obecně považován za harmonický a stabilizující, naznačuje, že Trevorův život se ve skutečnosti ubíral velmi konstruktivními směry a že prožíval období osobního štěstí jak profesně, tak v manželství. To je zajímavé

¹⁹¹ Midpointy.

ve světle obtíží, které zažívali jeho rodiče, jako by jeho vlastní „vnitřní manželství“ Slunce a Měsíce představovalo jakési oddělení od rodinné sítě a vyléčení vlastního vnitřního rozkolu mezi matkou a otcem – jak naznačuje kvinkunx mezi Sluncem a Měsícem. Často jsem zjistila, že smrt rodiče se kryje s okamžikem v životě dítěte, kdy došlo k vnitřnímu odloučení od tohoto rodiče. Tak se přetrhla šňůra, která na nevědomé úrovni váže rodiče a dítě, a oběma je ponechána volnost jít za svým vlastním osudem. Měla jsem příležitost sledovat tento proces při práci u svých analyzantů, kde nevědomí začíná vyvrhovat symboly, které se zřejmě týkají vnitřního odloučení od rodiče několik měsíců předtím, než dojde ke skutečné smrti. Až s odstupem času se ukazuje, že některé vnitřní poznatky o blížící se smrti již fungují, nebo, pohlédneme-li na jinou cestu, že vnitřní osvobození od rodičovských vazeb se synchronizuje s vnější zkušeností ztráty rodiče.

Trevorův vztah k otci, jak se odráží v nativním horoskopu, nebyl blízký. Vládce čtvrtého domu, Mars, je v opozici vůči Saturnu v Panně v osmém domě, což naznačuje, že strukturovanější a zemitější stránka jeho otce (který byl Pannou) byla pro tohoto mladšího syna nejprůkaznější stránkou a že nebyla zcela přijata. Když dojdeme k horoskopu Briana, staršího bratra, najdeme také v osmém domě Saturna; oba synové tedy odrážejí určitý odstup nebo ztrátu obklopující zkušenost otce. Aspekty mezi Trevorovým a Davidovým horoskopem jsou také poměrně obtížné a naznačují protiklad a velký rozdíl ve výhledu. Například Davidova konjunkce Měsíc – Neptun ve Lvu padá naproti Trevorově konjunkci Venuše – Merkur ve Vodnáři, což naznačuje emocionalitu a sebestřednost u otce, která kolidovala s racionalitou a odpoutaností syna. Trevorovo natální Slunce v opozici k Plutonu také naznačuje těžkou zkušenost s otcovstvím, a to kvůli prvku moci a boji o nadvládu, který je naznačen; zdá se, jako by Trevor zdědil to, co jeho otec David Bates nedokázal vyjádřit z jeho vlastní plutonské ráznosti. Odhadovala bych, že svéhlavost a vášeň a dominance konjunkce Mars – Saturn – Pluton v Davidově středu nebes, byť v běžném životě nevyjádřená, byla jeho synovi velmi zřejmá a přispěla k Trevorovu bezprecedentnímu přesunu do Austrálie.

Tranzity jsou více odhalující než progrese, když zkoumáme, co bylo účinné v Trevorově horoskopu v době smrti. Jedním z nejpozoruhodnějších aspektů je shoda Davidova skonu s koncem Trevorova návratu Saturna.

Přestože k přesné konjunkci došlo již dva měsíce před smrtí, Saturn byl stále uvnitř orbisu a celé období, několik měsíců před a několik měsíců po návratu Saturnu, nese základní význam tranzitu. Jedním z rysů tohoto cyklu, který postihuje všechny ve zhruba stejném věku, je, že znamená jakési „dospívání“, odklon od hodnot a standardů rodiny a potvrzení vlastního stanoviska a náhledu. Jde o psychické otužování, zrání, které jedinci umožňuje opustit některé své rodičovské závislosti, lépe se vyrovnat s vnějším světem a jeho nároky a omezeními a lépe přijmout vlastní přirozenost, nedostatky i přednosti ducha.

Smrt Davida Batese je tedy zobrazována jako hluboce symbolická i doslovná událost, protože na vnitřní úrovni otec již umíral – staré standardy a hodnoty upadaly – a tato vnitřní změna byla doprovázena zpřísněním a izolací syna, který se rozrůstal z dětství v mužství. Trevor byl v té době již sám otcem a začínal být úspěšný ve svém vybraném oboru chemického výzkumu. Zdá se, že Davidova smrt pro něj svým způsobem představovala osvobození od starého (Saturnova) Hrozného Otce, který ho držel zpátky, a současně zrození pozitivnějšího saturnského principu v sobě samém, který mu umožnil posunout se ve světě kupředu.

Trevor byl tedy již v průběhu měsíců předcházejících skutečné smrti v procesu odloučení od otce. Jedním z motivů tohoto tématu odloučení je motiv světského selhání nebo úspěchu. David Bates, jak jsem již zmínila, se zdá být zatížen akutním pocitem, že ve světě neprožil svůj potenciál. Zemřel s pocitem, že byl slabý a neúčinný. Jak moc je to objektivní pravda a jak moc subjektivní pocit, nedokážu říct; ale je zřejmé, že v rámci rodinného systému byl určitě slabším partnerem v manželství. Trevor byl až do doby návratu Saturna zatížen podobným pocitem, protože tyto pocity čas od času sdílel se svou matkou. Tento pocit nemohoucnosti je charakteristický pro Mars – Saturn, jež syn i otec mají v nativním horoskopu. Po návratu Saturnu, i když vnitřní důsledky tohoto aspektu nejsou v žádném případě vyřešeny a představují celoživotní výzvu, bylo pro Trevora snazší stát se úspěšným a cítit se „mocným“ ve světských pojmech, protože už nebyl takto ztotožněn se svým otcem.

Další tranzity jsou patrné v Trevorově horoskopu, i když mám pocit, že návrat Saturna na jeho vlastní místo v osmém domě je z hlediska Davidovy smrti nejvýmluvnější. Jupiter, který se přiblížil přesné konjunkci Měsíce v

Davidově horoskopu, se dostal do přesné opozice s Trevorovou konjunkcí Venuše – Merkur z hrotu osmého domu. Tento tranzit má spíše doslovný význam: zkušenost smrti narušuje stabilitu a bezpečí druhého domu Venuše.

Tranzitující Uran se také přibližoval k přesné kvadratuře k nativnímu Plutonu v 15. stupni Lva v osmém domě; opět je tu konotace náhlého zážitku smrti, střetu s nějakým nezvratným osudem. Došlo také ke konjunkci tranzitujícího Plutona s Trevorovým Neptunem v 15. stupni Vah v devátém domě.

Zapojení devátého domu, které se také vyskytuje v horoskopu Jean Bates, v sobě nese důsledek nějaké hluboké změny ve světonázorech, k níž došlo již nějakou dobu před smrtí. Neptun v devátém domě je extrémně idealistické umístění; Trevor sdílí tento atribut se svou matkou, která má také Neptuna v devátém domě na 16. stupni Lva. Oba tak začínají život s vizí vesmíru, která je blažená a milující; Bůh je *summum bonum* a oběť a podřízení jsou požadavky duše. V době Davidovy smrti byl Uran tranzitem v kvadratuře do devátého domu s Neptunem u Jean; a tranzitující Pluton byl v konjunkci s Trevorovým Neptunem ve stejném domě. Zdá se tedy, že oba procházejí hlubokou změnou ve svých náboženských a filozofických postojích v době smrti Davida Batese. Dětská vize milujícího a starostlivého boha u Jean byla rozbita neočekávaností a „nespravedlností“ smrti; Trevorova byla podkopána a nenápadně prohloubena během měsíců před ní. Smrt tyto změny nezpůsobila, ale byla s nimi synchronní; neboť každá náhlá a „nezasloužená“ tragická událost má tendenci se shodovat s dobou zpochybňování základního náboženského přesvědčení. Opět působí archetyp smrti, i když v jiné sféře.

Zdá se, že starší syn, Brian Bates, zaregistroval otcovu smrt mnohem silněji než jeho bratr, protože progrese a tranzity v té době jsou extrémně silně výrazné. Možná pro něj tato událost znamenala mnohem víc a shodovala se s bouřlivějšími změnami v jeho vlastním životě. Prvním progresivním aspektem, který musíme prozkoumat, je opozice progresivního Merkura vůči nativnímu Plutonu v devátém domě. Tento aspekt, stejně jako progrese Merkur - Mars u Jean, nelze vykládat jako progresi „smrti“ v běžném smyslu. Co to však naznačuje, je období v Brianově životě, kdy se začal, možná nedobrovolně (kvadratury a opozice obvykle odrážejí neochotu zabývat se nějakým problémem), setkávat se zcela jinou dimenzí reality. Merkur – Pluton vystavuje

jednotlivce podsvětí takovým způsobem, že se jeho pohled a postoje změní; jeho názory na sebe a na život jsou nuceny se prohlubovat a nic už není tak jednoduché. Merkur je umístěn ve druhém domě v horoskopu narození a vládne osmému; z toho tedy vyplývá, že tato hluboká změna ve výhledu pramení ze zkušenosti ztráty a narušené stability.

Dalším progresivním aspektem, který je v té době patrný, je progresivní Mars v opozici k natální Venuši, rovněž umístěné ve druhém domě. Tento vývoj se časově shodoval s počátkem rozpadu Brianova manželství, což je událost, která se na první pohled zdá nesouvisející se smrtí otce, ale která je, jak uvidíme, blíže spjata, než by se mohlo zdát. Opět se ukazuje smrt, ale zde je to smrt vztahu a kontakty Mars-Venuše jsou typickým odrazem turbulencí a obtíží v této sféře života. Individuální potřeby se střetávají s potřebou bezpečí, reflektovanou Venuší, vládnoucí sedmému domu ve druhém. Brianova svatba byla pro něj situace druhého domu, „zázemí“ stability. V době, kdy jeho otec „opustil“ matku, byl v procesu opouštění své manželky. Mars procházel osmým domem, čímž podtrhoval téma smrti, i když smrt otce – v případě Briana na symbolické úrovni – se zdá být spíše spojena se setkáním s hlubší a tajemnější stránkou života a s erupcí emocionální prvky, které byly předtím nevědomé. Stejně jako jeho otec, Brian uzavřel „dokonalé“ manželství. Zdá se, že stejně jako jeho otec v něm archetyp smrti, konstelovaný tak mocně v této rodině, vyvolal hořké zjištění, že v jeho životě bylo něco méně než dokonalého. Oba na určité úrovni „zemřeli“, i když Brianova smrt se týkala zániku osobnosti, zvláštního životního stylu a pozlátka společenské normality, pod nimiž mnoho tiše hnisalo. Jean Bates, když vyprávěla o tomto těžkém období v životě svého staršího syna, byla tím viditelně rozrušená a zmatená, protože stejně jako v jejím vlastním manželství „všechno vypadalo tak krásně“. Když si uvědomím všechny tyto společné životy – Trevor absolvuje své světské zasvěcení, Brian podstupuje smrt svého starého života, David za sebou nechává život a Jean trpí záchvaty mdloby, prostupuje mnou silný pocit, že nějaké základní lepidlo nebo pojivá látka, která dříve držela tuto rodinu v uchváceném a paralyzujícím stisku, se začala rozpouštět. Toto rozpuštění propustilo oba syny do různých životů, osvobodilo matku a uvedlo ji do vdovství a do mnoha znepokojivých otázek a Davida uvolnilo k smrti.

Jedna a poslední progrese stojí za zmínku v Brianově horoskopu: progresivní Měsíc se dostal do přesné opozice s konjunkcí Mars-Uran v Blížencích na 5. stupni v sedmém domě. Tento aspekt je klasicky spojen s narušením a odloučením a je zajímavé poznamenat, že Uran je vládcem Brianova čtvrtého domu — domu, který se týká vztahu s otcem. Brian, stejně jako Trevor, nezažil svého otce jako milého a milujícího muže; zde je čtvrtým vládcem domu v konjunkci s Marsem a v kvadrátu s Měsícem v desátém (vládne matce). Zdá se tedy, že Brian nezapomněl na spodní proudy bitvy, které mezi jeho rodiči existovaly, ale které všichni tak pečlivě ignorovali. Tato synchronicita mezi ztrátou otce a ztrátou manželství odhaluje, že povaha Brianova manželství byla nějakým způsobem svázána s manželstvím jeho rodičů — jako by se snažil vymýt hlubokou úzkost Měsíce — Marsu — Uranu tím, že je přelepil „libým“ zevnějškem podle „pěkného“ zevnějšku, který vyzníval doma. S přerušením jednoho vztahu smrtí se tedy přetrhla i šňůra, která svazovala ten druhý. Ani jedno nezpůsobilo druhé; ale staly se spolu. Tento progresivní lunární aspekt je jedinou lunární progresí, která se objevuje ve čtyřech dosud zvažovaných horoskopech. Jean Bates neměla v době smrti v platnosti žádné lunární progresivní aspekty, ani Trevor, ani sám David Bates, ačkoli jeho progresivní Měsíc, i když jeho progresivní Měsíc, kdyby žil ještě měsíc déle, by trinem dorazil k nativnímu Neptunu a sextilem k nativnímu Merkuru. Nejsem si jistá, co si myslet o této absenci lunárních progresivních aspektů, protože progresivní Měsíc je obvykle vynikajícím ukazatelem přílivu a toku životní zkušenosti. Jediný závěr, ke kterému mohu dospět, je, že Brian byl jediným nejbližším členem rodiny, který skutečně pocítil dopad ztráty svého otce v době, kdy se to stalo. Ostatní to registrovali, ale prožívali to snad až v emocionální rovině poté. To není neobvyklé, protože ne všichni cítíme věci stejným způsobem ve stejnou dobu. Často existuje prodleva mezi časem konkrétního zážitku a časem, kdy ho člověk stráví. Měsíc je schránkou zkušeností na úrovni pocitů, na úrovni „vnitřností“, protože tráví životní události a osobně je činí našimi vlastními. Nedostatek lunárních aspektů ve všech horoskopech, kromě Briana, mi naznačuje, že ačkoli Jean Bates zaregistrovala myšlenku, že její manžel zemřel, nepocítila to ve svých důsledcích; a skutečně, když jsem s ní mluvila, měla jsem zřetelný dojem, že na určité úrovni stále ještě zcela nestrávila tuto smrt, i když uplynulo několik let. Když jsem se jí zeptala na pohřeb a její pocity z něj, vysvětlila mi, že dala

pokyny ke zpopelnění manželova těla. Nikdo z rodiny se vlastně na tělo před kremací nešel podívat, kromě Briana, což ostatním všem připadalo poněkud zvláštní. Zdá se, že tato smrt nebyla zcela realitou pro žádného člena rodiny: kromě něj.

Nakonec, abych uzavřela toto zkoumání rodinných horoskopů, jeden tranzit v Brianově horoskopu se zdá být relevantní.

Tímto je tranzit Saturnu přes nativní Měsíc a v kvadrátu ke konjunkci Mars-Uran, k čemuž došlo před smrtí. Brianův Měsíc v Panně ho spojuje s jeho bratrem, který má Saturn v Panně velmi blízko sebe, a na oplátku s jeho otcem, ačkoli orbis konjunkce mezi Brianovým Měsícem a Davidovým Sluncem je technicky příliš široký. Zdá se však, že tento tranzit Saturna v Brianově horoskopu, stejně jako návrat Saturna, ke kterému došlo u Trevora, naznačuje, že Brian v měsících před smrtí svého otce dozrál poněkud zahořklým způsobem. Kvadratury k planetám sedmého domu odrážejí bolestné odloučení, ke kterému došlo v jeho manželství, odhalující konflikt mezi smyslem pro odpovědnost a naléhavou potřebou svobody. Ale tranzit Saturnu přes Měsíc naznačuje problém ve vztahu k matce. Kromě toho, že Brian opustil otce, opouštěl také svou matku, protože se zdá, že si ji nebo jejího náhradníka v jistém smyslu vzal. Těsně před Davidovou smrtí začalo docházet k odklonu od dětství a mateřských pout, v kombinaci se zvýšenou potřebou usadit se ve světě. Brian si zvolil povolání právníka a zdá se, že rozpad manželství a smrt otce byly také synchronní se zvýšeným nasazením v jeho profesním životě. Oba synové tak v měsících před smrtí procházeli vlastním přechodem z dětství. Mám dojem, že Jean Bates, která je nesmírně vyžadující a majetnická žena a velmi se bojí pustit kohokoli, koho miluje, během této doby „ztratila“ oba své syny. Přestože se oba fyzicky oddělili a mezi sebou a rodinou si vytvořili velké vzdálenosti, emocionálně ještě „neodešli“; ale rok před Davidovou smrtí viděla přestřižení těchto provazů. Na jisté úrovni to muselo být na Jean vidět, i když nevědomě, a vyvolalo to určitý nárůst úzkosti a tendenci vypustit na jejího manžela celou zásobu jejích citových potřeb. Vzhledem k tomu, že on sám také procházel jakýmsi odloučením, byl donucen k tomu, že se s ní musel střetnout, čemuž se synové přesunem na opačné konce země do jisté míry vyhnuli. Vzhledem k volbě mezi touto konfrontací, která je na archetypální úrovni reprezentována mýtickým dračím bojem, a rychlým odchodem, se zdá, že si

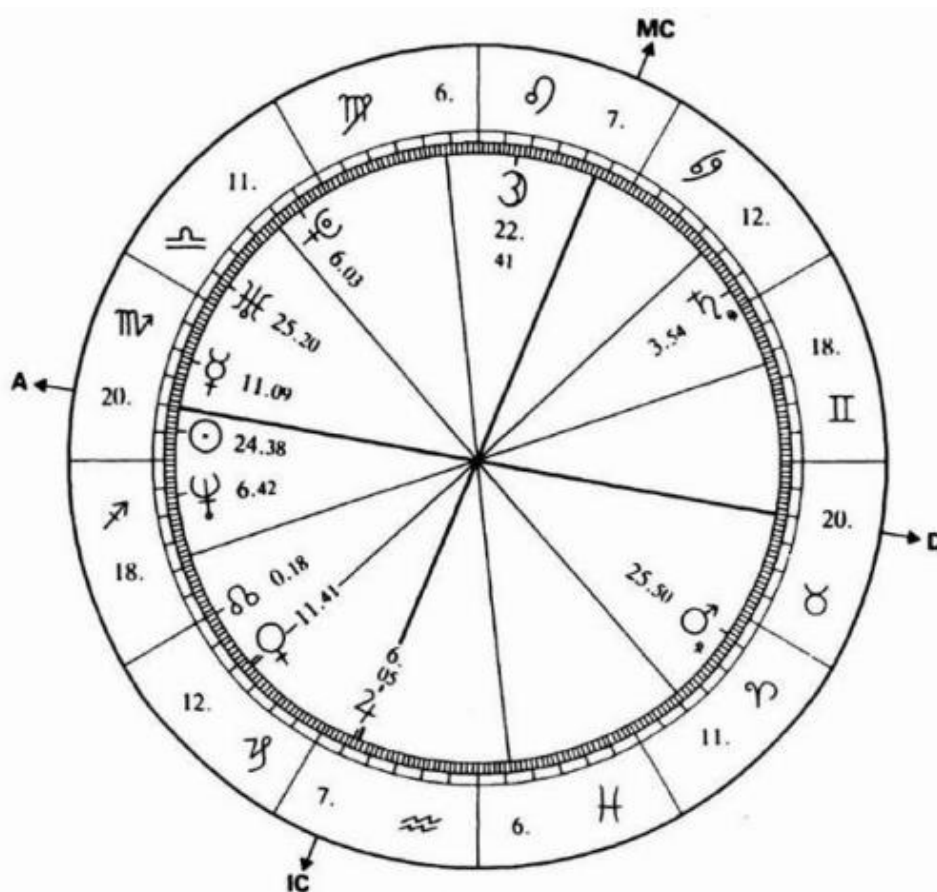
vybral to druhé, i když tím nemyslím, že by si „vybral“ v nějakém vědomém smyslu.

Ráda bych objasnila, že výše uvedená analýza není obviněním Jean Bates jako „příčiny“ smrti jejího manžela. Ať už ta smrt znamenala cokoli, odrazila se v jeho vlastním horoskopu nepříjemně „osudovým“ způsobem, a byla proto jeho vlastní nutností. Ale toto krátké a v mnoha ohledech neúplné prozkoumání některých dominantních vlivů působících v horoskopech naznačuje, že se rodinný komplex začal rozpadat a nechal každého člena, aby se vypořádal se svými vlastními emocionálními problémy. Každý reagoval podle individuálního temperamentu. Jean Bates mi jako dodatek sdělila, že když se Brian po pohřbu vrátil do Ameriky, napsal své matce a vyprávěl jí zvláštní sen. Vzpomněla si na ten sen, protože to bylo spojení, i když slabé, s mrtvým mužem, a nějakým zvláštním způsobem ji uklidňoval. Brianovi se zdálo, že ho na skalnatém pobřeží vyplavilo moře z hlubin moře, a když vylezl na suchou zem, uviděl svého otce, jak vesele kráčí do vody. David Bates se s úsměvem otočil a rozloučil se gestem, které naznačovalo, že teď je řada na Brianovi, aby se pustil do života; a pak zmizel do stejných hlubin, z nichž se právě vynořil syn. Toto je hluboký a dojemný sen, ačkoli jeho důsledky byly pro Jean ztraceny; líčí totiž koloběh života a předávání zodpovědnosti z otce na syna. Mýtické téma za tím je odchod starého krále a zrození nového; a zde je to vykresleno jako ochotné přijetí, spíše než jako boj. Cítím, že tento sen odráží něco o tomto otci a synovi také v představě, že Brian tím, že přetrhl mateřské provazy, které ho poutaly jak k jeho matce, tak k jeho ženě, vykonal úkol, který otec nemohl udělat. Je to spíše parsifalovské, protože mladý muž uspěje tam, kde starý, nemocný nemůže. Sen je výstižným obrazem mýtických nebo archetypálních vzorců, které v této rodině fungují na hlubokých a neznámých úrovních, z nichž fyzická smrt otce byla pouze jedním z projevů.

Toto shrnutí bych ráda uzavřela krátkou zmínkou o některých synchronních odrazech události v horoskopech čtyř vnoučat. Tyto horoskopy jsem reprodukovala níže, i když se jimi budeme zabývat pouze velmi zběžně; ale je zajímavé zaznamenat opakující se znamení, aspekty a umístění domů, odraz rodinného dědictví a rodinného osudu.

Bruce a Sally Bates jsou děti Trevora Batese, zatímco Rupert a Henry jsou děti Briana. V Bruceově horoskopu bude vidět, že Jupiter je umístěn přesně v IC

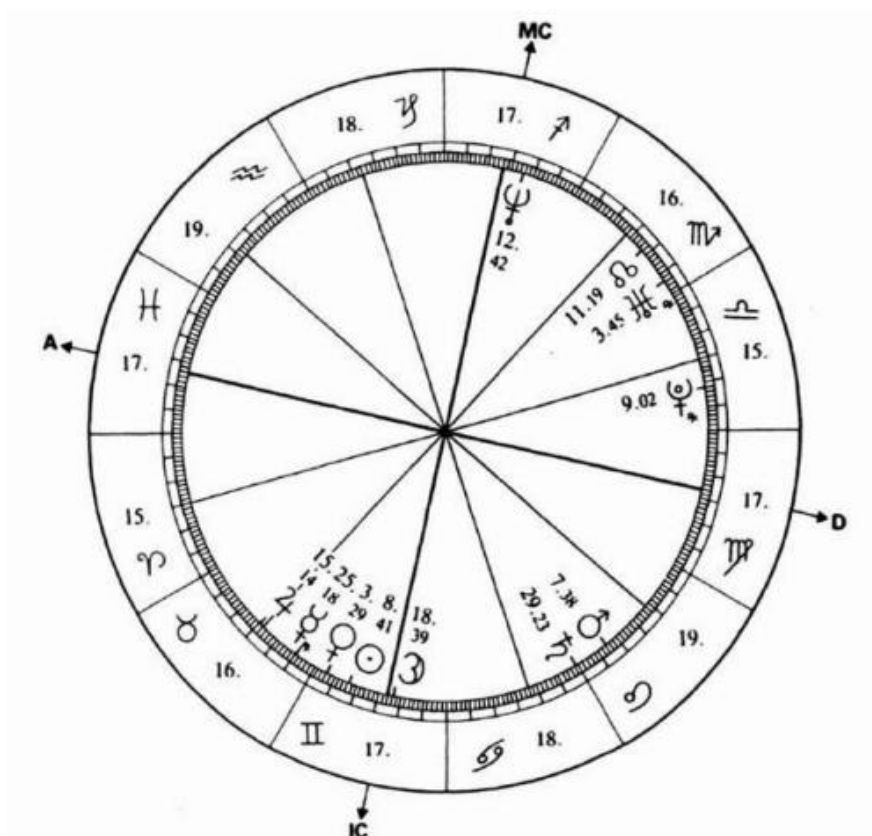
ve Vodnáři; a tranzitující Jupiter se blížil k přesné opozici k tomuto bodu v době smrti jeho dědečka. Vzhledem k tomu, že čtvrtý dům se týká otce a dědictví po otcově linii, tento aspekt se zdá být vhodný, ačkoli Bruce osobně smrt příliš nezasáhla, bylo mu v té době pouhých pět let. Sally, které byly v době dědečkovy smrti dva roky, tento pohyb po poledníku také ukazuje ve svém horoskopu, ale v jejím případě jde o tranzitující Neptun, který se blížil k přesné konjunkci se středem nebes a aplikoval na opozici Měsíc v IC. V obou těchto dětských horoskopech je tedy naznačena nějaká změna nebo krize ve sféře rodiny, ačkoli si stěží mohli být vědomi hlubších důsledků smrti. Také Saturn tranzitem, který byl na 8. stupni Panny v době Davidovy smrti, tvořil přesnou kvadraturu k natálnímu Slunci na 8. stupni Blíženců u Sally. Tento aspekt má rovněž tradiční asociace se vztahem s otcem a s mužskou linií a s určitou zkušeností ztráty nebo zklamání.

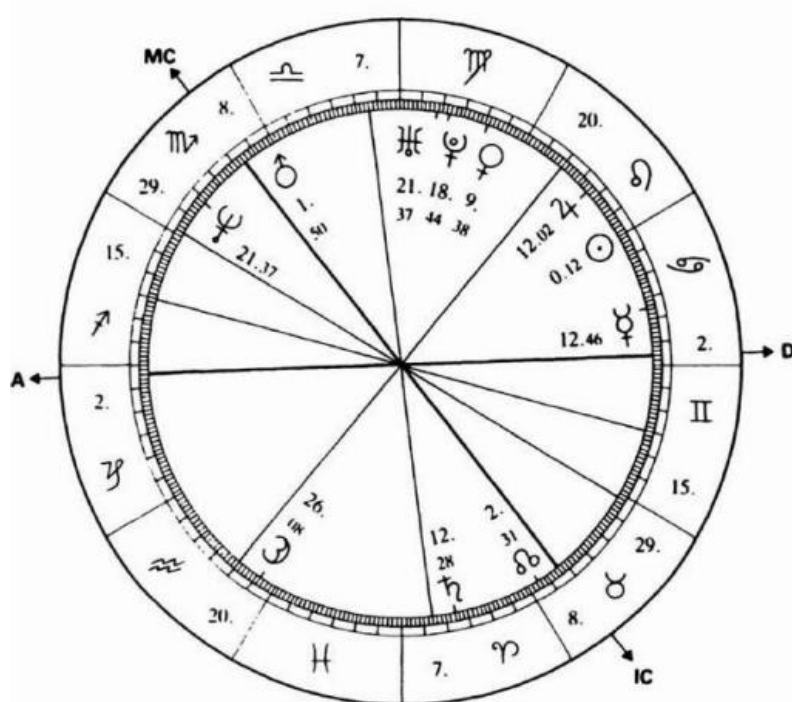
Horoskop narození Bruce Batese

17. 11. 1973 5:00 Sydney, Austrálie

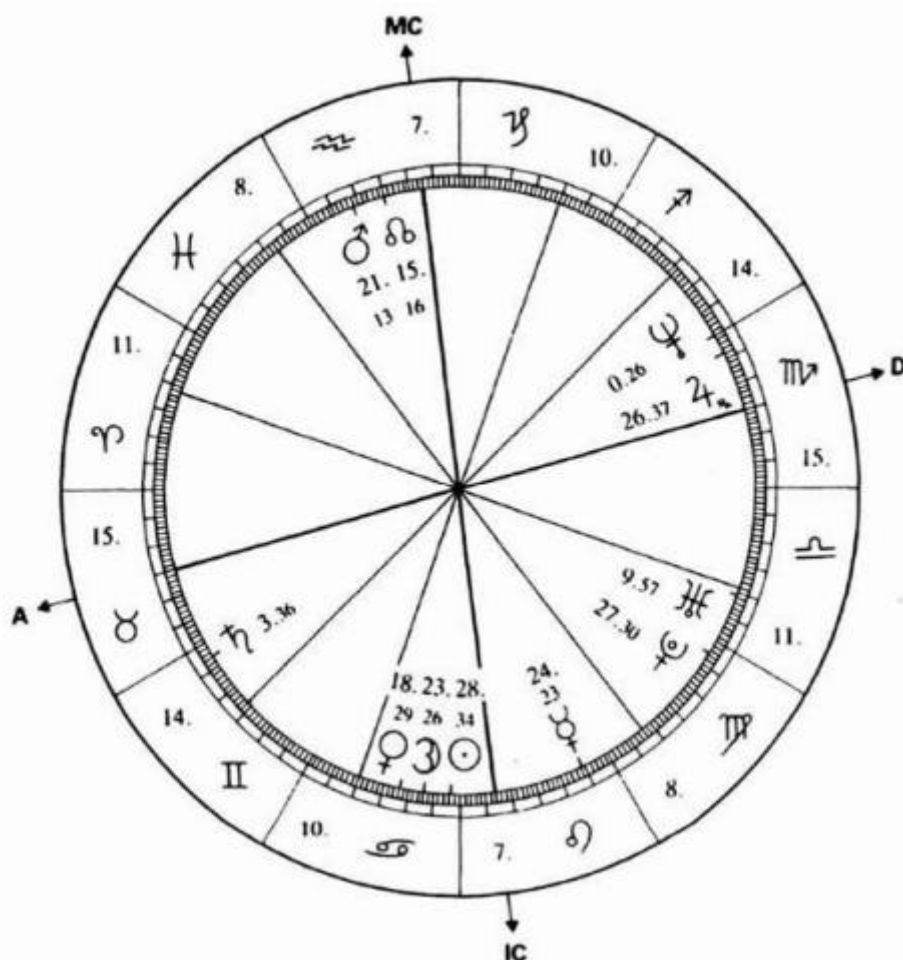
Rupert a Henry byli starší a znali svého dědečka lépe; v době jeho smrti bylo Rupertovi jedenáct let a Jindřichovi sedm. Saturn, tranzitující 8. stupněm Panny, se blížil k přesné konjunkci s Rupertovou natální Venuší; tento aspekt bezpochyby odráží emocionální zranění a pocit ztráty při rozpadu manželství jeho otce, protože Venuše vládne čtvrtému domu v Rupertově horoskopu. Ale znovu se ukazuje synchronicita událostí, protože tento aspekt se shoduje se smrtí Rupertova dědečka. V Henryho horoskopu je znázorněna silná opozice tranzitujícího Uranu k Ascendentu a i to může být považováno za odraz rozpadu rodičovského manželství; ale je také synchronní s dědečkovou smrtí, protože 14. stupeň Štíra je stupeň, který se objevuje uprostřed nebes v „horoskopu smrti“ Davida Batese. Henryho vzestupný uzel je umístěn přesně ve stejném stupni stejného znamení jako jeho dědečka – 15. stupeň Vodnáře – a spadá do Henryho desátého domu, v kvadratuře tranzitujícího Uranu. A opět najdeme Jupitera, který aplikuje konjunkci IC na 7. stupni Lva. Jakkoli tedy chceme interpretovat tyto tranzity v horoskopech čtyř vnoučat, jeden bod se ukazuje nejzřetelněji: čtvrtý dům je ovlivněn ve všech čtyřech horoskopech, buď planetou přibližující se k vrcholu, nebo tranzitem ovlivňujícím vládce. Tato synchronní vazba ve všech čtyřech horoskopech, ukazující nějakou krizi nebo změnu ve sféře otce a otcovy linie, je poměrně působivá.

Horoskop narození Sally Bates
30. 5. 1976 0:40 Sydney, Austrálie

Horoskop narození Ruperta Bateše
23. 7. 1967 19:20 New York, Amerika

Horoskop narození Henryho Batese

22. 7. 1971 1:10 New York, Amerika

Astrologicky uvažovaný příběh tří let v životě rodiny Batesových dobře odráží způsob, jakým se může projevovat synchronicita. Ale takové svazky nejsou v žádném případě výjimečné nebo neobvyklé. Mohou nastat v každé rodině vždy, když má nějaká událost pro tuto rodinu význam jako celek, a mohou nastat i ve vztazích, kde se vývoj v životě jednoho partnera synchronizuje se změnami v životě druhého partnera. Prostřednictvím tohoto velkého propojeného řetězce jsou oddělené životy sdružovány do společného významu a odhaluje se podivná jednota podstaty, kterou alchymie nazývala *unus mundus* a kterou Jung nazýval kolektivním nevědomím. Fungování synchronicity je úžasné, v neposlední řadě díky té kvalitě absolutních znalostí, která se zdá být zobrazena. Jak říká Aniela Jaff (*The Myth of Meaning*):

Synchronistické jevy uspořádané archetypem často vzbuzují úžas a úctu nebo intuici nevyzpytatelných sil, které přidělují význam. Podle Goethova

názoru existuje mimo člověka uspořádaná síla, která připomíná náhodu stejně jako prozřetelnost a která smršťuje čas a rozšiřuje prostor. Nazval ji „daimonickou“ a mluvil o ní tak, jak jiní hovoří o Bohu.¹⁹²

Jestli je to Bůh, „*daimon*“, jak praví Goethe, nebo osud, nevím. Ale zážitek „nevyzpytatelných sil“ je nezaměnitelný, stejně jako pocit jakési sítě s vlákny, která vyzařují do nepoznaných vzdáleností. Není překvapením, že pavouk je jedním z nejstarších symbolů osudu. Tato síť je tím, co stoici mysleli pod pojmem *heimarmenê*, a rozrušila ranou církev do té míry, že byla nucena vyvinout koncept Boží prozřetelnosti, aby čelila pocitu osudovosti, který každé setkání s pavučinou vyvolalo. Je nesmírně obtížné proniknout do tohoto zdánlivého paradoxu, v němž se události „synchronizují“ s astrologickými konfiguracemi a vnitřními psychickými stavy, protože „archetyp“ byl konstelován. Ale zároveň byly ty astrologické konfigurace, které jsou synchronní s událostmi a vnitřními prožitky, „nařízeny“ od okamžiku narození jedince kvůli uspořádanému hodinovému stroji nebes. Jinými slovy, jak kauzální osud (Moirai), tak akauzální (nevědomí) jsou stejně platnými způsoby interpretace zkušenosti. Hranice mezi Moirou a *unus mundus* kolektivního nevědomí, ve kterém archetypy účinkují, je skutečně velmi tenká, protože by se zdálo, že osud je kauzální i akauzální zároveň, je již napsán, a přesto je psán v každém okamžiku, neodvolatelný a přesto subjektivní k lidské manipulaci. Prozkoumali jsme spleť pavučinu, kterou tyto „nevyzpytatelné síly“ spřádají, aranžmá „oněch“ nebo „toho“, a to do jisté míry podrobně. Nyní nastal čas zamyslet se nad těmi „mocnostmi“ samotnými, nebo nad sebou samými, jež Jung v průběhu svého života začal označovat jako Já.

¹⁹² Aniela Jaffe, *The Myth of Meaning*, Penguin Books, 1975, s. 153.

X. Osud a Já

Co budeš dělat, Bože, až zemřu? Jsem Tvá sklenice (pokud je prasklá, rozkládám se?), Tvá studna (pokud studna vyschne?). Jsem Tvé řemeslo, ve kterém pokračuješ, se mnou je celý Tvůj význam pryč.

Rainer Maria Rilke

Jedno téma spojuje každý příklad charakteristicky lidských dilemat popsaných v předchozích kapitolách této knihy. Ať už uvažujeme o obtížném vnitřním i vnějším životě Ruth, nebo o neproniknutelném autismu René R., nebo o melancholické sebevraždě Timothyho S., nebo o zjevně předem stanoveném konci francouzského krále Jindřicha II., nebo o náhlé smrti Davida Batese, kolem těchto příkladů existuje smysl pro řád, teleologii nebo nutnost. Někdy byl tento řád zřejmý jedinci, který se na prožitku podílel; tak tomu bylo v případě Ruth, která – i když jsme s ní na našich společných sezeních nemluvili o jejím horoskopu – měla čím dál tím větší pocit, že zdánlivě „náhodné“ neštěstí jejího vězeňského vztahu přece jen není tak chabé, ale že je navenek výrazem inteligentního „něčeho“ uvnitř ní, co jí nejen způsobuje značné utrpení a konflikty, ale také se někam posouvá, k nějakému cíli. V jiných případech, jako byla sebevražda Timothyho S. nebo smrt Davida Batese, nebyl takový pocit smysluplnosti jedinci zřejmý. Astrologovi je však zřejmé, kdy je vzorec života spojen s horoskopem a synchronicita je vidět mezi planetárními umístěními a vnitřním a vnějším životem jedince. Událost izolovaná ze svého kontextu se zdá být náhodnou, ale když je zasazena do struktury totálního života se svým rodinným zázemím, svou zvláštní předpojatostí charakteru, svým vnitřním odvíjením promítnutým ve snech a svým horoskopem, stává se náhoda zcela nevhodným slovem a vlastnostmi, jako jsou „nevyhnutelný“, „spořádaný“, „správný“, „smysluplný“ a „nezbytný“; navrhuji samy sebe. Jak říká Jung, co se člověku stane, je pro něj charakteristické. Reprezentuje vzor a všechny figurky do sebe zapadají. Jeden po druhém, jak jeho život pokračuje, zapadají na své místo podle nějakého předem určeného plánu.¹⁹³

Když život zasadí tvrdou a nečekanou ránu, pak zažijeme temnou tvář osudu, kterou Řekové nazývali Moira. Když se zdá, že nás život vede k cíli a naplňuje nás pocitem osudu, pak zažíváme světlou tvář osudu, kterou křesťanství nazývá Prozřetelnost. První z nich, věrně reflektovaná svým prvotním ženským obrazem, působí přísně, nelítostně a bez důvodu či designu

¹⁹³ C. G. Jung, *Psychological Reflections*, edited by Jolande Jacobi, Routledge & Kegan Paul, 1971, s. 322.

souvisejícího s jedincem. Moira koneckonců vykresluje své hranice bez favoritů, neboť se jedná o hranice kolektivní či univerzální, nikoli osobní v žádném individualistickém smyslu. To druhé, i když s sebou nese bolest, se zdá být v konečném důsledku benevolentní, plné moudrosti a pečující zejména o jedince. Mnohdy jsou obě tyto stránky osudu prožity najednou a pocit, že se obě spojují – nebo jsou součástí jednoho celku – je nezřídka u analytické práce, kde „nespravedlivé“ omezení, zranění a ztráty života postupně souvisí s vnitřním vzorcem, který směřuje k cíli a pomalu zvětšuje a obohacuje osobnost. Aniela Jaffe formuluje tuto shodu okolností takto:

*Individuace se v zásadě skládá z neustále obnovovaných, neustále potřebných pokusů o spojení vnitřních obrazů s vnější zkušeností. Nebo jinak řečeno, je to snaha „učinit to, co s námi osud zamýšlí udělat, zcela naším vlastním záměrem“.*¹⁹⁴

Zdá se tedy, že osud, jak naznačil Chrysippos, ztělesňuje dualitu nebo paradox, protože se jednou projevuje jako zkáza a jindy jako akt milosti. Problém tohoto paradoxu zaměstnával Junga, který v něm viděl odraz mravně nejednoznačného božstva, božstva, jehož ambivalentní tvář byla zmatenému Jobovi odhalena jako Bůh i Dábel. V Jungově formulaci pojmů individuace a archetypu Já byla tato dvě nesourodá vlákna, která tkají onen dvojí osud, o němž psal Chrysippos, spojena dohromady. „Já“ je úžasný termín, který se používá ke sjednocení všech protikladů v komplexní a paradoxní lidské bytosti, a to je přesně to, co z Jungova pohledu činí Já. I když se to nakonec může ukázat jako nepolapitelné, stojí za to pokusit se prozkoumat, co tím pojmem myslel v kontextu horoskopu. Neboť je to psychologicky nejbližší, abychom mohli dospět k pochopení těchto protichůdných vyjádření osudu a stejně paradoxního vztahu osudu a svobodné vůle, s nímž nás život neustále konfrontuje.

Nejprve uvedu jednu z různých Jungových definic Já, která je poměrně zdoluhavá, ale pomůže nám pochopit, co tím pojmem myslí.

Já jako empirický pojem označuje celou škálu psychických jevů u člověka. Vyjadřuje jednotu osobnosti jako celku. Ale pokud může být celková osobnost díky své nevědomé složce vědomá jen zčásti, je pojem Já zčásti pouze potenciálně empirický a je do té míry postulátem...

¹⁹⁴ Jaffe, s. 79.

Stejně jako se v praxi setkáváme s vědomými i nevědomými jevy, má i Já jako psychická celistvost vědomý i nevědomý aspekt. Empiricky se já objevuje ve snech, mýtech a pohádkách v postavě „nadřazené osobnosti“, jako je král, hrdina, prorok, zachránce atd., nebo ve formě symbolu celistvosti, jako je kruh, čtverec, quadratura circuli,¹⁹⁵ kříž atd... Empiricky se tedy Já jeví jako hra světla a stínu, i když je pojato jako celek a jednota, v níž jsou spojeny protiklady...

Já není filozofickou myšlenkou, protože nepředpovídá svou vlastní existenci, tj. nehypotazuje se. Z intelektuálního hlediska je to pouze pracovní hypotéza. Její empirické symboly mají naproti tomu velmi často výraznou numinozitu, tedy apriorní emocionální hodnotu, jako v případě mandaly... Ukazuje se tedy jako archetypální představa, která se od jiných představ tohoto druhu liší tím, že zaujímá ústřední postavení odpovídající významu jeho obsahu a jeho numinóznosti.¹⁹⁶

Někdy Jung píše o Já jako o „archetypu“ – tedy o jednom z rozličných uspořádacích či vzorovacích faktorů v nevědomí. Tak, stejně jako je Moira autoportrétem onoho prvotního instinktu uvnitř přírody, jež rozděluje hranice hmotnému životu a mstí překročení těchto hranic, i Já se svým impozantním rozsahem symbolických ztvárnění – diamant, kruh, mandala, kámen mudrců, květina, poklad, androgyn, zlatý prsten atd. – je obraz toho instinktu uvnitř jedince vyvinout se do sebe samého, stát se jedinečným a jediným a smysluplným celkem, který tu byl vždy v potenciálu, ale který trvá celý život – nebo mnoho životů –, i jen částečně rozvinout. Řečeno jinak, Já je obrazem náboženského instinktu, toho aspektu psychiky, který aspiruje na prožitek jednoty nebo božství. Když o tom Jung takto píše, je Já „tím“ archetypem, Velkým kolem, které zahrnuje všechny aspekty psychiky a svažuje je do jedinečného celku. Aniela Jaffe to frázuje takto:

Archetyp Já je „bezejmenný, nevyslovitelný“, skryté X, jehož konkretizace jsou nerozeznatelné od Božích obrazů... Individuaci je třeba chápat jako realizaci „božského“; v člověku.¹⁹⁷

Při formulaci tohoto konceptu Já jako centra individuálního rozvoje (a také kolektivního rozvoje, protože jeho obrazy jsou „nerozlišitelné od Božích obrazů“), se Jung nezvratně rozešel s Freudem a freudiány, kteří měli tendenci být nesympatičtí vůči myšlence „náboženského“ instinktu stejně základního a

¹⁹⁵ Kvadratura kruhu.

¹⁹⁶ C. G. Jung, *Psychological Types*, CW6, para. 789–91.

¹⁹⁷ Jaffe, s. 79.

vrozeného jako biologické pudu, kterými se psychoanalýza v ortodoxním smyslu primárně zabývá.

Náboženská aspirace je pro více reduktivně smýšlejícího psychoterapeuta „sublimací“. Pro Junga to nic takového není; je to spíše apriorní nutkání v psychice, existující od počátku, rozvíjet se v souladu s jedinečným vzorem k jedinečnému cíli (podle „vůle Boží“), a tento vzorec a cíl naplňují nejen pohnutky těla, ale i pohnutky ducha. Tak se Moira a Prozřetelnost spojují v jediné centrum, které je jak tělesné, tak duchovní, osobní i kolektivní. Následující pasáž z knihy *Vývoj osobnosti* odráží to, co se nazývá Jungův „mystický“ pohled na psychiku:

Co je to nakonec, co člověka přiměje jít vlastní cestou a povstat z nevědomé identity s masou jako z husté mlhy? Ne nutnost, neboť mnohým přichází nutnost a všichni se uchylují ke konvencím. Není to morální rozhodnutí, neboť devětkrát z deseti rozhodujeme o konvenci stejně. Čím to tedy je, že se váhy neúprosně vychylují ve prospěch výjimečných? Je to to, čemu se běžně říká poslání: iracionální faktor, který člověka znemožňuje emancipovat se od stáda a od jeho vyšlapaných cest. Pravá osobnost je vždy posláním a vkládá v něj důvěru jako v Boha... Ale poslání působí jako Boží zákon, ze kterého není úniku... Musí se řídit vlastním zákonem, jako by to byl daimon, který mu šeptá o nových a nádherných cestách. Každý, kdo má nějaké poslání, slyší hlas vnitřního člověka: je povolán.¹⁹⁸

Nyní je zde řada problémů, které astrologovi přináší tato věc, kterou Jung nazývá „posláním“ „pravé osobnosti“. Když je Já popisováno jako „jednota osobnosti jako celku“, můžeme na celkový horoskop pohlížet jako na jeho plán, zahrnující nejen znamení, planety a domy, ale také aspekty a rovnováhy (nebo nerovnováhy) prvků a vlastností, měsíční fáze, vlastně každý detail, který zahrnuje umění horoskopické interpretace. Já je tedy celý horoskop, nativní a progresivní. Ale je tu potíž v tom, že ať už je to cokoliv, co „přiměje člověka jít svou vlastní cestou“, nezdá se, že by to bylo v horoskopu. Každý zkušený astrolog se jistě setkal s lidmi, kteří zdaleka nevyjadřují vysoce individuální příběh horoskopu narození, ale v žádném případě se mu nepodobají, ale jsou spíše jako kartonové figurky vystřižené z populárního časopisu nebo televizního seriálu s nápady, přesvědčením a odpověďmi, které jsou zcela kolektivní. Doma, řečeno vulgárně, nikdo není, tedy žádný jedinec není doma, ale spíše

¹⁹⁸ Jung, CW17, para. 299.

kolektivní náustek, z jehož úst se vynořuje rodinný systém víry a hodnot a v širší rovině přesvědčení a hodnoty převládající kultury, v níž daná osoba žije a pracuje. V horoskopu není nic, co by nám prozradilo, proč ten člověk nevyjadřuje svůj horoskop, ale z protějšího křesla se mu dívá do tváře. Na Já tak je něco, co není jen souhrnem horoskopu, ale je také více než horoskopem.

Existuje také mnoho lidí v různých fázích individuálního projevu; můžeme vidět aktivní Měsíc nebo Slunce v kvadratuře s Uranem, nebo Venuši ve středu nebes, ale konjunkce Merkur - Pluton není nikde prokázána, s osmým domem se Saturnem se zatím v ničem nesetkali, kromě jeho nejpovrchnější podoby a konjunkce Mars-Uran ve čtvrtém domě se zcela vytratila. To je obecně místo, kde většina z nás žije: ve stavu postupného setkávání se s více a více tou celkovou osobností, která nás nejprve potkává jako „osud“ ve vnějším světě a teprve později, někdy se značným úsilím, jako aspekty nás samých – i když neméně jako „osud“. Jedním z nejzajímavějších rysů analytické práce pro astrologické oko je způsob, jakým se lidé s rostoucím vědomím sebe sama více podobají, a nikoli méně podobají svým horoskopům. Zdá se, že jedinec je daleko od „překročení“ horoskopu narození, spíše se v něm cítí jako doma; on a to do sebe začnou zapadat; a zároveň je více doma sám v sobě, jaký je. To se samozřejmě může stát bez jakékoli diskuse o astrologických tématech, takže mě jen stěží lze obviňovat z toho, že „přizpůsobuji“ své analyzanty jejich horoskopům, když jsem jejich horoskopy často neviděla, dokud neuplynuly roky práce. Zejména je to sluneční znamení, které jakoby „září“ stále více z člověka, jako by tento bod v horoskopu byl především jednotlivec jako „nádobu“ Já. Ale nejsme o nic blíže odpovědi, proč se jeden člověk rozhodne pro individuální cestu a jiný ne.

Dalším problémem, který se objevuje ve vztahu k Já a horoskopu, je problém, se kterým jsme se již mnohokrát setkali: Proč se určitá astrologická konfigurace projevuje u jedné osoby na jedné úrovni a u druhé osoby na zcela jiné úrovni?

S některými věcmi v psychice lze bezpochyby manipulovat, ale s jinými nikoli; anamnéza, která krátce následuje, je ilustrací toho druhého. Ale zdálo by se, když se člověk dívá na život z širší perspektivy, že hranice, které jsou dány – ať už Moirou, Prozřetelností nebo Já – jsou přesně těmi správnými hranicemi, které usnadňují rozvoj tohoto jedince. Je těžké to popsat, pokud to člověk nezažije; ale věta, kterou jsem často slýchala (a sama jsem to cítila), je, že by

člověk neměnil žádný aspekt svého minulého života, protože nějak „seděl“ a vedl do přítomnosti a mimo přítomnost do budoucnosti; a to zahrnuje „špatné“ nebo „nešťastné“ kousky, „chyby“, „špatné volby“, stejně jako „šťastné“ a „správné volby“. Zdá se, že tento hluboký subjektivní prožitek není s horoskopem svázán; spíše to člověk cítí u horoskopu, jako by to byl horoskop, který by si zvolil, kdyby byl takový výběr možný. Horoskop ale nepopisuje tak přesné všední detaily jako druhy synchronních happeningů, které jsme viděli v předchozí kapitole. „Uspořádání“, které život nabízí, se odráží ve smyslu horoskopu, ale ne podrobně z hlediska jejich aktuálnosti. Opět se setkáváme s některým aspektem Já, který leží za horoskopem.

To, co z jednoho úhlu pohledu vypadá jako ponurá tvář Moiry, se stává smysluplným vzorem z druhého a nezdá se, že by to bylo dáno každému, aby to mohl vidět z druhého úhlu pohledu. Možná to nepotřebuje každý, nebo by to snad mohl udělat každý, ale příležitost chybí, nebo je odmítána. Stejný pocit „padnutí“ vzniká, když člověk hluboce pracuje se sny, neboť jeho sny tomu člověku padnou, a i když se zprvu zdá, že se točí v náhodném a nesmyslném směru, nakonec odhalí pozoruhodný řád a design, kde se znovu a znovu setkávají motivy a témata, která jako by zmizela několik měsíců předtím, se znovu vynořují v dokonalém mžiku, odrážející změny vědomí, které nastaly v mezidobí. Je to běžící komentář života, který uvádí „něco“ uvnitř. V tomto tkaní je nevyhnutelný pocit nadlidské houževnatosti. Jung píše o spontánních fantazijních produktech psychiky – snech a „aktivní imaginaci“ –, říká:

*Temný impuls je konečným arbitrem vzoru, nevědomí se a priori vysráží do plastické podoby... Nad celým postupem jakoby vládne matná předzvědění nejen vzoru, ale i jeho významu.*¹⁹⁹

Stejný smysl pro umění se objevuje, když se uvažuje o vzoru života, jako by to byl sen, jehož obsah je symbolický i doslovný. Ale když se podíváme na horoskop jako na soubor planetárních umístění, zpočátku nevyvolává takový pocit tkaní. Jeho součástí jsou spíše různobarevné nitě, které „něco“ používá k výrobě tapisérie. Události „skutečného“ života a tok vnitřních obrazů jsou jak nějakým tajemným způsobem regulovány Já, a „věci“, jejichž vnitřní i vnější zkušenosti jsou utvářeny, jsou symbolizovány horoskopem. Někdy je projev jako vnější událost, někdy jako vnitřní obraz; a dokonce, i když uvažujeme o světě konkrétních událostí, dvě zdánlivě opačné události mohou být popsány

¹⁹⁹ Jung, CW8, para. 402.

stejnou astrologickou konfigurací. Jeden muž tedy může zažít svatbu při tranzitu Saturnu přes Venuši, zatímco jiný se může ocitnout v rozvodu. Vnitřní význam je stejný: je to vyrovnání se s realitou druhého člověka a střet mezi ideály lásky a odlišností partnera. Ale tyto dvě nesourodé okolnosti, jedna často „šťastná“ a druhá často „nešťastná“, jsou individuálně přizpůsobeny tak, aby dokonale padly v závislosti na jednotlivci. Zdálo by se, že tato věc, kterou Jung nazývá Já, dělá svá uspořádání pomocí horoskopu, jako tkadlec používá svá vlákna.

Někdy mám pocit, že právě k tomuto cíli směřuje práce astrologa, stejně jako analytika: že by jedinec mohl postupně objevit, vyrovnat se s ní a dát maximum té celistvosti, jejímž nástrojem je horoskop, jedinec nádobou a Já stvořitelem. Jedná se o vysoce subjektivní záležitost a bude zřejmé, že jde o sféru, kde statistiky, i když jsou užitečné jinde, nemají místo.

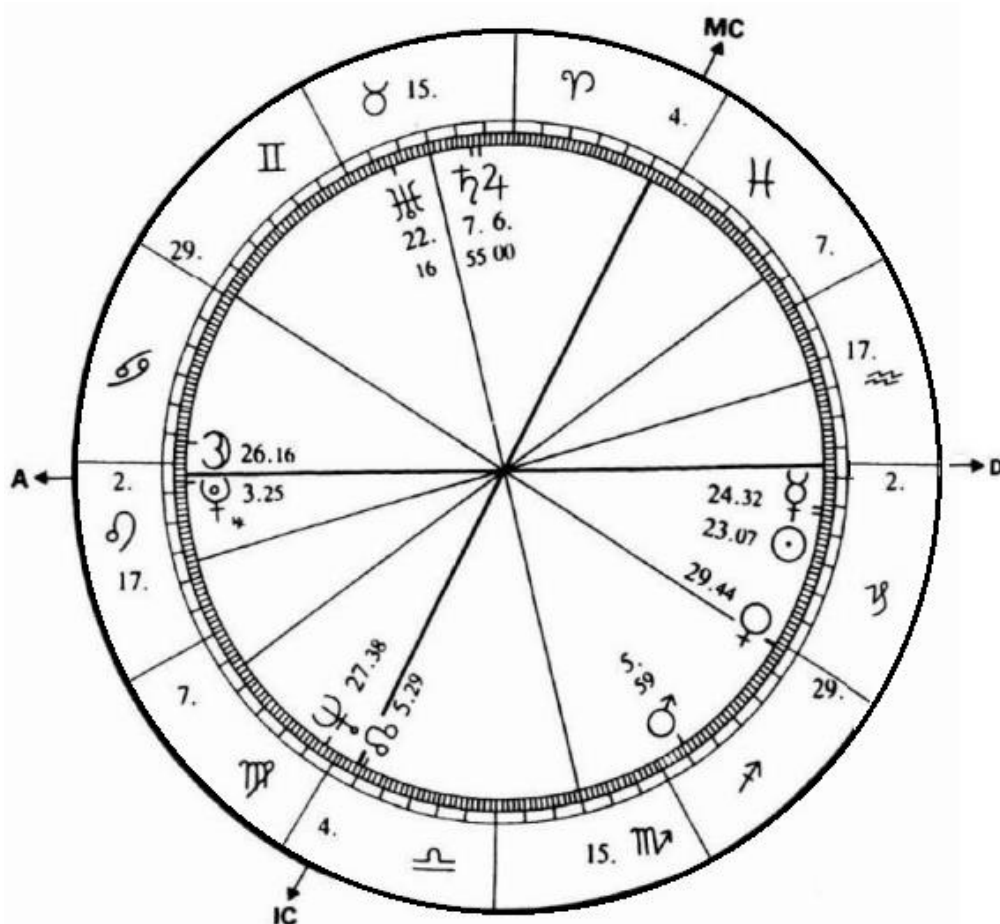
Každý život je realizací celku, to jest Já, a proto může být tato realizace také nazývána „individuací“. Veškerý život je vázán na jednotlivé nositele, kteří si to uvědomují, a bez nich je prostě nemyslitelný. Ale každý nosič je pověřen individuálním osudem a místem určení a samotná realizace těchto věcí dává životu smysl. Pravda, „smysl“ je často něco, co by se dalo stejně dobře nazvat „nesmyslem“, protože mezi tajemstvím existence a lidským chápáním existuje určitá nesouměřitelnost. „Smysl“ a „nesmysl“ jsou pouze umělá označení, která nám poskytují přiměřeně platný smysl pro směr.²⁰⁰

Pocit „smyslu“ na rozdíl od „nesmyslu“ je nejbližší k popisu jakékoli zkušenosti Já v práci v životě. Když mi něco dává smysluplný smysl z hlediska mého života, ne někoho jiného, zachytí se záblesk onoho „něčeho“, co je jak osud, tak individuální Já. Možná, že „smysl“ je relativní a subjektivní, spíše než neodmyslitelnou vlastností objektivního života. To z ní však dělá neméně psychickou realitu; a co vlastně je „objektivní“ život? Tento bod opravdu nelze dohadovat k závěru; je to jako otázka Boha, formulovaná v poněkud květnatém prohlášení na začátku filmu Píseň o Bernadettě: „Pro ty, kdo věří v Boha, není žádné vysvětlení nutné; pro ty, kdo nevěří, není možné žádné vysvětlení.“ Jakákoli pozice v horoskopu narození tedy může empiricky popisovat charakter nebo událost, ale může to být „nesmysl“ v tom, že jsou to pouze ty věci, prohlášení o neosobním osudu, ke kterým jedinec sám necítí žádný skutečný vztah. Není „spolutvůrcem“ ve svém vlastním vesmíru. Anebo může rezonovat

²⁰⁰ Jung, CW12, para. 330.

jako něco hluboce smysluplného, protože je uznáván jako součást sebe sama, a ne jako něco, co vnucují „zvenčí“ ty létající kusy horniny, které nazýváme planetami. To je místo, kde se Jungův koncept Já a druhy vnitřních zkušeností, které jednotlivci mají, když se setkávají se svou vlastní psychickou substancí, liší od starého *heimarmenê*, univerzálního „planetárního nucení“, které se vybíjelo na hříšném těle, ale nemohlo se dotknout duše. Umístěte Já do středu a my jsme najednou zapojeni do něčeho hluboce individuálního. To není žádné planetární donucení; planety pouze odrážejí nebo jsou symboly vzoru, který existuje ve vnitřním muži nebo ženě a který je řízen životní zkušeností tím archetypem, který stojí jako podstata jeho individuality. Planety „nevynucují“ v rozporu s duší, ale jsou spíše nádobami pro ni.

Horoskop, který následuje, je ženy, které budu říkat Alison. Je spíše astrologickou klientkou než analyzantem, i když vnitřní svět psychiky jí není neznámý, protože s ním sama pracuje.

Horoskop narození Alison

13. 1. 1941 18:00 Workington, Cumberland

Alison je zpěvačka a poradkyně s širokou škálou terapeutických dovedností, které využívá ve spojení s hlasem na workshopech i při samostatné práci. Je také slepá, ale její slepota není úplná a někdy dokáže rozeznat světlo a stín, pohyb a barvu. Stav její slepoty začal při narození, i když trvalo roky, než se projevil. Protože je to výjimečně vitální a kreativní žena, cítila jsem, že by bylo užitečné nejen prozkoumat její horoskop, ale také zahrnout její vlastní popis ztráty zraku a postupného procesu vyrovnávání se s tím, protože tento příběh neodhaluje jen značnou část Alisonina charakteru – což bude zřejmé z jejího horoskopu –, ale také ten nepolapitelný pocit „smyslu“, který pro ni její životní vzorec, jak se zdá, má. Proto jsem s ní přepsala rozhovor na téma její slepoty, protože její vlastní slova jsou mnohem výmluvnější, nežli by mohla být moje parafráze.

Moje první otázka na Alison se týkala fyzického aspektu její slepoty: jaká je její lékařská definice, kdy to začalo, jaké byly její první reakce na to.

Alison: Je to chronická uveitida, což je zánět uvey — přední stěny oka. Také mám nyní glaukom na obou očích, i když původně, před rokem 1971, byl pouze na levém oku. A na obou očích je šedý zákal. Jsou i další, drobné komplikace, ale tyto tři jsou hlavní. Glaukom na levém oku byl už od dětství. To oko bylo vždy o něco větší než pravé. Glaukom je zvýšený mezi-oční tlak.

Liz: *Opravdu ses s tím narodila?*

Alison: Oni to nevědí. Možná. Jako velmi malému dítěti bylo na fotografiích zřejmé, že jedno oko je o něco větší než to druhé. S velkou pravděpodobností jsem se s tím narodila, nikdo to neví. Byla jsem také velmi krátkozraká, což bylo to, čeho si všimli jako první. Šla jsem k očnímu specialistovi, protože jsem ve škole neviděla na tabuli, když mi bylo pět. Dostala jsem tehdy brýle, v roce 1946. Asi jsem měla tehdy také uveitidu, ale to nebylo diagnostikováno. Teprve v útlém věku mi to začalo skutečně přinášet změny, protože jsem začala mít rozmazané skvrny. Ale vždycky se to vyjasnilo. Řekla jsem o nich svému specialistovi. Ale pořád mi měnil brýle. Když mi bylo šestnáct, dělala jsem GCE²⁰¹ a zjistila jsem, že nemohu číst noviny. Šla jsem tedy ke svému praktickému lékaři a požádala jsem o druhý názor. Praktický lékař mě poslal zpět ke specialistovi. Udělal mi testy a na nic nepřišel.

Liz: *Případá mi velmi zvláštní, že glaukom i uveitida by měly být tímto způsobem zcela přehlíženy.*

²⁰¹ Efekt navádění pohledu.

Alison: Pořád nevím, jak se to všechno mohlo stát, jak jim mohlo uniknout, co se děje. Ale udělali to. Poplácali mě po hlavě a řekli: „Je to v tvém věku, vyrosteš z toho“. Znovu mi vyměnili brýle, takže teď už byly opravdu tlusté a nepříjemné. Pak jsem na radu svého specialisty odešla ze školy. To mi vyhovovalo, protože jsem nesnášela školu.

Liz: *Co jsi nejraději dělala?*

Alison: Celé dětství jsem malovala a kreslila. To dělala moje matka a to bylo to, co jsem chtěla dělat já sama. Ale i tam zasáhl osud tím, že mi dal tu nejohavnější uměleckou milenkou, jakou si lze představit. Tolik jsem se věnovala malování a kreslení. Ale tahle výtvarná milenkou byla ztělesněním sevřenosti s upjatou tváří... Všechno muselo být nakresleno realisticky a ona mě od toho opravdu odradila. Takže, zvláštním způsobem, to bylo správné. Než abych šla na uměleckou vysokou školu, což byla vždy moje ambice, když mi bylo šestnáct a můj specialista řekl, že by vlastně bylo lepší odejít ze školy, řekla jsem: „Jupí!“ a odešla do Liberty's, abych se tam vyškolila jako módní nákupčí. To vypadalo jako dobrý nápad, dalo to mé umělecké stránce nějaký výstup. Ale můj zrak šel tehdy rychle z kopce. Vstávala jsem v půl sedmé ráno, cestovala do Londýna a unavovala jsem se, takže to opravdu začalo být poprvé vidět. Vidění se mi rozmazalo a už se nevyjasnilo. Vrátila jsem se ke svému specialistovi. Pořád mě špatně diagnostikoval. Řekl matce, ale ne mně, že mám odchlípení sítnice v levém oku, které bylo tak těžce poškozeno glaukomem. Poslal mě do Moorfields pro kontaktní čočky.

Liz: *To zní jako trochu osudu v práci, neustálé mylné diagnózy.*

Alison: Byl konzultantem pro celý Hertfordshire. Myslím, že to byl určitý osud. Tak takhle jsem poprvé jela do Moorfields. Mluv zase o osudu! Vlastně mou první návštěvou v Moorfields bylo zazpívání na sesterském večírku. To bylo asi měsíc předtím, než jsem tam byla poslána jako pacient. Jen se na mě podívali a zavrtěli hlavami. Nasadili mi léky, které od té doby беру. Stalo se tak v roce 1957. Dostala jsem kortizonové kapky, stejně jako řadu dalších kapek. Neměly být léčebné, není to otevřené pro léčbu. Ale udržují zánět stabilní už přes dvacet let. Pak jsem byla v nemocnici a mimo ni, když mi několikrát operovali levé oko. Když mi bylo sedmnáct, byla jsem tam čtyři měsíce.

Liz: *Řekla bys, že to bylo poprvé, co jsi musela čelit skutečnosti, že stav je nevyléčitelný?*

Alison: Je to legrační, ale nemám jasno v tom, kdy mi to vlastně došlo. Musela to být doba, tím jsem si jistá. Ale cítím to mnohem víc jako postupnou realizaci, protože si pamatuji, že zpočátku jsem očekávala, že za šest měsíců budu schopná znovu číst. Během té doby jsem se musela vzdát práce módní nákupčí. Podívala jsem se na školení učitelů a přihlásila se na pár vysokých škol. Ale odmítli mě, aniž by se se mnou setkali, kvůli špatnému zraku. To by teď vlastně neudělali. Dali by mi aspoň šanci. A tak jsem byla v nemocnici i mimo ni, jedna operace za druhou, a přemýšlela, jaké mám vyhlídky. Předpokládám, že za první rok jsem zvažovala, že s dostatkem času a léčby se mi vrátí dostatek zraku, abych mohla jít na učitelskou odbornou školu.

Liz: Jak na to všechno reagovala tvá rodina?

Alison: Naštěstí mě rodiče velmi přijímali a podporovali mě. Strávila jsem celé dny doma, kreslila a poslouchala hudbu. Máma byla doma a můj děda taky. V létě jsme se hodně koupali, procházeli a jezdili na kole po lese. Máma mi hodně četla. Dělala jsem dobrovolnou práci pro lidi v nemocnici. Nějak jsem se nikdy necítila na rozpacích, co dělat. Ale cítila jsem se velmi nejistá, co přinese budoucnost. V sedmnácti jsem si myslela, že si vezmu svého přítele a tím se to všechno vyřeší. Ale to netrvalo moc dlouho. Postupně jsem si uvědomovala, že už asi nikdy nebudu schopná číst nebo dělat normální práci, kde je potřeba zraku.

Liz: *Jak ses vyrovnala s tím postupným uvědomováním? Prošla jsi kvůli tomu nějakými extrémními emocemi? Nebo jsi to dokázala snáze přijmout?*

Alison: Procházela jsem velmi příležitostnými pocity „Proč já?“. Ale velmi zřídka. Myslím, že s mým druhem kozorožské praktičnosti v konfrontaci s realitou světa cítím sebelítost, že jsem tak narušující věcí. Nikomu to nedělá dobře. I když se tím pravidelně zabývám, tento pocit, jakou zbytečnou emocí je litovat se nebo se zlobit, být zahořklá nebo sebelítostná, mě z toho opravdu rychle vyvrhne. Nesnáším být v takovém stavu. Takže v sobě nacházím zdroje, jak se z toho dostat. Lidé mi říkali: „Nezlobíš se na svého specialistu?“, nebo „Proč ho nezažaluješ?“. No, svou práci určitě dělal špatně.

Liz: *Jak se tvůj postoj ke ztrátě zraku prolíná s jakýmkoli náboženským nebo filozofickým názorem, který zastáváš? Přimělo tě to vůbec přemýšlet o této stránce věci?*

Alison: Ano, ale prošlo to mnoha různými fázemi. Když se to všechno stalo v mých mladistvých letech, byla jsem křesťanem chodícím do kostela, což

jsem byla vědomě od třinácti let. Když mi bylo šestnáct, už jsem se velmi neučeným způsobem zajímala o Paula Tillicha a přesouvala jsem se do té méně ortodoxní oblasti křesťanství, i když jsem zůstala učitelem nedělní školy až do svých jednadvaceti, protože jsem měla náhodou ráda děti. Na chvíli jsem šla do metodistické církve a velmi jsem se spřátelila se ženou, která měla dost těžkou roztroušenou sklerózu. Postoj „Děkuji ti, Bože, že jsi mi dal slabost, abych se povznesl“, je pro mě dost odporný. Ale určitě mi moje víra byla oporou. V době, kdy jsem se vzdala ortodoxního křesťanství, jsem si obstarala kombinaci vlastních zdrojů a dalších filozofických opor.

Liz: *A co tvá práce, jakmile ti byly zavřeny učitelské školy?*

Alison: Slyšela jsem o kurzu sociální práce, který jsem nemohla dělat, dokud mi nebylo jednadvacet. Ale dostala jsem práci jako recepční v místní továrně. Na pár let mi to dalo trochu peněz a identitu člověka s prací. Kreslila jsem a psala a byl to docela užitečný přechod. Pak jsem se přihlásila na kurz sociální práce a přestěhovala se do Londýna. Dalo mi to něco, co bylo reakcí na mé vlastní dilema a také práce, která využila mé zkušenosti. Dalo mi to šanci udělat něco náročného. Celý zážitek, kdy jsem byla čtyři měsíce v nemocnici, v nemocnici a mimo ni, a byla jsem s lidmi, kteří ztratili zrak, na mě udělala velký dojem. Navštěvovala jsem ženu, která byla hluchá a slepá, starou ženu, dokud nezemřela. Trávit spoustu času s někým úplně hluchým a úplně slepým mě začalo nutit přemýšlet o velmi hlubokých problémech. Začala jsem se věnovat sociální práci se staršími slepými lidmi. Měli tak hrozné životy, v Severním Paddingtonu a Kensal Rise... otřesné podmínky bydlení, ohavní pronajímatelé... Vzpomínám si na den, kdy důchod stoupl na 4,1 liber a zpochybňoval mou vlastní roli v něm a také to, kde v tom všem je Bůh. Prošla jsem si obdobím, kdy jsem byla docela deprimovaná, i když jsem nikdy neměla sklony k depresím klasického typu. Temperamentně to není můj styl. Ale realita, se kterou jsem se denně setkávala, byla velmi depresivní. Ale já jsem v tom všem zpívala.

Liz: *Jak do toho zapadl tvůj zpěv?*

Alison: Začala jsem zpívat, když mi bylo šestnáct, a velmi vědomě jsem to používala jako cestu. Mám z toho obrovskou radost a miluji pozitivní zpětnou vazbu, kterou dostávám. Nutnost zpívat byla a je protiváhou k tomu, abych čelila problému mé vlastní zrakové ztráty, ztráty zraku jiných lidí, smrti, všem těm depresivním problémům. V roce 1965 jsem se dala na druh neortodoxního marxismu. Nikdy mi ale neseseděl moc pohodlně. To trvalo asi pět let. Bylo to

velmi zvláštní období. Byla jsem zapojena do umělecké skupiny, jejíž vedoucí byl pěvecký a divadelní génius. Byl také marxistou. Dostala jsem z toho ohromné množství. Dělali jsme nahrávací projekty a rozhlasové projekty a divadelní projekty. To mě na čas pohltilo kreativně a filozoficky. Když přišlo Ženské hnutí, dávalo mi to mnohem větší smysl než marxistický pohled na svět. Nyní jsem se vrátila k holističtějšímu chápání světa, což mi pomohlo věci přijímat. Jakmile to dokážete, pak v sobě nějak najdete zdroje a přestanete vyžadovat odpovědi a spravedlnost. Tyto otázky se stávají irelevantními. Neexistují žádná řešení. Přitahuje mě taoismus. Čím více se cítíme odděleni od ostatních lidí, zvířat, čehokoli, tím více jsme schopni pronásledovat a ničit. Předpokládám, že Jungův pohled na věc mě láká. Moje ztráta zraku byla do značné míry součástí vlákna, které mě k tomu všemu přivedla.

Liz: *Pak máš pocit, že ti to něco dalo, stejně jako něco vzalo.*

Alison: No, bez toho problému bych určitě nemusela čelit určitým věcem. Přivedlo mě to k práci nejen s nevidomými, ale i s drogově závislými. V té práci se opravdu musíte podívat smrti do tváře. Za čtyři roky, co jsem s nimi pracovala, jsem se zúčastnila více pohřbů, než kdykoli během zbytku svého života. Opravdu si nemyslím, že jsem dospěla k nějakému skutečnému osvobození nebo přijetí své slepoty teprve před dvěma lety. Tehdy jsem byla na první operaci pravého oka. Jakýkoli chirurgický zákrok na oku tak poškozeném, jako je moje, vytváří potenciál pro úplné zhoršení. Je to velmi riskantní. Vždy jsem věděla, že pokud budu pokračovat tak, jak jsem byla, bez jakékoli operace, pak by se šedý zákal nakonec rozrostl, takže by se ztratilo veškeré vidění. Pak by mohli operovat a odstranit to. Mohla bych získat zpět značné množství zraku, nikdo neví kolik, nebo by se to mohlo úplně zabalit. To bylo dilema, o kterém jsem vždycky věděla, že ho dosáhnu. Vlastně se mi o tom zdálo. Zdálo se mi, že jsem sešla k operačnímu stolu a promluvila si s chirurgem o tom, co se stane, až se dostanu z anestetik. Buď to bude zrak, nebo slepota. Sen však neukázal žádný výsledek. Oko skutečnou operaci přežilo, i když mi později řekli, že to bylo hodně na pokus. Tlak se značně snížil. Ale pak to šlo zase nahoru. Po té úlevě to bylo hrozné zklamání. Tři dny to na mě sedělo jako mrak. Po celou tu dobu před operací vždy panovala nejistota ohledně výsledku a to mi bránilo být zcela v přítomnosti. Ale když jsem prošla operací, ulevilo se mi a pak jsem byla znovu zklamána, něco jsem opustila. To mi dalo jistý druh

svobody. Samozřejmě, že nechci přijít o to, co mi zbylo ze zraku. Ale přestala jsem se tím trápit. Také jsem přestala hledat lék.

Liz: *Zkusila jsi obor alternativní medicíny?*

Alison: Ano, to byla fáze, kterou jsem prošla. V Kalifornii jsem potkala ženu, která byla v prvních fázích glaukomu. Právě jí byla diagnostikována zatím téměř žádná zraková ztráta. Začala navštěvovat různé léčitele, což jsem také dělala, a zeptala se mě, jaké mám s nimi zkušenosti. Vyzkoušela jsem duchovní léčitele, akupunkturu, makrobiotiku, Batesovu metodu, všechny možné věci. Řekla jsem jí, že mi to zabralo tolik času a energie, že už jsem se nemohla dál trápit. Vzhledem k diagnóze, kdy jsem měla tento stav od narození, zvrátit čtyřicet let takového poškození by jen zabralo příliš mnoho času a energie. Řekla jsem jí, že jsem dospěla do bodu, kdy už chci jen dál žít. Nesmírně se jí ulevilo. Bála se, že se její život stane mstou proti vizuální ztrátě. Je těžké být v blízkosti alternativní medicíny a terapeutické scény v Kalifornii, nebo třeba v Londýně, protože jsou tak zabráni do uzdravování. Setkala jsem se s lidmi, kteří mě chtěli horlivěji vyléčit, nežli já sama sebe. Přinutilo mě to přemýšlet, kdo byl ten nemocný?

Liz: *V psychoterapii najdeš podobnou věc, odhodlání vyléčit pacienta. Je těžké se tomu vyhnout.*

Alison: Ano, ale být na přijímací straně bylo zajímavé. Sama jsem byla sociálním pracovníkem a poradcem a terapeutem, kromě vlastní terapie. Takže bylo docela zajímavé setkat se s tou potřebou mě vyléčit. Uvědomila jsem si, že mě to už tolik netrápí. Některé z nejtěžších období, které jsem kdy v souvislosti se svým zrakem zažila, přišly, když jsem se zabývala alternativní medicínou. Ale dospělo to do bodu, kdy to není tak důležité. Ztráta zraku mi dává tolik, kolik mi bere.

Liz: *Kde se teď spatřuješ?*

Alison: Nedávno jsem dělala něco nového, bylo to na workshopu s Patem Wattsem o nařízení mýtů. Vlastně jsem zpívala mýtus. Četla jsem ten příběh den předtím a improvizovala jsem ho zpěvem. Byl to nádherný zážitek být součástí té historie od Homéra, který byl také slepý. Byl to jiný způsob vidění světa. Teď už to opravdu cítím. Většinou hlasem, zpěvem a vyprávěním písní, které mají mytické kvality. Kvůli ztrátě zraku jsem si začala ostře uvědomovat zvuk a hlas. Dělán teď hlasové workshopy. Předpokládám, že

jsem bizarní kombinace, někdo, kdo ztratil zrak, terapeut a zpěvačka bez doprovodu. Ale jsem tady.

Alisonina odolnost a realismus mluví samy za sebe. Nyní bych ráda prozkoumala její horoskop, jak horoskop zrození, tak progresivní planety a tranzity, které fungovaly ve věku mezi šestnácti a osmnácti lety. Alison netvrdila, že by zažila nějaké významné transpersonální vhledy, ani nezastávala žádnou konkrétní náboženskou teorii, která by vysvětlila nebo ospravedlnila její životní vzorec. Je to silná a optimistická osobnost, která se konstruktivně vypořádala s obtížným omezením a spojila ho s celkovou strukturou svého života tak, že u ní není dominantní ztráta zraku, ale spíše její individuální osobnost.

To často není případ, kdy do života člověka zasáhl osud, protože v mnoha případech je to stav, který je člověku zjevný. Nechtěla bych nabízet jakoukoli teorii o tom, zda je Alison „individualizovaná“ nebo „zažila Já“. Takové fráze, ačkoliv je používám v celé této kapitole, se nějak nehodí. Je to ale neobyčejně celistvý člověk, který dokázal dát dohromady extrémě pozitivního i negativního druhu. Její život jí dává smysl, a proto je její působení na ostatní velmi markantní. Vzдалa se hledání odpovědí, a proto se sama stala jakousi odpovědí; takže vše, co dává, s sebou nese vnitřní autoritu. Jak říká Aniela Jaffe:

Jako na všechny otázky hraničící s transcendentálním, jediná odpověď, kterou může psychologie dát, je antinomická: člověk je svobodný a není svobodný. Nemůže si svobodně zvolit svůj osud, ale jeho vědomí mu dává svobodu přijmout jej jako úkol, který mu uložila příroda. Pokud převezme odpovědnost za individuaci, dobrovolně se podřídí Já – v náboženském jazyce se podřídí vůli Boží.²⁰²

Dominantou Alisonina horoskopu narození je planeta Pluton, která se spojuje s Ascendentem ve Lvu, s Měsícem ve dvanáctém domě v Raku, v opozici na konjunkci Slunce a Merkura v Kozorohu v šestém domě, v desátém domě je v kvadratuře na konjunkci Jupiter-Saturn v Býku, a je v trigonu na Mars ve Střelci v pátém domě a v sextilu na Neptuna na konci Panny ve třetím domě. Pluton tak aspektuje všechny planety v horoskopu, kromě Uranu a Venuše a je také v trigonu na stře nebes. Nemusím rozvádět kvalitu osudovosti, kterou, jak se domnívám, tento mocný Pluton vyjadřuje; v první části knihy jsme Moiru spatřovali poměrně dost. Stačí říci, že úděl zde má některé velmi silné a jasné

²⁰² Jaffe, s. 91.

definované hranice, zaměřené zejména na fyzické tělo, jak se odráží v konjunkci Plutona s Ascendentem. Narození jedince se projevuje také Ascendentem a často, když se Pluton zde spojuje, je prožitek porodu obtížný, nebo dochází k nějaké nemoci, nebo k něčemu velmi špatnému v prostředí, do kterého se dítě dostává.

Ukazuje se, že cosi osudového — ať už fyzického nebo psychického — vládne samotnému zrození, což by mělo neodvolatelný vliv na celý zbytek života. Vzhledem k tomu, že Ascendent se také zabývá schopností jednotlivce vyjadřovat se navenek do světa, bylo by toto vyjádření hluboce ovlivněno, brzděno a změněno postavením Plutona. Ačkoli zjevně ne každý s vycházejícím Plutonem má fyzické omezení, jako je Alison, obvykle existuje hluboké a neodvolatelné omezení určitého druhu — porodní trauma, blízkost smrti, nemocná matka, která nemůže kojit —, což zanechá na jednotlivci své stopy, blokuje nebo maří běžné vyjadřování, nějakým způsobem ho obrací do sebe a nutí ho k přeměněné vizi života. Zdá se tedy, že v Alisonině horoskopu působí dědičný nebo biologický osud, což také naznačuje konjunkce Plutona s Měsícem ve dvanáctém domě. Může zde být patrná určitá „rodinná karma“, ačkoli její povaha zůstává záhadou jak pro mě, tak pro Alison. Opozice Plutona vůči dvojici planet Kozoroha v šestém domě také naznačují, že osud Plutona se bude řešit prostřednictvím těla; tento dům se mimo jiné zabývá vztahem jednotlivce k jeho fyzickému tělu a jeho každodennímu životu. Moje první reakce na horoskop, v době, kdy za mnou původně přišla, byla, že jsem uvažovala o tomto dominantním Plutonu a zůstal mi pocit, že její slepota je jakýmsi osudem; že pravděpodobně nebude nijak zvlášť ovlivněna léčbou, ortodoxní či neortodoxní, a že je to odrazový můstek, ze kterého bude probíhat její vnitřní vývoj. Dalo by se na to pohlížet jako na Moiru; nebo by se dalo naznačit, že tento Pluton je jedním z hlavních nástrojů Já, které Alison pomáhají vykonávat „poslání“ „pravé osobnosti“.

Velká část Alisonina charakteru, jak je vyjádřena prostřednictvím jejích komentářů, je také zřejmá z dominantního Plutona. Její prosluněná, výrazná a přímočará povaha, charakteristicky reflektovaná Lvem na Ascendentu (bůh Slunce Apollón byl bohem hudby), byla prohloubena a introvertována prožitkem její slepoty, takže její vlastní omezení se stala prostředkem, jímž může vstoupit do uvězněných životů druhých. Druh práce, který ji přitahoval — práce s handicapovanými, poškozenými a narušenými — je typicky plutonský.

Zdalo by se, že ochotně přijala břemeno a „úkol“, který na ni tato planeta vložila, spíše než aby od ní utíkala nebo se snažila ji „překročit“. Možná je příliš zemitá na to, aby se přiklonila k zahlazení důsledků lidského utrpení, kterému čelila svým vlastním utrpením. Ale vracím se zpět ke stejné otázce, kterou jsem zde vyslovila dříve: Co je to, co Alison umožnilo vypořádat se s tak impozantním umístěním Plutona téměř vždy konstruktivními a kreativními, spíše než život popírajícími způsoby? Na tuto otázku nemohu odpovědět, alespoň ne z astrologického hlediska, protože „to“ podle mého názoru v jejím horoskopu nenajdete. Zarputilá vytrvalost a statečnost, kterou projevila, jsou typicky kozoroží; ale zarputilá vytrvalost ve skutečnosti nestačí. Zdá se, že i její zkušenosti s lékaři, kteří projevovali daleko větší míru slepoty, než s jakou je ona sama postižena, do konstrukce zapadají; jak říká Jung, „všechny kousky sedí“. Pokud by byl stav Alison objeven dříve, pravděpodobně by nedošlo k tak velkému poškození obou očí. Ale z umístění Plutona by se zdálo, že ačkoli někteří lidé jsou schopni – nebo mají „povoleno“ – najít pomoc, ortodoxní nebo neortodoxní, Alison nebyla předurčena být jedním z nich. Bylo od ní požadováno něco jiného a ona vstala, aby čelila této výzvě; ale co tedy preferovalo tento požadavek?

Jako zemité znamení má Kozoroh větší sklon řešit své problémy praktickými způsoby a je méně pravděpodobné, že se nad nimi zamyslí a vytvoří ze života vnitřní byronské jídlo. Zdá se, že silně saturnská stránka Alisoniny povahy mluví hlasitě, když mluví o sebelítosti jako o „hlodající věci“, se kterou nemá trpělivost. Jakákoli temnota a utrpení, které na ni mohly čekat, aby ji přemohly ve spojení s vycházejícím Plutonem a konjunkcí Měsíc-Pluton, byly převedeny do služeb temnoty a utrpení, které našla ve světě kolem sebe. To je také v souladu s důrazem šestého domu. Alisonina oddanost její práci a její odhodlání vycházet s věcmi co nejnormálnějším způsobem v ní odráží tuto zemitou vlastnost, která je zdaleka nejdominantnějším prvkem horoskopu. Země je nesmyslná vlastnost, když se potýká se skutečnou nouzí; má tendenci prostě se příliš zaměstnávat, než aby se nad ní člověk mohl zamýšlet. Hluboký zájem o sociální problémy a cesta do marxismu jako jejich potenciálního řešení je také charakteristickým zemitým přístupem k životu, protože Země nemá mnoho času na velké vize a teorie. Zvláště Kozoroh prokazuje svou trvalou úctu těm, kteří něčeho dosáhli, kteří skutečně pomáhají rozpoznatelným způsobem a přispívají společnosti; a právě tímto druhem

práce se Kozoroh často učí respektovat sám sebe. To, že se Alison nezastavila u živlu Země, ale prozkoumala hlouběji pod povrchem věcí, možná odráží Pluton v opozici vůči Slunci a Merkuru. Také její ohnivý Ascendent by ji nakonec zavedl do mytičtějšího nebo symboličtějšího světa, což se zdá být směrem, kterým se nyní její život po čtyřicítce ubírá. A Slunce ve velkém trigonu s Neptunem a Uranem také naznačuje, že její vize je podstatně větší než často ohraničený svět země. Ale její jádro je neomylně kozorožské a to se v rozhovoru velmi silně projevuje. Mýty spojené s Kozorohem, které jsem popsala dříve, se týkají symboliky ukřižování a uvěznění, zoufalství a nalezení neotřesitelné víry v pusté zemi hmotného života. Alison nejenže zažila svou vlastní poušť, ale dobrovolně do ní vstoupila ve smyslu typů lidí, kterým se rozhodla pomáhat, a podléhá depresi a zoufalství, které taková setkání nevyhnutelně přinášejí. Přikláněla bych se k nedůvěře mnoha lidem, kteří mluví o „přijetí“ omezení, jako je slepota, protože pod nimi je často hnisání, které je žene do jakéhosi zběsilého optimismu a programu soustředěné disociace. Ale mám sklon věřit Alison, která jako dobré dítě Saturna zaplatila svou cenu. Má málo iluzí o životě a nezdá se, že by potřebovala nadýchané mraky esoteriky, které by ji podporovaly. Zjistila, jak se podepřít, a spojení Saturna a Plutona vytvořilo impozantního přeživšího, který má také opravdové teplo a smysl pro zábavu, který představuje Lva na Ascendentu.

Nezkoumala jsem podmínky jejího rodinného zázemí, protože je sama dostatečně prozkoumala ve své vlastní terapii, aby cítila, že je vidí s přiměřenou jasností. Svě dětství prožívala s oporou a nezdá se, že by ze své situace nikoho „obviňovala“. Alearáží mě konjunkce Jupiter-Saturn v desátém domě, jež se týká matky, a také konjunkce Měsíc-Pluton, která se rovněž týká matky. Mám pocit, že tady v mateřském pozadí leží nějaký obtížný problém, něco, s čím se Alisonina matka možná nedokázala vyrovnat, ale s čím se Alison sama musela potýkat. To může být spojeno s těmi velmi primitivními nebo vášnivými emocemi, jejichž astrologickým signifikantem je Pluton a na kterých má svůj podíl i samotná Alison. To spolu se stavem slepoty mohlo také přispět k tomu, že se rozhodla pracovat s jednotlivci ve stavu vnitřního zoufalství. Považuji za nesmírně zajímavé, že Alisonino postižení ji vyhnalo z umělcova života ztělesněného její matkou, takže její vlastní značné tvůrčí nadání muselo být spojeno s praktickou službou životu. Malování, povolání matky, nebylo „dopřáno“.

Alison tedy jak povahou, tak vzorem svého života odráží svůj horoskop narození. To samo o sobě není divné; z hlediska astrologie je to to, co mají lidé dělat. Co mě však ohromilo, je kvalita vědomí, kterou Alison vnesla do svého života, takže je to všechno „od kusu“ a „dává to smysl“. Umístění Slunce nám dává klíč k tomu, jak by k tomuto „spojení“ mohlo dojít, protože je to symbol ega, které je v mnoha ohledech nádobou nebo hmotným vyjádřením Já. Tak se jednotlivec, který pracuje na rozvoji Slunce, také vzdaluje od kolektivu, takže se stává sám sebou a prožívá se jako samostatná a jedinečná entita. Slunce v Alisonině horoskopu, umístěné v šestém domě, naznačuje, že její rozvíjející se individualita by se odehrávala ve sféře fyzického těla a podmínek na něj kladených; pracovní život a kolo každodenních úkolů; běžné záležitosti, se kterými se musíme setkat v hmotném životě. Stručně řečeno, toto je říše bohyně Astraey, která řídí uspořádané vzorce přírody. Alisonina ztráta zraku byla katalyzátorem zvýšeného vědomí této sféry šestého domu, protože materiální život se stává plným překážek, výzev a záhad, místo aby byl považován za samozřejmost. Člověk bez zrakové ztráty nepřemýšlí o tom, co pro něj dělají jeho oči, ale bez očí se tato zdánlivě banální sféra stává hlubokým dilematem a potenciálně místem hlubokého odhalení. Tak se Já, pokud to vezmeme z tohoto hlediska, dává Alison poznat prostřednictvím snahy vyrovnat se s obtížemi říše šestého domu.

Aniela Jaffe píše o procesu individuace:

*Individuace se neskládá pouze z poslušností obrazů z nevědomí. Ty jsou pouze částí procesu, představující jeho vnitřní nebo duchovní kvalitu. Jeho nezbytným doplňkem je vnější realita, rozvoj individuality a s ní související osud. Oba aspekty procesu jsou regulovány mocným archetypem já. Jinými slovy, Já se v průběhu individuace vynořuje do světa vědomí, přičemž se zároveň odděluje jeho původně psychoidní povaha, takže se projevuje stejně ve vnitřních obrazech jako v událostech skutečného života.*²⁰³

Já se zde tedy projevuje jednak jako slepota, která Alison přiměla k určité cestě vývoje, jednak jako vnitřní odpověď na tuto slepotu, která ji přivedla k tomu, že v ní našla smysl a tvůrčí potenciál.

Mezi planetárními progresemi pro rok 1957 byl jediným aspektem platným během obtížného období, kdy Alison poprvé šla na Moorfields a podstoupila sérii operací, byla progres Venuše, která se dostala do trigonu s

²⁰³ Jaffe, s. 78.

Uranem a poté dorazila do konjunkce se Sluncem. Když se na to podíváme z ortodoxního hlediska, je to jen stěží typ obrazu, který by popisoval obtíže, jimž byla vystavena. To, že měla přítele, o kterém si v té době myslela, že by se mohla provdat, těmto aspektům mnohem více odpovídá. Ale nahlíženo z neortodoxnějšího pohledu, konjunkce Venuše se Sluncem v šestém domě, které je také vládcem horoskopu, naznačuje dobu, kdy Alisonina individualita teprve začínala kvést. Stručně řečeno, znamená to začátek jejího skutečného vývoje. To, že tento počátek byl doprovázen značnou mírou nepohodlí a těžkostí, nám tento jediný progresivní aspekt neříká. Ale přesvědčila jsem se, že progresivní aspekty nám nutně neříkají, jak se bude někdo cítit; spíše nám říkají, co to pro někoho znamená.

Obraz, který ukazují tranzitující planety, je z doslovného hlediska poučnější. Když se díváme na dvouleté období, musíme uvažovat o těžkých planetách, protože ostatní se pohybují příliš rychle na to, aby naznačovaly druh hlubokých změn, které tentokrát v Alisonině životě předzvěstovaly. Nejvýraznějším tranzitem je tranzit Uranu, který vstoupil do Lva předchozího roku a vznášel se kolem Alisonina Ascendentu. V dubnu 1957 byl Uran nehybný přesně na Ascendentu a v konjunkci nativního Plutona; zůstal tam až do června. Uran, jak jsme zjistili v jiných kazuistikách, má sklon vytahovat věci na světlo; naznačuje dobu realizace a průlomu. Během tohoto období byla objevena skutečná povaha Alisonina stavu; nebo, jinak řečeno, byla to doba, kdy si uvědomila povahu svého osudu. Její zrak začal skutečně selhávat během období tranzitu a já si nemohu pomoci, ale spojuji uzavření hranic s kontaktem Uranu s Plutonem. Jako by o sobě Moira konečně dala vědět. Uran pokračoval ve svém tranzitu přes první dekan Lva v první polovině roku 1958, během této doby také byl v kvadratuře na nativní konjunkci Jupiter-Saturn, umístěnou v desátém domě. Tak byla Alison sužována otázkou, co se sebou udělá; učitelská škola, její původní volba, byla nemožná. Spolu s uvědoměním si fyzické kondice přišly i konflikty typu desátého domu, týkající se budoucího povolání.

Během této doby byl Neptun také aktivní při tranzitu. Vstoupil do Štíra na konci roku 1956 a během první poloviny roku 1957 tak aspektoval kvadraturou Ascendent, nativního Plutona a tranzitujícího Urana. Zůstal v prvním dekanu Štíra, také v opozici natálnímu Jupiteru-Saturnu, po celé tři roky. Spolu s tradičně matoucími a nejasnými pocity, které Neptun tak často

vyvolává během svých tranzitů, je zde také důsledek oběti, která musí být učiněna na mnoha úrovních. Mimo jiné bylo třeba obětovat naději na bezproblémovou prognózu a všem hlubokým důsledkům, které s sebou vzdání se zraku nese. Podílel se na tom i tranzit Plutona, na začátku roku 1957 opustil několik posledních stupňů Lva a v létě vstoupil do Panny a zahájil své dlouhou kvadraturu na radixového Marse ve Střelci, který měl trvat několik let. Kontakty Pluto-Mars, jak jsme viděli, nastolují otázku frustrace a maření vůle a osobní svobody. Hádala bych, že Alison za tu dobu zažila větší vztek a zoufalství, než si snad dokáže vybavit. Pluton také v trinu tranzitoval do konjunkce Jupiter-Saturn, takže spolu s obstrukcí na Marsu s jeho nelítostnou nezávislostí Střelce došlo také k postupnému utváření smyslu nebo povolání, počínaje rozhodnutím Alison vyškolit se jako sociální pracovnice a jejím angažmá u dalších nevidomých lidí. Konečně, tranzit Saturnu byl v prvním dekanu Střelce během prvních měsíců roku 1957, uvnitř orbisu ve spojení s natálním Marsem; obraz omezení, krácení a úplného přesměrování energie je tedy úplný.

Zapojení tří vnějších planet během této doby je docela nápadné, i když to není překvapivé, protože jsem zjistila, že vnější planety mají tendenci se shromažďovat v obzvláště „osudových“ časech života. Nespojuji je s žádnou zvláštní „duchovností“, ani nemám pocit, že představují Já, stejně jako jakákoli jiná planeta; ale jsem přesvědčena, že „uvolňují“ osud v tom smyslu, že aktivují horoskop na velmi hluboké úrovni a odhalují jeho nejhlubší základní design. Pod tranzity vnějších planet se nám odhalují naše mýty a tvar naší Moiry; a pokud se něco vyhnulo, zůstalo neviditelné nebo bylo zamaskováno, pak vnější planety odtrhnou závoj a odhalí ostré obrysy vzoru, který nám byl dán a v němž musíme najít způsob, jak žít.

Otázka odpovědi člověka na jeho celkový životní vzorec je ve skutečnosti otázkou toho, jak vědomí reaguje na příkazy Já, psychické celistvosti. To je v mnoha ohledech morální problém a nevyhnutelně žádná řešení, která je třeba nalézt, nebudou nalezena v kolektivních vzorcích. Kvalita, kterou se snažím předat a kterou cítím, že Alison má, je vlastnost svobodné a individuální reakce na její osud. Je mnoho způsobů, jak mohla reagovat, ale nakonec je její morálka vlastní. Pokud tomu rozumím, zahrnuje to „svobodnou vůli“, o níž Jung píše, „schopnost konat s radostí to, co dělat musím“. Tento druh svobodné vůle není levný; není to „dáno“. Musí se o to bojovat a proces tohoto boje je také procesem individuace. Ego a Já jsou součástí celku, ale nejsou totéž; dívají se

na sebe přes dvůr někdy jako milenci, někdy jako nepřátelé, ale nelze je oddělit. Jung popisuje tento vztah takto:

Vnitřně cílová kvalita jáství a nutkání realizovat tento cíl nejsou závislé na účasti vědomí. Nelze je popřít o nic víc, než člověk může popřít své vědomí ega. I ono rázně předkládá svá tvrzení a velmi často ve zjevném nebo skrytém protikladu k potřebám vyvíjejícího se Já. Ve skutečnosti, tedy až na malé výjimky, entelechie Já spočívá v řadě nekonečných kompromisů, ego a Já pracně udržují misky vah v rovnováze, má-li vše dobře dopadnout.²⁰⁴

Vědomí se může ztotožňovat se svým transcendentním partnerem, v tom případě dochází k devalvací, a dokonce i k psychóze, kdy jedinec věří, že je Bohem, a nikoli jednotlivcem. Vědomí může realitu Já úplně popřít, i když to v žádném případě nemění vzorec psychiky, a pak je tu prožitek nesmyslnosti a pocit ukrutnosti, kdy život neprojevuje náležitou ochotu podřídit se vůli ega. Člověk může za život projít celým spektrem. Nemám teď, o nic víc než na začátku, žádnou skutečnou odpověď na to, zda jsme pod osudem nebo svobodou, nebo co je osud, nebo zda se dá změnit. Ale zjišťuji, že Jungův tajemný postulát Já popisuje velké množství osudových paradoxů a také je obsahuje způsobem, který nás nerozdělí mezi fatalistickou pasivitu a arogantní vyvyšování ega. Tuto vnitřní autoritu, kterou lze zažít tolika způsoby, je pro astrologa obtížné vyvrátit, protože má mapu planetárních pozic, která popisuje její záměry; ale stejně tak popírá hladký únik do řeči „potenciálů“, protože jakékoli setkání s touto vnitřní autoritou nepřipadá jako ochutnání potenciálu, ale spíše jako střet s vůlí bohů nebo Boha.

Cítím, že je vhodné skončit, jak začínám, příběhem. Tohle je známý příběh a obsahuje hlubokou ironii. Zda je to opravdu o osudu, nebo o Já, nechám na čtenáři. Ale určitě jde o lidskou přirozenost, která obsahuje hodně obojího.

²⁰⁴ Jung, CW11, para. 960.

O rybáři a jeho ženě

Byl jednou jeden rybář a ten měl ženu, se kterou žil v malé chýši u moře. Každé ráno šel na moře a lovil ryby. Jednou tam zase seděl a díval se jako vždy do průzračné vody, když tu mu udice klesla ke dnu, a když zabral, aby ji vytáhnul, zmítala se na ní parádní kambala. „Poslouchej, rybáři,“ měla se ryba k řeči: „nechej mne žít! Já nejsem žádný platýs či kambala, jak by se jednomu mohlo zdát. Jsem zakletý princ a vůbec si nepomůžeš, když mě zabiješ. Ani ti nebudu chutnat! Hod' mne zpátky do vody a nechej mne plavat!“ „No,“ řekl rybář: „šetři slova, rybo, kambalu, která umí mluvit, tu by stejně nikdo nejedl!“ S těmi slovy hodil rybu zpět do čisté vody. Ta se hned potopila ke dnu a o tom, že tu ještě před chvílí mudrovala, svědčilo jen pár kapek krve na hladině.

Když přišel domů, měla se k němu žena s výčitkou: „Muži, tys dnes nic nechytil?“ „Ne, nic. Jen jednu kambalu, ale ta mi tvrdila, že je zakletý princ, tak jsem ji nechal plavat.“ „A ty sis nic nepřál?“ zeptala se žena. „Co bych si měl přát?“ „Ach,“ zakoulela očima žena: „ty pustíš prince a nic si nepřeješ! Víš, jak je mi odporné žítí v téhle strašlivé díře?! Já chci nový domek. Jdi a zavolej ji! Řekni jí, že bychom měli rádi malý domek, určitě to pro nás udělá.“ „Ale, co bych tam chodil.“ zdráhal se rybář, kterému bylo takovéto handrkování proti srsti a vychování. „Chytil jsi ji a pustil,“ pravila žena: „vděčí ti za život! Jen jdi a to hned!“ Rybáři to sice nebylo po chuti, ale znal svoji sršatou ženu, a tak šel k moři.

To se netvářilo kdovíjak vlídně, voda byla dozelena a dožluta, jako by do ní ukáplo trochu svárlivosti a zášti. Postavil se na břeh a zavolal: „Do hlubiny padá síť, do té se mi, rybo, chyt', moje žena, Ilse předrahá, rybího vděku si žádá!“ Tu připlula kambala a řekla: „Nu, copak je?“ „Ale, já jsem tě chytil a moje žena říká, že jsem si měl něco přát. Měla by ráda malý domek, naše rybářská chýška jí už nevoní.“ „Jdi domů,“ řekla kambala: „má ho mít.“ Tak šel rybář domů a jeho žena neseseděla v rybářské chýši, nýbrž na lavici přede dveřmi malého pěkného domku. Vzala muže za ruku a řekla: „Jen pojd' dovnitř, to je ti paráda!“ V domku byla malá předsíňka, půvabná světnice a komora, kde stála pro každého postel, kuchyně a spižírna, vše vybaveno tím nejlepším načiním v mosazi a cínu. Inu, jak se patří. A vzadu byl malý dvorek se slepicemi a kachnami a zahrádka se zeleninou i ovocem. „Podívej,“ řekla žena: „není to všechno roztomilé?“ „Ano,“ odvětil muž: „teď tu můžeme spokojeně žít.“

A opravdu si žili spokojeně; tak osm možná i čtrnáct dní, pak se na zápraží bok po boku usadili Nepokoj s Nespokojeností a měli se ke společnému dílu s takovou vervou, že rybářka to jednoho dne už déle neunesla a řekla: „Poslouchej, muži, ten domek je dost těsný, dvorek a zahrádka jsou jako dlaň, ta zpropadená ryba nám mohla darovat větší dvůr. Nejraději bych žila ve velkém, kamenném zámku. Jdi za ní, ať nám dá zámek.“ „Ach, ženo, my chceme žít v zámku?“ „Ano, ano! Jen jdi za ní, ona to udělá!“ „Ne, ženo! Dala nám přeci už domek, bylo by to nevděčné!“ „Jen jdi, jdi!“ trvala na svém žena: „Ty jsi jí pomohl, ona ráda pomůže tobě, jen jdi!“ Rybáři bylo těžko u srdce a nechťelo se mu, protože věděl, že to není správné, ale přece jen šel.

A moře ho vítalo ještě zachmuřenější než minule, voda byla temná a hlubina se k němu měla zlopověstně. Postavil se na břeh a zvolal: „Do hlubiny padá síť, do té se mi, rybo, chyt, moje žena, Ilse předrahá, rybího vděku si žádá!“ „Nu, copak si přeje nyní?“ „Ach jo,“ řekl rybář stísněně: „přeje si žít v kamenném zámku.“ „Jdi domů, stojí před jeho dveřmi.“ řekla kambala. Tak šel rybář domů, ale nebyl to už žádný domov, na jeho místě stál obrovský kamenný palác a jeho žena byla nahoře na schodišti a čekala na něj, aby ruku v ruce vešli dovnitř. V zámku byla velká hala s mramorovou podlahou, kde se hemžilo množství sloužících, kteří jim úslužně otevírali dveře. Stěny byly pokryty krásnými tapetami, v komnatách stály zlaté židle a stoly, ze stropu visely křišťálové lustry, všude byly rozloženy drahocenné koberce, stoly se prohýbaly pod jídlem a pitím. A kolem zámku se rozkládal obrovský dvůr se stájemí plnými těch nejušlechtilejších koní a toho nejtučnějšího dobytka. Taky tam byla krásná zahrada s květinami a ovocnými stromy a půvabný park, půl míle hluboký, tam byly jeleni, srnci, zajáci a vše, co by si člověk mohl přát. „Nu,“ řekla žena: „není to krása?“ „Ano,“ řekl muž: „nyní budeme žít v tomto krásném zámku a budeme spokojeni.“ „Nu, to ještě uvidíme,“ řekla žena: „musím se na to vyspat.“ A ulehli do postele.

Druhého dne vstala žena jako první, zrovna se rozednilo, a tak se dívala z postele oknem na tu překrásnou zemi, která před nimi ležela. Ale nebyla sama, kdo se tou nádherou kochal, byl tu opět Nepokoj s Nespokojeností, a těm se stále něco nezdálo, vedli hašteřivé řeči, až to nebylo už k vydržení a žena strčila loktem do spícího rybáře: „Muži, vstávej a koukni z okna! Podívej a řekni mi, proč bychom nemohli vládnout celé té krásné zemi? Jdi ke kambale a řekni, že tu chceme vládnout!“ „Ale, ženo,“ odvětil muž: „proč bychom měli vládnout?

Já králem být nechci!“ „Inu,“ řekla: „když nechceš být králem, já jím budu. Jdi za kambalou, chci být královnou!“ „Ale, ženo, to po ní přece nemohu chtít.“ „Pročpak ne? Ihned tam jdi, já musím být královnou!“ Tak šel rybář k moři a byl celý sklíčený z toho, že jeho ženu posedly vladařské choutky. To není správné, myslel si. Nechtěl jít, ale přece šel.

Když přišel k moři, mělo se k němu nepřátelsky, hlubina byla zlověstně tichá a černošedá a voda hnílobně zapáchala. Tu se postavil na břeh a zvolal: „Do hlubiny padá síť, do té se mi, rybo, chyt, moje žena, Ilse předrahá, rybího vděku si žádá!“ „Nu, copak si přeje nyní?“ „Ale,“ vzdychnul rybář: „chce být královnou.“ „Jdi domů, je královnou.“ odvětila kambala. Tak šel domů, ale už to nebyl žádný domov. Palác byl stonásobně větší a stonásobně krásnější. Před bránou stály stráže, bylo tam hemžení vojáků a bubnování a fanfár. A když vešel dovnitř, vše bylo z mramoru, zlata a aksamitu, až to studilo. Tu se otevřely dveře sálu, kde bylo shromážděno veškeré dvořanstvo, a jeho žena tam seděla na vysokém trůnu ze zlata a diamantů a na hlavě měla obrovskou zlatou korunu a v ruce žezlo z ryzího zlata a drahokamů. Po její pravé i levé ruce stálo v řadě šest krásných panen, vždy jedna o hlavu menší než druhá. Tak k ní přistoupil a pravil: „Nu, ženo, teď jsi tedy královna?“ „Ano,“ řekla žena: „nyní jsem královna!“ Muž stál a díval se na ni, a když se na ni vynadával, řekl: „Ach, ženo, snad ti to bude už dost, že jsi královna. Už si nebudeme nikdy nic přát.“

Ale to nebylo vhod. Nepokoji s Nespokojeností, kteří si tu hověli mezi dvořany. Spustili bandurskou a pokřikovali na královnu tak nevybíravě, až ta zneklidněla a řekla: „Ne, muži! Čas se mi vleče, jako by se měl k umírání. Být jen královnou je velká nuda. Jdi ke kambale, že chci být císařovnou!“ „Ale, ženo?!“ vyděsil se muž: „Pročpak chceš být císařovnou?“ „Jdi! Chci být císařovnou!“ „Ale, ženo,“ řekl rybář: „císařovnou tě udělat nemůže! To nemohu po kambale chtít! Císařovna je vždy jediná v říši! Císařovnou tě kambala neudělá! Něco může a něco nemůže!“ „Co?!!“ vzkřikla žena: „Jsem královna a ty jsi můj muž! Okamžitě jdi! Jdi ihned! Mohla-li mne udělat královnou, udělá mne i císařovnou! Jdi!“ Nebylo zbylí, musel jít. Když krácel k moři, bylo mu úzko. Věděl, že to opravdu nejde po právu, neboť císařovna je příliš náročný úkol a kambala se k smrti vyčerpá.

Zatím přišel k moři, které zlověstně dunělo, jako by se voda v hlubinách vařila, až z toho šel na člověka děs. Vyděšený rybář postavil se na břeh a zvolal: „Do hlubiny padá síť, do té se mi, rybo, chyt, moje žena, Ilse předrahá, rybího

vděku si žádá!“ „Nu, copak si přeje nyní?“ „Ach, kambalo,“ odpověděl smutný rybář: „moje žena chce být císařovnou.“ „Jdi domů, je císařovnou.“ odpověděla kambala. Tak šel domů, a když tam přišel, nebyl to žádný domov, nýbrž zámek ještě tisíckrát větší a ještě tisíckrát nádhernější. Schodiště byla leštěného mramoru, zdobená sochami z alabastru a zlata. Před branou pochodovali vojáci, troubili na trumpety, tloukli do bubnů a tympánů. A v paláci se procházela hrabata, knížata a vévodové, stavěla se k němu úslužně, jako by to byli jen sloužící a otevřela mu dveře z ryzího zlata. A když vešel, seděla žena na trůnu, který byl z jednoho kusu zlata a byl dvě míle vysoký. Měla na hlavě zlatou korunu, která byla tři lokte vysoká a zdobená diamanty a drahokamy. V jedné ruce měla žezlo a v druhé říšské jablko a po obou stranách vedle ní stáli ve dvou řadách osobní strážci, vždy jeden menší než druhý, od největšího obra, který byl dvě míle vysoký, až k nejmenšímu trpaslíkovi, který byl tak velký jako malíček. A před trůnem stálo množství knížat a vévodů, hrabat a místokráľů a ti všichni se hřáli na slunci její přízně. Tak šel rybář blíže, prodral se mezi dvořany a řekl: „Nu, ženo, nyní jsi tedy císařovna.“ „Ano,“ řekla žena: „nyní jsem císařovna!“ Tu se k ní ještě více přiblížil a dobře si ji prohlédl, a když se na ni chvíli díval, řekl: „Ženo, zdá se to dost krásné být císařovnou?“

Žena se zamyslela a s ní upadli v přemýšlení i Nepokoj s Nespokojeností, myšlenky se tetelily jedna přes druhou a bylo jim to k hádce, bylo jim to ke sváru. Nebylo to s takovými myšlenkami k vydržení, a tak žena, aby je upokojila, zvolala: „Muži, jsem sice císařovna, ale chci být raději papežkou! Jdi ke kambale!“ „Ale, ženo,“ zděsil se rybář: „co bys všechno nechtěla?! Papežkou být nemůžeš, papež je vždy jen jeden v celé Kristově říši! Papežkou tě nemůže kambala udělat!“ „Muži,“ řekla: „chci být papežkou! Okamžitě tam jdi! Ještě dnes musím být papežkou!“ „Ne, ženo!“ řekl rybář: „To nemohu po kambale chtít! To je příliš! Co si to přeješ? Papežku z tebe udělat nedokáže!“ „Muži, dost toho hloupého tlachání!“ řekla žena: „Mohla mě udělat císařovnou, tak mě udělá také papežkou! Jdi tam ihned! Jsem císařovna a ty jsi stále můj muž!“ Rybář byl celý vystrašený, ale šel. Bylo mu mdlo, třásl se a chvěl a kolena se mu podlamovala.

Celou zemí se hnal víchř, mraky letěly po nebi jako splašené, úplně se setmělo, listy na stromech se třáslly a voda se dmula do výše a naříkavě hučela. V dálce viděl lodě, které vysílaly zoufalé volání o pomoc a tancovaly bezmocně po vlnách. Jen na malém kousku byla obloha ještě modrá, ale po stranách se

rozlévala rudá záře, jako by přicházela těžká bouře. Tak šel celý malomyslný na břeh, stál tam zahalený v závoji strachu a křičel: „Do hlubiny padá síť, do té se mi, rybo, chyt, moje žena, Ilse předrahá, rybího vděku si žádá!“ „Nu, copak si přeje nyní?“ „Ach, kambalo,“ odvětil: „moje žena chce být papežkou.“ „Jdi domů, je papežkou.“ odvětila kambala. Tak šel domů, a když tam přišel, nebyl tam žádný domov, nýbrž kostel tak obrovský, že kostelní věž mizela v oblacích. Podral se vším shromážděným lidem dovnitř, kde svítilo tisíce a tisíce světél a jeho žena byla celá ve zlatě a seděla na ještě mnohokrát vyšším trůnu a na hlavě měla tři obrovské zlaté koruny. Kolem ní stály zástupy duchovenstva a po stranách měla dvě řady světél, to největší tak silné a tlusté jako ta největší věž a pak každé další menší až do toho nejmenšího kuchyňského světýlka. A všichni ti císařové a králové před ní klečeli na kolenou a líbali cíp jejího pláště. „Nu, ženo, jsi nyní papežkou?“ „Ano,“ řekla: „nyní jsem papežkou!“ Tak šel muž nahoru a dobře si ji prohlédl. A bylo to jako by se díval do zářícího slunce. Když na ni nějakou chvíli pohlížel, řekl: „Ženo, jsi spokojena, že jsi papežka?“ Ale ona seděla zcela bez pohnutí jako skála, ani se nepohnula. Tu jí muž řekl: „Ženo, nyní musíš být spokojená, jsi papežka! Ničím větším už být nemůžeš!“ „To si musím ještě promyslet!“ odvětila žena. A šli spát.

Všichni spali, jen Nepokoj s Nespokojeností celou noc přemýšleli a přemýšleli, jejich myšlenky byly bohaprosté a zlovolné, Nepokoj se zalykal Nespokojeností a Nespokojenost tížil Nepokoj. Rybář sám spal tvrdě a dobře, protože předešlého dne se dost naběhal, ale jeho žena sebou celou noc házela z boku na bok, Nepokoj s Nespokojeností jí nedali spát.

Sotva se slunce vydalo na svou každodenní cestu a nebe zalily ranní červánky, posadila se rybářka na posteli a strnule se na tu krásu dívala: „Copak já jako papežka dokáži něco takového? Muži!“ A dloubla loktem rybáře do žeber. „Vstávej! Jdi za kambalou a řekni jí, že chci být Bohem!“ Rybář byl ještě celý rozespalý, ale přesto se vyděsil tak, že spadnul z postele. Myslí si, že se přeslechnul, protřel si oči a řekl: „Ach ženo, copak to říkáš?“ „Muži,“ pravila: „nemohu poručit slunci ani měsíci! Ne, to nedokážu ani jako papežka. Ale nebudu mít nikdy pokoj, dokud nebudu vládnout slunci a měsíci!“ Při tom na něj hleděla tak zběsile, že ho přešla hrůza. „Jdi a řekni kambala, že chci být Bůh!“ „Ach, ženo,“ řekl rybář a padl před ní na kolena: „to kambala nedokáže! Prosím tě, zanech toho a zůstaň papežem!“ Tu do ženy vstoupila zuřivost, vlasy

se jí divoce létaly kolem hlavy a křičela: „Já se toho nevzdám! A dlouho už se neudržím! Jdi!“ Tak si natáhnul muž kalhoty a jako beze smyslu vyběhnul ven.

Venku se do něj však opřel vichr tak silný, že se sotva držel na nohou. Domy i stromy se ohýbaly jako z papíru, hory se třásly a kusy skal se s rachotem řítily do moře. Nebe bylo černočerné a zlověstně hřmělo a blesky jizvily jeho zachmuřenou tvář. Moře se dmulo v černočerných vlnách vysokých jako kostelní věže a horské štíty, které měly nahoře bílou korunu z pěny. Tu rybář zvolal, aniž by slyšel své vlastní slovo: „Do hlubiny padá síť, do té se mi, rybo, chyt', moje žena, Ilsa předrahá, rybího vděku si žádá!“ „Nu, copak si přeje nyní?“ „Ach, kambalo,“ odvětil rybář: „moje žena chce být Bůh.“ „Jdi domů, je tím, čím je.“ odvětila kambala.

Tak šel rybář domů, a když tam přišel, byl to opět domov. Jeho žena seděla v jejích staré chýši, a pokud neumřela, sedí tam dodnes.²⁰⁵

²⁰⁵ Lidová pohádka „Vom Fischer un syner Fru“ (KHM 19) je z rozsáhlé sbírky pohádek bratří Grimmů „Kinder- und Hausmärchen“ (1812-15, 1822, 1857). Z němčiny pro vaše potěšení přeložila a pro vaši radost po svém převyprávěla Jitka Vlk Martináková.
<https://www.pohadky.org/index.php?co=pohadka&pohadka=272>